

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**1990'DAN GÜNÜMÜZE MİLLÎ EĞİTİM
ŞÛRALARINDA DİN EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİ İLE
İLGİLİ ALINAN KARARLAR VE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Elif GÜRDAL

**Danışman:
Dr. Öğr. Üyesi Veli ÖZTÜRK**

İZMİR-2021

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum **“1990’dan Günümüze Millî Eğitim Şûralarında Din Eğitimi ve Öğretimi ile İlgili Alınan Kararlar ve Değerlendirilmesi”** adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

09/04/2021

Elif GÜRDAL

İmza

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

1990'dan Günümüze Millî Eğitim Şûralarında Din Eğitimi ve Öğretimi ile İlgili Alınan Kararlar ve Değerlendirilmesi

Elif GÜRDAL

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Felsefe ve Din Bilimleri Programı

Bu tez çalışması 1990'dan günümüze Millî Eğitim Şûralarında din eğitimi ve öğretimi ile ilgili alınan kararları ele almaktadır. Çalışmamızdaki temel amaç; 1990'dan günümüze Millî Eğitim Şûralarında din eğitimi ve öğretimi ile ilgili alınan kararları incelemek, bu kararların ne şekilde tartışıldığını tespit ve tahlil etmek, din eğitimi ve öğretimi ile ilgili alınan kararların uygulamaya geçip geçmediğini araştırmak ve değerlendirmektir.

Çalışmamızın temel kavramları; “Millî Eğitim Şûraları, Din Eğitimi ve Öğretimi” dir. Bu kavramlarla ilişkili olarak “Ahlâk Eğitimi, Değerler Eğitimi, Karakter Eğitimi, Yetişkin Eğitimi, İmam-Hatip Liseleri, 8 Yıllık Zorunlu Eğitim, Katsayı Problemi, 4+4+4 Eğitim Sistemi” gibi alt kavramlara da değinilmiştir.

1990'dan günümüze Millî Eğitim Şûralarında pek çok konu gündem maddesi olmuş, şûralarda alınan kararların bir kısmı uygulamaya geçmiş bir kısmı ise tam olarak uygulanamamıştır. Din eğitimi ve öğretimi konusu şûralarda hak ettiği değeri görmemiş, 1990'dan günümüze yapılmış olan şûraların sadece dört tanesinde din, ahlâk ve değerler eğitimine değinilmiştir. Din eğitimi ve öğretimi kavramı araştırmamız kapsamındaki şûraların hiçbirinde ana gündem maddesi olarak yer almamıştır.

Anahtar Kelimeler: Millî Eğitim Şûraları, Din Eğitimi ve Öğretimi.

ABSTRACT

Master's Thesis

Decisions and Evaluation of Religious Education and Teaching in National Education Councils from 1990 to Present

Elif GÜRDAL

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Philosophy and Religion Sciences

Philosophy and Religious Sciences Program

This thesis focuses on the decisions taken in relation to religious education and teaching in National Education Councils from 1990 to present. The main aim of our study is to examine the decisions taken in relation to religious education and teaching in National Education Councils from 1990 to present, to determine and analyze how these decisions are discussed, to investigate and evaluate whether the decisions taken in relation to religious education and teaching have been implemented.

The basic concepts of our study are “National Education Councils, religious education and teaching”. In relation to these concepts “Moral Education, Values Education, Character Education, Adult Education, Imam-Hatip High Schools, 8-year compulsory education, coefficient problem, 4+4+4 sub-concepts such as” education system ” have also been addressed.

Since 1990, many issues have been agenda items in the National Education Council, some of the decisions taken in the council have been implemented and some of them have not been fully implemented. The subject of religious education and education did not see the value it deserved in the councils; only four of the councils made since 1990 referred to the education of religion, morality and values. The concept of religious education and teaching was not included as the main agenda item in any of the areas covered by our research.

Keywords: National Education Council, Religious Education and Teaching.

1990'DAN GÜNÜMÜZE MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRALARINDA DİN EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİ İLE İLGİLİ ALINAN KARARLAR VE DEĞERLENDİRİLMESİ

İÇİNDEKİLER

İÇ KAPAK	i
TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	vii
EKLER LİSTESİ	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRALARI

1.1. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRALARINDAN ÖNCE YAŞANAN GELİŞMELER	9
1.1.1. Telif ve Tercüme Heyeti (1921)	9
1.1.2. Maarif Kongresi (1921)	9
1.1.3. Heyet-i İlmiyeler (1923, 24, 25)	13
1.2. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRALARININ TARİHÇESİ	17
1.2.1. Millî Eğitim Şûralarını Hazırlayan Etkenler	20
1.2.2. Millî Eğitim Şûralarının Hukukî Dayanağı	21
1.2.3. Millî Eğitim Şûralarının Kronolojisi	25
1.2.4. Millî Eğitim Şûralarının Gündem Maddeleri	26

İKİNCİ BÖLÜM

1990'DAN GÜNÜMÜZE MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRALARINDA DİN EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİ İLE İLGİLİ YAPILAN HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

2.1. GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ ÖNCESİNDE

YAPILAN ÇALIŞMALAR	48
2.1.1. Hazırlık Dokümanları	49
2.1.2. Ön Komisyon Raporları	63
2.1.3. İl Çalışmaları Komisyon Raporları	77
2.1.4. Bölge Çalışmaları Komisyon Raporları	178

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1990'DAN GÜNÜMÜZE MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRALARINDA DİN EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİ İLE İLGİLİ YAPILAN GÖRÜŞMELER

3.1. GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ	219
3.1.1. Rapor, Görüşme ve Kararlar	220
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	258
KAYNAKÇA	264
EKLER	

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AOBP	Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı
AT	Avrupa Topluluğu
Bil.	Bilimleri
Bknz.	Bakınız
Böl.	Bölüm
Bşk.	Başkanı
çev.	Çeviren
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
DKAB	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
Ed	Editör
Edb.	Edebiyat
Eğt.	Eğitim
Fak.	Fakülte
İHL	İmam-Hatip Lisesi
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MEŞ	Millî Eğitim Şûrası
MSB	Millî Savunma Bakanlığı
Müf.	Müfettiş
MYO	Meslek Yüksekokulu
OBP	Ortaöğretim Başarı Puanı
OÖBP	Orta Öğretim Başarı Puanı
ÖSS	Öğrenci Seçme Sınavı
ÖSYM	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
ÖSYS	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı
ÖYP	Öğrenci Yerleştirme Programı
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

s.	Sayfa
ss.	Sayfadan Sayfaya
SSB	Spor, Sanat ve Beceri Eğitimi
SSBD	Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TTK	Talim ve Terbiye Kurulu
TV	Televizyon
Ünv.	Üniversite
vb.	Ve benzeri
vs.	Vesaire

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Din Eğitimi ve Öğretimi Alanında 1990 Sonrası

Komisyon Çalışmalarına Katılanlar

ek s.1

Ek 2: Türkiye Cumhuriyetinde 1990 Sonrası Göreve Gelen

Millî Eğitim Bakanları

ek s.15

Ek 3: Millî Eğitim Şûralarında 1990 Sonrası Çekilmiş Fotoğraflar

ve Gazete Manşetleri

ek s.16

GİRİŞ

a. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Türk eğitim tarihinde geçmişten günümüze din eğitimi ve öğretimi meselesi birçok alanda tartışma konusu olmuştur. Cumhuriyet döneminde Tevhid-i Tedrisat Kanunu, İlahiyat Fakültesi, İmam-Hatip Mektepleri, zorunlu ve seçmeli din ve ahlak dersleri gibi konularla gündeme gelen din eğitimi ve öğretimi meselesi, 1982 Anayasası ile yasal bir zemine kavuşmuştur. İlgili yasanın 24. maddesi, 4. fıkrasında din eğitimi ve öğretimi devlet nezdinde gözetim ve denetim altına alınmıştır.

Cumhuriyet'in kuruluş yıllarından itibaren din eğitimi ve öğretimi meselesini ileri seviyelere ulaştırabilmek için din eğitiminin her alanında bilimsel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebeple araştırmamızın konusu, *“1990'dan Günümüze Millî Eğitim Şûralarında Din Eğitimi ve Öğretimi İle İlgili Alınan Kararlar ve Değerlendirilmesi”* şeklinde belirlenmiştir. Zira din eğitimi ve öğretimini ilgilendiren önemli alanlardan birisi de Millî Eğitim Şûraları olmaktadır.

Araştırmamızın problemi, 1990'dan sonra düzenlenmiş olan Millî Eğitim Şûralarında din eğitimi ve öğretimi konusunun yeterli düzeyde araştırılmamış olmasıdır. Literatür taramasında bu konuda karşımıza sadece 2 adet yüksek lisans tezi çıkmıştır. Bu tezlerden birisi Cemil Yavaş tarafından 2003 yılında hazırlanmış olan *“Heyet-i İlmiye ve Millî Eğitim Şûra'larında Din Eğitimi”* isimli tez çalışmasıdır. Bu çalışma 16. Millî Eğitim Şûrasına kadar düzenlenen şûraları kapsamaktadır. Diğer çalışma ise, Naziye Efendioğlu tarafından 2013 yılında hazırlanmış olan *“Millî Eğitim Şûralarında Din ve Ahlak Eğitimi”* isimli tezdur. İlgili çalışmada 18. Millî Eğitim Şûrasına kadar yapılmış olan şûralara yer verilmiştir.

Düzenlendiği dönemin eğitim politikalarından büyük ölçüde etkilenen Millî Eğitim Şûralarının din eğitimi ve öğretimine yönelik bakışının anlaşılması, şûralara katılan üyelerin din eğitimi ve öğretimi hakkındaki düşüncelerinin tespit edilmesi, özellikle il ve bölge komisyon raporlarında görüşülen sorun ve önerilerin ne derece uygulamaya geçtiğinin değerlendirilmesi araştırmamızın alt problemleri olarak karşımıza çıkmaktadır. İlgili problemler bu tez çalışmasını yapmamızın temel sebebi olmuş, sorularımızın cevaplarına ulaşabilmek için tüm şûra dokümanları incelenmiştir.

b. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Millî Eğitim Şûraları, Türk Millî Eğitim Sistemini daha iyi güçlendirmek amacıyla alanında uzman kişilerin katılımlarıyla düzenlenen, geniş çaplı bir organizasyondur. Şûralar, Millî Eğitim Bakanlığının en yüksek danışma organıdır. İlki 1939 yılında düzenlenmiş olup, günümüze kadar 19 şûra toplantısı yapılmıştır.

Bu araştırmanın amacı, 1990'dan günümüze düzenlenen Millî Eğitim Şûralarında din eğitimi ve öğretimi ile ilgili alınan kararları incelemek, kararların ne şekilde tartışıldığını tespit etmek ve alınan kararları değerlendirmektir. Bu amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Din eğitimi ve öğretimi hangi şûralarda, ne şekilde ele alınmıştır?
2. 1990'dan günümüze Millî Eğitim Şûralarında din eğitimi ve öğretimi ile ilgili yapılan tartışmalar ve alınan kararlar nelerdir?
3. Din eğitimi ve öğretimi ile ilgili şûralarda alınan kararlar uygulamaya yansımış mıdır?

Bu araştırma, eğitim tarihimizde özellikle 1990'dan sonra düzenlenmiş olan şûralarda din eğitimi ve öğretimine verilen değeri göstermesi bakımından önemlidir. Tezimizde; Millî Eğitim Şûralarında din eğitimi ve öğretimi ile ilgili hazırlık çalışmaları, kurul görüşmeleri, yapılan tartışmalar, alınan kararlar ve bu kararların ne derece uygulamaya geçtiği ele alınacaktır. Bu sebeple tezimiz, hem eğitim tarihine ışık tutması hem de şûraların işlevselliğinin sorgulanması bakımından önemlidir.

Çalışmamız, daha önce Millî Eğitim Şûralarında din eğitimi ve öğretimi ile ilgili yapılmış olan araştırmalar üzerine bina edilmiştir. Tezimizin şûralarda din eğitimi ve öğretimine verilen kıymeti göstermesi bakımından yararlı olacağını düşünüyor, konuya dair yeni bir bakış açısı sunmasını ümit ediyoruz.

c. Araştırmanın Kaynağı ve Kapsamı

Çalışmamızın konusu Millî Eğitim Şûralarında din eğitimi ve öğretimi olduğu için, başta Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan şûra kitapları olmak üzere konuyla ilgili yazın alanı incelenmiştir. Araştırmamızda basılı ve çevrimiçi olmak üzere iki farklı kaynaktan yararlanılmıştır. Konumuzla ilgili en fazla bilgi sunan

kaynak, Bakanlık tarafından yayınlanan şûra kitapları ve hazırlık dokümanlarıdır. Bu dokümanlar birincil kaynak olarak tezimizin ana hatlarını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra konuyla ilgili daha önce yazılmış olan makale, tez ve yayınlara ikincil kaynak olarak başvurulmuştur.

1990'dan günümüze Millî Eğitim Şûralarında din eğitimi ve öğretimi ile ilgili alınan kararlar ve bu kararların değerlendirmesini konu edindiğimiz çalışmamız bir giriş, üç ana bölüm, sonuç ve değerlendirme kısmından oluşmaktadır.

Öncelikle çalışmamız 1990 – 2014 tarihleri arasında düzenlenmiş olan şûraları kapsamaktadır. Bu şûralar: 13. Millî Eğitim Şûrası (1990), 14. Millî Eğitim Şûrası (1993), 15. Millî Eğitim Şûrası (1996), 16. Millî Eğitim Şûrası (1999), 17. Millî Eğitim Şûrası (2006), 18. Millî Eğitim Şûrası (2010) ve 19. Millî Eğitim Şûrası (2014) olmak üzere toplam 7 şûradır.

Çalışmamızın *giriş bölümünde*, araştırmanın konusu ve problemi, amacı ve önemi, kaynağı ve kapsamı, metodu ve sınırları üzerinde durulmuştur.

Tezimizin geçmişten günümüze bir bütün oluşturmasını istediğimiz için, *birinci bölümde*, Millî Eğitim Şûralarından önce yaşanan gelişmelerden bahsedilmiş, bu bağlamda; Telif ve Tercüme Heyeti, Maarif Kongresi ve Heyet-i İlmiyelere genel hatlarıyla değinilmiştir. Yine *birinci bölüm içinde*, Millî Eğitim Şûralarını hazırlayan etkenler, şûraların hukukî dayanağı, şûraların kronolojisi ve şûraların gündem maddeleri üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde, 1990'dan günümüze Millî Eğitim Şûralarında din eğitimi ve öğretimi ile ilgili yapılan hazırlık çalışmalarına değinilmiş, genel kurul görüşmeleri öncesinde yapılan komisyon çalışmalarına yer verilmiştir. Hazırlık dokümanları, ön komisyon raporları, il çalışmaları komisyon raporları ve bölge çalışmaları komisyon raporları incelenip, genel kurul öncesi komisyonlarda değinilen sorunlar ve yapılan öneriler tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular direkt alıntılama yöntemiyle çalışmamıza aktarılmıştır.

Üçüncü bölüm, tezimizin esasını ve tartışma kısmını oluşturmaktadır. Genel kurul çalışmalarında katılımcılar tarafından tartışılan rapor, görüşme ve kararlara detaylı olarak yer verilmiştir. Tüm tespitlerimiz tarafımızca ifade edilmeye çalışılmıştır.

Sonuç ve değerlendirme bölümünde ise, ana bölümlerden yaptığımız incelemeler ve tartışmalar sonucu ulaştığımız değerlendirmeyi açıklamaya çalıştık. Bu bağlamda düşüncelerimizi belirterek tezimizi sonlandırdık.

d. Araştırmanın Metodu ve Sınırları

Araştırmamız nitel araştırma yaklaşımı üzerine kurgulanmıştır. Çalışmamızda literatür tarama, arşiv araştırması ve dokümantasyon inceleme teknikleri kullanılmıştır. Mevzumuzla ilgili tüm referanslara ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan şûra dokümanları incelenmiştir.

Araştırmamızda kullanılan dokümanlar, 1990 – 2014 yılları arasında düzenlenmiş olan Millî Eğitim Şûraları raporlarıdır. Konuyla ilgili olarak hazırlık raporları, ön komisyon çalışmaları, il ve bölge çalışmalarına dair tüm birincil kaynaklara ulaşılmıştır. 2014 yılında düzenlenen 19. Millî Eğitim Şûrasının basılı bir kaynağı olmadığı için bu şûraya dair alınan kararlar, ilgili Bakanlığın sitesinden çevrimiçi olarak elde edilmiştir.

Yazılı dokümanlarda öncelikle Din Eğitimi ve Öğretimi kavramı irdelenmiş, bununla bağlantılı olarak Ahlak, Değerler Eğitimi, Karakter Eğitimi, İmam Hatip Liseleri, 8 Yıllık Kesintisiz Eğitim, Katsayı Problemi, 4+4+4 Eğitim Sistemi... gibi alt kavramlar da incelenmiştir. Bu kavramlarla ilgili yazılı dokümanlardan doğrudan alıntılar yapılmış ve yazılı dokümanlara atıfta bulunulmuştur. Teorik çerçevenin oluşması için din eğitimiyle ilgili yapılan diğer bilimsel çalışmalardan da istifade edilmiştir.

Çalışmamız, Türk eğitim tarihinde başlangıçtan günümüze kadar Millî Eğitim Şûralarında din eğitimi ve öğretimi ile ilgili yapılan tartışmalar, alınan kararlar ve değerlendirmeler üzerine yönelik bir çalışmadır. 1990 öncesi yapılan Millî Eğitim Şûralarında din eğitimi ve öğretimi konusu Dr. Öğr. Üyesi Veli Öztürk tarafından *“Cumhuriyet Dönemi Milli Eğitim Şûralarında Din Eğitimi ve Öğretimi İle İlgili Alınan Kararlar ve Değerlendirilmesi”* başlığı ile incelendiği için, bu şûralara genel hatlarıyla değinilmiştir. Araştırmamız, özellikle 1990 – 2014 yılları arasında yapılan Millî Eğitim Şûralarındaki din eğitimi ve öğretimi ile ilgili gelişmelerle sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRALARI

Dünya, son yıllarda çabuk değişen ve ilerleyen bir dönüşüm sürecine maruz kalmıştır. Bu süreçten birçok alanda etkilenmeler görüldüğü gibi, eğitim sistemi de üzerine düşen payı almaktadır. Bu sebeple eğitim sistemine dair oluşan siyaset, bu değişim ve ilerleme süreci ile birlikte her zaman şartlara uygun hâle getirilmeli ve devrin gereksinimi olan insan modelini yetiştirici bir karaktere sahip olmalıdır.¹

Eğitime dair siyaset, bir konudaki karar ve uygulamalara yön gösteren planların genel adıdır.² Eğitim, esasında bir politika konusudur. Günümüzde eğitimin özellikle gereksinim duyduğu nokta, istikrarlı bir eğitim politikasıdır.³ Bununla birlikte eğitime dair yürütülen siyaset, eğitimle ilgili bazı karar ve ilkelerden meydana gelir. Her devletin kendine has benimsediği bir eğitim planı vardır.⁴ Her ulus, genç nesillerini ulusal değerleri ve ülküleri doğrultusunda yetiştirme politikası benimser ve eğitim sistemlerini de buna göre yapılandırır. Türkiye Cumhuriyeti devletinin eğitim politikası da 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun genel ve özel amaçları ile temel ilkeler başlıkları altında geniş biçimde belirtilmiştir.⁵

Eğitim sistemimizin hukuksal temelleri anayasayla düzenlenmiştir. Bireyin eğitim görme hakkı, devletin eğitimle ilgili görev ve sorumlulukları, eğitimin kuruluşu, yapısı, işleyişi, yönetim şekli ve denetim biçimi anayasada tanımlanmış ve uygulamaya geçirilmiştir. Anayasa, eğitim sisteminin çerçevesini belirleyerek onu vatandaşları için temel bir hak olarak tanımlamıştır.⁶ Türkiye'de millî eğitim sisteminin gelişmesinde en genel belirleyici unsurlar; ilgili Yasalar, Kalkınma Planları, Millî Eğitim Şûraları, Kanun Hükmünde Kararnameler, Tüzükler, Yönetmelikler, Genelge ve Yönergelerdir.⁷

¹ Taha Yazar ve İsmail Keskin, "Millî Eğitim Şûralarında Yaşam Boyu Öğrenme, Halk Eğitimi, Yetişkin Eğitimi ve Yaygın Eğitimi İle İlgili Kararların Değerlendirilmesi", **HAYEF: Journal of Education**, Cilt:15, Sayı:1, 2018, s.66.

² Bknz: Ahmet Aypay, **Eğitim Politikası**, Pegem Akademi, Ankara, 2015.

³ Necla Tural ve Kasım Karakütük, "Eğitim Politikası", **Eğitim ve Bilim**, Cilt:15, Sayı:82, 1991, ss.16-24.

⁴ Mehmet Şişman ve İbrahim Taşdemir, **Eğitim Sisteminin Oluşturulması, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi**, Pegem Akademi, Ankara, 2008, ss.3-26.

⁵ Aycan Çiçek Sağlam (Ed.), **Eğitim Bilimine Giriş**, Maya Akademi Yayınları, Ankara, 2009, s.47.

⁶ Ayla Oktay (Ed.), **Eğitim Bilimine Giriş**, 5. Baskı, Pegem Yayınları, Ankara, 2011, s.51.

⁷ Şişman ve Taşdemir, ss.28-41.

Toplumların istikbalini oluşturan en önemli unsurdan biri olan ve gelişmiş ülkelerin siyasî, sosyal ve iktisadî ilerlemesini sağlayacak bir kuvvete sahip olan eğitim-öğretimin geleceğini şekillendirmeyi hedefleyen modern devlet ve ülkeler; eğitim ve öğretim yuvalarında aranjman yapma, ilke ve kurallarını belirleme, kontrol altına alma ve planlama yapma gerekliliği ile karşı karşıya kalmıştır. Tanzimat'tan itibaren Türk Eğitim Sistemi kendi alt yapısını oluşturma sürecine girmiştir. Osmanlı Eğitim Sisteminin son zamanlarında ortaya çıkan çok başlı, denetimsiz ve plansız eğitim uygulamaları Osmanlının yıkılış sürecinde etkili olmuştur. Osmanlı'daki öğretmenler ara ara eğitim planlaması yapmaya çalışmış, fakat bu hususta geç kalındığı için sistem etkin bir sonuç almalarına imkân vermemiştir. Osmanlı Eğitim Sisteminin sorunları özellikle İttihat ve Terakki zamanında bir iyileşme sürecine girmiş, fakat hem içteki hem de dıştaki yoğun siyasî ortam bu süreci engellemiştir.

Osmanlı Eğitiminin olumsuzluklarını devralan bağımsızlığın kurucu ve yöneticileri, öğretmenleri, eski tecrübelerin ışığında eğitim-öğretim yuvalarının mutlaka iyileşmesi gerektiğine inanmışlardır. Eğitimin en gerekli ilkeleri olarak da millî, merkeziyetçi ve laik bir eğitim sistemini benimsemişler, eğitim uygulamalarını ise Millî Eğitim Bakanlığına bırakmışlardır.

MEB, cumhuriyetin kuruluşundan sonra eğitimle ilgili önemli problemlerle karşılaşmış ve bu problemleri çözmek niyetiyle kendi bünyesi içinde önemli teşkilatlar ortaya çıkarmıştır. Bu teşkilatların içinde en değerli alanlardan biri, Millî Eğitimin planlanmasının yapıldığı, program, müfredat ve eğitim hedeflerinin ortaya koyulduğu siyasî erk dışında öğretmenlerin ve alanında uzman kişilerin katıldığı, fikir ve düşüncelerin ifade edilip tartışıldığı ve önerilerin dile getirildiği Bakanlığın danışma organı olan Millî Eğitim Şûrasıdır.⁸ Türkiye'de farklı zamanlarda gerçekleştirilen eğitime dair siyaset ve müfredat yeniliklerinin çoğunlukla eğitim şûralarında alınan kararlar doğrultusunda gerçekleştirildiği bilinmektedir.⁹ 22 Haziran 1933 tarih ve 2287 sayılı kanunla Millî Eğitim Merkez Teşkilatının daimî bir kurumu olan Millî Eğitim Şûrası, eğitim tarihimizde çok kıymetli faaliyetlere imza atmıştır.

⁸ Sait Dinç, **Cumhuriyet Döneminde Yapılan Milli Eğitim Şûraları ve Alınan Kararların Uygulamaları: 1923-1960**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 1999, s.2.

⁹ Meral Balcı, "Tek Parti Döneminde Eğitim Şûralarının Hükümetlerin Eğitim Politikalarına Etkileri", **Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:9, Sayı:17, 2019, s.143.

Millî Eğitim Şûrasının, ilgili yasa gereğince önceden kararlaştırılan gündem maddeleriyle toplanması esastır. Süreç içinde farklı bir gündem maddesi ortaya çıkarsa bunun da şûra maddelerine eklenmesi lazımdır. Millî Eğitim Şûralarının başkanı, Millî Eğitim Bakanıdır. Millî Eğitim Şûrası, kanunlarda ifade edilen mevkii gereği bir danışma ve planlama kurumudur. Komisyonlarda ortaya çıkan raporlar ve önergeler genel kurul görüşmelerinde tartışılır, tasdik edilir veya tebdil olunur. Tasdik edilen maddeler, “*Şûra Kararı*” olarak Millî Eğitim Bakanlığına tavsiye ve öneri niteliğinde bildirilir. Millî Eğitim Bakanlığı verilen kararları tatbik eder ya da devlet yönetimine öneri olarak bildirir. Bu yönden Millî Eğitim Şûralarında alınan kararların uygulamaya konulması, MEB’in gayretine ve devlet yöneticilerinin mevzuyla yaklaşımına bağlıdır. 1939’da yapılan ilk MEŞ, diğer şûralara hem yapılış hem de şekil yönünden örnek teşkil etmiştir.¹⁰

Millî Eğitim Şûralarının gündem maddelerinin tespit edilmesi, bu maddelerin şûralarda görüşülmesi ve bir sonuca varılması olumlu gelişmelere sebep olmuştur. Bu bağlamda bilhassa genel şûra öncesi komisyonlarda ve genel kurul görüşmelerinde öğretmenler ve alanında yetkin kişiler görüş ve düşüncelerini çekinmeden belirtmiş, tartışmış ve problemlerin çözümüne dair önemli ve yanılmaz yargılara ulaşmışlardır. Fakat elde edilen yargıların uygulanma aşamasında benzer bir faaliyetin ve muvaffakiyetin sağlandığını ifade etmek zordur. Uygulamalar, devlet yöneticilerinin önceliğine, Millî Eğitim Bakanlarının bu konudaki çabasına bağlı olmuştur. Millî Eğitim Şûrası, yasalarda şahsına verilen sorumluluğu yerine getirememiş, ülkenin gelişiminde kendisinden beklenen katkı ve misyonu tam olarak sağlayamamıştır. Bununla beraber, Türk Millî Eğitim Sisteminin danışma ve planlama kurulu olarak Millî Eğitim Şûrasının tespit ettiği yargılar içinde uygulamaya geçmiş olan birçok karar da bulunmaktadır.¹¹

Millî Eğitim Şûraları, Türk Millî Eğitim Sistemini daha iyi hale getirmek ve kalitesini modern kriterlere ulaştırmak amacıyla; öğretmenlerin, bilim insanlarının, alanında uzman kişilerin, resmi ve özel iş yerleri, dernek, oda, birlik, sendika, kuruluş, vakıf ve diğer bakanlık temsilcileri ile yerel yönetim temsilcilerinin, iş hayatından insanların ve siyasetçilerin yardımı, bilgisi ve katılımıyla 4 yılda bir düzenlenmektedir.

¹⁰ Nilgün Aslaner, **Millî Eğitim Şûraları ve Eğitim Politikaları (1939-1946)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008, ss.198-199.

¹¹ Aslaner, s.200.

Millî Eğitim Şûraları 1939 yılından beri toplanmakta olup, günümüze kadar 19 şûra toplantısı gerçekleştirilmiştir. En son düzenlenen şûra toplantısı 2014 yılında yapılmış olup, bu tarihten sonra -4 yılda bir toplanması esas olmasına rağmen- yeni bir şûra toplantısı yapılmamıştır.

En başından itibaren günümüze değin düzenlenen Millî Eğitim Şûralarında eğitim problemlerine dair değerli yargılara varılmıştır. Bu kararlardan bazıları süreç içerisinde uygulanmış, bazıları ise karar olmaktan öteye gidememiştir. Eğitim alanında yapılacak hizmetlerin geniş bir çevrede ele alınarak belirlenmesinde ve kamuoyuna sunulmasında büyük önem taşıyan şûralar, Millî Eğitim Bakanlığının en yüksek danışma organı olarak varlığını devam ettirmektedir.¹²

Din eğitimi ve öğretimini ileri seviyelere ulaştırabilmek için din eğitiminin her alanında bilimsel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Konumuzla ilgili olarak din eğitimi ve öğretimini ilgilendiren önemli alanlardan birisi de Millî Eğitim Şûralarıdır. Yapıldığı dönemin eğitim politikalarından büyük ölçüde etkilenen Millî Eğitim Şûralarının din eğitimi ve öğretime yönelik bakışının tespit edilmesi, şûralara katılan üyelerin din eğitimi ve öğretimi hakkındaki düşüncelerinin anlaşılması, alınan kararların değerlendirilmesi din eğitimi tarihi için önemli veriler sunmaktadır.¹³

Biz de bu çalışmamızda, 1990'dan günümüze Millî Eğitim Şûralarında din eğitimi ve öğretimi ile ilgili alınan kararları tespit etmeye ve değerlendirmeye çalışacağız. Tezimizi daha önce yapılmış olan bilimsel araştırmalar üzerine bina ettiğimiz için¹⁴ bütünlük sağlaması bakımından 1990 öncesi düzenlenen şûralara genel hatlarıyla değinilecek; şûraların başlangıcı kabul edilen Telif ve Tercüme Heyeti, Maarif Kongresi ve Heyet-i İlmiyelerden bahsedilecektir. Millî Eğitim Şûralarının tarihçesi bağlamında; şûraları hazırlayan etkenlere, şûraların hukukî dayanağına, şûraların kronolojisine ve şûraların gündem maddelerine yer verilecektir.

Asıl konumuz ise, 1990 – 2014 yılları arasını kapsamaktadır. Bu yıllarda düzenlenmiş olan 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19. Şûralar çalışmamızın esasını

¹² Naziye Efendioğlu, **Millî Eğitim Şûralarında Din ve Ahlak Eğitimi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize, 2013, ss.1-2.

¹³ Efendioğlu, s.7.

¹⁴ Millî eğitim şûralarında din eğitimi, din ve ahlak eğitimi konularında alınan kararları ve tartışmaları inceleyen ilk akademik araştırma Dr. Öğr. Üyesi Veli Öztürk tarafından yapılmıştır. Daha sonra yapılan çalışmalara Öztürk'ün çalışması öncülük etmiştir. Bknz: Veli Öztürk, **Cumhuriyet Dönemi Millî Eğitim Şûralarında Din Eğitimi ve Öğretimi İle İlgili Alınan Kararlar ve Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1990.

oluşturmaktadır. Kaynak olarak Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan şûra ve hazırlık dokümanları incelenmiş, gerekli başlıklar tespit edilmiş ve yaptığımız değerlendirmelerle çalışmamız sonlandırılmıştır.

1.1. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRALARINDAN ÖNCE YAŞANAN GELİŞMELER

MEŞ ile ilgili ilk gayretler, Cumhuriyet kurulmadan önce, henüz Kurtuluş Savaşı sırasında toplanan Telif ve Tercüme Heyeti ve Maarif Kongresi çalışmalarıdır. Maarif Kongresi 16 Temmuz 1921 tarihinde Atatürk'ün başkanlığında toplanmıştır. Kongrede eğitim ile ilgili mevcut durumun değerlendirmesi yapılmış, amaç ve yöntemler konuşulup belirlenmiştir. Daha sonra üç kez Heyet-i İlmiye toplantıları yapılmış, Millî Eğitimle ilgili meseleler görüşülmüştür. Maarif Kongresi ve Heyet-i İlmiyeler, Millî Eğitim Şûralarının temelini oluşturmuştur.¹⁵

1.1.1. Telif ve Tercüme Heyeti (1921)

Kurulmakta olan genç Cumhuriyetin eğitimdeki ilk kurumsal çabası ve bugünkü anlamda Millî Eğitim Şûralarının temeli, Kurtuluş Savaşı döneminde oluşturulan Telif ve Tercüme Heyetidir. MEB Merkez Teşkilatı bünyesinde 1921'de kurulan Telif ve Tercüme Heyeti, hizmetlerini 1926'ya değin devam ettirmiştir. 1926'da düzenlenen Üçüncü Heyet-i İlmiye yargıları sonucunda Telif ve Tercüme Heyeti yerini Millî Talim ve Terbiye Dairesine devretmiştir.¹⁶ Böylece yeni Cumhuriyetin eğitim politikasında öncelikli olarak eğitimin planlanmasına önem vereceği anlaşılmaktadır.

1.1.2. Maarif Kongresi (1921)

Atatürk, istiklal savaşının en kritik ve zor zamanlarında bir tarafta Cumhuriyeti kurma çalışmalarına devam ederken, bir tarafta ise millî eğitim sisteminin yeni plan

¹⁵ Telif ve Tercüme Heyeti (1921), Maarif Kongresi (1921), Heyet-i İlmiyeler (1923, 1924, 1925), Millî Eğitim Şûraları (1939, ... , 2014).

¹⁶ MEB, **Millî Eğitim Şûraları**, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Şûra Genel Sekreterliği Yayını, Ankara, 2006, s.7.

ve temellerini oluşturma amacına yönelmiş, bu yönde bir dizi adımlarda bulunmuştur. Bu adımlardan biri de Telif ve Tercüme Heyeti çalışmalarının hemen ardından toplanan Maarif Kongresi'dir.

Millî eēitim sisteminde, millî karakterimize ve tarihimize uygun bir eēitim planı ve programıyla devam edilmesinin gerekliliēini ifade eden Gazi Paşa, Türkiye'nin eēitimde takip edeceēi ynn temellerini tespit etmek amacıyla 1921'de Ankara'da Maarif Kongresi'ni düzenlemiş, hemen ardından Heyet-i İlmiye hazırlıklarını başlatmıştır. Bu hazırlıklar sayesinde eēitim alanında kayda deēer yönetmelikler, tüzükler ve kanunlar oluşturulmuştur.¹⁷ Eēitime dair başlatılan bu çalışmaların planlanmasında ve millî eēitim sisteminin geliştirilmesinde Maarif Kongresi'nin ve Heyet-i İlmiye toplantılarının katkısı oldukça fazladır. Bu sebeple tezimizde Millî Eēitim şralarının öncüsü sayılan Maarif Kongresinden ve Heyet-i İlmiye çalışmalarından bahsetmek, konunun arka planının anlaşılması için önem arz etmektedir.¹⁸

Millî bir seferberlik döneminde (1920 – 1923 yılları); 23 Nisan 1920'de Ankara'da yeni kurulan TBMM, lke insanı cephede savaşla uērařırken, her türlü zorluēa raēmen eēitim ve ēretim faaliyetlerini ihmal etmemiştir. 5 Mayıs 1920 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Eēitim vekilliēine getirilen Rıza Nur, yeni kurulan hkmetin eēitimdeki hedef ve stratejisini şu şekilde belirlemiştir:¹⁹ “Din ve millî deēerlerimize uygun bir eēitim. Hayat ve işe dönük, retkenliēi artıran bir eēitim. Millî yapımıza, coērafyamıza, kültür ve geleneēimize has uygulamaları yansıtan ders kitapları. Modern ve sistemli bilgilerle donatılmış okullar. Szlēmz, tarihsel ve toplumsal bilgilerimiz, edeb yapıtlarımızla millî duyguların güçlendirilmesi. Doēunun ve Batının ilmî eserlerinin Türkçeye kazandırılması ve tercüme edilmesi. Elde bulunan mevcut eēitim yuvalarını en iyi ve doēru şekilde,

¹⁷ Bu dönemde kimi vekiller, kongrenin gereksiz yere dzenlendiēi ve devletin millî servetinin boş yere harcandıēı yolunda Eēitim Vekiline sitem etmişlerdir. Dönemin Batum Vekili Fevzi Efendi şunları söylemiştir: “*Bu muallimler ve muallimler kongresi, bu mahlt kongre, on bin lira masrafa mal olmuş, bir on bin lira da gelenlerin masraflarını hesap edersek, yirmi bin lira masrafa mal olmuştur. Rica ederim bunun temin ettiēi faide nedir?*” Daha fazla bilgi için bkz: Reşat zalp ve Aydoēan Atanal, **Türk Milli Eēitim Sistemini Düzenleme Teşkilatı**, Milli Eēitim Basımevi, İstanbul, 1977, s.31.

¹⁸ ztrk, s.39.

¹⁹ Necdet Sakaoēlu, **Osmanlı'dan Günümüze Eēitim Tarihi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2003, ss.157-158.

hassasiyetle, ideal anlamda ve özel bir itina ile idare etmek.” Bu hedefler, ulusal değerlere verilen önemi göstermesi bakımından çok kıymetlidir.

10 Mayıs 1920 yılında Rıza Nur imzasıyla neşriyat edilen ilk tamimde öğretmenlere şu şekilde hitap edilmektedir: *“Batının köle etmeyi amaçlayan emperyalist saldırısına uğrayan ulusumuz bir buhran yaşıyor. Dinimiz ve ulusumuz tehdit altındadır. Eğitim ve öğretim görevlileri olan siz aydınlar, ulusumuzu uyarmakla yükümlüsünüz.”* Eğitim işlerinde birincil sorumluluk öğretmenlere düşmektedir. Mektep yüzü görmüş, mürekkep yalamış, eli kalem tutmuş insanlar hem dinin doğru anlaşılması noktasında hem de millî kültürün korunması hususunda halka rehber olacaktır. Böylece dinimiz ve milletimiz dış tehditlerden korunmuş olacaktır.

Hükûmet programında yer alan, öncelik gerektiren işler üzerinde çalışmalar devam ederken; eğitim sistemimizin örgütlenmesi ve planlanması, eğitim kurumlarında ve programlarında yenilikler yapılması için de birtakım çalışmalara girişilmiş, bu sebeple Sakarya Meydan Muharebesi’nden kısa bir zaman önce ilk defa Ankara’da 16 Temmuz 1921 yılında bir Maarif Kongresi düzenlenmiştir. İlgili kongreye, düşman işgali altında bulunmayan illerden eğitimciler davet edilmiştir. Kongreye, Millî Eğitim ve okul yöneticileri, öğretmenler, Bakanlık daire müdürleri ve Telif ve Tercüme Heyeti daimi üyeleri iştirak etmiştir.

Maarif Kongresi; ülkedeki mevcut okul ve öğrenci sayısını belirlemek, bu hususta gereken adımları atmak ve eğitime ulusal bir yön kazandırmak amacıyla düzenlenmiştir. Bu kongre, Türk eğitim tarihinde yeni bir devrin başlangıcıdır. Kongrede Mustafa Kemal Atatürk eğitim, bilim ve kültür alanındaki fikir ve düşüncelerini, yapılacak reformların başlıca şartlarını, eğitimciler hakkında hissettiklerini, bu noktada öğretmenlerden beklentilerini izah eden bir hitapta bulunmuş²⁰ ve bu konuşmasında eğitim programının amaçlarından birisinin de Türk insanına dinini ve ahlâkını öğretmek olduğunu belirtmiştir.²¹ Kongrenin başlangıç konferansını veren Mustafa Kemal, ulusal eğitim sistemimizin düzenlenmesi amacıyla eğitim alanında alınması gereken önlemlere işaret ederek, genç Türk Devletinin yeni eğitim-öğretim siyasetini belirlemiştir:²²

²⁰ MEB, **Millî Eğitim Şûraları**, s.9.

²¹ Öztürk, s.39.

²² Bknz: **Atatürk’ün Kültür Ve Medeniyet Konusundaki Sözleri**, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Sayı:37, Ankara, 1990.

“Bugüne dek izlenen eğitim ve öğretim yöntemlerinin milletimizin gerileme tarihinde en önemli etken olduğu inancındayım. Onun için bir Millî Eğitim programından söz ederken, geçmişin boş inançlarından yaratılışımızın nitelikleriyle hiç de ilgisi olmayan düşüncelerden, doğudan ve batıdan gelen tüm etkenlerden uzak, millî yaratılış ve tarihimize uygun bir tarih düşünüyorum. Çünkü millî dehâmızın tam olarak gelişmesi ancak böyle bir kültürle sağlanabilir. Herhangi bir yabancı kültürü, şimdiye dek izlenen yabancı kültürlerin yıkıcı sonuçlarını tekrar ettirebilir. Kültür, yapıldığı, geliştiği yerin özelliklerine bağlıdır. Bu milletin karakteridir. Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara özellikle varlığı ile, hakkı ile çatışan bütün yabancı öğelerle savaşıma gereği ve millî değerleri tam bir coşku ile karşı düşünce önünde şiddetle ve özveriyle savunma zorunluluğu iyice öğretilmelidir. Biz bu kurultaydan yalnız çizilmiş eski yollarda şöyle ya da böyle yürümesi gerektiğinin tartışılmasını değil; belki ileri sürdüğüm koşulları kapsayan yeni bir sanat ve bilim yolu bulmak, millete göstermek ve yeni kuşağı bu yolda yürütmede önder gibi kutsal bir görev bekliyoruz.”²³

Atatürk, 1 Mart 1922 yılında TBMM’nin açılışında Millî Eğitim ile ilgili olarak şunları dile getirmiştir:

“Hükûmetin en verimli ve önemli görevi eğitim hizmetleridir. Bu görevi başarabilmek için eğitim programlarının, milletimizin bugünkü durumu ile sosyal ve ekonomik ihtiyacı ile çevrenin şartları ve asrın gereği ile tamamen orantılı ve uygun olması lazımdır.

Yüzyıllardır milletimizi idare eden hükümetler, eğitimin yayılmasını istemişlerdir. Fakat Doğu ve Batı taklidi devam edildikinden, milletimiz ve özellikle köylülerimiz cehaletten kurtulamamışlardır.

Eğitim sistemimizin temeli evvela mevcut cehli ortadan kaldırmaktır. Bütün köylüye okumak, yazmak ve vatanını, milletini, dinini, dünyasını tanıttak kadar tarihi, coğrafi ve ahlâkî bilgileri vermek ve aritmetik öğretmek Maarif programımızın ilk hedefidir.²⁴ Bu hedefe varmak Maarif tarihimizde mukaddes bir merhale teşkil edecektir.”²⁵

Maarif Kongresi ve Heyet-i İlmiye çalışmalarının daha sonra düzenlenecek olan Millî Eğitim Şûralarının ön hazırlığı olduğunu belirtebiliriz.²⁶ Şûraların temelini

²³ Genç ve yeni Türk devletinin eğitim siyasetindeki temel hedeflerinden biri dinsel eğitimidir. Böylelikle yeni devletin ilk kurucuları, çocuklara verilecek eğitimin bir yönünün de “dinî olmasını” eğitim programına koymuştur. Atatürk 1923’te Akşehir yöresinde halka yaptığı hitapta; “Her fert dinini, imanını öğrenmek için bir yere muhtaçtır. Orası da mekteptir. Milletimizin memleketimizin daru’l-irfanları bir olmalıdır. Fakat nasıl ki her hususta âli meslek ve ihtisas sahipleri yetiştirmek lazım ise dinimizin hakikat-ı felsefesini tetkik, tettebbu ve telkine, kudreti ilmiye ve fenniyesine tesahup edecek güzide ulemayı kırımı dahi yetiştirecek müessasata malik olmalıyız.” demiştir. Bknz: Beyza Bilgin, **Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi**, Gün Yayıncılık, Ankara, 2001, s.58. Ayrıca bknz: Muzaffer Deniz, “Atatürk’ün Din ve Din Eğitimi Konusundaki Tutumu”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:9, Sayı:42, Şubat, 2006, s.1807.

²⁴ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, **Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri I-III**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2006, s.140.

²⁵ Canan Üçler, **1988-2005 Yılları Arasında Gerçekleştirilen Milli Eğitim Şûraları ve Alınan Kararların Uygulamaları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2006, ss.21-23.

²⁶ Muzaffer Deniz, **Millî Eğitim Şûralarının Tarihçesi ve Eğitim Politikalarına Etkisi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2001, s.10.

1921 tarihinde Ankara’da düzenlenen Maarif Kongresi oluşturmuş, bu kongrede ülkenin eğitim ile ilgili sorunları görüşülüp, çözüm önerileri getirilmiştir.²⁷

1.1.3. Heyet-i İlmiyeler (1923, 1924, 1925)

Atatürk’ün talimatları ile birlikte 1923 yılından sonra hız kesmeden eğitim alanında hakiki anlamda ilk örgütlenme çalışmalarına başlanmıştır. Bu çalışmaların nihayetinde eğitim örgütü, “ilmî ve idarî” olarak iki ayrı kola ayrılmıştır. 1923, 1924 ve 1925 tarihinde üç kez Heyet-i İlmiye toplantıları düzenlenerek teşkilatlanma süreci başlamış ve eğitimin esasları ele alınıp tartışılmıştır.²⁸

Eğitim ile ilgili sorunların, devrin eğitimcilerinin fikir ve tecrübelerinden yararlanılarak münakaşa edilip, bir yargıya varıldığı ve yeni eğitim siyasetinin belirlendiği Heyet-i İlmiye çalışmaları, Cumhuriyetin ilan edilmesine az bir zaman kala çalışmalarına başlamış, 1926 yılına kadar toplam da üç kez toplanmıştır.²⁹ Bu toplantılar, daha sonra düzenlenecek olan Millî Eğitim Şûralarına yapılış ve işlev yönünden bir temsil oluşturmuştur.³⁰

* Birinci Heyet-i İlmiye Toplantısı: 15 Temmuz – 15 Ağustos 1923

* İkinci Heyet-i İlmiye Toplantısı: 23 Nisan – 1 Mayıs 1924

* Üçüncü Heyet-i İlmiye Toplantısı: 27 Aralık 1925 – 8 Ocak 1926 tarihleri arasında düzenlenmiştir.

Heyet-i İlmiye toplantılarıyla birlikte eğitim alanındaki teşkilatlanma süreci yaşanan tecrübelerle gelişmeye devam etmiştir.

Birinci Heyet-i İlmiye Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1923)

Birinci Heyet-i İlmiye toplantısı 15 Temmuz – 15 Ağustos 1923 tarihleri arasında, dönemin Eğitim Vekili İsmail Safa Özler riyasetinde; müsteşar, Bakanlık genel müdürleri, ilgili devlet bakanlıkları ile farklı çeşit ve derecedeki eğitim kurumlarının temsilcileri ve eğitimcilerin iştirakiyle Ankara’da düzenlenmiştir. Bu

²⁷ Cemil Öztürk, **Türkiye Cumhuriyeti’nde Eğitim**, Mehmet Şişman (Ed.), **Eğitim Tarihi İçinden** (ss.228-268), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2014, s.237.

²⁸ Mehmet Akay, **Millî Eğitim Şûraları Karar Metinlerinin Seçilmiş Kavramlar Açısından İncelenmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, 2010, s.2.

²⁹ Engin Deniz Tanır ve Cengiz Aslan, “Birinci Heyet-i İlmiye ve Çalışma Esasları”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt:52, Sayı:1, 2019, s.251.

³⁰ Üçler, s.29.

toplantıyı kuruluş dönemi Cumhuriyet eğitiminin en faydalı çalışması, eğitim meselelerinin bütün açılarıyla ele alındığı ilk güvenilir ve sistemli çalışma şeklinde nitelendirmemiz mümkündür.³¹

Toplantının gündemini: Ulusal kültür, dil, sözlük, musikî çalışmaları. Millî tarih ve coğrafya üzerine yüksekokul kurulması. İlköğretim ve ortaöğretim okul programları ve müfredatı gibi hususlar oluşturmuştur.

Birinci Heyet-i İlmiyenin çalışma programında çeşitli millî eğitim meseleleri arasında 26. sırayı “din eğitimi” esasları almıştır. Heyet-i İlmiyenin vardığı sonuçlar üzerine, Şer’iye ve Evkaf Vekâleti kendi bünyesinde kurduğu ikinci bir komisyonda meslekî/dinî eğitimi yeniden ele almış ve 1923 yazında medreselerin 14 yıl süreli bir eğitim-öğretim kurumu hâline getirilmesini planlamıştır.³² Bu kararlar alınmasına rağmen, aynı dönemde eğitimde dinîlik-millîlik tartışmaları yaşanmış, 3 Mart 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu³³ çıkartılmış, ardından da medreseler kapatılmıştır.³⁴

Birinci Heyet-i İlmiyenin gündeminde yer alan ilköğretim programları görüşülürken, “Kur’an-ı Kerim ve Dinî Bilgiler” dersinin problemleri ayrıca ele alınıp

³¹ **Millî Eğitim Şuraları (1939-1996)**, s.8.

³² 4 Mayıs 1920 yılındaki Birinci İcra Vekilleri Heyeti, ilk hükûmet programındaki amaçlarını; “*maarif işlerinde gayemiz çocuklarımıza verilecek terbiyeyi her manasıyla dinî ve millî bir hale koymak*” biçiminde ortaya koymuştur. Bknz: İrfan Neziroğlu ve Tuncer Yılmaz, **TBMM, Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri, Cilt:1 (24 Nisan 1920-22 Mayıs 1950)**, TBMM yayınları, Ankara, 2013, s.47. Mustafa Öcal, **Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Din Eğitimi**, Düşünce Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2011, s.78.

³³ Eğitim-öğretimde ikiliği gidermek adına, 3 Mart 1924 tarihinde 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu ilan edilmiştir. Bu isim, “Öğretimlerin Birleştirilmesi” anlamına gelir. İlgili kanunla şu yenilikler yapılmıştır: *Madde 1:* Ülkedeki tüm eğitim-öğretim kurumları Maarif Vekâletine bağlı hâle gelmiştir. *Madde 2:* Şer’iye ve Evkâf Vekâleti ya da özel vakıflarca idare edilen tüm dinî kurumlar yani medrese ve mektepler Maarif Vekâletine bağlanmıştır. *Madde 3:* Şer’iye ve Evkâf Vekâleti’nde mekteplere ve medreselere ayrılan bütçeler, eğitim bütçesine nakledilecektir. *Madde 4:* Maarif Vekâleti alanında uzman din adamları yetiştirmek için Darülfünunda yüksek mütehassıs imkânı veren İlahiyat Fakültesi, imam ve hatip yetiştirmek için ise ayrı mektepler küşad edecektir. Bu kanuna binaen dinî kurumlar ilga edilmiş, eğitimle ilgili bütün kurumlar Eğitim Vekâletine bağlı olmuştur. Eğitime ayrılan maddi imkânlar Maarif Vekâletine devredilmiştir. Din derslerinin ayrı olarak değil, hususi olarak yetiştirilmiş kişilerce verilmesi kararlaştırılmıştır. Hem Türk okullarında hem de azınlık okullarında dinsel göstergeler bertaraf edilmiştir. Bunlar haricinde azınlık okullarına birtakım yenilikler getirilmiş, bu okullarda coğrafya, tarih gibi ulusal derslerin de okutulması ve Türkçe’nin öğretilmesi hedeflenmiştir. Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Türk eğitim tarihi için bir dönüm noktası niteliğine sahiptir. Bknz: Yahya Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi**, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2004, s.299.

³⁴ Tevhid-i Tedrisat Kanunu; azınlık okulları, cemaat okulları, yabancı okullar gibi bütün eğitim-öğretim kurumlarının resmi bir şekilde devlet gözetiminde olması için laiklik ilkesini temel almıştır. Böylece öğretim birliği ile modern eğitim, ulusal ve laik öğretim izlenceleri ile formal ve informal eğitim alanlarında teşkilatlanmış, kendisine daha iyiye yönelmeyi hedef alarak eski kurumların yaşamasını önlemiştir. Bknz: Pakize Türkoğlu, **Tonguç ve Enstitüleri**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1997, s.60. Ayrıca bknz: Aslaner, s.50.

tartışılmıştır.³⁵ Bu durumu, henüz Cumhuriyet ilan edilmeden önce din eğitimi alanında resmî anlamda bir dizi değişikliklerin düşünülmeye başlandığının ilk işaretleri olarak değerlendirebiliriz.

İkinci Heyet-i İlmiye Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1924)

Eğitime ve kültüre dair problemleri müzakere etmek amacıyla Ankara’da 23 Nisan – 1 Mayıs 1924 tarihleri arasında düzenlenen İkinci Heyet-i İlmiye toplantısına Millî Eğitim Bakanlığından müsteşar, eğitim daire müdürleri, bir kısım yükseköğretim profesörleri, kız-erkek öğretmen okulları ayrıca lise idarecileri iştirak etmiştir. Dönemin Millî Eğitim Bakanı Vasıf Çınar’dır.³⁶

Toplantının gündemini: İlkokul, ortaokul, lise ve öğretmen okullarının öğretim süresi. Ortaokul ve liselerin ayrı kısımlar hâline dönüştürülmesi. İlkokul eğitim programının daha iyi hâle getirilmesi. Ders kaynaklarının yazdırılması gibi hususlar oluşturmıştır.

İkinci Heyet-i İlmiye çalışmalarında daha çok yeni devletin eğitimde yeniden yapılanmasını sağlayacak konular üzerinde durulmuş; o yıllar, din eğitimi açısından kritik bir dönüm noktası olmasına rağmen³⁷ gündem maddeleri arasında din ve ahlâk eğitimine yer verilmemiştir.³⁸ Bu durum, din eğitiminin daha sonraki yıllarda karşılaşacağı sessizce okullardan uzaklaştırılma politikasının da belirgin ilk işaretleri olmuştur.³⁹

³⁵ Öztürk, s.39.

³⁶ **Millî Eğitim Şuraları (1939-1996)**, s.9.

³⁷ Atatürk’ün hedefi, Avrupa modeli bir devlet ve toplum tesis etmektir. Genç Türk devleti işte bu gaye etrafında şekillenmiştir. 20 Ocak 1921’de yeni Türkiye’nin ilk anayasasında “millî hâkimiyet” ilkesini kabul eden devlet, din ve din eğitimi ile ilgili politik seçimini de ortaya koymuştur. Bknz: Münir Koştaş, “Türkiye’de Laikliğin Gelişimi (1920’den Günümüze Kadar)”, **2. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri (23-27 Kasım 1998) Cilt:1**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2003, ss.185-196.

³⁸ Mustafa Kemal’in din hakkındaki düşüncesi için, onun fikirleri doğrultusunda yazılan; ortaokul ve liselerde ders kaynağı olarak kıraat edilen “*Medeni Bilgiler*” (Medeni Bilgiler kitabı, ilk kez Afet İnan tarafından “Vatandaş İçin Medeni Bilgiler” ismiyle 1931 tarihinde neşredilmiştir. Kitabın genel bir kısmı bizatihi Gazi Paşa tarafından yazılmıştır. Kitabın tamamı Mustafa Kemal’in onayından sonra neşredilmiş olup en genel şekliyle Atatürk’ün görüşlerini aktarmaktadır.) kitabına bakmak gerekir. Din hakkında Atatürk’ün tavrı kitapta yer aldığı şekliyle şöyledir: “*Türkiye Cumhuriyeti’nin resmî dini yoktur. Devlet idaresinde bütün kanunlar, nizamlar bilimin çağdaş medeniyete sağladığı esas ve şekillere, dünya ihtiyaçlarına göre yapılır ve uygulanır. Din anlayışı vicdanî olduğundan, Cumhuriyet, din fikirlerini devlet ve dünya işlerinden ve siyasetten ayrı tutmayı milletimizin ilerlemesinde başlıca başarı etkeni görür.*” Bknz: Mahmut Adem, “Laik Eğitim”, **Din Öğretimi Kurultayı**, İnönü Üniversitesi, Malatya, 7-9 Nisan 2005, ss.68-86. Ayrıca bknz: Veli Öztürk, **Türkiye’de Din Eğitimi ve Siyaset (T.B.M.M. Zabıtlarında Din Eğitimi Tartışmaları 1920-1990)**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1997.

³⁹ Efendioğlu, ss.10-15. Mustafa Kemal’in yaşadığı dönemde din alanında gerçekleştirilen reformlar radikal kararlardır. Örneğin; ezan, hutbe ve Kur’an Türkçe’ye çevrilmiş, medreseler, İslam şer’i hukuku Mecelle ve halifelik lağvedilmiş, aktif İmam-Hatip Mektepleri ile İlahiyat Fakültesi kapatılmış, eğitim

Üçüncü Heyet-i İlmiye Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1925)

İlerlemekte olan yeni eğitim sisteminin geçmişten gelen problemleri ile meşgul olmak gayesiyle 27 Aralık 1925 – 8 Ocak 1926 tarihinde⁴⁰ Ankara’da düzenlenmiştir. Toplantıya Millî Eğitim Bakanlığı müsteşarı, telif ve tercüme heyeti başkanı, teftiş kurulu başkanı, bakanlık müfettişlerinden bir kısmı ile genel müdür ve daire müdürlerinden bazıları, lise ve öğretmen okulu idaresi ve eğitimcileri iştirak etmiştir. Dönemin Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necati’dir.⁴¹

Toplantının gündemini: Okul kapasitesinin artırılması. Liselerin çoğaltılması. Meslek okullarının güçlendirilmesi. Ortaokullarda karma öğretim uygulaması. Talim ve Terbiye Dairesinin kurulması gibi kıymetli mevzular oluşturmuştur.⁴²

Üçüncü Heyet-i İlmiye çalışmalarının gündeminde de tıpkı ikincide olduğu gibi din ve ahlâk eğitime yer verilmemiştir.⁴³ Bununla artık din ve ahlâk eğitiminin Cumhuriyetin kurucu iradesi tarafından ciddi anlamda geri planda bırakıldığı kesinleşmiştir.⁴⁴

1923 ve 1926 tarihleri arasında düzenlenen Heyet-i İlmiyeler, “Bilim Kurulu” olarak isimlendirilmektedir. Üç kez toplanan Heyet-i İlmiyelerde,⁴⁵ Millî eğitime yön gösteren öneriler sunulmuş, birtakım kararlar alınmıştır. Bunlardan birisi Üçüncü Heyet-i İlmiye Toplantısında alınan “Talim ve Terbiye Dairesi” nin kurulması kararıdır. Talim ve Terbiye Dairesi, 1926 yılında yürürlüğe giren “Maarif Teşkilatına Dair Kanun” ile oluşturulmuştur. Adı geçen kanun, Türk Eğitim Sistemine iki önemli

yuvalarında din derslerinin, öyle ki eski kültürü yansıttığı düşünülen Arapça ve Farsça derslerinin okutulmasından vazgeçilmiştir. Bknz: Deniz, “Atatürk’ün Din ve Din Eğitimi Konusundaki Tutumu”, ss.1805-1806. Kısaca, tek parti rejimi döneminde din eğitimi ile ilgili alınmış olumlu bir karar bulunmamaktadır.

⁴⁰ Üçüncü Heyet-i İlmiye, 27 Aralık 1925 tarihinde başlamış, 1926 yılının ocak ayında da çalışmalarını sürdürmüştür. Bu sebeple toplantının tarihi kimi kaynaklarda 1925, kimi kaynaklarda ise 1926 tarihi olarak ifade edilir.

⁴¹ **Millî Eğitim Şûraları (1939-1996)**, s.10.

⁴² http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164441_heyeti_ilmiye.pdf (27.05.2020).

⁴³ Mustafa Kemal’in din ve din eğitimi ile ilgili düşüncelerine baktığımızda cumhuriyetin ilk yıllarında olumlu ifadelerine rastlamak mümkündür fakat reformlar iyice yerleştikten sonra bu yöndeki beyanatları azdır. Gazi Paşa’nın ilk dönemlerde din hakkında yaptığı olumlu açıklamaların, toplumda oluşabilecek reaksiyonu önlemek gayesiyle söylemiş olması muhtemeldir. Çünkü Cumhuriyetin ilk zamanlarında bazı kesimler tarafından Mustafa Kemal’e karşı ciddi bir aykırılık oluşmuştur. Cumhuriyet yönetimi iyice kuvvet bulduktan sonra Gazi Paşa, artık diğer reformlarda olduğu gibi, din hakkında da düşüncelerini açıkça ifade etmiş, din ile ilgili yargılarını pratiğe dökmüştür. Bknz: Deniz, “Atatürk’ün Din ve Din Eğitimi Konusundaki Tutumu”, ss.1805-1806.

⁴⁴ Efendioğlu, s.16.

⁴⁵ Ayhan Öz, “Heyet-i İlmiye Toplantıları ve Millî Eğitim Şûralarında Din Eğitimi”, **Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt:16, Sayı:29, 2014, s.130.

danışma organı kazandırmıştır. Bu iki danışma organından birisi Talim ve Terbiye Kurulu, diğeri ise Millî Eğitim Şûrasıdır.⁴⁶ Türk Millî Eğitim Sisteminin karakterini oluşturan Heyet-i İlmiye toplantıları daha sonra “Şûralar” adını alarak günümüze kadar varlığını sürdürmeye devam etmiştir.⁴⁷

Türk Millî Eğitim Sisteminin oluşumu aşamasında tek parti (CHP) dönemi; 1939, 1943 yıllarında Millî Eğitim Şûralarının ilk iki tanesi düzenlenmiş olup, bu şûralarla millî eğitim sisteminde yaşanan sorunların çözümü hedeflenmiştir.⁴⁸

Araştırmamızla ilgili olarak özellikle tek parti döneminde din eğitimi ve öğretimi alanında bir dizi düzenlemeler yapılmış, din eğitimi ve öğretimi konusu hem başarılı hem de başarısız sayılabilecek uygulamalarla karşılaşmıştır. Din eğitimi ve öğretimi, çok partili yaşama geçişle birlikte hak ettiği değeri görmeye başlamıştır.

1.2. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRALARININ TARİHÇESİ

Türk Millî Eğitimini, “Osmanlı ve Cumhuriyet Devri” şeklinde iki ana kısma ayırmamız mümkündür. Türkiye Cumhuriyeti, diğer çağdaş devletler gibi eğitim ve öğretimi bir kamu görevi görerek, bu sorumluluğu layıkıyla yerine getirmiştir.

Cumhuriyetin kuruluş aşamasında menfi bir terbiye sistemi vardı. Türkiye Cumhuriyetinin kurucu önderleri, eğitimde Cumhuriyetin ülküsüne ve devrimlerine yakışır şekilde; “çağdaş, millî, merkeziyetçi ve laik” bir eğitim sistemini hedef olarak belirlediler, uygulamalarını da bu yönde gerçekleştirdiler. Bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığı, eğitim ve öğretimin zamanla farklılaşan ihtiyaçlarına benzer olarak hızlı bir şekilde örgütlenmeye başladı. MEB, “merkez ve taşra örgütü” olarak 2’ye ayrılmaktadır. Merkez teşkilatının örgütlerinden birisi “Şûra” dır.⁴⁹

Türk eğitim tarihinde önemli yeri bulunan Millî Eğitim Şûrasının tarihçesini; Osmanlı döneminden Sultan 2. Mahmut’un, ilköğretim seferberliği ve “Mekâtib-i Rüştîye” ismini verdiği eğitim yuvalarının açılmasıyla ilgili yazılı emrinde yer alan

⁴⁶ Öztürk, Şişman (Ed.), (ss.228-268), s.237. Ayrıca bkznz: Zeynep Kılıç ve Semra Güven, “Türk Milli Eğitim Şûralarında Alınan Kararların İncelenmesi”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:10, Sayı:53, 2016, s.589.

⁴⁷ Zihni Mery ve Selahattin Kaymakçı, “Millî Eğitim Şûraları’nda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitime İlişkin Alınan Kararların Değerlendirilmesi”, **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt:15, Sayı:1, 2018, s.821.

⁴⁸ Balcı, s.144.

⁴⁹ Dinç, s.1.

görüşlerinin dayandığı “Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâmi Adliye” fermanıyla başlatabiliriz. 1845 yılında ortaya çıkan “Maarif-i Meclis-i Muvakkati” bu hususta yapılan ilk önemli çalışma olarak kabul edilmektedir. 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesinin 131. maddesinde, Büyük Meclis-i Maarifin yılda 2 kere Maarif Bakanlığının riyasetinde toplanacağı ifade edilmiştir. 1909’da hazırlanan Maarif-i Umumiye Lâyihasında da nezaretin merkez kuruluşunda bir “Heyet-i İlmiye” belirtilmiştir. Tasarıda ayrıca yılda bir kez eğitim ile ilgili sorunları ele alacak olan Meclis-i Kebir-i Maarif önerilmektedir. Ancak bu tasarı kanunlaşmamış, 1911 Nizamnamesiyle Meclis-i Kebir-i Maarif “sürekli-yıllık” olarak ikiye bölünmüştür. 1914 Nizamnamesine göre kurulan Meclis-i Kebir-i Maarifte üyelerin aslî görevleri farklı olup, bu meclise üyelik sadece bir ek görev olarak tanımlanmıştır. Daha sonra alınan bir kararla meclisin şekli değiştirilmiş ve daimî üyeler tayin olmuştur. Bu nizamnameyle kurulan Telif ve Tercüme Dairesi sonradan ortadan kaldırılmıştır.⁵⁰

Cumhuriyetin ilanından önce ve sonra düzenlenen Heyet-i İlmiyeler ileride yapılacak olan Millî Eğitim Şûraları için hem bir altyapı hem de yeni bir başlangıç oluşturmıştır.⁵¹ Böylece şûralar, ileriki zamanlarda Heyet-i İlmiyelerin görevinin daha planlı bir şekilde yapılmasını sağlamıştır.

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde, eğitim alanında büyük bir dönüşüm ve gelişim süreci yaşanmıştır. Bu süreçte Atatürk, birçok sahada olduğu gibi eğitim sahasında da yenileşmenin öncüsü, önderi olmuştur. Mustafa Kemal; yüce bir asker, devletin muhteşem bir şahsı ve uluslararası ilişkilerde uzman bir insan olduğu kadar, aynı zamanda büyük bir eğitimcidir. Atatürk’ün eğitime verdiği önem ve bu konuda ileri sürdüğü görüşler incelendiğinde, eğitime bir eğitim düşünürü gibi eğildiği, toplum için her zaman eğitim ile ilgili çağdaş hedef ve amaçlar belirlediği rahatlıkla görülmektedir. Atatürk’e göre, vatanın kurtuluşu için askeri alanda kazanılacak zaferler kadar, bu zaferlerden sonra yapılacak işler de çok önemlidir. Atatürk, Kurtuluş Savaşı sürerken dahi savaş sonrasının sorunlarına hazırlanmış ve tam da bu aşamada eğitim konusuna da eğilmiştir. Bu amaçla Kurtuluş Savaşının en zor ve kritik dönemlerinde, 16 Temmuz 1921 tarihinde Ankara’da Maarif Kongresi’ni düzenlemiş,

⁵⁰ Veli Öztürk, **Cumhuriyet Dönemi Milli Eğitim Şûralarında Din ve Ahlak Eğitimi İlgili Olarak Alınan Kararlar ve Tartışmaları**, Tıbyan Yayıncılık, İzmir, 2010, s.20. Ayrıca bkz: Hasan Ali Koçer, **Türk Milli Eğitim Teşkilatı I**, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1981, ss.29-30.

⁵¹ Hasan Ali Yücel, **Türkiye’de Ortaöğretim**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1994, s.40.

ülkedeki eğitimcileri bir araya getirmiştir. Gazi Paşa, savaş meydanındaki koşulların zorluğuna karşın bu toplantının ertelenmesine izin vermemiş ve toplantının açılış cümlelerini bizzat yapmıştır.

Millî Eğitim Şûraları; millî eğitimin temel sorunlarını ve eğitimin temel ilkelerini gözden geçirmek, eğitimdeki hedefleri belirlemek amacıyla çeşitli zamanlarda toplanan, MEB ve Türk eğitim sisteminin en tepedeki danışma koludur. Şûralar, Millî Eğitim ile ilgili politika ve planların belirlenmesinde yol göstericidir.⁵² Şûralarda, Millî Eğitim ile ilgili siyasetin belirlenmesinde kıymetli yargılar elde edilmektedir. Alınan bu yargılar eğitim sistemini geliştirmeye, iyileştirmeye, problemlerini çözmeye yönelik kararlardan oluşur.⁵³ İlk kez 1939 tarihinde toplanan Şûralar, eğitim ile ilgili problemlerin masaya yatırıldığı, tartışıldığı, kıymetli kararların alındığı bir ortam olmasına rağmen, elde edilen kararların çoğunun birbirinin tekrarı şeklinde olması⁵⁴ mevcut problemlerin çözülemediği, bilakis devam etmesine neden olmuştur.⁵⁵ Bu sürekliliğe sebep olan, şûralarda elde edilen kararların pratiğe geçmesi hususunda gerekli işlemlerin zamanında yapılmamasıdır. Bu durum eğitim sisteminin problemlerini çözmemiş, sorunlar aynı şekilde sürmeye devam etmiştir. Şûralarda alınan kararların kayda değer bir kısmı ya hiç pratiğe dökülmemiş ya da sonraki zamanlarda uygulanır düşüncesiyle ertelenmiştir. Alınan kimi kararlardan bir iki yıl sonra vazgeçilmiş, kimi kararlar ise tersi yönde uygulamaya konulmuştur.⁵⁶ Şûraların, millî eğitim sisteminin birden fazla, çok yönlü problemlerine çare arayan yapısına

⁵² Akay, s.II.

⁵³ Deniz, s.2.

⁵⁴ Örneğin, 1990 sonrası düzenlenen şûralarda genel olarak alınan kararlar; meslek liselerine önem verilmesi, eğitim kalitesinin artırılması, öğretmen niteliğinin çağdaş hale getirilmesi, hizmet içi eğitime önem verilmesi... hususundaki kararlardır. Oysaki eğitimle ilgili konuşmamız, tartışmamız gereken problemler ve alınması gereken kararlar çok daha fazladır. Günümüzde okullarda yaşanan şiddet olayları, okul-aile-çevre arasında işbirliğinin yeterli düzeyde olmaması, çocuklarımızın gerek sosyal hayatında gerekse medya tarafından maruz kaldığı kötü örnekler, dinî-ahlâkî-millî alanda yaşanan yozlaşmalar, kültürel alanda yaşanan zayıflıklar, kuşaklararası çatışma... tartışmamız gereken önemli noktalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alanlarda kanun düzeyinde kararlara ihtiyacımız bulunmaktadır. Kanaatimize göre MEŞ, bugüne hitap eden öncelikli konulara ağırlık vermelidir.

⁵⁵ Sevgi Eriş, **1961 – 1987 Yıllarında Gerçekleştirilen Millî Eğitim Şûraları ve Alınan Kararların Uygulamaları** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2006, s.244.

⁵⁶ Ayrıca bkz: Sezen Tofur, Ahmet Aypay, Cemil Yücel, “1980 - 2014 Türk Millî Eğitim Şûra Kararları ile Tebliğler Dergisi Fihristlerinin Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi”, **Eğitim ve Bilim**, Cilt:41, Sayı:186, 2016, s.254. Ayrıca bkz: Sezen Tofur, **21. YY Türk Eğitim Politikalarının Oluşturulmasında Kaynaklık Eden Belgelerin Fullan’ın Kavramsallaştırması Açısından Değerlendirilmesi 1980 – 2014**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 2015, ss.22-23.

rağmen, şûralarda elde edilen çabalar ve alınan kararların her defasında pratiğe yansımaması ya da belli bir oranda yansımaları, şûraların eylemsel neticesi yönünden paradoks bir yapıda kalmasına sebep olmuştur.⁵⁷ Millî eğitimin siyasetini ilerletmek ayrıca pratiğe yansıtmak noktasında mesuliyet üstlenen birçok bürokrat ve akademisyenin iştirakiyle toplanan şûralar, plüralist bir felsefeyle eğitim problemlerinin müzakere edildiği, demokratik bir ortam⁵⁸ olmasına karşın, uygulamaların hayata geçirilmesi noktasında dönemin tutum ve anlayışına göre hareket edilmiştir.

1.2.1. Millî Eğitim Şûralarını Hazırlayan Etkenler

“En mühim, en esaslı nokta eğitim meselesidir. Eğitimidir ki, bir milleti ya hür, müstakil, şanlı, yüksek bir cemiyet halinde yaşatır, ya da bir milleti esaret ve sefaletle terk eder.” diye belirten Mustafa Kemal, eğitimin bir ulus için ne kadar yaşamsal bir önem taşıdığını gördüğü için, Kurtuluş Savaşı’nın çetin zamanlarında dahi eğitim sisteminin en temel kriterlerini belirleme gayretinde bulunmuştur.⁵⁹

Cumhuriyetin kuruluş aşamasında eğitim sahasında bir dizi aranjman faaliyetlerinde bulunulmuş, eğitime dair gerekli işlemlere öncelik verilmiştir. Tevhid-i Tedrisat, eğitim sahasında başlayan teceddütlerin birincil adımlarındandır.⁶⁰ 29 Ekim 1923 tarihinde kurulan Cumhuriyetin üzerinden henüz 6 ay geçmişken, eğitimde çok başlılığa bir son vermek amacıyla 3 Mart 1924 tarihli 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanununun çıkarılması, Atatürk’ün eğitim alanına verdiği önemin bir göstergesidir.⁶¹

Atatürk’ün eğitim alanında gösterdiği çabalardan biri de şûralardır. Yeni bir devletin kurulmasıyla birlikte birçok alanda değişim ve dönüşümler yaşanmıştır. Bu alanlardan birisi de eğitim sistemidir. Eski eğitim sistemini sil baştan değiştirme ve çağdaş bir hâle getirme gayreti içinde bulunan cumhuriyet yöneticileri, bu görevi Bakanlığa bağlı şûralara yüklemiştir.

⁵⁷ Sezen Tofur, **21. YY Türk Eğitim Politikalarının Oluşturulmasında Kaynaklık Eden Belgelerin Fullan’ın Kavramsallaştırması Açısından Değerlendirilmesi 1980 – 2014**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 2015, s.142.

⁵⁸ Ayhan Aydın, “Şûra Kararlarının Demokratiklik ve Bilimsellik Nitelikleri”, **Eğitim ve Bilim Dergisi**, Cilt:22, Sayı:107, 1998, s.4.

⁵⁹ Aslaner, s.i.

⁶⁰ Aslaner, s.48.

⁶¹ Aslaner, s.i.

Genç bir devletin ve ülke içerisinde yaşayan cemiyetin yapılandırılmasında, özellikle eğitim alanına hassas vazifeler düşüyordu. Eğitim ile ilgili yeni, güncel ve çağdaş politikalar üretecek bir kuruma ihtiyaç vardı. Bu dönemde aslî görevi akademik araştırmalar yapmak olan üniversiteler, henüz modern bir eğitim sistemi oluşturma konusunda yetersiz bulunuyordu. Bu sebeple devlet konuya el atmış, bu bağlamda yurtdışından eğitimciler getirilmiştir, fakat yurtdışından getirilen ilim insanlarının sarf ettiği emeklerden beklenen düzeyde randıman alınamamıştır. Yeni kurulan bir devletin en hızlı vakitte, en az bütçeyle ve yerli menşeiyle ilerleme mecburiyeti vardı. Bu sebeple devlet içinde, ülkedeki her kesimden eğitim insanını bir araya getirecek ve eğitimle ilgili kesimlerin temsilcilerini bir platformda buluşturacak çoğulcu bir yapı oluşturma isteği oluşmuştur. Bu istek ve fikir sayesinde şûralar, Türk eğitim tarihinde yerini almıştır.⁶²

Mustafa Kemal tarafından eğitim sistemini ileri dereceye yükseltmek, kalitesini belli bir noktaya getirmek gayesiyle 1933 tarihinde 2287 sayılı kanunla kurulan ve MEB'in en tepedeki karar organı olan şûralar, dönemin hükûmetlerinin eğitim politikalarını belirlemede çok önemli bir görev üstlenmiş bulunmaktadır.⁶³

Şûralar, eğitim tarihimize ışık tutacak pek çok kararın alınmasında etkili olmuştur. Ortak bir aklı temsil etmesi bakımından şûraların işlevinin önemli olduğunu belirtebiliriz.

1.2.2. Millî Eğitim Şûralarının Hukukî Dayanağı

Türkiye'de Millî Eğitim Şûralarının ilk yasal düzenlemesi, 1926 yılında Talim Terbiye Dairesi'nin kurulması ve "Maarif Şûrası Talimatnamesi" dir. Ancak, bu talimatname hazırlanmış olmasına rağmen kanunlaşmamıştır. Daha sonra bu Talimatname, 22 Haziran 1933 yılında yürürlüğe giren⁶⁴ Millî Eğitim Bakanlığının merkez örgütü kanunu olan 2287 sayılı "Maarif Teşkilatı ve Vazifeleri Hakkında Kanun" da yer almıştır. Bu kanunun üçüncü maddesinde Maarif Şûrasının görevleri yer almaktadır. Millî Eğitim Şûrası, Cumhuriyet döneminin eğitim-öğretim

⁶² Deniz, ss.14-21.

⁶³ Aslaner, s.i.

⁶⁴ Mustafa Ben, Seracettin Yaşar, Ahmet Leblebici, **Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (1923-1983)**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1995, s.18.

faaliyetlerinde; Talim ve Terbiye Dairesi'nce sağlanacak tüzük, yönetmelik, program ve temel esaslarla şûra üyelerince sunulacak önerileri inceleyecek bir karara bağlanmıştır.⁶⁵ Böylelikle millî eğitime yön göstermek, eğitim ile ilgili problemleri belirlemek, çözüm yolu bulmak amacıyla Millî Eğitim Bakanlığının en yüksek danışma organı meydana getirilmiştir.⁶⁶ Kanuna göre; şûraların 3 senede bir yapılması kararı getirilerek birinci şûranın 1935 yılında yapılması öngörülmüştür. Ancak ilk Millî Eğitim Şûrası 1939 yılına kadar toplanamamıştır.⁶⁷ 1939 yılından sonra –eskiden düzenli bir şekilde yapılmasına karşın daha sonraki senelerde- aksaklıklar olması sebebiyle bugüne kadar 19 kere Millî Eğitim Şûrası toplanmıştır.⁶⁸ Millî Eğitim Şûrası ile ilgili mevzuatta çeşitli tarihlerde değişiklikler yapılmıştır. 10 Haziran 1946 tarih ve 4926 sayılı kanunla azaları kararlaştırılan MEŞ, 21 Mayıs 1970 yılında 1261 sayılı kanunla tekrardan düzenlenmiştir. 10 Ocak 1993 tarih ve 21461 sayılı Resmi Gazetede neşredilen “Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliği”, 8 Eylül 1995 tarihinde yayımlanan yeni yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır. Özellikle şûraya katılacak üyeler ile ilgili 1998 ve 2006 yıllarında yapılan değişiklikler ile yönetmelik son hâlini almıştır.⁶⁹

Millî Eğitim Şûrası'nın teşkili, mekanizması ile ilgili çalışma esas ve usullerini MEŞ Yönetmeliği düzenlemektedir. Hali hazırda yürürlükte olan Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliği, 14/6/1973 tarih ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile 30/4/1992 tarih ve 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun maddelerine binaen oluşturulmuştur. Yönetmeliğe göre şûra; Bakanlığın en yukarıdaki danışma kuruludur. Türkiye'nin yerli ve ulusal eğitim sistemini ilerletmek, kalitesini artırmak gayesiyle eğitim-öğretim ile ilgili hususları inceler, elzem olan kararları alır. Millî Eğitim Bakanı, şûranın doğal ve daimi üyesi, başkanıdır. Şûra; tabii üyeler, seçimle gelen üyeler, davetli üyeler ve müşahitlerden müteşekkildir.⁷⁰ Şûranın, Millî Eğitim Bakanının ricasıyla dört senede bir toplanması gereklidir. MEB, zorunlu durumlarda şûrayı acil olarak toplayabilir.⁷¹ Bugüne kadar şûralar düzenli olarak dört

⁶⁵ Aslaner, s.66.

⁶⁶ Keskin ve Yazar, s.387.

⁶⁷ Deniz, s.13.

⁶⁸ Erdoğan Başar, **Millî Eğitim Bakanlarının Eğitim Faaliyetleri (1920–1960)**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 2004, s.293. Şûralardaki aksamaların sebeplerinden biri de, 1929 Dünya ekonomi bunalımının Türkiye'yi de etkilemiş olmasıdır. Ayrıca bkz: Aslaner, s.67.

⁶⁹ MEB, **Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliği**, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Şûra Genel Sekreterliği Yayını, Ankara, 2006, ss.1-3.

⁷⁰ MEB, **Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliği**, s.4. Ayrıca bkz: Akay, 52.

⁷¹ MEB, **Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliği**, s.9.

yılda bir toplanmamış, Bakanlığa, yasal veya kamuoyu baskısı şeklinde bir yaptırım söz konusu olmamıştır.⁷² Şûralar, farklı tarih aralığında toplanmıştır.⁷³

Şûra, aza tam sayısının mutlak çoğunluğuyla toplanır. Şûranın ruznamesi, Millî Eğitim Bakanının teklifi veya direkt şûra heyetince saptanır. Şûranın sekretarya işleri, Talim ve Terbiye Kurulu tarafından yürütülmektedir. Şûranın gündemi de Talim ve Terbiye Kurulunca belirlenmektedir.⁷⁴ TTK, Millî Eğitim Bakanlığının daimî karar ve danışma organıdır.⁷⁵ Kurul, gerek görürse ruznamenin oluşmasında merkez ve taşra birimleri ile diğer kurum-kuruluşlardan görüş alabilmektedir. Şûra azalarının ruzname dışı önerileri, genel kurulca olumlu görüldüğü zaman, sonraki şûralarda değerlendirilmek üzere bakanlığa sunulmaktadır. Ayrıca daha önce yapılmış şûralardaki ruzname harici teklifler şûra gündeminde değerlendirebilir.⁷⁶

Şûranın ön hazırlıkları şu şekilde yapılır: Şûra Genel Sekreterliği tarafından ön komisyon çalışmaları yaptırılarak belirlenen saptama ve fikirler belgelere dönüşür. Münasip olan merkezlerde veya illerde şûra hazırlık çalışmaları yapılabilir. Genel Sekreterlik, şûra ruznamesi ile ilgili olarak; gerekli görüldüğünde diğer Bakanlık, üniversite, kişiler ile kurum-kuruluşların da fikirlerini alarak ön hazırlık çalışmalarının alanını büyütebilir. Şûra ruznamesi ile ilgili ön komisyon raporları, ayrıca elzem olan diğer belgeler, toplantıdan en az 1 ay önce üyelere çevrimiçi bir ortamda veya CD ile iletilir.⁷⁷

Şûra çalışmalarında şu esas ve usuller uygulanır: Genel Kurul; ilk oturumunda, biri Bakanlık mensubu üyeler arasından olmak üzere, iki başkan vekili ve dört raportör seçer, gündemdeki konularla ilgili olarak komisyonlar kurulur. Gerektiğinde üyeler de bilgilendirilerek komisyonlar arasında üye değişikliği yapılabilir. Bu değişiklik Genel Sekreterlikçe komisyon çalışmaları başlamadan önce sonuçlandırılır. Hazırlanan raporlar komisyon başkanlarınca veya seçilen bir sözcü tarafından Şûra Genel Kurulu'na sunulur ve Şûra Genel Kurulu bu raporları inceler, görüşür ve karara bağlar.

⁷² Akay, s.51.

⁷³ Örneğin; kimi zaman 1 sene sonra, kimi zaman ise 6 sene sonra toplanmıştır. 4 yılda bir toplanan şûra sayısı çok azdır. Kanunda belirtilen, “4 yılda bir toplanması” şartı zorunluluk ifade etmemektedir.

⁷⁴ Gündem konuları belirlenirken, eğitim alanındaki ihtiyaçlar göz önünde bulundurulmaktadır.

⁷⁵ Öztürk, Şişman (Ed.), (ss.228-268), s.237.

⁷⁶ Gündem dışı tekliflerin sunulabilmesini, “esnek politika” örneği olarak nitelendirmemiz mümkündür.

⁷⁷ MEB, **Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliği**, s.9.

Şûra Komisyonları, çalışmalarını aşağıdaki şu esaslara göre yapar: Her komisyon, ilk toplantısında kendi üyeleri arasından açık oyla bir başkan, bir başkan yardımcısı ve üç raportör, şûra gündemi doğrultusunda bir çalışma planı hazırlar, komisyonlar çalışmalarını gerekirse alt komisyonlar da kurarak hazırlanan plan dâhilinde yürütür. Kararlar oy çokluğu ile alınır ve alınan kararlar birer tutanağa bağlanır. Her komisyon, kendi konusu ile ilgili çalışmalar yapar ve raporunu hazırlar. Bu raporlar, komisyon üyeleri tarafından imzalanır. Komisyon başkanları, raporlarını zamanında Şûra Genel Sekreterliği'ne teslim eder, Genel Kurul'da görüşülen raporlar, alınan kararlar doğrultusunda varsa ilave veya çıkarmayı gerektiren düzenlemelerin yapılabilmesi için komisyon başkanlarına verilir. Komisyon başkanları ve raportörleri tarafından yeniden düzenlenen raporlar, toplantı tutanaklarıyla birlikte Genel Sekreterliğe teslim edilir.

Şûradaki kararların, toplantıya katılan üyelerin oy çokluğu ile alındığını belirtmiştik. Oyların eşit olması hâlinde başkanın uygun bulduğu görüş kabul edilir. Şûra Genel Kurulu'nda alınan kararlar 4 ay içinde Tebliğler Dergisi'nde yayımlanır. Şûra kararları tavsiye niteliğindedir. Bakanlık, şûra kararlarına, önemi ve önceliğine göre Şûra Kararlarını Uygulama Programında ve icra planlarında yer verir. Kararlar, Bakan onayı ile yürürlüğe girer.⁷⁸

Millî Eğitim Şûraları ilk olarak farklı isimlerle ortaya çıkmıştır. Millî Eğitim Şûralarının, önceleri “Kültür Danıştı” olarak adlandırıldığı, eğitimci Hıfzırrahman Raşit Öymen tarafından nakledilmektedir. 1933 yılında çıkarılan 2287 sayılı Maarif Teşkilatı ve Vazifeleri Hakkında Kanununda, “Maarif Şûrası” şeklinde geçmekteyse de bu isimler sonradan “Millî Eğitim Şûrası” olarak değiştirilmiştir.⁷⁹

Şûralar, demokratik usuller dâhilinde toplumun her kesiminden ve farklı görüşlerden temsilcilerin katıldığı toplantılardır. Bu toplantılar, Türk Millî Eğitiminin geliştirilmesi ve niteliğinin yükseltilmesi amacıyla yapılmaktadır.⁸⁰ Eğitim tarihimizde Millî Eğitim Şûraları, çok çeşitli kararlara ve çalışmalara imza atmıştır.⁸¹

⁷⁸ MEB, **Millî Eğitim Şûrası Yönetmeliği**, s.9. Ayrıca bknz: Efendioğlu, ss.17-18. Akay, ss.47-51.

⁷⁹ Deniz, s.13.

⁸⁰ Akdoğan, s.2.

⁸¹ Kılıç ve Güven, s.588.

1.2.3. Millî Eğitim Şûralarının Kronolojisi

1939 yılında Heyet-i İlmiyelerin yerini Millî Eğitim Şûralarına bıraktığını ifade etmiştik. Şûralar, eğitim ile ilgili sorunların görüşüldüğü ve önemli kararların alındığı toplantılar olması bakımından büyük önem taşımaktadır.⁸² Millî Eğitim Şûraları, eğitim sistemimize ve politikalarımıza yön veren toplantılardır.⁸³ Şûralarda, Türk toplumunun hızla değişen ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir eğitim sisteminin kurulabilmesi ve eğitimle ilgili özel meselelere çözümler aranması konularına yer verilmiş, tartışılmış ve önemli kararlar alınmıştır.⁸⁴ Özellikle Hasan Ali Yücel'in Millî Eğitim Bakanlığına rastlayan dönemlerde⁸⁵ Millî Eğitim Şûrasından çıkan kararlar tavsiye mahiyetinde kalmamış, uygulamaya dönüşen kararlar⁸⁶ olmuştur.⁸⁷

Şûraların kronolojik sıralaması:

1. Millî Eğitim Şûrası: 17 – 29 Temmuz 1939
2. Millî Eğitim Şûrası: 15 – 21 Şubat 1943
3. Millî Eğitim Şûrası: 02 – 10 Aralık 1946
4. Millî Eğitim Şûrası: 23 – 31 Ağustos 1949
5. Millî Eğitim Şûrası: 04 – 14 Şubat 1953
6. Millî Eğitim Şûrası: 18 – 23 Mart 1957
7. Millî Eğitim Şûrası: 05 – 15 Şubat 1962
8. Millî Eğitim Şûrası: 28 Eylül – 03 Ekim 1970
9. Millî Eğitim Şûrası: 24 Haziran – 04 Temmuz 1974
10. Millî Eğitim Şûrası: 23 – 26 Haziran 1981
11. Millî Eğitim Şûrası: 08 – 11 Haziran 1982
12. Millî Eğitim Şûrası: 18 – 22 Haziran 1988⁸⁸

⁸² Eriş, s.244.

⁸³ İsmail Keskin ve Taha Yazar, “Millî Eğitim Şûralarında Değer, Ahlak ve Karakter Eğitimi İle İlgili Alınan Kararların Değerlendirilmesi”, **Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:4, Sayı:8, 2018, s.387.

⁸⁴ Süleyman Büyükkarcı, “Türk Milli Eğitim Sistemi İçerisinde Maârif Kongresi, Heyet-i İlmiye ve Millî Eğitim Şûralarının Kararları Üzerine”, **Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:10, 2000, s.204. Ayrıca bkz: Eriş, s.241.

⁸⁵ Hasan Ali Yücel, 1938-1946 yılları arasında 8 yıl Millî Eğitim Bakanlığı yapmıştır.

⁸⁶ Çünkü Hasan Ali Yücel, Millî Eğitim Bakanlığını tek parti rejimi döneminde yapmıştır.

⁸⁷ Üçler, s.266.

⁸⁸ Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Din Eğitimi alanında görevli Dr. Öğr. Üyesi Veli Öztürk tarafından 12. Millî Eğitim Şûrasına kadar düzenlenen şûraların din eğitimi ve öğretimi bağlamında incelenmesi yapılmıştır. Bknz: Veli Öztürk, **Cumhuriyet Dönemi Milli Eğitim**

13. Millî Eğitim Şûrası: 15 – 19 Ocak 1990
14. Millî Eğitim Şûrası: 27 – 29 Eylül 1993
15. Millî Eğitim Şûrası: 13 – 17 Kasım 1996
16. Millî Eğitim Şûrası: 13 – 17 Kasım 1999
17. Millî Eğitim Şûrası: 13 – 17 Kasım 2006
18. Millî Eğitim Şûrası: 01 – 05 Kasım 2010
19. Millî Eğitim Şûrası: 02 – 06 Aralık 2014 tarihleri arasında düzenlenmiştir.

Heyet-i İlmiye ve Millî Eğitim Şûralarında geçmişten günümüze kadar çeşitli konular ele alınıp tartışılmış, öneri niteliğindeki kararlar ilgili bakanlığa sunulmuştur.⁸⁹

1.2.4. Millî Eğitim Şûralarının Gündem Maddeleri

1. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1939)

Toplanma Tarihi: 17 – 29 Temmuz 1939’da toplanmıştır.

Şûra Gündemi: Cumhuriyet Maarifinin Plan ve Esasları, Çeşitli Öğretim Derecelerindeki Müesseselere Ait Talimatnamelerin İncelenmesi, Bütün Müfredat Programlarının İncelenmesi konuları gündeme gelmiştir.

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Hasan Ali YÜCEL’ dir.⁹⁰

1939 yılında ilk kez yapılan *Birinci Millî Eğitim Şûrası*, eğitim ve öğretim tarihimizde ilk olması itibarıyla önemli bir yer tutmaktadır. Bu şûranın toplanmasından önce MEB’in eğitimle ilgili görüşlere duyduğu ihtiyaç, Heyet-i İlmiye Toplantıları ve Bakanlığın ilgili kurumlarının yaptıkları planlama toplantıları ile giderilmiştir. Ancak bu toplantı ve faaliyetlerde Millî Eğitim Şûrası kadar geniş katılım ve temsil olmamıştır.⁹¹

1939 yılında yapılan ilk Millî Eğitim Şûrası ile birlikte hükûmetler, Türk Millî Eğitiminin geleceğini planlamak ve sistematik hâle getirmek istemişlerdir. Şûraların

Şûralarında Din Eğitimi ve Öğretimi İle İlgili Alınan Kararlar ve Değerlendirilmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1990.

⁸⁹ Araştırmamızın ikinci ve üçüncü bölümünde 13. Şûradan itibaren düzenlenen Millî Eğitim Şûralarını (13, 14, 15, 16, 17, 18, 19. Şûralar) “din eğitimi ve öğretimi” bağlamında detaylı olarak inceleyeceğiz.

⁹⁰ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164549_1_sura.pdf (27.05.2020).

⁹¹ Sait Dinç, **Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihimizde I. Milli Eğitim Şûrası (17 – 23 Temmuz 1939) ve Uygulamaları**, s.3.

http://turkoloji.cu.edu.tr/ATATURK/arastirmalar/sait_dinc_I_milliegitim_surasi.pdf (04.06.2020).

gündemlerini o zamanki yerel ve global konular belirlemiş, CHP programı da şûra gündemini etkileyen unsurlardan birisi olmuştur. Eğitim şûrasında, dönemin şartlarına göre ileriye yönelik planlamalar yapmak amaçlanmıştır.⁹² Atatürk'ün vefatından sonra İsmet İnönü dönemi başlamış ve İnönü tek parti döneminin sonuna kadar devlet yönetiminde tek otorite olmuştur. İnönü “Millî Şef” olarak iktidara geçtikten sonra, Millî Eğitim Bakanlığına, kendisine yakınlığıyla bilinen Hasan Ali Yücel'i getirmiştir. Hasan Ali Yücel, Millî Eğitim Bakanı olarak 8 yıl görevde kalmış (1938 – 1946), bu özelliğiyle en uzun süre görevde kalan Millî Eğitim Bakanı unvanına sahip olmuş ve bu unvanla önemli yeniliklere⁹³ imza atmıştır.⁹⁴ İlk iki Millî Eğitim Şûrası da onun döneminde düzenlenmiş, 2. Dünya Savaşı yıllarını da kapsayan bu dönemde CHP hükûmetinden her türlü yardım ve desteği görmüştür. Hasan Ali Yücel döneminde eğitim anlayışında “Hümanizme” doğru bir yaklaşım benimsenmiş, eğitimde “iyi yurttaş” yetiştirilmesine yönelik olarak, “Toplumsal Eğitim ve Köye Yönelik Eğitim” hareketi hızlandırılmıştır. CHP'nin eğitim politikası bu dönemde, “eğitim ve öğretimin salt okuma olarak değil; toplumun kalkındırılması, laikliğin yaygınlaştırılması ve halka mal edilmesine” yönelmiştir.⁹⁵ 1937 ve 1950 arasında hem Millî Eğitimi hem de Hükûmet programlarının önemli bölümlerini, bu konu ve özellikle Köy Enstitüleri konusu meşgul etmiştir.⁹⁶

1. Millî Eğitim Şûrasında Alınan Kararlar: Üç sınıflı köy okulları beş sınıfa çıkarılmıştır. Okullarda derslerin öğleden önceye alınması ve öğle sonralarının ortaokullarda isteğe bağlı, liselerde mecburi olarak öğretmenlerin yönetiminde serbest ve ortak faaliyetlere ayrılması konusunda yapılan öneriler kabul edilmiştir. Ortaöğretim kurumlarının il ihtiyacına göre bir planı hazırlanmıştır. Erkek teknik, kız teknik ve ticaret öğretim kurumlarının yönetmelikleri ve öğretim programları incelenip karara bağlanmıştır. Şûraya getirilen konularda en önemlisi okul ders kitaplarıyla ilgili

⁹² Balcı, s.161.

⁹³ Cumhuriyet tarihinde Köy Enstitüleri'nin kurucusu Hasan Ali Yücel'dir.

⁹⁴ Bknz: Hasan Ali Yücel Hakkında, **Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri**, Ankara, 1987, ss.623-629. Ayrıca bknz: Başar, ss.337-339.

⁹⁵ Cavit Binbaşoğlu, **Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri Tarihsel Bir Çerçeve**, Dikili Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir, 1993, s.19.

⁹⁶ Bknz: Selçuk Kantarcıoğlu, **Türkiye Cumhuriyeti Hükümet Programlarında Kültür**, Ankara, 1998, ss.36-45.

olmuş ve tek tip ders kitabı (devlet kitabı) sistemine gidilmesi teklif ve kabul edilmiştir. Yüksekokul ve fakülteler Millî Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır.⁹⁷

2. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1943)

Toplanma Tarihi: 15 – 21 Şubat 1943'te toplanmıştır.

Şûra Gündemi: Okullarda Ahlâk Terbiyesinin Geliştirilmesi; Türk Ahlâkının Sosyal ve Kişisel Prensiplerinin Belirtilmesi, İlk ve Orta Dereceli Okullarda Bu Prensiplerin Gerçekleşmesini Sağlayacak Tedbirlerin Düşünülmesi, Meslekî ve Teknik Okullarda Ayrı Prensiplerin İş Ahlâkına da Tatbiki, Bu Tedbirlerin Programa Bağlanması, Ortaöğretim Kurumlarındaki Sosyoloji ve Ahlâk Dersleri Programının Bahse Mevzu Prensipler Bakımından İncelenmesi, Yükseköğretim Gençliğinde Ahlâk Prensiplerine Bağlılığın İşlenmesi, Talebinin Okul Dışı Durumlarının Murakabesi Meselesinin İncelenmesi, Bütün Öğretim Kurumlarında Anadili Çalışmaları Veriminin Artırılması; Türkçe ve Bilhassa Yazma Öğretiminin Daha Verimli Olacak Bir Hale Getirilmesi İçin Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi, Okullarda ve Resmî, Hususî Yayın Alanında İmlâ Birliğini Kolaylaştırma Yollarının Tayini, Yeni Terimlerin Yükseköğretimde Yayılması Yollarının Kesin Bir Esasa Bağlanması. Türklük Eğitiminde Tarih Öğretiminin Metot ve Vasıtalar Bakımından İncelenmesi; İlk ve Ortaokul Tarih Kitaplarının Hazırlanmasında Bilim ve Pedagoji Yönünden Dikkate Alınacak Noktaların Belirlenmesi, Lise Tarih Kitaplarının Mükemmelleştirilmesi Yolundaki Mütalaaların Belirtilmesi konuları gündeme gelmiştir.

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Hasan Ali YÜCEL' dir.⁹⁸

1943'de düzenlenen *İkinci Millî Eğitim Şûrası*, 2. Dünya Savaşının etkilerinin yakından hissedildiği bir dönemde yapılmıştır. Bu yoğun siyasî ortamda 1. Millî Eğitim Şûrasının önemli kararlarının uygulandığı görülmektedir. Bu dönemde 2. Dünya Savaşının etkilerinin özellikle ideolojik bağlamda Türkiye'yi etkilemeye başladığı görülmektedir. Bu etkiler, eğitimde “millîlik” anlayışından “hümanizm” anlayışına yönelme şeklinde ortaya çıkmıştır. Eğitimin temel hedefi, “iyi yurttaş” yetiştirmek olarak değişmeye başlamıştır. 2. Millî Eğitim Şûrası, Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde 15 – 21 Şubat 1943 tarihinde düzenlenmiştir. Şûranın

⁹⁷ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164549_1_sura.pdf (27.05.2020).

⁹⁸ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164619_2_sura.pdf (28.05.2020).

başkanlığını Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel yapmıştır.⁹⁹ Şûranın en önemli gündem maddesi, “okullarda ahlâk terbiyesinin geliştirilmesi” maddesi olmuştur. Şûra kararları arasında ahlâk eğitiminin amacı belirtilip, kabul edilmiştir.¹⁰⁰

2. Millî Eğitim Şûrasında Alınan Kararlar: Bütün eğitim kurumlarında anadili çalışmalarında verimin artırılması. İlk ve orta dereceli okullarda tarih dersleri programları ile ders kitaplarının çocuğun seviyesine uygun olmadığı. Meslekî ve teknik okullar için ayrı kitap yazılması. Kitaplara tarihî okuma parçaları eklenmesi. Millî tarihe ağırlık verilmesi gibi kararlar alınmıştır.¹⁰¹

3. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1946)

Toplanma Tarihi: 02 – 10 Aralık 1946’da toplanmıştır.

Şûra Gündemi: Ticaret Ortaokulları ve Liseleri Program ve Yönetmeliği, Erkek Sanat Ortaokulları ve Enstitüleri Program ve Yönetmeliği, Kız Enstitüleri Program ve Yönetmeliği, İstanbul Teknik Okulu Yönetmeliği, Orta ve Bu Derecedeki Teknik Öğretim Okulları Öğretmen ve Öğreticileriyle İlgili Mevzuatın Bugünkü İhtiyaçlarla Ayarlanması, Aile ve Okul Arasında İş Birliği Sağlanması İçin Gerekli Tedbirlerin Alınması konuları gündeme gelmiştir.

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Reşat Şemsettin SİRER’ dir.¹⁰²

1946’da düzenlenen *Üçüncü Milli Eğitim Şûrası*, 2. Dünya Savaşı’nın hemen ardından, Türkiye’de çok partili seçimlerin yapıldığı bir yılda düzenlenmiş ve çıkarılan yeni bir kanunla Maarif Şûralarının ismi “Millî Eğitim Şûraları” olarak değiştirilmiştir.¹⁰³ 3. Millî Eğitim Şûrası, Türkiye’nin çok partili siyasal yaşama geçmesinden sonra toplanan ilk şûra olma özelliğini taşımaktadır. Zira ilk iki şûra, tek parti döneminde (CHP) gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bu şûra, ilk defa Teknik ve Meslekî Öğretime yönelik düzenlenen şûra olması sebebiyle eğitim tarihinde önemli bir yere sahiptir.¹⁰⁴

Türkiye’de 1946 sonrası yıllarda yeni partiler kurulmaya başladı, böylece ülkede çok partili demokratik bir yaşama geçilmiş oldu. Cumhuriyet Halk Partisi’nden

⁹⁹ Sait Dinç, *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihimizde II. Milli Eğitim Şûrası (15 – 21 Şubat 1943) ve Uygulamaları*, s.1.

http://turkoloji.cu.edu.tr/ATATURK/arastirmalar/sait_dinc_II_milliegitim_surasi.pdf (04.06.2020).

¹⁰⁰ *Millî Eğitim Şûraları (1939-1996)*, s.24.

¹⁰¹ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164619_2_sura.pdf (28.05.2020).

¹⁰² http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164646_3_sura.pdf (28.05.2020).

¹⁰³ Balcı, s.162.

¹⁰⁴ Dinç, s.65.

ayrılan ve daha çok demokrasi ve liberalizm düşüncesine sahip olan dört kişi (Celal Bayar, Fuat Köprülü, Adnan Menderes ve Refik Koraltan) 7 Ocak 1946'da Demokrat Partiyi kurdu. Demokrat Partiyle birlikte birçok siyasî parti kurulmasına rağmen Demokrat Parti potansiyel ve icraat olarak çok partili siyasal yaşamda bir ekol olmuş ve 10 yıllık süreyle önemli bir çoğunlukla devleti yönetme imkânını elde etmiştir.¹⁰⁵

Demokrat Parti birçok alanda olduğu gibi eğitim ve öğretimde de yeni bir anlayış getirmiş, demokratik ve dinî eğitime önem veren etkili bir parti programı oluşturmuştur.

Demokratik hayatın başlamasıyla birlikte hem siyasal ve liberal ekonomide hem de eğitim alanında talepler artmaya başladı. Bu talepler, CHP'nin program ve uygulamalarına da yansımıştır. 10.06.1948 tarihinde kurulan II. Hasan Saka Hükûmeti, mecliste hükûmet programını okurken, bunu Millî Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu da ifade etmiştir: *“Yurdumuz medeniyet ve refah yolunda ilerlemesini halk iradesine dayanan bir idarenin devamında görüyoruz. Bunun için kanunlarda, sosyal ve politik hayatta olduğu gibi her derecedeki okullarımızda demokratik terbiyenin yerleşmesine ehemmiyet vereceğiz.”*¹⁰⁶ Bu şûrada din eğitimi bağlamında ahlâk eğitimine de değinilmiştir.¹⁰⁷

3. Millî Eğitim Şûrasında Alınan Kararlar: Ticaret Ortaokulları ve Liseleri Program ve Yönetmeliği. Erkek Sanat Ortaokulları ve Endüstri Program ve Yönetmeliği. Kız Enstitüleri Program ve Yönetmeliği. İstanbul Teknik Okulu Yönetmeliği. Okul-Aile Birliklerince okul hayatına hâkim olan eğitim ve öğretim ilkelerinin ailelere tanıtılması. Temizlik, sağlık ve devam problemleri ile fikir, duygu, ahlâk ve beden eğitimi konuları üzerinde durulması. Okul-aile birlikleri çalışmalarını kolaylaştırıcı tedbirler alınması. Kız Teknik Okulları Yönetmeliği ile ilgili teklifler incelenip kabul edilmiştir.¹⁰⁸

4. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1949)

Toplanma Tarihi: 23 – 31 Ağustos 1949'da toplanmıştır.

¹⁰⁵ Bknz: Demokrat Partinin Kuruluşu İçin, Refik Salim Burçak, **Türkiye’de Demokrasiye Geçiş (1945-1950)**, İstanbul, 1979. Mahmut Goloğlu, **Demokrasiye Geçiş (1946-1950)**, İstanbul, 1982. Stanford Shaw, **Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye**, Cilt:II, İstanbul, 1988, ss.475-477. Ahmet Yeşil, **Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş**, Ankara, 1989, ss.124-136.

¹⁰⁶ Kantarcıoğlu, s.44. Ayrıca bknz: 1947 CHP’nin Onaylı Parti Programı, Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye’de Siyasi Partiler (1859-1952)**, İstanbul, 1952, ss.593-595.

¹⁰⁷ **Millî Eğitim Şuraları (1939-1996)**, s.26.

¹⁰⁸ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164646_3_sura.pdf (28.05.2020).

Şûra Gündemi: 1948 – 1949 Ders Yılından İtibaren Uygulanmaya Başlanan İlkokul Programının İncelenmesi, Yeni Ortaokul Programı Projesinin İncelenmesi, Lise Ders Konularının Dört Yıllık Teşkilata Göre Tespiti, Ortaokullara ve Liselere Öğretmen Yetiştiren Eğitim Enstitüleri ve Yüksek Öğretmen Okulu Teşkilatının İhtiyaçlara Göre Düzenlenmesi, Eğitim ve Öğretimde Dayanılan Demokratik Esasların Gözden Geçirilmesi konuları gündeme gelmiştir.

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Dr. Tahsin BANGUOĞLU’ dur.¹⁰⁹

1949’da düzenlenen *Dördüncü Millî Eğitim Şûrası*, dönemin Millî Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu başkanlığında toplanmıştır.

Çok partili dönemin ikinci şûrası olması ve gündem maddeleri arasında demokratik eğitim kavramının alınması açısından önem taşıyan bir şûradır. Şûranın açılışını yapan dönemin Başbakanı Şemsettin Günaltay, yaptığı konuşmada demokratik eğitimin önem ve gereğini belirterek, gençlerin demokratik yaşama eğitim kurumlarında verilen anlayışla alıştırılması gerektiğini ifade etmiştir.¹¹⁰

4. Millî Eğitim Şûrasında Alınan Kararlar: Yeni ortaokul programı projesinin incelenmesi. Lise ders konularının dört yıllık teşkilata göre tespiti. Ortaokullara ve liselere öğretmen yetiştiren eğitim enstitüleri ve yüksek öğretmen okulu teşkilatının ihtiyaçlara göre düzenlenmesi. Bu enstitülerde beden eğitimi ve resim-işin ayrı branşlar hâlinde ele alınması kabul edilmiştir.¹¹¹

5. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1953)

Toplanma Tarihi: 04 – 14 Şubat 1953’te toplanmıştır.

Şûra Gündemi: Okul Öncesi Öğretim ve Eğitimin Anaokulları İçin Hazırlanmış Olan Program ve Yönetmeliğin İncelenmesi, İlkokullarda Sağlık Konusu ile İlgili Alınması Gerekli Tedbirlerin Tespiti, Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar İçin Hazırlanmış Olan Raporun, Yetiştirme Yurtlarına Ait Yönetmeliklerin İncelenmesi ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanunun Gözden Geçirilerek Değişiklik Gerektiren Kısımlarının Araştırılması, İlköğretim Kanunu Tasarısının İncelenmesi ve Mecburi İlköğretimin Planlanması, İlkokul Programının Yeniden Gözden Geçirilmesi,

¹⁰⁹ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164715_4_sura.pdf (28.05.2020).

¹¹⁰ Dinç, s.81.

¹¹¹ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164715_4_sura.pdf (28.05.2020). Ayrıca, *ilk dört şûrada*; “din eğitimi ve öğretimi” kavramı hiçbir şekilde doğrudan şûranın gündemine girmemiştir. İlk dört şûrada, “din” kelimesine rastlamak neredeyse mümkün gözükmemektedir. Asıl olarak değinilen konu “ahlâk” tır. Bu ahlâk ise salt millî bir ahlâktır.

Yeni İlkokul Yönetmeliği Tasarısının İncelenmesi, İlkokullara Öğretmen Yetiştirilmesi, Öğretmen Okulları ile Köy Enstitüleri Yeni Öğretim Programı ve Meslekte Olgunlaşma Konularının İncelenmesi, İlkokul Öğretmenlerini İlgilendiren Diğer Konular ve Genel Olarak İlköğretim Sorunları konuları gündeme gelmiştir.

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Tevfik İLERİ' dir.¹¹²

1953'te düzenlenen *Beşinci Millî Eğitim Şûrası*, Türkiye'nin yeni bir döneme girdiği; siyasî, sosyal ve ekonomik açıdan yeni modellere açıldığı Demokrat Parti döneminin ilk şûrasıdır. Demokrat Partinin iktidara gelmesiyle birlikte eğitim ve öğretimde de yeni bir dönem başlamıştır. Millî Eğitim Bakanlığı, seçmenlerinin istek ve beklentilerine uygun olarak eğitim politikasını belirleyen Demokrat Partinin uygulamaları doğrultusunda faaliyet göstermiştir. Demokrat Partinin siyasî iktidarında, geçmiş zamanlarda yaşananlarla ilgili hesaplaşma mantığı ön plana çıkarılınca buna paralel olarak CHP dönemindeki eğitim atılımları durmaya başlamış, sayısal olarak gelişmeler olmasına rağmen nitelikli ve ilkeli eğitim anlayışından vazgeçilmiştir. İlkeli eğitim yerini, seçmenlerinin isteklerine yönelik popülist eğitime bırakmış, daha çok okul açmak politikasına binaen plansız ve altyapısız öğretim kurumlarının çoğalmasına yol açmıştır.¹¹³ Aynı zamanda Amerikan Ekolü bir eğitim sistemi, altyapısız ve yetersiz personelle uygulanmaya başlanmıştır.¹¹⁴ Cumhuriyet döneminin atılımları olarak kabul edilen Köy Enstitüleri ve Halk Evleri kapatılmış ve bunda da ideolojik tepkilerle, geçmişle hesaplaşma mantığı ön plana çıkarılmıştır. Eski dönemin önemli eğitimcileri görevden alınmış, dönemin en güçlü eğitimcilerinden ve Millî Eğitim Bakanlığı yapmış olan Tevfik İleri (11.08.1950 – 06.05.1953) ABD'den eğitimciler çağırarak eğitim konularında planlama yapmak üzere raporlar hazırlatmıştır.¹¹⁵

Tek parti döneminde adeta önüne bir set konularak okullardan uzaklaştırılan din dersleri, Demokrat Partinin iktidara gelmesiyle birlikte yeniden okullardaki yerini almış, bu dönemde din dersleriyle ilgili olumlu gelişmeler yaşanmıştır. Bu bağlamda

¹¹² http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164807_5_sura.pdf (28.05.2020).

¹¹³ http://turkoloji.cu.edu.tr/ATATURK/arastirmalar/sait_dinc_V._milliegitim_surasi.pdf (28.05.2020).

¹¹⁴ Necdet Sakaoğlu, *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1992, ss.111-112. Ayrıca bkz: Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1980'e)*, Pegem Akademi, Ankara, 1983.

¹¹⁵ Bknz: Köy İlkokulları Hakkındaki Yayınlanan Rapor İçin, Kate V. Wofford, *Türkiye Köy İlkokulları Hakkında Rapor*, Ankara, 1952.

kapatılan İmam-Hatip Liseleri yeniden açılmış ve üniversite düzeyinde Yüksek İslam Enstitüsü kurulmuştur.

Demokrat Parti döneminde yapılan 5. ve 6. Millî Eğitim Şûralarının temel konuları “ilköğretim, meslekî ve teknik eğitim” olmuştur.

5. *Millî Eğitim Şûrasında Alınan Kararlar*: İlkokul programının amaç ve ilkeleriyle içeriği arasında ahenk sağlanması. Toplu öğretim anlayışının ikinci devrede de hâkim olması. Aylık ve yıllık saatlerin kullanılmasında esneklik sağlanması. Programların yaygınlaştırılmadan önce denenerek geliştirilmesi karara bağlanmıştır. Ayrıca; İlköğretim Kanun Taslağı üzerinde görüşmeler yapılmıştır.¹¹⁶

6. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1957)

Toplanma Tarihi: 18 – 23 Mart 1957’de toplanmıştır.

Şûra Gündemi: Meslekî ve Teknik Öğretim, Erkek Teknik Öğretim, Kız Teknik Öğretim, Halk Eğitim konuları gündeme gelmiştir.

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Prof. Dr. Ahmet ÖZEL’ dir.¹¹⁷

1957’de düzenlenen *Altıncı Millî Eğitim Şûrası*, “meslekî ve teknik eğitim ile halk eğitimi” ana başlığıyla toplanmıştır. Türkiye’nin 1950’den itibaren Avrupa ve Amerika’yla ekonomik ve teknik işbirliğini geliştirmesi, sanayileşmeyi hızlandırması, özel teşebbüs ve ticarî etkinliklerin artması, alanında yetkin ve kalifiyeli teknik elemana olan talebi artırmıştır. Bu durum orta ve yükseköğretimde meslekî ve teknik eğitimin giderek yaygınlaşmasını, meslekî ve teknik eğitimin planlanmasını ve hedeflerinin belirlenmesini zorunlu kılmıştır.¹¹⁸ Şûrada kız teknik öğretiminin amacı belirtilirken ahlâk terbiyesine de değinilmiştir.¹¹⁹

6. *Millî Eğitim Şûrasında Alınan Kararlar*: Yapı ve sanat enstitülerinin 1. devrelerinin ilk iki sınıfında atölye çalışmalarının o yaş çocuklarının özelliklerinin dikkate alınarak azaltılması. Enstitü kısımlarının öğrenim sürelerinin üç yıla çıkarılarak sanat lisesi hâline getirilmesi. Bu okulların programlarının gözden geçirilerek, Yabancı Dil, Müzik, Beden Eğitimi derslerine de yer verilmesi. İlkokul mezunları için çırak okulları açılması. Teknikerlerin sorumluluk ve görevlerini tespit eden mevzuatın yeniden ele alınması. Gündüz tekniker okullarının 2 yıl, akşam

¹¹⁶ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164807_5_sura.pdf (28.05.2020).

¹¹⁷ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164847_6_sura.pdf (28.05.2020).

¹¹⁸ Dinç, s.122.

¹¹⁹ *Millî Eğitim Şûraları (1939-1996)*, s.35.

tekniker okullarının 3 yıl öğrenim süresinin olması. Bu okullarda günün ihtiyaçlarına göre şube açılması. Tekniker niteliğindeki personelin yetiştirilme işinin önceden planlanması gibi kararlar alınmıştır.¹²⁰

7. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1962)

Toplanma Tarihi: 05 – 15 Şubat 1962’de toplanmıştır.

Şûra Gündemi: İlköğretim, Ortaöğretim, Kız Teknik Öğretim, Erkek Teknik Öğretim, Ticaret Öğretimi, Eğitimimizde Ölçme ve Değerlendirme, Çeşitli Olgunluk İmtihanları, Yükseköğretim, Özel Okullar, Dış Kültür Münasebetleri, Din İle İlgili Eğitim ve Öğretim, Beden Eğitimi ve Sağlık, Millî Savunma İle İlgili Eğitimi ve Öğretim, Eğitim Vakıfları konuları gündeme gelmiştir.

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Hilmi İNCESULU’ dur.¹²¹

1962’de düzenlenen *Yedinci Millî Eğitim Şûrası*, dikkate değer kararların alındığı bir şûradır. Şûranın gündem maddeleri içinde ilk kez açıkça “din ile ilgili eğitim ve öğretim” konusuna yer verilmiş ve aynı başlıklı bir rapor hazırlanmıştır.¹²² Bu şûra, din eğitimi konusunu gündemine alan ilk şûra olma özelliğini taşımaktadır.

Şûrada İmam Hatip Okulları ile ilgili: “Din ile İlgili Eğitim ve Öğretim” başlığı altında “Amaçlar”, “Din Öğretiminde Türkçe”, “İlk Öğretmen Okullarında Din Öğretimi”, “Ortaokullarda Din Öğretimi”, “İmam Hatip Okulu Mezunları İçin Bir Yıllık Kurs” ve “Yüksek İslam Enstitüsü” gibi konularda kurulca hazırlanan ve Millî Eğitim Şûrasınca aynen kabul edilen hususlar görüşülmüştür.¹²³

7. Millî Eğitim Şûrasında Alınan Diğer Kararlar: İlköğretim, Ortaöğretim, Yükseköğretim. Kız Teknik Öğretim, Erkek Teknik Öğretim. Ticaret Öğretimi. Eğitimimizde Ölçme ve Değerlendirme. Çeşitli Olgunluk İmtihanları. Özel Okullar. Dış Kültür Münasebetleri. Din İle İlgili Eğitim ve Öğretim. Beden Eğitimi ve Sağlık.

¹²⁰ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164847_6_sura.pdf (28.05.2020). Ayrıca, 5. ve 6. Millî Eğitim Şûrası, “*çok partili dönem*” şûralarıdır. **5. Şûrada;** din eğitimi ve öğretimi meselesi ilk defa görüşülmüştür. İlkokul programının gözden geçirilmesiyle ilgili raporda din derslerine de değinilmiştir. Bu şûrada uzun tartışmalar gündeme gelmiştir. Din derslerinin laiklik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle Hukuk Profesörü Bülent Nuri Esen dava açmıştır. Ona göre din dersleri kaldırılmalıdır. Dönemin Millî Eğitim Bakanı Tevfik İleri ve bazı önemli kişiler din derslerinin gerektiği konusunda izahatlar yapmıştır. **6. Şûrada;** halk eğitimi görüşmek için oluşturulan komisyonda “ahlâk terbiyesi” ne değinilmiştir. İlgili komisyon raporunda halk eğitiminin gayeleri arasında ahlâk terbiyesine ve halk eğitimi için eleman yetiştirme konusunda din adamlarına yer verilmiştir. Bu kişilerin yetiştirilmesi için kurslar açılması öngörülmüştür.

¹²¹ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164924_7_sura.pdf (28.05.2020).

¹²² 7. Şûradan günümüze kadar yapılan şûralar, “*planlı dönem şûraları*” olarak isimlendirilir.

¹²³ **Millî Eğitim Şûraları (1939-1996)**, s.46.

Millî Savunma İle İlgili Eğitimi ve Öğretim. Eğitim Vakıfları ile ilgili çeşitli gündem başlıkları hakkında kararlar alınmıştır.¹²⁴

8. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1970)

Toplanma Tarihi: 28 Eylül – 03 Ekim 1970’te toplanmıştır.

Şûra Gündemi: Ortaöğretim Sistemimizin Kuruluşu, Yükseköğretime Geçişin Yeniden Düzenlenmesi konuları gündeme gelmiştir.

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Prof. Dr. Orhan OĞUZ’ dur.¹²⁵

1970’te düzenlenen *Sekizinci Millî Eğitim Şûrası*, ortaöğretim sisteminin kuruluşu ve yükseköğretime geçişin yeniden düzenlenmesiyle ilgili olarak toplanmıştır. Bu şûrada din eğitimi, ağırlıklı olarak “İmam-Hatip Okulları” bağlamında ele alınıp tartışılmıştır. Ayrıca “Seçmeli Din Dersi” de gündem maddelerinden birisi olmuştur.

8. Millî Eğitim Şûrasında Alınan Kararlar: İlköğretim, Ortaöğretim. Çeşitli programlar. Yönelme sınıfı. Yükseköğretime hazırlayan programlar. Yükseköğretime geçiş... gibi çeşitli gündem maddeleri hakkında kararlar alınmıştır.¹²⁶

9. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1974)

Toplanma Tarihi: 24 Haziran – 04 Temmuz 1974’te toplanmıştır.

Şûra Gündemi: Millî Eğitim Sisteminin Bütünlüğü İçinde Programlar, Öğrenci Akışını Düzenleyen Kurallar konuları gündeme gelmiştir.

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Mustafa ÜSTÜNDAĞ’ dır.¹²⁷

1974’te düzenlenen *Dokuzuncu Millî Eğitim Şûrası*, gündeminde ana konu olarak millî eğitim sisteminin bütünlüğü içinde programlar ve öğrenci akışını düzenleyen kurallar yer alarak toplanmıştır.

Şûrada din eğitimi bağlamında; Zorunlu ahlâk dersiyle ilgili karar alınmış. Kararların oluşumunda ilk defa geniş bir katılım söz konusu olmuş. İl ve bölge raporları hazırlanmış. Ahlâk eğitiminin zorunlu ders olarak okutulması kararı verilmiş.

¹²⁴ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164924_7_sura.pdf (28.05.2020).

¹²⁵ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165001_8_sura.pdf (28.05.2020).

¹²⁶ İlgili kararlar için bkz: http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165001_8_sura.pdf (28.05.2020).

¹²⁷ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165045_9_sura.pdf (28.05.2020).

Ayrıca din dersi, “özel alan bilgisi olan öğretmenlerce okutulmalıdır” kararı alınmıştır.¹²⁸

10. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1981)

Toplanma Tarihi: 23 – 26 Haziran 1981’de toplanmıştır.

Şûra Gündemi: Türk Millî Eğitim Sistemi, Bu Sistemin Bütünlüğü İçinde Eğitim Programları, Öğrenci Akışını Düzenleyen Kurallar, Öğretmen Yetiştirme konuları gündeme gelmiştir.

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Hasan SAĞLAM’ dır.¹²⁹

1981’de düzenlenen *Onuncu Millî Eğitim Şûrası*, eğitim sistemi ve bu sistemin bütünlüğü içinde eğitim programları ana gündemiyle toplanmıştır. Şûrada, din eğitimi ile ilgili konulara da temas edilmiş, ayrıca toplantı üyelerine din eğitimiyle ilgili bir kitapçık da dağıtılmıştır.

Din eğitiminin okullarda verilmemesi laikliği ve inkılâpları tehlikeye düşürüyor, bu yüzden de zorunlu ders olarak verilmesi gerekiyordu. Seçimlik din dersi, 1924’te kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanununa aykırı idi. Bu bağlamda “din dersini seçen ve seçmeyen” şeklinde ikili bir anlayış ortaya çıkmıştır. Yine şûra gündeminde Kur’an dersleri de dile getirilmiş, “Kur’an Türkçe mi Arapça mı öğretilmeli?” konuları tartışmaya açılmıştır. Bu konuda şûrada uzun tartışmalar yaşanmıştır.¹³⁰

11. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1982)

Toplanma Tarihi: 08 – 11 Haziran 1982’de toplanmıştır.

Şûra Gündemi: Millî Eğitim Hizmetlerinden Öğretmen ve Eğitim Uzmanları (Durum ve Sorunları); Öğretmen Eğitiminin Gelişimi, Öğretmen Eğitiminde Hizmet Öncesi Sorunlar ve Öneriler, Eğitim Uzmanlarının Eğitimi, Öğretmen ve Uzmanların Hizmet İçi Eğitimi, Öğretmen ve Uzmanların Sorunları, Çözüm ve Önerileri konuları gündeme gelmiştir.

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Hasan SAĞLAM’ dır.¹³¹

¹²⁸ Diğer kararlar için bkz: http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165045_9_sura.pdf (28.05.2020).

¹²⁹ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165120_10_sura.pdf (29.05.2020).

¹³⁰ Diğer kararlar için bkz: http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165120_10_sura.pdf (29.05.2020).

¹³¹ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165200_11_sura.pdf (29.05.2020).

1982’de düzenlenen *On Birinci Millî Eğitim Şûrası*, öğretmen yetiştirme sorununu ele alan bir toplantıdır. Şûrada, bütün öğretmenlerin yükseköğretimden geçirilmesi kararı verilmiştir. Bu şûrada din eğitiminden kısaca bahsedilmiştir.¹³²

Şûra kararlarında din ve ahlak eğitimi ile ilgili; Türk millî eğitimin genel amaçlarında; “Türk milletinin bütün fertlerini, beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı bir şekilde geliştirmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek” maddesine yer verilmiştir.¹³³

Okul öncesi eğitiminin amaç ve görevlerinde, “Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlar kazanmasını sağlamak”, *temel eğitimin amaç ve görevlerinde*, “Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu millî ahlâk anlayışına uygun yetiştirmek” maddeleri yer almıştır.¹³⁴

12. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1988)

Toplanma Tarihi: 18 – 22 Haziran 1988’de toplanmıştır.

Şûra Gündemi: Türk Eğitim Sistemi: İlköğretim (Temel Eğitim), Genel ve Meslekî ve Teknik Orta Öğretim, Yükseköğretime Geçiş, Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesi (Ölçme ve Değerlendirme), Yükseköğretim, Öğretmen Yetiştirme, Eğitimde Yeni Teknolojiler, Türkçe ve Yabancı Dil Eğitim ve Öğretimi: Türkçe Eğitim ve Öğretim, Yabancı Dil Eğitim ve Öğretimi, Eğitim Finansmanı: Türk Eğitiminin Finansman Kaynakları, Eğitim Yatırımları, Öğretim Programları (Müfredat Programları) konuları gündeme gelmiştir.

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Hasan Celal GÜZEL’ dir.¹³⁵

1988’de düzenlenen *On İkinci Millî Eğitim Şûrası*, Türk Eğitim Sistemini çok yönlü başlıklarla ele almıştır.

Bu şûrada; Seçmeli din dersinden söz edilmiş. İlköğretimde zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması önerilmiş. Zorunlu eğitimin son yıllarında din öğretiminin de olması önerilmiş. İHL mevzusuna değinilmiş ve bu konuya son nokta koyulmuş. Meslekî ve

¹³² Alınan kararlar için bkznz: http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165200_11_sura.pdf (29.05.2020).

¹³³ *Millî Eğitim Şuraları (1939-1996)*, s.74.

¹³⁴ *Millî Eğitim Şuraları (1939-1996)*, ss.79-80. Ayrıca bkznz: Efendioğlu, ss.31-32.

¹³⁵ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165252_12_sura.pdf (29.05.2020).

teknik ortaöğretim kurumları arasında İHL'ye de yer verilmiş ve daha birçok önemli konuya temas edilmiştir.¹³⁶

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren eğitime ve eğitimin planlanmasına önem verilmiş, bu bağlamda eğitim alanında bir dizi gelişmeler yaşanmıştır. Bunlar; 1921'de Maarif Kongresi düzenlenmiş, 1923'te ilk Heyet-i İlmiye toplantısı gerçekleştirilmiş, 1939'da ise "Millî Eğitim Şûrası" ismiyle toplantılar yapılmaya başlanmıştır.

Şûralarda bugüne kadar çeşitli konular gündem başlığı olmuş; tartışmalar yapılmış ve öneri niteliğinde kararlar alınıp, bir kısmı uygulamaya konmuş, bir kısmı ise sadece konuşmada kalmıştır. Özellikle din eğitimi ve öğretimi şûralarda hak ettiği yeri alamamış, uygulamaların çoğu siyaset eliyle hayata geçirilmiştir. Cumhuriyetin kuruluşundan 13. Millî Eğitim Şûrasına kadar düzenlenen şûralarda -7. Şûra hariç- din eğitime ana gündem maddesi olarak yer verilmemiştir. Birinci ve yedinci şûra, Türk eğitim sistemini bütün boyutlarıyla ele alıp inceleyen şûralar olarak tarihteki yerini almıştır.¹³⁷

13. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1990)

Toplanma Tarihi: 15 – 19 Ocak 1990'da toplanmıştır.

Şûra Gündemi: Yaygın Eğitimde Kavram, Kapsam ve Eğilimler, Yaygın Eğitimde Organizasyon ve İş birliği, Yaygın Eğitimde Yatırım ve Finansman, Yaygın Eğitimde Personel konuları gündeme gelmiştir.

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Avni AKYOL' dur.¹³⁸

1990'da düzenlenen *On Üçüncü Millî Eğitim Şûrası*, yaygın eğitim konusunu ele alınmıştır. Yaygın eğitim sisteminin, ülkemizin ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilecek bir yapıya kavuşturulması için çeşitli kuruluşlarca yapılan çalışmaları bir araya getirmek, kazanılan tecrübeleri hizmete sunmak ve yapılacak çalışmalara ışık

¹³⁶ Diğer konular için bkz: http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165252_12_sura.pdf (29.05.2020).

¹³⁷ Buraya kadar düzenlenen şûraların daha önceki çalışmalarda detaylı olarak incelenmesi yapılmıştır. Bknz: Veli Öztürk, **Cumhuriyet Dönemi Millî Eğitim Şûralarında Din Eğitimi ve Öğretimi İle İlgili Alınan Kararlar ve Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1990.

¹³⁸ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165326_13_sura.pdf (29.05.2020). Ayrıca bkz: Kamuran Akdoğan, "Millî Eğitim Şûraları ve Türk Eğitim Sisteminde Devam Eden Sorunlar (1920-2019)", **Academia**, https://www.academia.edu/38512401/Mill%C3%AE_E%C4%9Fitim_%C5%9E%C3%BBralar%C4%B1_ve_T%C3%BCrk_E%C4%9Fitim_Sisteminde_Devam_Eden_Sorunlar_1920-2019_.docx (16.04.2020), s.14.

tutmak amacıyla, Cumhuriyet dönemi eğitim tarihinde ilk defa gündemi tek maddeden oluşan 13. Millî Eğitim Şûrası toplanmış ve konusu “Yaygın Eğitim” olmuştur.¹³⁹

Şûra gündeminde din ve ahlâk eğitimine yer verilmemiştir. 13. Millî Eğitim Şûrası açılış konuşmasında dönemin Millî Eğitim Bakanı Avni Akyol, günümüzde bilim ve teknolojiadaki gelişmeleri sürekli izleyebilen “iyi meslek adamı” yetiştirme yanında; içinde yaşadığı çağı kavrayabilen, toplumla uyum halinde olabilen “iyi vatandaşlar”, kendisiyle ve diğer insanlarla barış içinde yaşayabilen “iyi insanlar” yetiştirmeye; insanı mutlu ve umutlu, toplumu düzenli ve güvenli kılmaya olan ihtiyacın giderek artmakta olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca yaygın eğitim kurumları ele alınırken Diyanet İşleri Başkanlığı’nın yeri de ortaya konmaya çalışılmıştır.¹⁴⁰

12. Millî Eğitim Şûrasında yaygın eğitim konusu yer almış olmasına karşın, değişen toplumsal ve ekonomik yapı, iletişim ve teknolojiadaki gelişmeler okul dışı eğitimin önemini giderek artırmıştır. Bu nedenle 13. Millî Eğitim Şûrası, tek maddelik gündemle yaygın eğitime ayrılmıştır. Bu özelliği ile bu şûranın, Millî Eğitim Bakanlığının yaygın eğitim ile ilgili en kapsamlı çalışması olduğunu ifade edebiliriz.¹⁴¹ 13. Millî Eğitim Şûrasında yaygın eğitim ile ilgili kararlar alınmış, ancak; yaygın eğitimde tam bir ilerleme sağlanamamıştır.¹⁴²

14. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1993)

Toplanma Tarihi: 27 – 29 Eylül 1993’te toplanmıştır.

Şûra Gündemi: Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği, Okul Öncesi Eğitimi konuları gündeme gelmiştir.

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Nahit MENTEŞE’ dir.¹⁴³

1993’te düzenlenen *On Dördüncü Millî Eğitim Şûrası*,¹⁴⁴ dar perspektifte düzenlenen bir şûra olmuştur. Şûrada; Millî Eğitimin örgütlenmesi, yönlendirme, eğitim kurumlarının yönetimi ve yöneticiliği, öğretim yöneticilerinin yetiştirilmesi,

¹³⁹ Avni Akyol, **Millî Eğitimde 2 Yıl**, Ankara, 1991, s.35. Ayrıca bkz: Eriş, s.236. MEB, **On Üçüncü Millî Eğitim Şûrası**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1990.

¹⁴⁰ Efendioğlu, s.27.

¹⁴¹ MEB, **Millî Eğitim Şûraları**, s.173.

¹⁴² Akay, s.71.

¹⁴³ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165401_14_sura.pdf (29.05.2020). Ayrıca bkz: Akdoğan, s.15.

¹⁴⁴ MEB, **On Dördüncü Millî Eğitim Şûrası**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1993.

anmaları ve yer değiştirilmeleri ile eğitim yönetiminde denetim sorunları üzerinde durulmuştur.¹⁴⁵

Alınan pek çok karar arasında şunlar vardır: Talim ve Terbiye Kurulu'nun kuruluş ve görev esasları yasa ile düzenlenmelidir. Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi, Talim ve Terbiye Dairesi içine alınmalıdır. Orta öğretim ile meslek ve teknik öğretimde yeni bir yapılanmaya gidilmelidir. Millî Eğitim Akademisi'ne işlerlik kazandırılmalıdır. Projeler için bir daire başkanlığı kurulmalıdır. Eğitim yöneticiliğinde uzmanlaşma aranmalıdır. Sicil yönetmelikleri daha saydam bir hâle getirilmelidir. Eğitim yöneticiliği politik etkilenmelerden uzaklaştırılmalıdır. Müfettişler, denetleyecekleri kimselerden daha üst bir eğitim görmelidir. Her kurumun özelliklerine uygun teftiş formları hazırlanmalıdır.

Bu şûrada din ve ahlâk eğitimine doğrudan yer verilmemiştir. Daha çok okul öncesi eğitiminin önemi ve bu alandaki eksikliklerin belirlenmesine yönelik görüşmeler yapılmıştır.¹⁴⁶

Bu dönemde Çiller Hükûmeti (25.06.1993 – 05.10.1995) programında, laik, evrensel, cumhuriyetçi, millî kültürü geliştirici, yaratıcı, özgür düşünceye dayalı bir eğitim politikası belirtilmiştir. Programın amaçları arasında “kişilik sahibi, nitelikli insan yetiştirmek” amaçları yer almıştır.¹⁴⁷ Çiller Azınlık Hükûmeti (30.10.1995 – 06.03.1996) programında ise, 8 yıllık zorunlu temel eğitimin gerçekleştirilmesi için gerekli yasal düzenlemelerin süratle tamamlanacağı belirtilmiştir.¹⁴⁸

15. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1996)

Toplanma Tarihi: 13 – 17 Mayıs 1996'da toplanmıştır.

Şûra Gündemi: İlköğretim ve Yönlendirme, Ortaöğretimde Yeniden Yapılanma, Yükseköğretime Geçişin Yeniden Düzenlenmesi, Toplumun Eğitim İhtiyacının Sürekli Karşılanması, Eğitim Sisteminin Finansmanı konuları gündeme gelmiştir.

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Turhan TAYAN' dır.¹⁴⁹

¹⁴⁵ Cavit Binbaşıoğlu, **Cumhuriyet Dönemi Eğitim Bilimleri Tarihi**, Tekışık Yayıncılık, Ankara, 1999, s.189.

¹⁴⁶ Efendioğlu, s.27.

¹⁴⁷ Eriş, s.238.

¹⁴⁸ Eriş, s.239.

¹⁴⁹ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165430_15_sura.pdf (29.05.2020). Ayrıca bknz: MEB, **Millî Eğitim Şûraları**, s.186. Akdoğan, s.15.

1996'ta düzenlenen *On Beşinci Millî Eğitim Şûrası*, iki dar kapsamlı eğitim şûrasından sonra eğitim sistemini yeniden bütünüyle ele alan bir şûra olmuştur.¹⁵⁰ Şûrada İlköğretim ve Yönlendirme Komisyonu 81 karar almıştır. Bunlar arasında eğitim ve öğretimin “öğretmen merkezli” olmaktan çıkarılarak “öğrenci merkezli” olması, her okulda bir rehberlik merkezi kurulmasının güçlüğü karşısında rehberlik ve araştırma merkezlerinin çoğaltılması, vekil öğretmenliğin kaldırılması, “ilköğretimin kesintisiz 8 yıl zorunlu” olarak uygulanması vardır. Ayrıca “ders kitaplarının yeniden kullanılmasına” olanak sağlayıcı bir sistem geliştirilmesi kararı da alınmıştır.¹⁵¹ Şûrada “İlköğretim ve Yönlendirme” ana başlığı altında 82, “Ortaöğretimde Yeniden Yapılanma” ana başlığı altında 76, “Yükseköğretime Geçişin Yeniden Düzenlenmesi” ana başlığı altında 14, “Toplumun Eğitim İhtiyacının Sürekli Karşılanması” ana başlığı altında 47, “Eğitim Sisteminin Finansmanı” ana başlığı altında 67 olmak üzere toplam 286 karar alınmıştır.¹⁵²

Bu dönemde Yılmaz – Çiller Hükûmeti (10.3.1996 – 6.7.1996) programında, zorunlu eğitimin asgari 8 yıla çıkarılacağı vurgulanmıştır. Erbakan – Çiller Hükûmeti (6.7.1996 – 10.7.1997) programında ise, zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılacağı, öğrencilerin ilgi ve kabiliyetlerine göre çeşitli meslek alanlarında eğitim görebilmeleri için ilköğretimin ikinci kademesinde yönlendirme sistemine işlerlik kazandırılacağı vaat edilmiştir.¹⁵³ Yılmaz – Ecevit – Cindoruk Hükûmeti (10.7.1997 – 11.01.1999) programında ise, 8 yıllık zorunlu ilköğretim, kesintisiz olarak uygulamaya konulacaktır. 8 yıllık ilköğretime geçilirken, gerek meslekî ve teknik liseler bünyesindeki ortaokullara hâlen devam etmekte olan çocuklarla, çıraklık eğitimi gören çocukların kazanılmış hakları korunacaktır.¹⁵⁴

15. Millî Eğitim Şûrası, eğitim tarihinde sekiz yıllık kesintisiz eğitimin uygulama kararının alındığı şûra olması bakımından önemlidir.¹⁵⁵ Bilindiği üzere sekiz yıllık zorunlu kesintisiz eğitimle İmam-Hatip Okullarının orta kısımları

¹⁵⁰ Bknz: MEB, *On Beşinci Millî Eğitim Şûrası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1996.

¹⁵¹ Binbaşoğlu, s.189.

¹⁵² MEB, *Millî Eğitim Şûraları*, s.216.

¹⁵³ MEB, *Hükümet Programlarında Eğitim*, Ankara, 1988, s.68.

¹⁵⁴ MEB, *Hükümet Programlarında Eğitim*, s.71. Ayrıca bknz: Eriş, s.239.

¹⁵⁵ *Millî Eğitim Şûraları (1939-1996)*, s.261.

kapatılmış, bu durum din öğretiminde önemli bir dönüm noktası olmuştur. İlgili kararlar birlikte İmam-Hatip Okulları büyük oranda öğrenci kaybı yaşamıştır.¹⁵⁶

Şûrada zorunlu eğitim yaşının 18 yılı kapsamı ve “Müzik, Resim, Beden Eğitimi ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin notla değerlendirilmeye devam etmesi” hükmü de tartışılan konulardan biri olmuştur.¹⁵⁷

16. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (1999)

Toplanma Tarihi: 22 – 26 Şubat 1999’da toplanmıştır.

Şûra Gündemi: Meslekî ve Teknik Eğitimin, Orta Öğretim Sistemi Bütünlüğü İçinde Ağırlıklı Olarak Yeniden Yapılandırılması, Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi ve İstihdamı, Meslekî ve Teknik Eğitim Alanına Öğretmen ve Yönetici Yetiştirme, Meslekî ve Teknik Eğitimde Sınavsız Yükseköğretime Geçiş, Meslekî ve Teknik Eğitimde Finansman konuları gündeme gelmiştir.

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Metin BOSTANCIOĞLU’ dur.¹⁵⁸

1999’da düzenlenen *On Altıncı Millî Eğitim Şûrası*, meslekî ve teknik eğitim ağırlıklı bir gündemle toplanmıştır.¹⁵⁹ 16. Millî Eğitim Şûrası, şûralar tarihinin en önemlilerinden biridir. 16. Millî Eğitim Şûrasında meslekî ve teknik eğitimin, “Orta Öğretim Sistemi Bütünlüğü İçinde Ağırlıklı Olarak Yeniden Yapılandırılması” ana başlığı altında 50, “Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi ve İstihdam” ana başlığı altında 55, “Meslekî ve Teknik Eğitim Alanına Öğretmen ve Yönetici Yetiştirme” ana başlığı altında 59, “Meslekî ve Teknik Eğitimde Finansman” ana başlığı altında 32 karar olmak üzere toplam 196 karar alınmıştır.¹⁶⁰ Özellikle din eğitimi açısından önemli sonuçlar doğuran 16. Millî Eğitim Şûrası, bir önceki şûrada alınan kararların pekiştirilmesi açısından önemli bir şûra olma özelliği taşımaktadır.¹⁶¹

17. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (2006)

Toplanma Tarihi: 13 – 17 Kasım 2006’da toplanmıştır.¹⁶²

¹⁵⁶ Efendioğlu, s.28.

¹⁵⁷ **Millî Eğitim Şûraları (1939-1996)**, s.263.

¹⁵⁸ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_02/21142534_16_sura.pdf (29.05.2020). Ayrıca bkz: Akdoğan, s.15.

¹⁵⁹ MEB, **Millî Eğitim Şûraları**, s.216. Ayrıca bkz: Eriş, s.241.

¹⁶⁰ Akay, s.72.

¹⁶¹ Efendioğlu, 29. Ayrıca bkz: MEB, **On Altıncı Millî Eğitim Şûrası**, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1999.

¹⁶² http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165619_17_sura.pdf (30.05.2020).

Şûra Gündemi: Türk Millî Eğitim Sisteminde Kademeler Arası Geçişler, Yönlendirme ve Sınav Sistemi, Küreselleşme ve AB sürecinde Türk Eğitim Sistemi konuları gündeme gelmiştir.

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Hüseyin ÇELİK' tir.¹⁶³

2006'da düzenlenen *On Yedinci Millî Eğitim Şûrası*, yaklaşık yedi yıllık bir aradan sonra Erdoğan Hükûmeti döneminde toplanmıştır. Dünyada eğitim anlamında ciddi paradigma değişikliklerinin ortaya çıktığı 21. yüzyılın ilk millî eğitim şûrasıdır.¹⁶⁴ Şûrada “Türk Millî Eğitim Sisteminde Kademeler Arasında Geçişler, Yönlendirme ve Sınav Sistemi” ana başlığı altında “Özel Eğitim” ile ilgili 35, “Okul Öncesi Eğitim” ile ilgili 11, “İlköğretim” ile ilgili 12, “Ortaöğretimde Kademeler Arasında Geçiş, Yönlendirme ve Sınav Sistemi” ile ilgili 8 karar olmak üzere 66 karar alınmıştır. “Küreselleşme ve Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi” ana başlığı altında “Yaşam Boyu Öğrenme” ile ilgili 26, “Eğitimde Hareketlilik” ile ilgili 24, “Eğitimde Nitelik” ile ilgili 47 olmak üzere 97 karar alınmış olup, toplamda 163 karar alınmıştır.¹⁶⁵

Bu şûrada, 8 yıllık kesintisiz temel eğitim konusu gündeme gelmiş,¹⁶⁶ doğrudan din ve ahlâk eğitimine yer verilmemiştir. Fakat 1999 yılından beri uygulanan katsayı eşitsizliği ile ilgili tartışmalar yapılması, meslek liselerine yapılan adaletsizliğin tekrar gündeme gelmesine ortam hazırlamıştır. Böylece bu şûradan sonraki süreçte yaşanan gelişmelerle, 90'lı yıllardan beri süregelen din eğitimi alanındaki pek çok olumsuz düzenleme ortadan kaldırılmıştır.¹⁶⁷

18. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (2010)

Toplanma Tarihi: 01 – 05 Kasım 2010'da toplanmıştır.

Şûra Gündemi: “Eğitimde 2023 Vizyonu” ana gündemiyle toplanan şûrada; Öğretmenin Yetiştirilmesi, İstihdamı ve Meslekî Gelişimi, Eğitim Ortamları, Kurum Kültürü ve Okul Liderliği, İlköğretim ve Ortaöğretimin Güçlendirilmesi, Ortaöğretime

¹⁶³ MEB, **17. Millî Eğitim Şûrası (Raporlar, Görüşmeler ve Kararlar)**, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Şûra Genel Sekreterliği Yayını, Ankara, 2007, s.309. Ayrıca bkz: Akdoğan, s.15.

¹⁶⁴ Bknz: MEB, **On Yedinci Millî Eğitim Şûrası**, Ankara, 2007.

¹⁶⁵ Akay, s.74.

¹⁶⁶ **17. Millî Eğitim Şûrası**, s.174.

¹⁶⁷ Efendioğlu, s.30. Örneğin; öğrenciler arasında eşitsizliğe sebep olan katsayı uygulaması 2010 yılında kaldırılmıştır. Yine 2012 yılında 4+4+4=12 yıllık zorunlu eğitim sistemi kabul edilmiş, daha önce kapatılan İmam-Hatip Ortaokulları, velilerin istek ve tercihine bırakılarak yeniden aktif hâle getirilmiştir.

Erişimin Sağlanması, Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi, Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Yönlendirme konuları gündeme gelmiştir.¹⁶⁸

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Nimet ÇUBUKÇU' dur.¹⁶⁹

2010'da düzenlenen *On Sekizinci Millî Eğitim Şûrası*, "Eğitimde 2023 Vizyonu" ana temasıyla II. Erdoğan Hükûmeti döneminde düzenlenmiştir. Bu şûrada, din eğitimi konusu değerler eğitimi, 8 yıllık kesintisiz eğitim ve seçmeli din eğitimi dersleri bağlamında gündeme gelmiş ve konuşulmuştur.¹⁷⁰ Şûrada Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin değerler eğitimi açısından daha etkin bir hâle getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yine zorunlu Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin dışında, isteyen anne babaların çocuklarına seçmeli din dersi aldırabilmesi hükmü kararlar arasına alınmıştır. Bu bağlamda 2012 yılı itibarıyla tüm ortaokul ve liselerde isteğe bağlı, seçmeli ders olarak Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı, Temel Dini Bilgiler dersi oluşturulmuştur. Ayrıca zorunlu eğitim 1 yıl okul öncesi eğitim, 4 yıl temel eğitim, 4 yıl yönlendirme ve ortaöğretime hazırlık eğitimi ve 4 yıl ortaöğretim olmak üzere öğrencilere farklı ortamlarda eğitim almaya fırsat verecek şekilde 13 yıl olarak düzenlenmelidir kararı, meslekî yönlendirmeyi daha erkene alması açısından önemlidir. Bu karar, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitimin kaldırılmasını ve İmam-Hatip Okullarının tekrar açılmasını gündeme getirmiştir.¹⁷¹

Türkiye'de 2012 – 2013 eğitim öğretim döneminden itibaren 12 yıllık kesintili, okullar arası geçişe izin veren, 4+4+4 eğitim sistemi uygulanmaya başlandı. Böylece Cumhuriyet tarihinde kimi zaman kapatılan, kimi zaman öğrenci akışı durdurulan İmam-Hatip Ortaokulları yeniden aktif hâle getirilmiş oldu. Kesintili eğitim sistemi günümüzde de hâlen (2020) devam etmektedir.

19. Millî Eğitim Şûrası Çalışmaları ve Gündem Maddeleri (2014)

Toplanma Tarihi: 02 – 06 Aralık 2014'te toplanmıştır.

Şûra Gündemi: Öğretim Programları ve Haftalık Ders Çizelgeleri, Öğretmen Niteliğinin Arttırılması, Eğitim Yöneticilerinin Niteliğinin Arttırılması, Okul Güvenliği konuları gündeme gelmiştir.¹⁷²

¹⁶⁸ Akdoğan, ss.15-16.

¹⁶⁹ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29170222_18_sura.pdf (30.05.2020).

¹⁷⁰ **Tebliğler Dergisi**, 2010/2629 (Ek) Sayı, s.1388.

¹⁷¹ Efendioğlu, s.30.

¹⁷² http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/10095332_19_sura.pdf (30.05.2020).

*Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Nabi AVCI' dır.*¹⁷³

2014'te düzenlenen *On Dokuzuncu Millî Eğitim Şûrası*,¹⁷⁴ dönemin Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın açılış konuşmasıyla başlamıştır. Eğitim çevrelerinden akademisyenler, okul müdürleri, öğretmenler, öğrenciler, Bakanlık bürokratları olmak üzere yaklaşık 600 kişinin katılımıyla Antalya'da düzenlenmiştir. Şûrada 179 tavsiye kararı alınmıştır.¹⁷⁵

Din eğitimiyle ilgili şûrada alınan pek çok karar arasında şunlar vardır: Okul öncesi eğitim programlarında değerler eğitime önem verilmesi. İlkokulun 1., 2. ve 3. sınıflarına zorunlu Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin konulması ve bu derste çoğulcu bir anlayışa önem verilmesi. Ortaokullarda hafızlık eğitimi alacak öğrenciler için ara verme süresinin 1 yıldan 2 yıla çıkarılması ve ara verilen sürelerde öğrencilere dışarıdan sınav hakkı verilmesi. Değerler eğitime öğretim programlarında etkin bir şekilde sarmallık anlayışla yer verilmesi. Osmanlı Türkçesi dersinin Sosyal Bilimler Lisesinde olduğu gibi, Anadolu İmam-Hatip Lisesinde de zorun ders olarak, diğer ortaöğretim kurumlarında ise seçmeli ders olarak okutulması. Bilim ve Medeniyet tarihimizde öne çıkan düşünür ve bilim insanlarının çalışma ve eserlerine ilkökul, ortaokul ve lise öğretim programlarında yer verilmesi. Bütün ortaöğretim kurumlarında görsel sanatlar dersi çatısı altında geleneksel sanatlarımız olan Hat, Ebru, Tezhip ve Minyatür öğretim programlarının da uygulanmasına imkân verilmesi. Güzel Sanatlar Liselerinin programlarında Türk müziğinin makamsal sistemi ve çalgıları ile geleneksel sanatlara (Hat, Ebru, Tezhip ve Minyatür) yer verilmesi. Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinin öğretim programları ve ders çizelgelerinden “Alkollü İçki ve Kokteyl Hazırlama” dersinin kaldırılması; Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde 10. sınıftan itibaren staj amacıyla tesis ve kurumlara gönderilen öğrencilerin alkollü içki servisi yapılan ya da alkollü içecek hazırlanan bölümlerde staj faaliyeti yapmalarının kaldırılması. Liselerde Din Kültürü

¹⁷³ Akdoğan, s.16.

¹⁷⁴ MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ile yaptığımız görüşmeler neticesinde 19. Millî Eğitim Şûrasına dair basılı kaynak olmadığını öğrenmiş bulunmaktayız. Bu sebeple şûraya dair yapılmış olan diğer çalışmalara ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda ulaştığımız kaynaklar, bkz: http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/10095332_19_sura.pdf (30.05.2020).

Eğitim-Sen, **19. Millî Eğitim Şûrasında Neler Oldu?**, Eğitim-Sen Yayınları, Ocak, 2015.

Tedmem, **19. Millî Eğitim Şûrasına İlişkin Değerlendirmeler**, Ankara, Kasım, 2014.

BEPAM, **19. Millî Eğitim Şûrası Tavsiye Kararlarına İlişkin Politika Notu**, İstanbul, Şubat, 2015.

¹⁷⁵ <http://www.meb.gov.tr/19-mill-egitim-srasi-sona-erdi/haber/7594/tr> (30.05.2020).

ve Ahlâk Bilgisi dersinin 2 saate çıkarılması. Kutlu Doğum Haftası, Muharrem Ayı ve Aşure Gününün Belirli Gün ve Haftalar kapsamına alınması. İmam-Hatip Liselerine seçmeli Farsça dersinin konulması. İlahiyat Fakültesi mezunlarının alan değişikliği yapmaksızın Din Kültürü ve Ahlâk Dersi ile İmam-Hatip meslek dersleri alanındaki derslere girebilmesi. Karma eğitimin sona erdirilmesi gibi görüşler üzerine kararlar alınmıştır.¹⁷⁶

Cumhuriyet tarihinde 1939 yılından günümüze kadar toplam da 19 Millî Eğitim Şûrası düzenlenmiş olup, son şûra 2014 yılında yapılmıştır. Şûra yönetmeliğine göre şûraların 4 yılda bir toplanması esas olmasına rağmen 2014 yılından bu yana (2020) yaklaşık 6 yıldır yeni bir şûranın toplanmaması, eğitimle ilgili biriken sorunların çözümsüz kalmasına sebep olmaktadır. Her şeyin hızlı bir şekilde tüketildiği çağımız şartlarında eğitim alanında da yeni güncellemelere gereksinim vardır. Şûralar, ortak aklın ürünü olan kararların alındığı toplantılardır. Bu yüzden biriken eğitim sorunlarına çözümler bulunabilmesi için uzun bir süredir toplanmamış olan şûraların bir an önce yeniden düzenlenmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Genel hatlarıyla Millî Eğitim Şûralarının tarihçesine değindiğimiz birinci bölüm burada sona ermiştir.

İkinci bölümde, 1990'dan günümüze Millî Eğitim Şûralarında din eğitimi ve öğretimi ile ilgili yapılan hazırlık çalışmalarına değinecek; hazırlık dokümanları, ön komisyon raporları, il çalışmaları komisyon raporları, bölge çalışmaları komisyon raporlarını inceleyeceğiz. Bu raporlarda din eğitimi ve öğretimi bağlamında değinilen sorunlar ve yapılan önerileri, konumuzla ilgili olduğunu düşündüğümüz diğer alt başlıklarla alakalı hususları çalışmamızda sunacağız.

¹⁷⁶ <http://www.meb.gov.tr/19-mill-egitim-srasi-sona-erdi/haber/7594/tr> (30.05.2020).

İKİNCİ BÖLÜM

1990'DAN GÜNÜMÜZE MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRALARINDA DİN EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİ İLE İLGİLİ YAPILAN HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Cumhuriyetin kurulmasından bu yana din eğitimi meselesi ülkemizde en çok tartışılan konulardan birini oluşturmaktadır. Ne yazık ki konunun Türkiye’de bilimsel veriler ışığında yeterince araştırıldığından söz etmemiz mümkün değildir. Konunun siyasal bir bağlamı olması sebebiyle yapılan araştırmalar belirli noktalarla sınırlı kalmıştır. Cumhuriyet dönemi din eğitimi oluşum sürecine bakıldığında, Türk Millî Eğitim Sistemi içerisindeki din eğitimi anlayışlarının çeşitli zaman dilimleri içerisinde farklılaşmalar gösterdiği görülmektedir.¹⁷⁷ Bu durum, modern Türkiye’nin siyasal ve sosyal süreciyle ilişkilendirilebilecek doğrusal bir süreci yansıtmaktadır.¹⁷⁸

Din ve din eğitimi ile ilgili tartışmalar genelde ideolojik yönde olmuş ve bu alanda birbirine zıt iki görüş ortaya çıkmıştır. *Birinci görüş*; okullarda din eğitimi dersi verilmesi gerektiğini savunan görüştür. Onlara göre din, toplumun ve kültürün temel taşlarından biridir ve bu nedenle din eğitiminin mutlaka okullarda verilmesi gerekmektedir. *İkinci görüş*; okullarda din eğitimi dersine karşı olan görüştür. Onlara göre, Türkiye laik bir ülkedir. Devletin din eğitimi vermesi laiklik ilkesi ile çelişmektedir. Bu sebeple okullarda din dersinin okutulması Atatürk ilkeleri ve çağdaşlaşma açısından tehlike arz etmektedir.¹⁷⁹ Bu iki zıt görüş, Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne eğitim sistemi içerisinde en çok tartışılan iki görüş olarak varlığını sürdürmeye devam etmektedir.

Türkiye’de geçmişten günümüze din politikalarını belirleyen yasal ve toplumsal reformların büyük bir çoğunluğu Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilmiştir. *Bunlardan en önemlileri şunlardır*: Halifeliğin kaldırılması

¹⁷⁷ Örneğin; Cumhuriyetin kuruluş zamanında din eğitimine önem verilmiş, kısa bir süre geçmeden tek parti döneminde din eğitimini de ilgilendiren önemli devrimler yaşanmıştır. Bu devrimlerle din eğitimi duraksama dönemine girmiştir. Çok partili dönemde ise, din eğitimi alanında daha olumlu gelişmeler yaşanmıştır. Din eğitimi hem devlet nezdinde hem de halk nezdinde yeniden değer görmeye başlamıştır.

¹⁷⁸ Şahin Gürsoy ve Fatma Çapcıoğlu, “Türk Din Eğitimi Deneyiminin Oluşum Süreci ve Günümüz Türkiye’sinde Din Eğitimine Bir Bakış” *Dinî Araştırmalar Dergisi*, Cilt:9, Sayı:25, 2006, ss.99-107.

¹⁷⁹ İsa Tekin Çimen, *İlköğretim Okullarındaki Dkab Dersi Öğretim Programında Ahlak Öğretimi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2007, s.66. Ayrıca bkznz: Akay, ss.39-40.

(1924), Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim ve öğretimin birleştirilmesi (1924),¹⁸⁰ Din derslerinin okul müfredatından çıkarılması (1927), Arap alfabesi yerine Latin alfabesinin kabulü (1928), Anayasadan “Devletin dini İslâm’dır” maddesinin kaldırılması (1928), Arapça ve Farsçanın müfredattan çıkarılması (1929), İlahiyat Fakültesi’nin kapatılması (1933), İlahiyatçı ve İmam-Hatiplerin eğitime, yeterli öğrenci olmadığı için son verilmesi (1933), Laiklik ilkesinin anayasaya dâhil edilmesi (1937)¹⁸¹ gibi reformlar din eğitimiyle ilgili tartışmaların temelini oluşturmaktadır.

Tek parti döneminde gerçekleştirilen bu devrimler -din eğitimi mümkün kılan yasaya rağmen- din eğitimi okullardan saf dışı bırakmıştır. Daha sonra yaşanan olumsuz gelişmeler¹⁸² ve halkın din eğitimi alanında oluşan ihtiyacı çok partili dönemde yeniden gündeme gelmiştir. Özellikle Demokrat Parti iktidarında din eğitimi alanında olumlu gelişmeler yaşanmış, din eğitimi hak ettiği değeri görmeye başlamıştır.

Cumhuriyet tarihimizde din eğitimi meselesi Millî Eğitim Şûralarında da her zaman konuşulup, tartışılan konulardan biri olmuştur. Fakat şûralarda “7. Şûra” hariç, din eğitime ana gündem maddesi olarak değinilmemiştir. Çalışmamızın bu kısmında 1990’dan sonra düzenlenen Millî Eğitim Şûralarında din eğitimi ve öğretimi alanında yaşanan gelişmelere temas etmeye çalışacağız.

2.1. GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ ÖNCESİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bilindiği üzere Millî Eğitim Şûrası, Millî Eğitim Bakanlığının en yüksek danışma organıdır. Şûra bünyesinde belirlenen gündem maddeleri genel kurul görüşmeleri öncesinde; hazırlık dokümanları, ön komisyon raporları, il ve bölge

¹⁸⁰ 3 Mart 1924’te yürürlüğe giren Tevhid-i Tedrisat (Öğretimin Birleştirilmesi) Kanunu ile din eğitimi konusunda da önemli değişiklikler olmuştur. Bu nedenle 3 Mart 1924 tarihi, Türk Eğitim Sistemi konusunda olduğu gibi din eğitimi konusunda da milat olarak kabul edilmektedir. Bu siyasal süreçte, din hizmetleri ve din eğitimi sıkı bir şekilde devletin denetimi altına alınmıştır. Ayrıca din hizmetlerinin tek elden ve devlet eliyle yürütülmesi amacıyla Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur. Bknz: Gürsoy ve Çapcıoğlu, s.102. Ayrıca bknz: Akay, ss.41-42.

¹⁸¹ Kemal İnal, “Türkiye’de Geçmişten Günümüze Din Politikaları ve Eğitime Etkileri”, **Dem Dergi**, Yıl:1, Sayı:2, İstanbul, 2007, ss.12-17.

¹⁸² Cenaze namazı kıldırarak bir insanın dahi bulunmaması gibi sıkıntılar vs.

çalışmaları komisyonlarında görüşülüp, tartışılmaktadır. İlgili komisyonlarda çeşitli sorunlara değinilip, öneriler sunulmaktadır.¹⁸³

2.1.1. Hazırlık Dokümanları

Şûra Genel Sekreterliği ve Millî Eğitim Basımevi tarafından hazırlanıp yayınlanan şûra kitaplarını incelememiz sonucu 13., 14. ve 17. Millî Eğitim Şûraları için hazırlanmış 3 adet hazırlık dokümanına ulaşılmıştır. Ayrıca 15. Millî Eğitim Şûrası için Mustafa Öcal tarafından “Okullarımızda Din Eğitimi ve Öğretimi Rapor” isimli bir kitapçık yayınlanmıştır.¹⁸⁴ Hazırlık dokümanlarında doğrudan din eğitimi ve öğretiminden bahsedilmemiş, dolaylı olarak temas edilmiştir.

13. Millî Eğitim Şûrası “Yaygın Eğitim” Hazırlık Dokümanı

15 – 19 Ocak 1990’da düzenlenen 13. Millî Eğitim Şûrası dönemin Millî Eğitim Bakanı Avni Akyol başkanlığında toplanmıştır. Bu şûra, Cumhuriyet döneminde ilk defa “Yaygın Eğitim” konusunu tartışmak üzere toplanmış tek maddelik bir şûra olma özelliğini taşımaktadır. Şûrada yaygın eğitim konusu tüm boyutlarıyla tartışılıp, değerlendirilmiştir.¹⁸⁵

1989 – 1990 öğretim yılını açış mesajında Avni Akyol şunları söylemiştir:

“Millî özü, ruhu ve bilinci koruyarak çağdaşlaşmak ve bilgi toplumu hâline gelmiş ileri teknolojileri sahip ülkeler ve toplumlar arasında onurlu bir yere kavuşmak için, örgün eğitim sisteminden çıkmış bütün fertlerimizi genel, meslekî ve teknik yaygın eğitimle çağımızın ve toplumumuzun ihtiyaçları doğrultusunda yeni bilgi, beceri, anlayış ve değer yargılarıyla donatarak onlara, yeni, millî ve çağdaş davranışları kazandırmak zorundayız.

Özetle, çağdaş, dengeli, ahlâklı bir kişiliğe sahip insanlardan; hür bir vicdan, inanç, düşünce ve karakter sahibi vatandaşlardan oluşan millî ve çağdaş bir toplum olabilmek, millî varlığımızı onurlu ve gururlu bir şekilde devam ettirebilmek için de eğitim, eğitim, yine eğitim...”¹⁸⁶

13. Millî Eğitim Şûrası hazırlık dokümanında din eğitimine dolaylı olarak değinilmiştir. Konumuzla ilgili olarak yaygın eğitim kavramı, Diyanet İşleri Başkanlığınca yürütülen eğitim faaliyetleri açısından din eğitimiyle bağlantılıdır. Türkiye’de yaygın eğitim ihtiyacı Türk toplumlarında çok eski tarihlerde fark edilmiş

¹⁸³ Akay, s.IV.

¹⁸⁴ Bknz: Mustafa Öcal, 15. Millî Eğitim Şûrası ve Okullarımızda Din Eğitimi ve Öğretimi Rapor, Türkiye Gönüllü Teşekküller Vakfı, İstanbul, 1996.

¹⁸⁵ 13. Millî Eğitim Şûrası, Yaygın Eğitim (Hazırlık Dokümanı), Ankara, 15-19 Ocak 1990, s.VII.

¹⁸⁶ 13. Millî Eğitim Şûrası, Hazırlık Dokümanı, s.V.

ve bu ihtiyacı karşılamak üzere çeşitli tedbirler alınmıştır. Cumhuriyet öncesi dönemde Orta Asya Türk Devletlerinin düzenlemiş oldukları dinî törenler, millî bayramlar, av eğlenceleri, temelde birer yaygın eğitim faaliyeti olarak kabul edilmektedir. Aynı şekilde, “Orhun Kitabeleri”, “Divanü Lugâti’t Türk”, “Kutadgu Bilig” ve “Dede Korkut Hikâyeleri” gibi eserler de o dönemin yaygın eğitim faaliyetlerine destek sağlayan belli başlı örneklerden biridir.

Günümüzdeki anlamıyla bilinçli bir yaygın eğitim anlayışını Selçuklu ve Osmanlı Türklerinde görmek mümkündür. Bu amaca hizmet eden sistemli kuruluşlar arasında; camiler, Ahi esnaf teşkilatı, loncalar, tekke ve zaviyeler, ordu, kütüphane ve imarethaneler ile külliye ve kervansarayları saymamız mümkündür. İstanbul’un fethinden sonra, Anadolu ve Rumeli’den İstanbul’a gelen halkın şehir hayatına uyumunu sağlamak amacıyla kurulan Terbiye Ocaklarında da çeşitli yaygın eğitim faaliyetleri yapılmıştır.

Mithat Paşa tarafından 1860’ta Niş ve 1865’te Rusçuk’ta açılan erkek ve kız ıslahathaneleri, ülkemizde yaygın eğitim teşkilatlanması açısından önemli bir adım olmuştur. Nitekim bu kurumlar örnek alınarak yetişkin vatandaşlarımıza meslek kazandırmanın yanında okuma-yazma, hesap ve din bilgisi öğretmek amacıyla çeşitli kurumlar açılmıştır.

II. Meşrutiyet Döneminde İstanbul’da bilim adamları, kamu görevlileri ve eğitimciler tarafından halka okuma-yazma kursları açmak; din bilgisi, hesap, muhasebe, tarih coğrafya, sağlık vb. konularda konferanslar vermek suretiyle yaygın eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Yaygın Eğitim, ilk defa 1913 yılında yürürlüğe giren “Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-u Muvakkati” ile hukukî bir kimlik kazanmıştır.¹⁸⁷

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde, 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nda örgün ve yaygın eğitim alanında yapılmakta olan eğitim çalışmaları dağınıklıktan kurtarılmış, bütün eğitim kurumları Maarif Vekâletine bağlanmıştır.¹⁸⁸ Millî mücadele içinde ve cumhuriyetin ilk yıllarında Atatürk’ün benimsetmeye çalıştığı eğitim ilkeleri; köylüye, umum halka okuma-yazma öğretmek; vatanını, milletini, dinini ve dünyasını tanıttak kadar bilgi vermek; hizmeti, vatandaşın ayağına kadar götürmek, halkçılık anlayışının temel felsefesini bu düşünce üzerine

¹⁸⁷ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.2.

¹⁸⁸ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.3.

kurmak, medenî ihtiyaçların kentte de, köyde de karşılanmasını sağlamaktı.¹⁸⁹ Cumhuriyet döneminde yaygın eğitim alanındaki diğer gelişmelerden birisi de 1939 yılında toplanan 1. Millî Eğitim Şûrasında az da olsa “halk eğitimi” konusunun ele alınmış olmasıdır.¹⁹⁰ 1973’te çıkarılan 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanununa kadar halk eğitimi konusu, bir bütünlük içinde hiçbir şûrada ele alınmamış; sadece bazı eğitim komisyonlarının ve konferansların gündemine girebilmiştir.¹⁹¹ “Yaygın Eğitim” konusunun 13. Millî Eğitim Şûrasının gündemini oluşturması, ülkemizdeki yaygın eğitim faaliyetlerine ışık tutması açısından tarihi bir değer taşımaktadır.¹⁹²

Dokümanda, Cumhuriyet döneminde Diyanet İşleri Başkanlığı’nın kontrolündeki Kur’an kurslarına devam edenlerin %97’sinin 12-16 yaş grubunda ve ilkokul mezunu olduğu, bunların %63’ünü genç kızların oluşturduğu belirtilmiştir.¹⁹³

Yaygın eğitimde organizasyon ve işbirliği bağlamında; “*Diğer Bakanlık, Kurum ve Kuruluşlar*” başlığı altında Diyanet İşleri Başkanlığı’na da değinilmiştir. DİB’ in; Başkanlığın bilgi ve denetimi altında faaliyet gösteren Kur’an kursları ile yaygın eğitim faaliyeti yaptığı ifade edilmiştir. 1988 yılında bu kurslara 155.398 kursiyer katıldığı, ayrıca yaz aylarında camilerde yaz dönemi Kur’an öğretimi kursları da yapıldığı belirtilmiştir.¹⁹⁴

Hazırlık dokümanında “*Türkiye’de Yaygın Eğitim Hizmeti Yapan Kuruluşlar*” başlığı altında ise tespitlerimize göre, Diyanet İşleri Başkanlığı yaygın eğitim faaliyeti yapan bir kuruluş olarak ele alınmamıştır.¹⁹⁵ Bu konu genel kurul görüşmelerinde tartışmalara sebep olmuştur.¹⁹⁶ Ayrıca tespitlerimize göre, İl Halk Eğitimi Planlama ve İşbirliği Kurulu komisyon üyeleri arasında müftünün yer aldığını görmekteyiz.¹⁹⁷ Bu da halk eğitiminde din adamına duyulan ihtiyacı göstermesi bakımından kayda değer bir noktadır.

“*Diğer Kurum ve Kuruluşların Bünyesindeki Yaygın Eğitim Kurumları*” başlığı altında Diyanet İşleri Başkanlığı’nın bünyesindeki kurumlardan bahsedilmiş;

¹⁸⁹ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.5.

¹⁹⁰ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.7.

¹⁹¹ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.8.

¹⁹² 13. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.11.

¹⁹³ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, ss. 21-22.

¹⁹⁴ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, ss. 43-44.

¹⁹⁵ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.56.

¹⁹⁶ Üçüncü bölümde detaylı olarak değineceğiz.

¹⁹⁷ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.62.

gerek kurum içindeki ve gerekse kuruma yeni alınacak personelin her türlü eğitim hizmetlerinde kullanılan 7 adet çok amaçlı eğitim merkezi ile toplam 4.756 Kur'an kursu bulunduğu belirtilmiştir.¹⁹⁸

14. Millî Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı (Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği, Okul Öncesi Eğitimi)

27 – 29 Eylül 1993 tarihleri arasında Ankara’da düzenlenen 14. Millî Eğitim Şûrası için, “Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği ile Okul Öncesi Eğitimi” konuları gündeme alınmıştır. Gündem konuları, diğer şûralardan farklı olarak Yök Başkanlığının, Bakanlığın Merkez ve Taşra Teşkilatı yetkililerinin ve üniversitelerin görüşlerinin yer aldığı anket sonuçlarına göre belirlenmiştir.¹⁹⁹

14. Millî Eğitim Şûrası hazırlık dokümanında doğrudan din eğitime değinilmemiştir. Özellikle okulöncesi eğitimde din eğitimi göz ardı edilmiştir.

Dokümanın giriş kısmında okulların bilgi toplumu için bireyleri hazırlarken, ahlâkî değerleri de korumak görevini sürdürmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Okullar başarısızlığı değil, temel hareket noktası olarak başarıyı hedef almalıdır. Sosyal değere dayalı bir amacı benimseyen eğitim, aynı zamanda açık bir sistem olarak toplumsal hareketliliğin aracı rolünü de oynamalıdır. Bilgi toplumundaki insan; temel bilgisayar becerilerine sahip okur-yazar ve ahlâkî değerlerle donanmış insan tipi olmalıdır.²⁰⁰

Ülkemizde Cumhuriyet döneminden önce, Osmanlı İmparatorluğu zamanında azınlık ve yabancıların kendi çocukları için anaokulları açtıklarını biliyoruz. Fatih Sultan Mehmet zamanında vakıflara bağlı olarak kurulan “Sıbyan Mektepleri” nin okulöncesi eğitim konusundaki ilk adım olduğunu söyleyebiliriz.²⁰¹ Sıbyan Mektepleri, dinî eğitimin yapıldığı İslam eğitim kurumlarından biridir.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985 – 1989) madde 536’da; çocukların yetişmesinde en etkili araç olan aile terbiye sisteminden bahsedilmiş, ailenin eğitilmesinin toplumun ve eğitim sisteminin en önemli görevi olduğu belirtilmiştir.²⁰² Burada yetişkin eğitiminin önemine değinilmiş, dolaylı olarak konumuzla bağlantısı

¹⁹⁸ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.66.

¹⁹⁹ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı (Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği, Okul Öncesi Eğitimi)**, 27-29 Eylül 1993, Ankara, Mayıs-1993, Şûra Genel Sekreterliği, Sunuş bölümü.

²⁰⁰ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, ss.2-3.

²⁰¹ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.74.

²⁰² 14. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.83.

kurulmuştur. Bilindiği üzere yetişkin eğitimi, din eğitiminin alt başlıkları içinde değerlendirilmektedir.

Dokümanda *Millî Eğitim Şûralarında Okulöncesi Eğitim*’den örnek verilmiştir.

- 2. *Millî Eğitim Şûrası (15 – 21 Şubat 1943)*: Okul çağına gelmemiş bulunan çocukların eğitimleri ve alışkanlıkları temel olmak bakımından çok önemlidir. Ailede Türk yavrularının eğitimi noksan kaldıkça okul hayatında ahlâk eğitimi sağlamak, öğretmenler için son derece zorlaşır. Bunun için okul çağına henüz ulaşmamış bulunan çocukların eğitim bakımından incelenmesi ve elverişli bir hal şekline bağlanması faydalıdır.²⁰³ Bu gerekçede okulöncesi eğitimin ahlâk eğitimi bağlamında önemine işaret edilmiştir.

- 7. *Millî Eğitim Şûrası: (5 – 15 Şubat 1962)*: Çocuk yayınları, öz bakımından şu nitelikleri taşımalıdır; Aile, yurt, ulus, insanlık, tabiat ve hayat sevgisi telkin etmeli. Çocuklarda güzel olan şeylere karşı sevgi ve ilgi uyandırmalı. Nezaket, hakka saygı, yardımlaşma, kahramanlık, doğruluk, özveri gibi erdem olarak kabul ettiğimiz güzel huyları içine almalı ve işlemelidir.²⁰⁴ Burada da çocuk yayınlarında değerler eğitiminin ön plana çıkarılması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Okulöncesi eğitimi alanındaki çalışmalara 1913 yılında yayımlanan “Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu Muvakkati” ile başlanmıştır. 1915 yılında o zaman ki adıyla “Ana Mektepleri” ne öğretmen yetiştirmek için bir öğretmen okulu kurulmuş ve bu okulun programı, çocuklara küçük yaştan itibaren dinî yönden iyi bir eğitim verecek öğretmenlerin yetiştirilmesi esası üzerine hazırlanmıştır.²⁰⁵

Hazırlık dokümanında “*Sorunlar ve Öneriler*” başlığı altında; 21. maddede, Halk Eğitimi Merkezlerinin köylerde açtıkları kurslarda anne-çocuk eğitimi, anne-çocuğun bedensel ve ruhsal sağlığı konularında eğitim programları uygulanmalıdır.²⁰⁶ kararına yer verilmiştir.

Okulöncesi Eğitim’de çocuklara izletilen filmlerde din eğitimine yönelik olarak “Karagöz” filmi yer almakta; Hacıvat ve Karagöz oyunları ile toplumda ahlâk kurallarının önemi anlatılmaya çalışılmaktadır. Yine “Tavşan Kardeş” filmi ile; Bir

²⁰³ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.96.

²⁰⁴ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.99.

²⁰⁵ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.107.

²⁰⁶ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.202.

tavşan ailesinin hayatı anlatılarak, çocuklara iyi komşuluk münasebetlerinin önemi vurgulanmaktadır.²⁰⁷

“Yerli Yapım Olan Video Filmler” başlığı altında; çocuklara drama halinde Bayram kavramı ve Dinî bayramların hayatımızdaki yeri kavratılmaya çalışılmaktadır.²⁰⁸

“Film Şeritleri” başlığı altında ise; çocuklara “Kaz Çobanı ile Taçlı Yılan” masalı anlatılmakta, iyi kalpli ve alçakgönüllü olmanın önemine değinilmektedir. “Birlikten Kuvvet Doğar” masalı ile çocuklara birlik ve yardımlaşmanın önemi ve faydası öğretilmektedir.²⁰⁹

15. Millî Eğitim Şûrası ve Okullarımızda Din Eğitimi ve Öğretimi Rapor

13 – 17 Kasım 1995’te düzenleneceği bildirilen 15. Millî Eğitim Şûrasına katkı sağlamak için Din Eğitimi Mustafa Öcal tarafından okullarda verilen din eğitimi ve öğretimi üzerine bir rapor hazırlanmıştır. Raporun amacı, “şûraya katılacak üyelerden, başta İmam-Hatip Liselerinde olmak üzere bütün okullarda yaptırılmakta olan din eğitimi ve öğretimi hakkında bilgisi olanların bilgilerini tazelemek, yeterli bilgiye sahip olamayanları ise bilgilendirmek” olarak ifade edilmiştir. Raporda, ülkemizde yapılmakta olan din eğitimi ve öğretiminin daha sağlıklı bir hâle getirilebilmesi için de birtakım teklifler sunulmuştur.

Raporda öncelikle, herkesin üzerinde konuştuğu ve yorumlar yaptığı Tevhid-i Tedrisat Kanunundan bahsedilmiş ve İmam-Hatip Liselerinin açılmasını emreden 4. maddesi aynen nakledilmiştir. Kanunun yürürlüğe girdiği 1924 tarihinden günümüze kadar, olumlu-olumsuz yaşanan değişimlere atıflarda bulunulmuş, kısa bir tarihçe hâlinde İmam-Hatip Liselerinde görülen gelişmeler özetlenip, ana hatları ile bu okullar kamuoyuna tanıtılmaya çalışılmıştır. Raporun “Teklifler” kısmında ise; İmam-Hatip Liseleri, Kur’an Kursları ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri ile ilgili düşünce ve teklifler sıralanmıştır.²¹⁰

Raporda insanın hem maddî hem de manevî yönü olan bir varlık olduğu belirtilmiştir. Bu sebeple insanın her iki yönünün de iyi beslenerek geliştirilmesi

²⁰⁷ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.206.

²⁰⁸ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.207.

²⁰⁹ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.210.

²¹⁰ Yard. Doç. Dr. Mustafa Öcal, **15. Millî Eğitim Şûrası ve Okullarımızda Din Eğitimi ve Öğretimi Rapor**, Türkiye Gönüllü Teşekküller Vakfı, İstanbul, 1996, ss.vii-viii.

gerekmektedir. İnsanın bir yönü kuvvetlendirilir diğer yönü ihmal edilirse, sağlıklı ve dengeli bir kişiliğe sahip olamayacağı ifade edilmiştir.

Rapora göre, bugün toplumumuzda birtakım yanlışlıklar yapılıyor ve ondan da herkes şikâyet ediyorsa, bunun en önemli sebeplerinin başında, Cumhuriyetin ilk yıllarından demokratik hayata geçinceye kadar, okullarımızın programlarında dinî-ahlâkî derslere ve manevî değerlere yer verilmemesi ve nesillerin manen bir boşluk içerisinde yetiştirilmiş olmaları belirtilmektedir.

Öcal'a göre, demokratik hayatta birlikte, kısıtlı ve sembolik bir şekilde ve belli aralıklarla ilkokulların, ortaokulların ve liselerin programları arasına Din Bilgisi dersinin yeniden konulması ihtiyacı karşılamaktan çok uzak kalmıştır. Toplumumuzun dinî ve manevî ihtiyacını İmam-Hatip Liseleri belli ölçüde giderme durumuna gelmiş, fakat bu sefer de bazı çevreler bu okulların önüne devamlı engeller çıkarmaktan geri durmamışlardır. Netice itibarıyla, Cumhuriyet tarihi boyunca görülen bu tür uygulama ve faaliyetlerden, ortaya konulan tavırlardan dolayı insanımız devletine değilse bile, devlet adına görev ve sorumluluk yüklenen gerçek veya tüzel kişilere, siyasî partilere soğuk bakmış ve onlara küsmüştür. Artık devlet ve onun adına görev ve sorumluluk yüklenen herkes veya her kurum bu gerçeği görmeli ve geçmişin hatasını telafi etmelidir.²¹¹

Raporda şu konulara değinilmiştir:

İmam-Hatip Liseleri: İmam-Hatip Liselerinin Türk Eğitim Sistemi içerisinde yer alışının üzerinden uzun yıllar geçmiştir. Bu okullar açıldıkları ilk yıllardan itibaren daima tartışma konusu olmuştur. İmam-Hatip Liselerini kuran, koruyup gelişmelerine katkıda bulunan vatandaşlar ile bu okulların çatısı altında okuyan, görev yapan veya mezunları tarafından bu okullarla ilgili lehinde konuşulmuş; sevmeyenler ve bu okullara karşı soğuk davrananlar tarafından ise genellikle aleyhinde konuşulmuştur. Bütün olumlu-olumsuz gelişmelere rağmen İmam-Hatip Liseleri hep gelişmiş ve güçlenmiştir. Tarihi süreçte lehinde olanların istekleri daha baskın çıkmış ve halkın ihtiyaç ve beklentisi galip gelmiştir.²¹²

Raporda İmam-Hatip Liselerini eleştirenlerin maksadı sorgulanmış, görüş olarak İmam-Hatip Liselerini eleştirenlerin çok farklı niyetleri ve maksatları olduğu

²¹¹ Öcal, ss.v-vi.

²¹² Öcal, s.1.

ifade edilmiştir. İmam-Hatipleri eleştirenler laiklik veya Atatürkçülük adına bu okulları eleştirmiştir. Onlara göre İmam-Hatip Okulları laikliğe ve Atatürkçülüğe aykırı olarak açılmıştır. Fakat bizzat Atatürk döneminde çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu, İmam-Hatip Liselerinin ve İlahiyat Fakültelerinin açılmasını emretmektedir. Atatürk, “*laikliğe ters düşüyor*” gerekçesi ile kanunu iptal ettirme yönünde bir girişimde bulunmamıştır.

Raporda İmam-Hatip Liselerini eleştirenlerin bir başka gerekçeleri ise, Diyanet İşleri Başkanlığının kadrolarını esas alarak, arz-talep hesaplarına girişmeleri ve “Türkiye’nin bu kadar imama ihtiyacı mı var, bu kadar okul açıldı ve yüz binlerce öğrenci yetiştirildi?” şeklinde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öcal, bir eleştiri olarak bu gerekçeyi ileri sürenlerin, diğer okulların mezunlarına gerçekten ihtiyaç olup-olmadığı hesabına hiçbir zaman girmediklerini belirtmiş ve şunları söylemiştir: “*Evet, Türkiye’nin bu kadar imama ihtiyacı yoktur ama İmam-Hatipliye ihtiyacı vardır. Onların hedefi, hem maddî ve hem de manevî yönden memleketi kalkındırmak, çağı yakalamak ve hatta çağın ilerisine geçmektir. Bundan kimsenin kuşkusu olmamalıdır.*”²¹³

Kur’an Kursları: Raporda Cumhuriyet tarihi boyunca tartışma konusu olan eğitim-öğretim kurumlarından bir diğerinin de, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olan Kur’an Kursları olduğu vurgulanmıştır. Türkiye’de Kur’an eğitimi ve öğretimine de zaman zaman engellemeler yapıldığı, bu konuda çok sıkıntılı dönemler yaşandığı ifade edilmiştir. Ancak, özellikle 1950’li yıllardan itibaren yeniden serbest bırakılan Kur’an eğitimi-öğretimi ve hafızlık çalışmalarının giderek yaygınlaştığı belirtilmiştir.

Din (Kültürü ve Ahlâk) Bilgisi Dersleri: Raporda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine de yer verilmiştir. Cumhuriyet tarihi boyunca Türk Millî Eğitim Sistemi içinde okul olarak; İmam-Hatip Liseleri, ders olarak ise; Din (Kültürü ve Ahlâk) Bilgisi’nin en fazla tartışma konusu olduğu ifade edilmiştir.

Tarihsel süreçte; 1924’te liselerin, 1927’de ortaokulların, 1929 – 1931 arasında ise, kademeli olarak ilkokullarla öğretmen okullarının programları arasından Din Bilgisi dersleri çıkarılmıştır. Uzun mücadeleler sonucu, 1949 yılında ilkokulların 4. ve 5. sınıflarına Din Bilgisi dersi -isteğe bağlı olarak- yeniden konulabilmiş, daha sonra ise; 1956’da ortaokulların, 1967’de de liselerin programları arasında Din Bilgisi

²¹³ Öcal, s.2.

dersleri -yine isteğe bağılı olarak- yerini alabilmiştir. Ayrıca 1974 – 1975 öğretim yılından itibaren, bütün ilk ve orta öğretim kurumlarında mecburi olarak okutulmak üzere Ahlâk dersleri konulmuştur.

1982 Anayasasının 24. maddesi ile söz konusu iki ders birleştirilerek; “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi” adıyla bütün ilk ve orta öğretim kurumlarında mecburi ortak derslerden biri olarak okutulmaya başlanmıştır. Hâlen bu uygulamaya devam edilmektedir.²¹⁴

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve İmam-Hatip Liseleri: Kanunun ilk üç maddesi gereğince, bütün okulların yönetim ve denetimi Millî Eğitim Bakanlığına bırakılmıştır. Öcal’a göre bu kanunla tek tip insan yetiştirmek değil, tek elden yönetilen, çok sesli ve çok amaçlı bir eğitim-öğretim sistemi benimsenmiştir. Bunun açık delili ve örnekleri ise İmam-Hatip Liseleri ve İlahiyat Fakülteleri’dir. Bu iki eğitim ve öğretim kurumu, kanunun 4. maddesi gereği açılmışlardır. Kanunun 4. maddesi ise şöyledir: “*Maarif Vekâleti, yüksek diniyat mütehasısları yetiştirmek üzere Dâru’l Fünûn’ da bir İlahiyat Fakültesi tesis ve imamet ve hitabet gibi hıdemât-ı dîniyenin ifası vazifesiyle mükellef memurların yetişmesi için de ayrı mektepler küşâd edecektir.*” 8 inkılâp kanununun birincisi olan ve 1961 Anayasası’nın 153. maddesi, 1982 Anayasası’nın ise, 174. maddesi ile “Hükümleri anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılamaz ve yorumlanamaz.” denilerek özel bir statü kazandırılan Tevhid-i Tedrisat Kanununa göre; -istek ve ihtiyaç dolayısıyla- İmam-Hatip Mekteplerinin açılması zorunludur.²¹⁵ Buna rağmen bu meselenin uzun yıllar tartışma konusu olmasına anlam vermek mümkün gözükmemektedir.

Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Açılan İmam ve Hatip Mektepleri: Raporda verilen bilgilere göre, Tevhid-i Tedrisat Kanununun 4. maddesi gereği 1924 yılında toplam 29 yere ilkokula dayalı “İmam ve Hatip Mektepleri” açılmıştır. Ancak, 1927’de din görevliliği devlet memurluğundan çıkarılmış, görevlilerin maaşları verilmemiştir. Bu okulların öğrenci kaynakları kurutulmaya çalışılmış, “tasarruf tedbirleri” gerekçesi ile İmam ve Hatip Mekteplerinin tahsisatları kesilmiştir. Açılışının birinci yılında bu mekteplerin 5’i kapatılmış, ikinci yılında 8’i kapatılmış, üçüncü yılında ise, İstanbul ve Kütahya’dakiler hariç hepsi kapatılmıştır. Bu son ikisi ise, 1930 yılında resmen,

²¹⁴ Öcal, ss.3-4.

²¹⁵ Öcal, ss.6-7.

1932’de fiilen kapatılarak, sonradan açılıp kapatılanlarla birlikte toplam sayıları 33’e ulaşan İmam ve Hatip Mektepleri tarihe karışmıştır. Ancak ülke insanının ihtiyacı ve bu yöndeki beklentisi sebebiyle Tevhid-i Tedrisat Kanununun 4. maddesi yeniden uygulamaya konulmuş, 1950’li yıllarda bugünkü İmam-Hatip Okulları/Liseleri açılmıştır.

İmam-Hatip Okullarının/Liselerinin Açılışı ve Amaçları: Raporda bu okulların kuruluşundaki amacın; 1930’lu ve 1940’lı yıllarda dinî bakımdan koyu bir cehaletin var olması, bâtil inançların her tarafta kol gezmesi, cenazeleri dahi kaldıracak elemanların bulunamaz hâle gelmesi sebebiyle “din görevlileri yetiştirmek” olduğu ifade edilmiştir.

İmam-Hatip Liselerinin Hukukî Dayanakları: İmam-Hatip Liselerinin ilk ve en önemli hukukî dayanağı Tevhid-i Tedrisat Kanunudur. Anayasanın 24. ve 42. maddeleri ve Millî Eğitim Temel Kanununun 32. maddesi diğer hukukî dayanaklardır.²¹⁶

15. Millî Eğitim Şûrası ve İmam-Hatip Liseleri: Raporda İmam-Hatip Liselerinin önüne çıkarılacak yeni engellerin, 13 – 17 Mayıs 1996 tarihleri arasında toplanacak olan 15. Millî Eğitim Şûrasında uygulamaya konulmak istendiği ifade edilmiştir. Bu engellerden birisi; 8 yıllık zorunlu temel eğitime geçiştir. Bu uygulama ile İmam-Hatip Liseleri tabanını kaybedecektir. İkinci engel ise; üniversiteye girişin yeniden düzenlenmesidir. Bu düzenlemeyle okulların tavanının kaybedilmesi söz konusu olabilecektir.²¹⁷

Öcal’a göre, 15. Millî Eğitim Şûrasının gündem maddelerinden birini teşkil edecek olan 8 yıllık zorunlu temel eğitime bazı özel durumlar dikkate alınmadan geçilirse, bilhassa 5 yıllık ilkokula dayalı eğitim-öğretim yaptıran İmam-Hatip Liseleri, Anadolu Liseleri, Çıraklık Eğitim Merkezleri ve Kur’an Kursları gibi okul veya eğitim merkezlerinin arkasındaki milyonlarca insanımız tedirgin edilmiş olacaktır. Zira 8 yıllık temel eğitime geçiş, bu okulların tabanının kaybolması ve öğrenci kaynaklarının kuruması anlamına gelmektedir. Nitekim bunun örneği, 12 Mart 1971 Askerî Muhtırasından sonra kurulan hükûmet döneminde yaşanmıştır. Söz konusu dönemde alınan bir karar gereği, -o zaman ki adıyla- İmam-Hatip Okullarının

²¹⁶ Öcal, ss.8-11.

²¹⁷ Öcal, s.29.

orta kısmının öğretim süresi 4 yıl iken, 1971 – 1972 öğretim yılından itibaren 3 yıla indirilmiştir. Ayrıca orta kısmın programları arasından dinî dersler de çıkarılmış ve tamamen düz bir ortaokul hâline dönüştürülmüştür. Bir bakıma, içerisinde dinî derslerin yer almadığı, 8 yıllık temel eğitime geçiş denemesi yapılmıştır. İşte bu uygulama üzerine İmam-Hatip Okulları büyük oranda öğrenci kaybına uğramıştır.²¹⁸

Üniversitelere Giriş ve İmam-Hatip Liseleri: Bilindiği gibi, 15. Millî Eğitim Şûrasına hazırlık sadedinde önce illerde ön toplantılar yapılmış, ardından 13 ilimizde bölge toplantıları gerçekleştirilmiştir. Söz konusu toplantıların bazılarında önemli ve isabetli kararlar alınmıştır. Ancak -basına yansıyan haberlere göre- bölgelerin bir kısmında, İmam-Hatip Lisesi mezunlarının İlahiyat Fakültelerinin dışındaki yükseköğretim kurumlarına gitmelerini engelleyici kararlar da alınmıştır. Maalesef alınan bu karar, anayasa ve yasalardaki “eğitimde fırsat eşitliği” ilkesine ters düşmektedir.²¹⁹

Sonuç: Raporda İmam-Hatip Liselerinin halk tarafından yaptırıldığı ve halka mal olmuş okullar olduğu ifade edilmiştir. Halkın kurduğu okulların gerçek sahibi, koruyucusu ve kollayıcısı yine halktır. 13 – 17 Mayıs tarihleri arasında toplanacak olan 15. Millî Eğitim Şûrasında İmam-Hatip Liselerine sahip çıkılması gerektiği ve bu okulların Türkiye’nin bir gerçeği olduğunu artık herkesin kabullenmesi gerektiği belirtilmiştir.²²⁰

Öcal, raporda şu tekliflerde bulunmuştur:

İmam-Hatip Liseleri İle İlgili Teklifler:

- 8 yıllık temel eğitime geçişte $5+3=8$ yıl formülü uygulanmalıdır. Rapora göre, İmam-Hatip Liselerinin bünyelerindeki orta kısımlara dokunulmamalı ve aynı şekilde devam etmesi sağlanmalıdır.

Öcal, raporunda dönemin Başbakanı Mesut Yılmaz’ın verdiği teminata atıfta bulunmuş, Başbakanın hükûmet programını 10 Mart 1996 günü TBMM’de okurken, “İmam-Hatip Liselerinin orta kısımlarının korunacağını ve isteyen velinin çocuğunu ilköğretimin 5. yılından sonra bu okullara naklederek 8 yıllık temel eğitimin son 3 yılını İmam-Hatip Liselerinde tamamlayabileceklerini” açıkladığını belirtmiştir. Ona göre, bazı TV kanallarınca da naklen verilen konuşmayı bütün halk dinlediği için,

²¹⁸ Öcal, s.30.

²¹⁹ Öcal, ss.31-32.

²²⁰ Öcal, s.33.

Sayın Başbakan'ın sözleri bu konuda millet huzurunda verilmiş bir teminattır. Bu sebeple 15. Millî Eğitim Şûrasında bu yönde karar alınmasının aynı zamanda Sayın Başbakan'ın millete verdiği söz ve teminatın onaylanması demek olacağını ifade etmiştir.

- *Üniversitelere girişte “eğitimde fırsat eşitliği” ilkesine bağlı kalınmalıdır.* Raporda Anayasada belirlenmiş “eğitimde fırsat eşitliği” ilkesine değinilmiş, Millî Eğitim Temel Kanununun ilgili maddeleri aynen korunmak suretiyle İmam-Hatip Lisesi ve diğer meslekî ve teknik lise mezunlarının yükseköğretim kurumlarının bütün fakülte ve bölümlerine girme haklarının devam etmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yapılacak yeni düzenlemelerle bu haklara dokunulmaması gerektiği üzerinde durulmuştur.

- *İmam-Hatip Lisesi ve diğer meslekî ve teknik lise mezunlarına da Harp Okullarına giriş hakkı tanınmalıdır.* Öcal'a göre, İmam-Hatip Lisesi ve diğer meslekî ve teknik lise mezunları için konulan her tür sınırlama kaldırılmalı, bu okulların mezunlarının da yasal hakları olan Harp Okullarına girebilmelerine imkân verilmelidir.

- *İmam-Hatip Liseleri ve diğer meslekî ve teknik liseler de Sınıf Geçme Sistemi içerisinde yerlerini almalıdırlar.* Raporda sunulan teklilerden biri de, Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanıp, 1995 – 1996 öğretim yılından itibaren ve Lise 1. sınıftan başlamak suretiyle kademeli olarak uygulamaya konulan yeni Sınıf Geçme Sisteminin -lise ve meslek lisesi ayrımı yapmaksızın- bütün ortaöğretim kurumlarında aynen uygulanması gerektiğidir. Özellikle alan seçiminde ve yükseköğrenime yönelişte herhangi bir şekilde ayrıma gidilmemelidir. Genel liselerle birlikte İmam-Hatip Liselerinde ve her tür meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrenciler için 10. ve 11. sınıflarda “ortak alanlar” oluşturulmalı; öğrenciler, tıpkı genel lise mezunları gibi, yöneldikleri alanlara göre üniversitelerde istedikleri bölümü tercih edebilmelidir.

Raporda eğer böyle yapılmazsa, Millî Eğitim Temel Kanununa aykırı bir uygulama yapılmış olacağı vurgulanmıştır. Zira meslekî ve teknik liseler, hem mesleğe hem de yükseköğretimin bütün alanlarına eleman hazırlayan öğretim kurumlarıdır. Millî Eğitim Temel Kanununun 32. maddesinde İmam-Hatip Liseleri için şu tanımlamaya yer verilmiştir: “İmam-Hatip Liseleri; İmamlık, Hatiplik ve Kur'an

Kursu Öğreticiliği gibi dinî hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli elemanları yetiştirmek üzere, Millî Eğitim Bakanlığınca açılan ortaöğretim sistemi içinde hem mesleğe, hem yükseköğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan öğretim kurumlarıdır.” Bu kanuna göre, İmam-Hatip Lisesi mezunları da bütün yükseköğretim kurumlarına gidebilme hakkına sahipken, yeni Sınıf Geçme Sisteminde İmam-Hatip Lisesi ve diğer meslekî ve teknik lise mezunlarının tek alana yönlendirilmeleri kabul edilebilir bir uygulama değildir.²²¹

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersleri İle İlgili Teklifler:

- Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersleri, “Din Bilgisi” adıyla ilkokul 1. sınıftan başlatılarak okutulmalıdır. Raporda, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin “Din Bilgisi” adıyla çocuklar ve gençlere gerçek anlamda dinî bilgiler kazandırmak amacıyla ilkokul 1. sınıftan lise son sınıfa kadar, en az 2 kredi olmak üzere kesintisiz okutulması gerektiği vurgulanmış, gerekçe olarak Anayasanın 24. maddesi gösterilmiştir. İlgili madde de, “Din Kültürü ve Ahlâk öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.” denilmektedir. Bu ifadeye göre, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin ilkokulların 4. sınıfından değil, 1. sınıfından başlatılması gerekmektedir.²²²

- Ortaöğretim kurumlarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerini İlahiyat Fakültesi mezunları okutmaya devam etmelidir.

- Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersleri “İlkokullarda da branş dersi olarak kabul edilmeli” ve ehil ve yetkili öğretmenlerce okutulmalıdır.²²³

Raporda sunulan diğer teklifler ise şunlardır:

- Din Kültürü dersleri İlkokullarda da “branş dersi” olarak kabul edilmelidir. İlkokullarda ve İlköğretim Okullarında Din Kültürü dersini okutacak elemanlar yetiştirilmelidir. İlkokul ve İlköğretim Okullarında Din Kültürü derslerini öncelikle İlahiyat Fakültesi mezunları okutulmalıdır.²²⁴ İlahiyat Meslek Yüksekokulu (İMYO) mezunlarına Din Kültürü öğretmenliği hakkı verilmelidir. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Formasyon Kazandırma Kursundan geçirilen Sınıf Öğretmenleri “Branş öğretmeni olarak atanmalıdır. Eğitim Fakülteleri Sınıf Öğretmenliği Bölümünde “Din

²²¹ Öcal, ss.35-39.

²²² Öcal, s.41.

²²³ Öcal, s.42.

²²⁴ Öcal, s.43.

Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Yan Alanı” açılmalıdır.²²⁵ ÖSYM tarafından düzenlenen ÖSS ve ÖYS sınavlarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dâhil liselerde zorunlu olarak okutulan bütün derslerden sorulara yer verilmelidir.²²⁶

Raporda genel ve meslekî eğitim ve öğretim kurumlarında okutulması gereken bazı dersler için de teklifte bulunulmuştur:

- Arapça bir “yabancı dil” olarak bütün okullarda okutulmalıdır. Temel eğitimin 2. kademesine (6., 7., 8. sınıflara) -isteğe bağlı olarak- “Kur’an-ı Kerim” dersi konulmalıdır.²²⁷ Liselere “Kur’an-ı Kerim ve Meâli” dersi konulmalıdır. “Osmanlıca” liselerde seçmeli dersler arasında yer almalıdır.²²⁸

17. Millî Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı (Araştırma Raporları)

13 – 17 Kasım 2006’da düzenlenmesi kararlaştırılan 17. Millî Eğitim Şûrası için hazırlanan, Hazırlık Dokümanı Araştırma Raporu, dönemin Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı Prof. Dr. İrfan Erdoğan’ın sözleriyle başlamaktadır. Erdoğan dokümanda, düzenlenecek olan şûranın gündem maddelerini açıklamıştır:

“1939 yılından itibaren düzenlenmekte olan Millî Eğitim Şûralarının bu yıl on yedincisini gerçekleştiriyoruz. Millî eğitim şûraları yapıldıkları dönemlerde eğitimle ilgili olarak geliştirilen politikalara hep yön vermiştir. 13 – 17 Kasım 2006 tarihinde yapılacak olan 17. Millî Eğitim Şûrasının her anlamda önemli bir dönüşüm süreci yaşayan ülkemiz için yararlı olacağına inanıyoruz.

17. Millî Eğitim Şûrasında, Türk Millî Eğitim Sistemi geniş bir çerçeve içerisinde ele alınacaktır. Bu çerçevede; kademeler arası geçişler, sınav sistemi, yönlendirme ve Avrupa Birliği’ne giriş sürecinde millî eğitim sistemimiz irdelenecektir.”²²⁹

Hazırlık dokümanında ulaştığımız bilgiler sınırlıdır. Tespitlerimize göre dokümanda doğrudan din eğitimi ve öğretimine değinilmemiştir. Fakat alana ya da mezun olunan okula bağlı puan eklemeleri ya da kısıtlamalarının ölçme adaletine ve bilimselliğine aykırı uygulamalar olduğu vurgulanmıştır. 90’lı yıllarda getirilen katsayı uygulamasının yararlarının geçici ve önemsiz kaldığı lakin zararlarının kalıcı ve yıkıcı olduğu ifade edilmiştir.²³⁰

²²⁵ Öcal, s.44.

²²⁶ Öcal, s.45.

²²⁷ Öcal, s.47.

²²⁸ Öcal, s.48.

²²⁹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı, (Araştırma Raporları)**, Türk Millî Eğitim Sisteminde Kademeler Arası Geçişler, Yönlendirme ve Sınav Sistemi, Küreselleşme ve AB Sürecinde Türk Eğitim Sistemi, Ankara, 2006, s.7.

²³⁰ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.17.

Dokümanda sınav kapsamına giren konuların yükseköğretim programlarının içeriğine uygun olmadığı, esasında uygun olmasının da beklenmemesi gerektiği söylenmiştir. İfade edildiği üzere; bilgisayar mühendisliğine öğrenci seçimi için bilgisayar sorusu, öğretmenlik programı için program geliştirme sorusu, ilahiyat fakültesine gidecek öğrenci için fıkıh sorusu sormak gerekmemektedir. Bu nedenle tercihlerin program bağlamında değil fakülte ya da bölüm hatta küçük üniversiteler için puan türü bağlamında olabileceği belirtilmiştir.²³¹

Dokümanın devamında küreselleşmenin etkilerinden bahsedilmiş; küreselleşmenin günümüzde giderek hızı artan, boyutları ve kapsamı genişleyen bir şekilde aile, eğitim, din, hukuk, siyaset, değerler vb. toplumsal sistemlerdeki değişmelerin nedeni olduğu ifade edilmiştir. Bu sebeple eğitim sisteminde yeniden bir yapılanmanın gerekliliği vurgulanmıştır.²³² Burada bazı Avrupa ülkelerinin eğitim sistemleri örnek verilmiş, o ülkelerdeki din dersleri konusuna da temas edilmiştir. Örneğin *Hollanda'da*, bir sınıfta tüm derslerin bir öğretmen tarafından verildiği ancak Beden Eğitimi, Din Dersi gibi bazı derslerin alan öğretmenleri tarafından verildiği;²³³ *Yunanistan'da*, din adamı yetiştirme amaçlı dinî liselerin bulunduğu ve bu okula girişin sınavsız olduğu, öğrencinin gideceği okulu kendisinin seçtiği;²³⁴ *İsveç'te ise*, ilköğretim okullarında 1995 – 1996 öğretim yılından itibaren aşamalı olarak uygulamaya konulan yeni eğitim programına göre öğrencilere daha çok bilgi, norm ve değerlerin kazandırılmasına yönelik ağırlık verildiği açıklanmıştır.²³⁵

2.1.2. Ön Komisyon Raporları

Şûra Genel Sekreterliği ve Millî Eğitim Basımevi tarafından hazırlanıp yayınlanan şûra kitaplarını incelememiz sonucu 15., 16. ve 18. Millî Eğitim Şûraları için hazırlanmış 3 adet ön komisyon raporuna ulaşılmıştır. Bu raporlarda din eğitimi ve öğretimine belli konular üzerinden temas edilmiştir. Özellikle değerler eğitimi değinen 18. Millî Eğitim Şûrası Ön Komisyon Raporu, konumuzla bağlantısı açısından önemli ve kayda değer bir rapordur.

²³¹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.39.

²³² 17. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.47.

²³³ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.63.

²³⁴ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.69.

²³⁵ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı**, s.77.

15. Millî Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı-1 (Ön Komisyon Raporları)
2000’li Yıllarda Türk Millî Eğitim Sistemi

13 – 17 Kasım 1995’te düzenlenen 15. Millî Eğitim Şûrası için, genel kurul öncesi yapılan hazırlık çalışmalarından biri de Ön Komisyon Raporu’dur. Rapor, Ulu Önder Atatürk’ün vecih bir sözü ile başlamaktadır:

“Gençliği behemehâl mefkûreci ve memleketle alakalı olarak yetiştirmek, herkesin, hepimizin, her devlet adamının başta gelen vazifesidir.

Maarîfîn gayesi yalnız hükûmete memur yetiştirmek değil, daha ziyade memlekete ahlâklı, karakterli, Cumhuriyetçi, inkılâpçı, müspet, atılgan, başladığı işleri başarabilecek kabiliyette, dürüst, muhakemeli, iradeli, hayatta tesadüf edeceği müşkülata galebe çalmaya kudretli, karakter sahibi genç yetiştirmektir. Bunun için de tedris programlarını ve sistemlerini ona göre tanzim etmelidir.”²³⁶

Ön komisyonda 2000’li yıllarda Türk Millî Eğitim Sistemi üzerine komisyonlar oluşturulmuştur. *“İlköğretim ve Yönlendirme, Ortaöğretimde Yeniden Yapılanma, Toplumun Eğitim İhtiyacının Sürekli Karşılanması”* oluşturulan komisyonlardan bazılarıdır.

Tespitlerimize göre 15. Millî Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı-1 Ön Komisyon Raporunda doğrudan din eğitimi ve öğretimine değinilmemiştir. Konumuzla bağlantılı olarak İmam-Hatip Liseleri hakkında sınırlı bir malumat verilmiş, sayısal veriler sunulmuştur. *“Sonuç ve Öneriler”* başlığı altında ise genel kurulda görüşülmesi tavsiyesiyle bazı maddeler sıralanmıştır.

Yine tespitlerimize göre, Millî Eğitim Şûraları içinde genel kurul görüşmeleri öncesinde hakkında en fazla hazırlık ve çalışma yapılan şûra 15. Millî Eğitim Şûrasıdır. Şûra üyelerine bilgi vermek amacıyla hazırlanan Din Eğitimi Raporu, Ön Komisyon Raporu, İl Çalışmaları ve Bölge Çalışmaları genel şûradan önce yapılmış olan hazırlık görüşmeleridir.

Raporda zorunlu temel eğitimin 15 yaşına kadar sürdürülmesi, asıl hedefin ise temel eğitimin 18 yaşına kadar sürdürülecek biçimde planlanmış olması gerektiği ifade edilmiştir.²³⁷ Zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması beklentisi bu şûrada dile getirilen konulardan biri olmuştur.²³⁸ Yine *“Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi notla*

²³⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı- 1, (Ön Komisyon Raporları) 2000’li Yıllarda Türk Millî Eğitim Sistemi**, Ankara, 1995, s.XI.

²³⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.7.

²³⁸ Bu konu sonraki yıllarda İmam-Hatip okulları için olumsuz sonuçlar doğurmuş, bu okullar öğrenci kaybına uğrayarak orta kısımları kapatılmıştır.

*değerlendirilmeli mi değerlendirilmemeli mi?” sorusu da bu şûradaki tartışma konularından birini oluşturmuştur.*²³⁹

Ön komisyon raporunda, *İlköğretim ve Yönlendirme Komisyonunca bazı sonuç ve öneriler sıralanmıştır:*

“İlköğretim” yerine genel kabul gören “*Temel Eğitim*” kavramının kullanılması, temel eğitimin 11 yıldan oluşan bir bütün olarak tanımlanması, “ilkokul+ortaokul” tanımının yasadan çıkarılması, 2+9 yıllık zorunlu temel eğitimin, çağ nüfusunun tümünü kapsamı, lise ve meslek liseleri bünyesinde ortaokul açılmaması. Temel Eğitiminin, en geç 2000 yılına kadar 18 yaşını kapsayacak şekilde düzenlenmesi. Temel eğitim programlarında yer alan Resim-İş, Müzik, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmesinden vazgeçilmesi.²⁴⁰

Raporda geçen meslek lisesi bünyesinde ortaokul açılmaması ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin notla değerlendirilmesinden vazgeçilmesi yönündeki öneriler, genel kurul görüşmelerinde uzun tartışmalara sebep olmuştur.²⁴¹

Raporda konumuzla ilgili olarak Din Öğretimi Genel Müdürlüğü’ne bağlı, 1994 – 1995 öğretim yılı itibariyle faaliyet gösteren okullar ile öğrenci ve öğretmen sayılarına da değinilmiştir. 393 İmam Hatip Lisesinde 172.996 öğrenci, 15.494 öğretmen olduğu; 55 Anadolu İmam Hatip Lisesinde ise 632 öğrenci olduğu belirtilmiştir. Bu dönemde toplam 448 okul, 173.628 öğrenci vardır. Bu sayıya ortaokul kısmında öğrenim gören 302.547 öğrenci dâhil edildiğinde İmam-Hatip Liselerindeki toplam öğrenci sayısı 476.175 olarak açıklanmıştır.

Ön komisyon raporunda İmam-Hatip Liselerinin tarihçesine değinilmiş; bu okulların 1924 yılında din görevlisi yetiştirmek üzere ilkokula dayalı 4 yıl öğrenim yapan 29 “İmam-Hatip Mektebi” olarak açıldığı ve 1930 yılına kadar öğretime devam ettiği belirtilmiştir. 1948 yılına gelindiğinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak açılan on ay süreli İmam-Hatip Kursları ihtiyacı karşılamada yetersiz kalmış, 1951 – 1952 öğretim yılında ilkokula dayalı birinci devresi 4 yıl, birinci devreye dayalı 2. devresi 3 yıl olmak üzere 7 yıl süreli İmam-Hatip Okulları açıldığı ifade edilmiştir.

²³⁹ İlerleyen sayfalarda detaylı olarak inceleyeceğiz.

²⁴⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, ss.20-23.

²⁴¹ Tezimizin üçüncü bölümünde detaylı olarak değineceğiz.

Raporda İmam-Hatip Liselerinin hukukî dayanağına da değinilmiş, bu bağlamda Millî Eğitim Temel Kanununun 32. maddesi açıklanarak bu okulların amacı belirtilmiştir.

Raporun devamında 1971 – 1972 öğretim yılından itibaren ortaokula dayalı 4 yıllık okullar hâline getirilen İmam-Hatip Okullarının adının, 1973 – 1974 Öğretim Yılında “İmam-Hatip Lisesi” olarak değiştirildiği bildirilmiştir. Ayrıca bu okullara ait fizikî durumlardan da bahsedilmiş; İmam-Hatip Liselerine ait 38 öğretim binasının yatırım programından, 77 öğretim binasının devlet-millet işbirliği ile, 262 öğretim binasının ise mahallî kuruluşlar tarafından yaptırıldığı vurgulanmıştır. 22 binanın da geçici olarak İmam-Hatip Liselerine tahsis edilen, devlete ait binalar olduğu ifade edilmiştir.

1991 – 1992 öğretim yılından itibaren İmam-Hatip Liselerinde ders geçme ve kredi uygulamasına geçildiği raporda sunulmuş, bu liselerin ortak kültür, ortak meslek ve seçmeli ders programlarının uygulandığı sekiz dönemlik okullar hâline getirildiği belirtilmiştir.

Ön komisyon raporunda Anadolu İmam-Hatip Liselerinin de tarihçesine yer verilmiştir. Raporda belirtildiği üzere bazı derslerin öğretimini Almanca yapan Anadolu İmam-Hatip Liselerinden ilki İstanbul – Beykoz’da, 1985 – 1986 öğretim yılından itibaren eğitim-öğretime başlamıştır. 5’i müstakil, 49’u İmam-Hatip Liseleri bünyesinde olmak üzere toplam 54 Anadolu İmam-Hatip Lisesi bulunduğu, 1993 – 1994 öğretim yılından itibaren Ankara Merkez İmam-Hatip Lisesi ile İstanbul Kadıköy İmam-Hatip Lisesi bünyesinde Yabancı Dil Ağırlıklı Program uygulayan İmam-Hatip Lisesi uygulamasına geçildiği ifade edilmiştir.²⁴²

Raporda “*Mevcut Durum*” başlığı altında İmam-Hatip Lisesi mezunlarının hangi alanlarda istihdam edildiği açıklanmış,²⁴³ “*Sorunlar*” başlığı altında ise Bakanlık ve kuruluşların dinî hizmetlere yönelik kadroları sayıca yeterli olmadığından dolayı, bu alanda İmam-Hatip Lisesi mezunlarından yeterince yararlanılamadığı vurgulanmıştır.²⁴⁴

“*Toplumsal Eğitim İhtiyacının Sürekli Karşılanması Komisyonu*” nda eğitimin önemi açıklanmıştır. Eğitim bireylerin temel hakkı olmakla birlikte, insanları güçlü

²⁴² 15. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, ss.52-54.

²⁴³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.108.

²⁴⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.109.

kılan bir özelliğe de sahiptir. Rapora göre eğitim insanlara; kültürel, dinsel ve düşünsel miraslarına saygı duyma, çevreyi koruma, insancıl değerlere sahip olma, farklı olan toplumsal, politik ve dinî sistemlere karşı hoşgörülü olma ve birbirine bağımlı bir dünyada uluslararası barış ve dayanışma için çaba gösterme yönünde bir sorumluluk yüklemektedir.²⁴⁵ Bu açıklamada din, toplum, kültür ve eğitimin etkileşimiyle din eğitiminin sosyolojik temeline vurgu yapıldığını belirtebiliriz.

Raporun son kısmında ise “*Sosyal Kültürel Kurslar*” başlığı altında Diyanet İşleri Başkanlığınca açılan Kur’an Kurslarına da yer verilmiştir. Sayısal olarak 4.373 Kur’an kursuna 157.242 kişinin katıldığı belirtilmiştir.²⁴⁶ Kurslara katılanların %87’si, genelde de kursiyerlerin azımsanmayacak bir bölümü (%15’i) 14 yaşına varmamış, temel eğitimde olması gereken çocuklardan oluşmaktadır.²⁴⁷

16. Millî Eğitim Şûrası Ön Komisyon Raporları (Hazırlık Dokümanı)

13 – 17 Kasım 1999’da toplanmasına karar verilen 16. Millî Eğitim Şûrasının gündemini “*Meslekî Teknik Eğitim*” oluşturmaktadır. Şûranın ön komisyon raporunda doğrudan din eğitime değinilmemiştir. Tespitlerimize göre ortaöğretim kurumlarının hangi lise türlerini kapsadığı belirtilirken (Genel Lise, Yabancı dil ağırlıklı genel lise (Süper lise), Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Akşam Lisesi, Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Özel Lise, Açık Öğretim Lisesi) İmam-Hatip Lisesine listede yer verilmemiştir.²⁴⁸ Fakat raporda lise ve dengi okullarda okuyanların sayısı içinde İmam-Hatip Lisesine dair bilgiler yer almıştır. 1997 – 1998 döneminde 178.046 İmam-Hatip Lisesi öğrencisi vardır. Bu öğrencilerin toplam içindeki payı %7.87’dir. Çağ nüfusundaki payı ise %4.00’tür.²⁴⁹

Raporun devamında orta öğretim kademesinde yer alan meslekî teknik öğretim kurumlarından Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olanların, bağlı oldukları genel müdürlük adlarına göre; erkek teknik öğretim, kız teknik öğretim, ticaret ve turizm eğitimi, din eğitimi, sağlık eğitimi kurumları biçiminde ayrılaştığı ifade

²⁴⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.161.

²⁴⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.175.

²⁴⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.177.

²⁴⁸ 16. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları, (Hazırlık Dokümanı)**, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1998, s.30.

²⁴⁹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.16. Ayrıca bkz: Millî Eğitim Bakanlığı, APAK Başkanlığı, **Millî Eğitimle İlgili Bilgiler**, 1997-1998 Öğretim Yılı, Ankara, 1998.

edilmiştir.²⁵⁰ Lise türleri arasında sayılmayan İmam-Hatip Lisesine rağmen Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Bakanlığa bağlı birimlerden biri olarak sayılmıştır.

“*Meslekî ve Teknik Orta Öğretimde Sayısal Durum*”²⁵¹ başlığı altında; *Din Öğretimi* alanında sayısal veriler paylaşılmıştır. 605 okul, 178.046 öğrenci, bu öğrencilerden 98.430’u erkek, 79.616’sı kız olarak ifade edilmiş, 18.702 öğretmen olduğu belirtilmiştir.²⁵²

“*Meslekî Teknik Orta Öğretim Kurumları*” başlığı altında ise Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne bağlı liseler açıklanmıştır. Bu liseler; İmam Hatip Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Çok Programlı Lise’ dir.²⁵³

Raporda ifade edildiği üzere meslekî teknik orta öğretim kurumlarının uygulamakta oldukları program sayısı ve bunların nitelikleri okullara göre değişmektedir. “*Meslekî ve Teknik Orta Öğretim Programları*” başlığı içinde, “*Diğer Orta Öğretim Programları*” başlığı altında “*İmam Hatiplik*” programına da yer verilmiştir.²⁵⁴

Komisyon raporuna göre bir genel orta öğretim programını bitirenler başarı durumlarına göre bir lisans programına devam edebilmelidir. Fakat uygulamada yükseköğretimde ön lisans programlarına geçişte programın öğrencinin alanıyla ilgili olma koşulu aranmaktadır. Meslekî teknik orta öğretimi bitiren öğrenciler lisans programlarına sınavla ölçülen akademik başarılarına göre devam edebilmektedir. Esasen bu öğrencilerin gidebilecekleri lisans programları konusunda herhangi bir alan kısıtlaması olmamalıdır. Bu öğrenciler alanları ile ilgili dallarda yükseköğrenimlerini sürdürmek isterlerse katsayı artışı, ek puan gibi özendirici önlemlerle geçiş sistemi desteklenmelidir. Aynı öğrenciler alanları ile ilgili ön lisans eğitimi almak istediklerinde geçişleri kontenjanlar ölçüsünde sınavsız olmalıdır.²⁵⁵ Bilindiği üzere İmam-Hatip Liseleri de Meslekî Lise grubuna dâhil olmaktadır. Diğer meslek liselerine uygulanan kısıtlamaların hepsi İmam-Hatip Liseleri için de geçerlidir. Tespitlerimize göre 1990’dan günümüze İmam-Hatip meselesi Millî Eğitim Şûralarını her zaman meşgul etmiştir.

²⁵⁰ 16. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.31.

²⁵¹ 1997 – 1998 öğretim yılı verileridir.

²⁵² 16. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.32.

²⁵³ 16. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.33.

²⁵⁴ 16. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, ss.34-35.

²⁵⁵ 16. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.56.

Raporda Türk Millî Eğitiminin amacı da vurgulanmış, “*Nasıl bir insan yetiştirmeliyiz?*” sorusuna cevap verilmiştir. Değerli kaynağımız olan insanımızı, millî kültürüne, Atatürk ilke ve inkılâplarına gönülden bağlı, çevre ve toplum sorunlarına duyarlı, inançlı, özgür düşünen, çağdaş, demokrat, hoşgörüsü yüksek, insan haklarına saygılı, onurlu ve kararlı, yeniliklere açık, teknolojiyi bilen ve kullanan, bilgi üreten ve öğrendiği bilgiyi işe dönüştüren, girişimci ve üretken, ülkesine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bütün bunları davranış hâline getirmiş vatandaşlar olarak yetiştirmek ve onları kendilerini mutlu kılacak ve toplumun esenliğine de katkıda bulunacak bir meslek sahibi yapmak Türk Millî Eğitiminin temel amacı olarak ifade edilmiştir.

Bu amacı gerçekleştirmek için eğitim sistemimizde bir dizi düzenlemeler yapıldığı ve yapılmakta olduğu belirtilmiştir. Bunun son örneklerinden biri; Türk eğitim tarihinde yerini alan, eğitim sistemimizin temel taşlarından biri sayılan 8 yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretime geçiştir (4306 Sayılı Kanun).²⁵⁶ 8 yıllık kesintisiz eğitimle ne yazık ki İmam-Hatip Liseleri öğrenci kaybına uğramış ve tabanını kaybetmiştir. Bu mesele yaklaşık 12 yıl sonra, 2012 yılında uygulanmaya başlayan 4+4+4=12 yıllık kesintili eğitim sistemiyle çözüme kavuşturulmuştur.

Raporun devamında genel kurulda görüşülmesi için birkaç öneride bulunulmuştur:

3. sınıf sonunda başarılı olup diploma alan mezunlar, gördükleri (aldıkları) öğretim programları doğrultusunda üniversiteye, meslek yüksekokullarının alanlarındaki meslekî ve teknik programlarına sınavsız girebilmeli. Meslek yüksekokulu mezunlarına, belirlenecek koşullarda ve belli oranda alanındaki fakültelere geçişleri sağlanarak lisans eğitimi yapabilmelerine fırsat verilmeli.²⁵⁷

Eğitim sistemimizde yıllardır orta öğretimde okullaşma oranı olarak genel eğitim için %35, meslekî eğitim için %65 olarak hedeflenmesine rağmen, meslekî eğitimin payı (İmam-Hatip Liseleri dâhil) bunun yarısına ulaşamamıştır.²⁵⁸ Meslek Lisesi sorunu bu ülkenin adeta kanayan bir yarası olmuş ve günümüzde de hedeflenen başarı sağlanamamıştır. Bu sebeple meslekî eğitimin amacına ulaşabilmesi için; Yüksek Öğrenim Kanunu, 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile 3308 Sayılı

²⁵⁶ 16. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.69.

²⁵⁷ 16. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.71.

²⁵⁸ 16. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.80.

Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanununda gerekli düzenlemeler yapılarak, öğrencilerin yetiştirildikleri alanda yükseköğrenime devamları desteklenmelidir.²⁵⁹

Raporda 16. Millî Eğitim Şûrasının amacı da ortaya konulmaktadır. Bu bağlamda, Bakanlığın sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim uygulaması doğrultusunda; eğitim sistemimizin bütünlüğü içinde meslekî ve teknik eğitimin, ülkemizin ihtiyaçlarına paralel olarak yeniden ele alınması, geliştirilmesi, düzenlenmesi; işgücü ve istihdam ihtiyacının hızla boyut değiştirdiği ve çoğaldığı ülkemizde iş hayatının beklentilerine çözüm bulunması amacıyla 22 – 26 Şubat 1999 tarihleri arasında Ankara’da toplanacağına karar verildiği açıklanmaktadır.²⁶⁰

16. Millî Eğitim Şûrası, çözüm bekleyen konular için 5 çalışma grubu oluşturmuştur. Bu gruplar; “*Meslekî ve Teknik Eğitimin, Orta öğretim Sistemi Bütünlüğü İçinde Ağırlıklı Olarak Yeniden Yapılandırılması, Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi ve İstihdam, Meslekî ve Teknik Eğitim Alanına Öğretmen ve Yönetici Yetiştirme, Meslekî ve Teknik Eğitimde Sınavsız Yükseköğretime Geçiş, Meslekî ve Teknik Eğitimde Finansman*” şeklindedir.²⁶¹ Daha önce de belirttiğimiz gibi 16. Millî Eğitim Şûrası “*Meslekî Teknik Eğitim*” ağırlıklı bir gündemle toplanmıştır. Ön komisyon raporunda din eğitimi ve öğretimi İmam-Hatip Liseleri özelinde gündeme gelmiştir.

18. Millî Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı Ön ve Bölge Komisyon Raporları²⁶²

01 – 05 Kasım 2010’da düzenlenmesine karar verilen 18. Millî Eğitim Şûrası için hazırlanan Ön Komisyon Raporunda incelemelerimiz sonucu, din eğitimi ve öğretimi kavramının “Değerler Eğitimi” ile bağlantılı olarak açıklandığını tespit etmiş bulunmaktayız. Raporda “*Öğretmenin Yetiştirilmesi, İstihdamı ve Mesleki Gelişimi*”, “*İlköğretim ve Ortaöğretimin Güçlendirilmesi, Ortaöğretime Erişimin Sağlanması*”, “*Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi*” başlıkları ile oluşturulan komisyonlardan konumuzla ilgili olarak bazı bilgiler elde ettik ve bu bilgileri tezimizde paylaşmayı faydalı bulduk.

²⁵⁹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.108.

²⁶⁰ 16. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.137.

²⁶¹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.138.

²⁶² 18. Millî Eğitim Şûrası için ön ve bölge komisyon raporları tek kitap halinde basılmıştır. Bu kısımda sadece ön komisyon raporundan bahsedilecektir. Raporun devamına “2.1.4. Bölge Çalışmaları Komisyon Raporları” başlığında değinilecektir.

Raporda öncelikli olarak “*Öğretmenin Yetiştirilmesi, İstihdamı ve Meslekî Gelişimi*” komisyonunda verilen bilgilere göz attığımızda; Türkiye’de öğretmen yetiştirme modellerinin tarihçesine değinildiğini tespit ediyoruz. Bu bağlamda eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştiren tek yükseköğretim kurumu olduğu fakat buna rağmen, bugün çeşitli nedenlerle öğretmen kaynağının genişletildiği ve başka fakültelere de bu görevin yüklenmek istendiğine dikkat çekilmekte, esasında bu durum eleştirilmektedir. Mevcut durumda günümüzde öğretmen kaynağı olarak; eğitim fakülteleri, fen ve edebiyat fakülteleri, fen-edebiyat fakülteleri, ilahiyat fakülteleri, beden eğitimi-spor yüksekokulları, meslekî ve teknik eğitim fakülteleri, açık öğretim fakültelerinin sayılabileceği ifade edilmektedir.²⁶³ Öğretmen yetiştiren fakültelerin bu denli fazla olması öğretmen yetiştirilmesinde kalite düşüklüğüne sebebiyet vermektedir. Günümüzde 3-6 ay süre ile değişen bir zamanda “formasyon eğitimi” olarak birçok insan öğretmen olabilmektedir. Asıl olarak bu durumun eğitim fakültelerine yapılan bir haksızlık olduğunu düşünmekteyiz.

Raporun devamında “*Öneriler*” başlığında, “Eğitim fakültelerinde yürütülen din kültürü ve ahlâk bilgisi, beden eğitimi, iletişim öğretmenliği, sağlık meslek dersleri öğretmenliği gibi programlarda “alanı öğretme” bilgisine yönelik derslerin yürütülmesinde ilgili fakültelerin öğretim elemanlarından yararlanılmalı.” önerisi ile karşılaşmaktayız.²⁶⁴ Bu önerinin yerinde bir öneri olduğunu söyleyebiliriz.

Raporun “*İlköğretim ve Ortaöğretimin Güçlendirilmesi, Ortaöğretime Erişimin Sağlanması*” komisyonunda konumuzla bağlantılı olduğunu düşündüğümüz bazı önerilerde bulunulmuştur. *Bu öneriler;*

2023 yılına kadar öncelikle 60-72 aylık çocukların eğitimini de kapsayacak şekilde, 13 yıllık zorunlu eğitim uygulanmasına kademeli olarak geçilmeli. Ulusal eğitim felsefesinin ve politikalarının siyasî eğilimlerden etkilenmemesi için gerekli önlemler alınmalı.²⁶⁵ Tüm eğitim kademelerinde her alanda değer eğitime önem verilmeli.²⁶⁶ Meslekî eğitimi güçlendirmek üzere, ortaöğretim alan/dal programlarıyla yükseköğretim programları arasındaki “kendi alanında” ve “diğer alan” ilişkilendirilmesinin her okul türü için eşit ve âdil olarak uygulanması amacıyla

²⁶³ 18. Milli Eğitim Şûrası, *Hazırlık Dokümanı Ön ve Bölge Komisyon Raporları*, Ankara, 2011, s.3.

²⁶⁴ 18. Milli Eğitim Şûrası, *Ön Komisyon Raporları*, ss.4-5.

²⁶⁵ 18. Milli Eğitim Şûrası, *Ön Komisyon Raporları*, s.47.

²⁶⁶ 18. Milli Eğitim Şûrası, *Ön Komisyon Raporları*, s.48.

Bakanlık ve YÖK arasında işbirliği sağlanmalı.²⁶⁷ Kız çocuklarının ortaöğretime erişiminin artırılması için pozitif ayrımcılık yapılmalı. Kız öğrencilerin ortaöğretime devamlarına ilişkin teşvikler artırılarak sürdürülmeli.²⁶⁸

Bu öneriler içinde, eğitim politikalarının siyasî yönlendirmelerden etkilenmemesi için önlemler alınmasının istenmesi ve tüm eğitim kademelerinde değerler eğitime gereken önemin verilmesinin istenmesi konumuz açısından önem arz etmektedir. Bilindiği üzere ülkemizde yıllar boyunca, “Okullarda din eğitimi olmalı mı olmamalı mı?” sorusu her kesim tarafından bitmek tükenmek bilmeyen tartışmalara sebep olmuş; din eğitimi okullarda kimi zaman rafa kaldırılmış, kimi zaman yeniden müfredata dâhil olmuş ve eğitim alanında belki de en çetrefilli konulardan biri olarak günümüze intikal etmiştir. Değerler eğitimi ise son dönemlerde ön plana çıkan konulardan birisidir. Özellikle 2010’lu yıllardan günümüze eğitim alanında değerler eğitime ayrı bir önem verilmekte, bu anlamda etkinlik ve uygulamalarla öğrencilere değerler eğitimi kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Yine öneriler içinde yer alan her okul türü için eşit ve âdil uygulamaların istenmesi konumuzla ilgili olarak dikkate değerdir. Zira meslek liseleri daha özelinde ise İmam-Hatip Liseleri, katsayı problemi dolayısıyla üniversite kapılarında yıllarca engellemelerle karşılaşmıştır. Okul birincisi veya merkezî sınavda çok iyi puan alan öğrenciler ne yazık ki istediği bölümü okuyamamış, tek bir alana yönlendirilmek mecburiyetinde kalmıştır. Bu yüzden ilgili önerinin önemli olduğunu düşünmekteyiz.

Kız öğrencilerinin ortaöğretime erişiminin sağlanması yönündeki öneri ise, sosyolojik/toplumsal bir problem gibi dursa da bir yandan din eğitimi ile de ilgilidir. Çünkü vaktinde birçok aile, “Kızların okuması günahdır” yargısıyla kız çocuklarını okula göndermemiştir. Hatta bir dönem ülkemizde “Haydi Kızlar Okula”, “Baba Beni Okula Gönder” gibi kampanyalar başlatılmış ve kız çocuklarının okuması yönünde gerekli adımlar atılmıştır. Şûradan bu konuda bir önerinin çıkması, konumuz açısından da olumlu bir gelişmedir.

Raporun devamında “*Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi*” komisyonunda özellikle değerler eğitiminin mevcut durumu ve sorunlarına değinilmiş ve bazı değerler eğitimi yaklaşımlarından söz edilerek birtakım önerilerde bulunulmuştur.

²⁶⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.50.

²⁶⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.53.

Dünyada ve özellikle modern toplumlarda değerler konusuna olan ilgi giderek artmaktadır. Bu bağlamda toplumsal yaşamla birlikte iş yaşamı, eğitim ve okullar yönünden kurumsal kültür ve değerler kapsamında ulusal ve uluslararası karşılaştırmalı araştırmalar yapılmaktadır. Söz konusu alanlarda yaşanan kimi sorunlar, doğrudan değerlerle ilişkilendirilmektedir. Diğer yandan demokrasi ve insan haklarına dayalı söylemlerin de etkisiyle uluslararası düzeyde değerlere verilen önem daha da artmıştır.

Toplumsal yaşamda değerlerin rolünün bilincinde olan yetişkinler, genç nesillerde değer kayması ve bozulması olduğu yönünde şikâyetle bulunmaktadır. Kimi zaman bu sorun, “*kuşak çatışması*” olarak da dile getirilmektedir. Küreselleşme ile birlikte iletişim imkânlarının artması, kültürlerarası etkileşimi ve değerler çatışmasını da hızlandırmıştır. Bu sebeple raporda da ifade edildiği üzere değerler konusunun yeniden ele alınması gerekmektedir.²⁶⁹

Değerler; insan, toplum, okul ve iş yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Temelde eğitim, erdemli bir insan yetiştirme sürecidir. Modern toplumların içinde bulunduğu değerler krizinden çıkış yollarından biri de eğitimden ve okuldan geçmektedir. Bu sebeple eğitimin temel işleviyle birlikte okulun anlam ve değerler dünyasının yeniden sorgulanması gerekmektedir.

Raporun devamında değerlerin sınıflandırılmasına değinilerek, değerler konusunda; bireysel, mesleki, örgütsel değerler; ulusal ve evrensel değerler; ekonomik, sosyal, siyasal, politik, dinî değerler; işlevsel ve elit değerler; aracı ve nihai değerler gibi sınıflamaların bulunduğu ifade edilmiştir. Genel olarak değerlerin; gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem veren teorik/elit değerler; yararlı ve pratik olana önem veren ekonomik değerler; simetri, uyum ve forma önem vererek birey hayatını olayların bir çeşitliliği olarak gören estetik değerler; başkalarını sevme, yardım ve bencil olmamayı esas alan sosyal değerler; her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhreti esas alan politik değerler; evreni bir bütün olarak kavrayan ve kendisini onun bütünlüğüne bağlayan dinî değerler şeklinde sınıflandırılabilceği açıklanmıştır.²⁷⁰

²⁶⁹ 18. Milli Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.56.

²⁷⁰ 18. Milli Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.57.

Millî Eğitim Bakanlığı da yenilenen öğretim programlarında ilk defa açıkça gerek öğretim yöntemlerinde gerekse programın genel yaklaşımında değerler eğitimi konusuna değinmiş; programların amaç ve kazanımları arasında ulusal ve evrensel değerlere yer vermiştir. Millî Eğitim Bakanlığı, öğretim programlarında geleneksel, millî ve modern değerleri birlikte kazandırmayı öngörmekle birlikte değerlerin eğitimciler tarafından nasıl verileceğine ilişkin bir yol haritası belirlememiştir. Eğitim sistemi, daha çok bilişsel alana ve sınavlarda başarılı olmaya odaklanmıştır. Ne yazık ki bu durum, duyuşsal alana ait hedeflenen değerlerin içselleştirilmesinin göz ardı edilmesine yol açmaktadır.

Öğrencinin duygu, ahlâk ve değer konusundaki bireysel ve sosyal gelişimini kapsayan duyuşsal eğitim, başta Millî Eğitim Temel Kanunu olmak üzere farklı isimlerle yeni ilköğretim programlarında da kapsamlı olarak yer bulmuştur. Söz gelimi Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretim programında “programın değerleri belirlenmiş” ve değer öğretimine ilişkin açıklamalar verilmiştir. Ayrıca öğretmen yeterlikleri kapsamında da bu konuya yer verilmiştir.

Raporda değerler ve normlar tartışmasının ardında yatan temel faktör olarak, son yıllarda geleneksel değerlerin giderek yıpranması ve bundan boşalan yerlere yeni değerlerin ikame edilememesi gösterilmiştir. Diğer yandan göçler, iletişim alanındaki değişme ve gelişmeler toplumlarda değerler ve normlar alanında bir çeşitlilik ortaya çıkarmıştır. Geleneksel toplumlarda değerler görece daha istikrarlı iken, modern toplumlarda değerler giderek çeşitlenmiş ve farklılaşmıştır. Geleneksel değerlerin yıpranmasının, giderek artan bir bireyselleşme ve toplumsal erozyona yol açtığı düşünülürken, göç ve göçmenlik²⁷¹ olgusunun da toplumda gettolaşma ve karşılıklı iletişimden kopmayı beraberinde getirdiği düşünülmektedir. Bu sebeple her iki durumda da ortak değerler oluşturamayan bir toplumun bütünleşme değil, tersine toplumsal çözülme yolunda bir değişmeye sahne olacağı varsayılmaktadır.

Değer eğitimi en basit tanımıyla, “değerleri öğretmek için bir girişim” dir. Değerlerin, eğitim sistemimizin hem teori ve felsefesini belirleyici olması, hem de uygulamalara yansması bakımından önemli bir etkisi bulunur. Bu etki, öncelikle okullar ve öğretmenlerin ardından daha geniş çerçevede aile, medya ve çevrenin sahip olduğu değerler yoluyla gerçekleşir. Bu sebeple okullarımız, toplumun sahip olduğu

²⁷¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.58.

değerleri besleyip yansıtmalıdır.²⁷² Değerler ve değer eğitimi ahlâk, irade, karakter ve vatandaşlık eğitimi gibi adlarla öğretim programlarında bulunabileceği gibi okulun düzeni, kuralları, fiziksel ve psikolojik ortamı, okuldaki yönetici ve öğretmenlerin mesajlarıyla örtük program boyutunda da yer alabilmelidir.

Raporun devamında değer eğitimi konusunda farklı yaklaşımların bulunduğu ifade edilmiştir. *Bu yaklaşımlar şunlardır:*

Değer Gerçekleştirme: Bu yaklaşım bireyin kendi duygu, inanç, öncelik ve değerlerinin farkında olmasını, güçlü ve zayıf yönlerini bilmesini ve yaşam onuruna sahip olmasını kapsar. Bu yaklaşım, bireyin değerlerini, fark etmesine, karar almasına ve kararını uygulamasına yardım eder, “yaşam becerileri eğitimi” olarak da anılır.

Değer Aktarımı: Benimsenen değerlerin okulun açık ve/veya örtük programı içinde doğrudan telkin yoluyla açık bir şekilde benimsetilmesini öngören geleneksel bir değer eğitimi yaklaşımıdır. Bir anlamda değerler, öğrencilere empoze edilerek kazandırılmaya çalışılır.

Değer Analizi: Bu yaklaşımda değer içeren problemler üzerinde duygusal olmadan; akılcı, mantıklı ve sistematik bir şekilde durulur. Bu yaklaşımda öğrenciler, çözüme yönelik görüşler ortaya atar, değerlendirme yapar ve sonuçlara ulaşır. Bu yaklaşım, öğrencilerin örnek olaylardan hareketle ahlâkî düşünme becerisini kazanmalarını ifade eder.

Raporda dünyanın çeşitli yerlerinde değer eğitimiyle ilgili uygulamalara yer verilmiş, örneğin Avustralya’da değer eğitimindeki amacın neler olduğu açıklanmıştır. *Bu amaçlar:* Öğretimin amaçlarından biri olarak öğrencinin özenli olma, saygılı olma ve işbirliği gibi değerleri benimseyen birey olmasını sağlamak.²⁷³ Okullarda pratik yaparak açık sözlü, okulun ve toplumun değerlerini benimseyen, tutarlı davranışlar sergileyen bireyler olmalarını sağlamak. Öğrencilerle ortaklaşa çalışarak okul hayatının bir parçası olarak aileler ve okul toplumu arasındaki ilişkileri kuvvetlendirmek. Öğrenme ortamında öğrencileri desteklemek, onların kendilerini keşfetmelerini sağlamak, cesaretlendirmek, sahip oldukları değerlerin okulun ve toplumun değerleri olduğunu belirtmek olduğu vurgulanmıştır.

²⁷² 18. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.59.

²⁷³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.60.

Rapora göre okullarda, eğitimcilerin rollerini çok iyi tanımlayıp bu konuda örnek ve rol modeli olmaları sağlanmalıdır. Değerler, sınıfta ve okulda, çeşitli etkinlikler aracılığıyla aktarılır ve öğrenilir. Okullarda temel değerler, insanların nasıl iletişim kurduğunu, nasıl bir arada çalıştığını ve kararlar verdiğini belirler. Bu temel değerler, okul kültürüne yansıtılır. Değerler, okuldaki bütün eylem ve davranışlara rehberlik eder. Dolayısıyla *değer eğitiminde belirleyicilerden biri olarak öğretmenlerden beklenenler şunlar olabilir*: Model olmalı, Sınıf içinde ortak bir sosyal doku oluşturmalı, Her öğrenciye sorumluluk verip onların ahlâkî gelişimlerine katkıda bulunmalı, Öğrencileri cesaretlendirerek değerleri içselleştirmelerini sağlamalı, Öğrencilere karar verme imkânı tanımalı, Öğrencilere paylaşım fırsatı vermeli, Ortaklaşa çalışmaya teşvik etmeli, Tartışma ve paylaşma ortamları oluşturmaktadır.

Son olarak raporda değer eğitiminde yapılabilecekler belirtilmiştir. *Bunlar*: Bireysel değer sistemlerinin netleştirilmesinde öğrencilere yardım için çeşitli strateji ve materyallerin geliştirilmesi. Değerler eğitimiyle ilgili teorik ve uygulamalı çalışmaların desteklenmesi. Değer eğitimiyle ilgili araştırma sonuçlarının kamuyla paylaşılması.²⁷⁴ Aileler, medya ve bütün sosyal aktörlerin, değerler eğitimi konusunda işbirliği yapmalarının sağlanması. Türk toplumunun yaşayan temel değerleriyle ilgili araştırmaların yapılması. Toplumumuzun, özellikle de okul çağındaki çocuk ve gençlerin değerlerini ortaya koyacak kapsamlı bir değerler haritasının çıkarılması. Ortalama beş yılda bir yapılacak araştırmaların verileriyle değerler konusunda toplumumuzun fotoğrafının ortaya konulması. Din, önemli bir sosyal kontrol mekanizması ve temel değerlerin kaynaklarından biri olup; millî ve ahlâkî değerlerin kazandırıldığı derslerden biri olarak da Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ders programlarında ahlâk ve değerlere öncelik verilmesi. Toplumda medya tarafından üretilen tüketim kültürü, şiddet, cinsellik, ayrımcılık vb. olumsuz durumları sorgulayacak bir medya okul-yazarlığı bilincinin oluşturulması. Medya profesyonellerinin meslekî ve standartlarında söz konusu değerler konusunda duyarlılık geliştirilmesini sağlayacak meslekî etik ilkelerin yer alması ve etik kurulların oluşturulması. Genel kabul gören değerler yeni kuşaklara kazandırılmalı, bütüncül olarak yaklaşılmalı, okul paydaşlarının her birinde değerler eğitiminin önemi konusunda bir bilinç oluşturulmalı. Öğretmen yetiştirme programlarına “değerler

²⁷⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.61.

eğitimi ve meslek ahlâkı” adı altında dersler konulmalı. Değerler eğitimi konusunda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından bilgi, materyal ve strateji konusunda okullara destek sağlanmalı. Öğretmen ve yöneticilere yönelik hizmet içi eğitim programlarına değerler eğitimi konusu da dâhil edilmeli. Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde değerler ve eğitimi konusunda strateji geliştirmek, eğitim materyali üretmeyi teşvik etmek, okuldaki uygulamalara yardımcı olmak amacıyla bir birim kurulmalı. Halk eğitim merkezleri ve/veya sivil toplum örgütleri aracılığıyla yetişkinlere, ana babalara yönelik değerler ve eğitimi konusunda eğitim programları uygulanmalı.²⁷⁵ Dilin taranarak değer bildiren kavramların/terimlerin ve deyimlerin folklorik dilsel malzemelerden geçmişe ait bir değer haritası çıkarılmalı.²⁷⁶

Sonuç olarak 18. Millî Eğitim Şûrası Ön Komisyon Raporu, konumuzla ilgili olarak değerler eğitime verdiği önem açısından kayda değer bir rapordur. Hızlı değişim ve gelişimler sonucu ortaya çıkan küreselleşme, toplumsal anlamda oluşan kuşaklararası çatışma, değerler alanında yaşanan yozlaşma... tüm bunların çözümü için eğitim alanında değinilmesi gereken en önemli konulardan biri değerler eğitimidir. Geleceğin ahlâklı ve toplumsal duyarlılığa sahip bireylerini yetiştirmek istiyorsak hem din eğitime hem de değerler eğitime gereken önemi vermemiz gerekmektedir.

Kanaatimize göre, yakın bir gelecekte -her şeyin hızlı bir şekilde tüketildiği çağımızda- toplumsal bunalımlar yükselişe geçecektir. Zira insanların duygu dünyası mekanik ve robotik gelişmeler sebebiyle zayıflayacaktır. Böyle bir ortamda insanın anlam arayışına ve duygu dünyasına cevap veren din, daha özelde ise din eğitimi toplumların yeniden ferahlamasına yardımcı olacaktır. Bu sebeple değerler eğitimi, eğitim alanında göz ardı edemeyeceğimiz bir konuyu oluşturmaktadır. 18. Millî Eğitim Şûrasının bu konuya temas etmesi din eğitimi açısından olumlu bir gelişmedir.

2.1.3. İl Çalışmaları Komisyon Raporları

Şûra Genel Sekreterliği ve Millî Eğitim Basımevi tarafından hazırlanıp yayınlanan şûra kitaplarını incelememiz sonucu 15., 16. ve 18. Millî Eğitim Şûraları için hazırlanmış 3 adet il çalışmaları komisyon raporuna ulaşılmıştır.

²⁷⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.62.

²⁷⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Ön Komisyon Raporları**, s.63.

İl Çalışmaları, Türkiye'nin farklı illerinden gelen raporlardan oluşmaktadır. İllerden gelen raporlarda üyeler belli başlı komisyona ayrılmışlardır. Bu komisyonda genel kurulda görüşülmek üzere eğitimdeki sorunlara, sorunların çözümü için bazı önerilere değinilmiştir. Biz de konumuzla ilgili olarak din eğitimi ve öğretimi ile ilgili dikkat çeken tespitlerimizi bu kısımda paylaşacağız.

15. Millî Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı-2 İl Çalışmaları (Öneriler) 2000'li Yıllarda Türk Millî Eğitim Sistemi

13 – 17 Kasım 1995'te düzenlenmesine karar verilen 15. Millî Eğitim Şûrası için yapılan hazırlık çalışmalarından biri de il çalışmalarıdır. İl Çalışmaları Komisyon Raporu, dönemin Millî Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz'ın konuşması ile başlamaktadır. Ayaz konuşmasında, “... Millî değerlere sahip, köklü geleneklerimizi benimsemiş, yeniliklere açık, bilgili, becerikli, barışsever, hoşgörülü, mutlu insanlar yetiştirilecektir.”²⁷⁷ diyerek eğitim hedeflerini açıklamıştır.

15. Millî Eğitim Şûrası İl Çalışmaları için oluşturulan komisyon başlıkları; “İlköğretim ve Yönlendirme, Ortaöğretimde Yeniden Yapılanma, Yükseköğretime Geçişin Yeniden Düzenlenmesi, Toplumun Eğitim İhtiyacının Sürekli Karşılanması, Eğitim Sisteminin Finansmanı” şeklindedir. Bu başlıklar altında toplam 5 komisyon oluşturulmuştur. Bu komisyonda konumuzla ilgili olarak tespit ettiğimiz noktalar şunlardır:

Adana

Millî, ahlâkî, insanî, manevî, kültürel, demokratik, laik, evrensel değer yargıları ve tutumlarının nasıl kazandırılacağını gösteren yöntemler hazırlanarak öğretime verilmelidir. İmam-Hatip Lisesine ilkokuldan sonra öğrenci alımına devam edilmelidir (Bu öneriye 21 komisyon üyesinden 11 kabul, 10 ret oyu kullanılmıştır). Tüm meslek liselerine ilkokuldan sonra öğrenci alınmalıdır (Bu öneriye 21 komisyon üyesinden 5 kabul, 16 ret oyu kullanılmıştır). Kur'an kursları ilköğretim kapsamına alınarak aynı program kullanılmalıdır.²⁷⁸ 1. kademe sınıf öğretmenlerinden Müzik, Beden Eğitimi, Resim-İş, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ve İş Eğitimi kursu görenlere,

²⁷⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı- 2, İl Çalışmaları (Öneriler) 2000'li Yıllarda Türk Millî Eğitim Sistemi**, Ankara, 1995, s.v.

²⁷⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.1.

bu branşlarda ders verilmeli, bu öğretmenlerin sayısı artırılmalı, söz konusu öğretmenlerin branşında, maaş karşılığı 18 saatten fazla ders verilmemelidir.²⁷⁹

Adıyaman

Ortaöğretim düzeyinde meslek liselerine özendirme olmalıdır ve üniversite sınavında o branş mezunu öğrencilere kayıt olmada öncelik tanınmalıdır. Ortaöğretim meslekî ve teknik okullarından mezun olan öğrencilerden yetenekli ve kabiliyetli olanlar kendi dallarında yükseköğretim kurumlarına sınavla ve tercihli olarak alınabilmeli, bunlara ayrı bir statü uygulayıp lisans diplomasıyla bir unvan verilmelidir.²⁸⁰

Afyon

1+9 yıllık zorunlu eğitim, çağ nüfusunun tümünü kapsamalı. Temel eğitim, en geç 2000 yılına kadar 18 yaşını kapsayacak şekilde düzenlenmelidir.²⁸¹ İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenleri yetiştiren İlahiyat Fakültelerinde branşlaşmaya gidilmelidir.²⁸² Meslek liselerini bitiren öğrencilerin alanlarıyla ilgili yükseköğretim kurumlarına girmeleri için gerekli tedbirler alınmalıdır. Yükseköğretim programlarıyla, meslekî ve teknik ortaöğretim programları arasında bir bağ kurulmalı ve geçişler buna göre sistemleştirilmelidir.²⁸³ Meslek lisesi mezunlarının üniversiteye girerken, sınav statüleri ayrı olmalıdır.²⁸⁴

Ağrı

İlköğretim kurumlarında okutulan Beden Eğitimi, Resim-İş, Müzik, İş-Teknik, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, Çevre-Sağlık, Trafik, Okuma derslerinin notla değerlendirilmesi işlemi devam etmelidir. Kurstan geçen öğretmenlerin bu alanlarda branş öğretmeni olarak çalıştırılmaları sağlanmalıdır.²⁸⁵ Meslek Liseleri ile İmam-Hatip Liselerinin orta kısmında okuyan öğrencilerin statüleri aynen korunmalıdır. Lise ve dengi okulları bitiren öğrenciler, üniversite seçme sınavlarında mezun oldukları okulların bölümlerine göre yönlendirilerek, kendi alanlarındaki yükseköğretim kurumlarını tercih etmeleri için teşvik edici özendirici tedbirler alınmalı, üniversiteye

²⁷⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.2.

²⁸⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.10.

²⁸¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.12.

²⁸² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.14.

²⁸³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.15.

²⁸⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.16.

²⁸⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.22.

giremeyen lise ve dengi okul mezunları yeteneklerine göre devlet veya özel sektörde istihdam edilmelidir.²⁸⁶ ÖSYM, genel teknik ve meslekî okulların türlerine uygun soru hazırlamalı ve öğrencileri okudukları okul türüne göre uygun sınavlarla seçmeye tabi tutmalıdır. Bu uygulama yapılırken isteyen öğrenci istediği okul türündeki soruları cevaplayabilme hakkına sahip olmalıdır. Ortaöğretimde yöneltmenin başarılı olabilmesi için üniversiteye girişte verilen ek puan yetersiz kalmaktadır. Bu puanlar ya artırılmalı, ya da her lise türünden mezun olan öğrenci kendisi ile ilgili yükseköğretim programına girebilme hakkına sahip olmalıdır. Ya da sınavlar lise türlerine uygun olarak çeşitlendirilerek öğrencilerden girmek istedikleri yükseköğretim kurumları için sorulan soruları cevaplamaları istenmelidir. Genel ya da meslek liseleri mezunlarına öğrenim görmedikleri dalda bir yükseköğretim programına girişte aldıkları kredilere göre şans tanınmalıdır. Mezun oldukları lise türü dışında tercihte bulunmaları hâlinde caydırıcı puan kaybı sağlanmalıdır. Bu yöntem Meslek Yüksekokullarının kalitesini, uygun öğrenci geleceği için, artıracak ve Meslek Yüksekokullarının programlarındaki niteliğin artırılmasını sağlayacaktır. Her öğrenciye, istediği her üniversitenin her dalını tercih hakkı verilmesi ortaöğretimdeki yöneltmeyi olumsuz etkilediği ve üniversitede kaliteyi düşürdüğü için, öğrencilere yükseköğretime geçişte kendi okudukları lise türlerine yönelik tercih yapmaları hâlinde önemli ölçüde ek puan verilmelidir.²⁸⁷

Aksaray

Resim-İş, Müzik, Beden Eğitimi dersleri notla değerlendirilmemeli, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi ise notla değerlendirilmelidir. İlköğretim kurumlarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin haftalık ders saatleri artırılmalı, zorunlu ve notla değerlendirilen ders olmalıdır.²⁸⁸ Eğitim-öğretim, ülke ihtiyaçlarına yönelik bir şekilde yapılmalıdır. Ortaöğretimde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin programı zenginleştirilmeli, ders saat sayısı artırılmalıdır. Böylece İmam-Hatip Liselerinin yükü de azaltılmalıdır. Meslek liselerinin, mesleğine uygun programlarını seçtiklerinde ek puanları artırılmalıdır. Ortaöğretim başarı puanı yükseköğretime geçişte kullanılırken, okullar arası farklılık kaldırılmalıdır. Meslek liselerinin alan bilgisi soruları yükseköğretime giriş sınavlarında kullanılmalıdır. Lise ve dengi okullarda eğitim ve

²⁸⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.24.

²⁸⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.25.

²⁸⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.28.

öğretim açısından bir eşitsizlik bulunmaktadır. Bunu ortadan kaldırmak için meslek çıkışlı olanlara alanlarında bir yükseköğretim programı için verilen fazla puan uygulaması devam etmelidir. Yükseköğretime girişte etkili olan ortaöğretim başarı notu bütün okul türleri için ortak bir katsayı ve öğrenci diploma notunun çarpımı ile hesaplanmalı bu yoldaki dengesizlik ortadan kaldırılmalıdır.²⁸⁹

Amasya

Temel eğitim 8 yıl olarak benimsenmeli, çağ nüfusunun tümünü kapsamalı.²⁹⁰ Meslek lisesi mezunlarının üniversiteye girişlerinde, kendi alanları ile ilgili tercih yapmalarını daha cazip hâle getirmek için, hâlen uygulanmakta olan ortaöğretim başarı puanı katsayısı bir miktar daha artırılmalıdır.²⁹¹

Ankara

İmam-Hatip Liselerinin bünyesinde tek ad altındaki şube uygulaması okul koşulları elverişli ise ayrı ad altında açılmalı, açılmıyorsa bu tür uygulamalardan bir daha yapılmamak üzere vazgeçilmelidir.²⁹² YÖK ile ilişki kurularak, öğrencilerin mezuniyet alanlarını göz önüne alacak yeni bir seçme ve yerleştirme sınavı düzenlenmesi yoluna gidilmelidir.²⁹³ Puan türlerinde değişiklik yapılmalıdır. Öğrenciler, girmek istedikleri alana yönelik sorulardan sorumlu tutulmalıdır.²⁹⁴ Halk eğitimi merkezlerinde alanın uzmanlarınca verilecek dinî eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle halk eğitimi merkezlerine Din Dersi öğretmeni atanmalı ya da örgün eğitimden ücretli öğretmen sağlanmalıdır.²⁹⁵

Antalya

Temel eğitim programlarında yer alan Resim-İş, Müzik, Beden Eğitimi derslerinin notla değerlendirilmesinden vazgeçilmelidir. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi bu dersler dışında tutulmalıdır.²⁹⁶ Anadolu Liseleri, İmam-Hatip Liseleri ve bu gibi okulların öğrenci alımı ilköğretimin ikinci kademesinden sonra yapılmalıdır. Okul çeşit ve türleri mümkün olduğu kadar azaltılmalıdır.²⁹⁷ Genel liselerde, isteyen

²⁸⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, ss.29-30.

²⁹⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.32.

²⁹¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.33.

²⁹² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.38.

²⁹³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.40.

²⁹⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.43.

²⁹⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.44.

²⁹⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.47.

²⁹⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.48.

öğrencilere İmam-Hatip Lisesi düzeyinde seçme meslek dersleri alabilmeleri sağlanmalıdır.²⁹⁸ Meslek eğitimi veren bütün eğitim kurumlarının meslek programlarında birliktelik sağlanmalıdır. Bu konuda yatay geçişlere imkân verilmelidir.²⁹⁹ İlköğretimde ve ortaöğretimde sınıfı olmayan veya dersi az olan öğretmenlerin hizmet içi seminerlerden geçirilerek, (Müzik, Resim, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, İş ve Teknik Eğitimi vb. branş) değerlendirilmelidir.³⁰⁰

Ardahan

Temel eğitim programlarında yer alan Resim-İş, Müzik, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmesinden vazgeçilmeli, not ile değerlendirme temel eğitimin 9. sınıfından sonra yapılmalıdır.³⁰¹ Meslek okullarında yetişen gençlerin aynı dallardaki yüksekokullara geçişleri için öğretim programlarında kendilerine ek puan hakkı tanınmalıdır. Ortaöğretimde Türk kültürüne, millî birlik ve beraberlik ilkelerine daha fazla önem verilmelidir.³⁰² Son yıllarda AT'ye girmeye çalışan ülkemizin şimdiden millî kültürünü bozmadan, erozyona uğratmadan girebilmesi için yaygın eğitimle ilgili çalışmalar başlatılmalıdır. Yaygın eğitim gün geçtikçe çoğalan özel TV ve basının toplum üzerinde yarattığı olumsuzluklar yerine yaygın eğitim ve kültür zenginliklerimizi nesilden nesile sağlıklı bir şekilde taşıma görevini üstlenmelidir. HEM' ce geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın fizikî ve ruhsal açıdan sağlıklı bir gelişime sahip olabilmesi için anne ve babalara kısa dönemli ve özellikle de gece eğitimini de içeren eğitici kurslar açılmalıdır. Bu konuda basın ve yayınlardan faydalanılmalıdır.³⁰³

Artvin

Yükseköğretime giriş sınavlarında, okul türlerine göre belirtilen meslek dersi konularına da yer verilmelidir. Her meslek branşı için ÖSS ve ÖYS' de etkili bir katsayı uygulanmalıdır. Her türdeki okullar donanım ve alt yapı bakımından eşit olmalıdır.³⁰⁴ Genel liselerde Osmanlıca dersi okutulmalı, Arapça da diğer seçmeli

²⁹⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.49.

²⁹⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.50.

³⁰⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.51.

³⁰¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.53.

³⁰² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.56.

³⁰³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.57.

³⁰⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.60.

yabancı diller arasında yer almalıdır.³⁰⁵ Çağdaş, demokratik ve laik eğitim her tür ve kademedede hayata geçirilmelidir.³⁰⁶

Aydın

Türk çocuğunun ruhsal durumunun bilimsel olarak araştırılması ve eğitimin buna göre yapılması gerekir. Eğitimin içeriği, millî kültürün temel öğelerini ihtiva etmekle birlikte, bilimsel ve teknolojik gelişimi de izleyebilecek eğilimde olmalıdır.³⁰⁷ Temel eğitim programlarında yer alan Resim-İş, Müzik, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmesinden vazgeçilmelidir.³⁰⁸ İmam-Hatip Liselerinde Kur'an-ı Kerim dersi ilk dört döneme değil 6 döneme yayılmalıdır. Okutulmakta olan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi programlarının yetersiz kalmasından toplumda bazı problemlerin arttığı görülmektedir, bu sebeple ruh eğitimine yer veren müfredatların getirilmesi sağlanmalıdır. İmam-Hatip Liselerinde konu yakınlığı olan derslerin, tekrarlanan konuların çıkarılması sağlanmalıdır. Meslek lisesinde okuyanların diğer bir kurum veya başka bir alana yatay geçiş yapabilmesi için düzenleme yapılmalıdır.³⁰⁹ İmam-Hatip Liselerinde görev alacak meslek dersi öğretmenlerinin alanlarında branşlaşmaları için lisans programlarında gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Bunun yanında tüm meslek okullarında meslek derslerinin çok çeşitli olması nedeniyle öğretmen çok alanda hizmet vermektedir. Bu alanlarda da branşlaşmaya gidilmelidir.³¹⁰ Yükseköğretime girişte alan ile ilgili bir yükseköğretim kurumunu tercih eden öğrencilere belirli kontenjan ayrılmalı, hatta ek puanlar verilmeli, alanı dışında tercih edenlerden puan düşürülmelidir. Meslek liselerini bitiren öğrencilerin alanları ile ilgili yükseköğretim kurumlarına girmeleri için gerekli tedbirler alınmalıdır. Günümüzdeki meslek liseleri mezunlarının, mezuniyet kredilerinin liseye oranla fazla olması dolayısıyla, üniversiteye giriş puanlarının hesaplanmasında katsayı verilmelidir.³¹¹ Mevcut ihtiyaçların karşılanması açısından, üniversiteye geçişte iki aşamalı sınav sistemi uygulamasına devam edilmesi uygundur. Ancak sistemin geçerliğini artırma amacıyla ÖSYS' de uygulanan testlerin ve buna

³⁰⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.61.

³⁰⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.66.

³⁰⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.69.

³⁰⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.70.

³⁰⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.71.

³¹⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.73.

³¹¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.74.

bağlı olarak puan türlerinin çeşitlendirilmesinde fayda vardır. Meslek lisesi çıkışlı adaylara kendi branşları ile ilgili öğretmenlik dışındaki tercihlerinde de ek puan verilmeli, belli bir kontenjan ayrılmalı veya kendi branşları ile ilgili ayrı bir sınav yapılmalıdır. Yükseköğretimdeki tercih alanları ile lise mezuniyet alanlarının birbirine paralel hâle getirilmesinde büyük yararlar görülmektedir. Millî, manevî kültürü pekiştiren; Millî Tarih, Millî Coğrafya, Türk Dili ve Edebiyatı, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ve Millî Güvenlik gibi dersler ortak ders olarak okutulmaya devam edilmeli bunun yanında ortak ve seçmeli derslerin yeniden gözden geçirilerek alanlara uyumlu olarak düzenlenmesi sağlanmalıdır.³¹² Yaygın eğitimciler vatandaşlara toplumsal sorunlara sahip çıkma, iş birliği, dayanışma ve örgütlenme bilincini verebilmeli, kişilerde fert, cemaat şuurundan millet şuuruna geçmelerinde önyak olmalıdırlar.³¹³

Balıkesir

Genel liselerin bünyesinde bulunan ortaokulların bir an önce ayrılarak ilköğretimle birleştirilmesi sağlanmalıdır.³¹⁴ Çağdaş, demokratik ve laik eğitim her tür ve kademede hayata geçirilmelidir.³¹⁵

Bartın

İyi vatandaş yetiştirme üzerinde önemle durulmalıdır.³¹⁶

Batman

İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin ders ücretleri, teknik liselerle kız meslek liselerinin ücretleriyle aynı seviyeye getirilmelidir.³¹⁷ Kendisine bu alanda yeterli bilgi verilmeyen öğretmenden, gerekli başarıyı beklemek mümkün değildir. Bir ders yılında öğretmen, 4. ve 5. sınıfı okuttuğunda, 72 ders saati Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi okutmaktadır. Anadolu Öğretmen Liselerinin bugünkü ders dağıtım çizelgelerine göre zorunlu olarak, 4 yılda 3 kredi alarak, 54 ders saati öğrenim görmektedir. Sorunun çözümü için, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ders kredi sayısının 12 krediye çıkarılması sağlanmalıdır.³¹⁸

³¹² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.75.

³¹³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.76.

³¹⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.81.

³¹⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.86.

³¹⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.90.

³¹⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.97.

³¹⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.98.

Bayburt

Ders programları insan hakları, çevre sevgisi, manevî değerlere bağlılık, trafik ve sağlığı koruma konularında yeniden ele alınmalıdır.³¹⁹ Okulöncesi sonrasında mecburi öğrenim 8 yıl olmalıdır.³²⁰ Üniversite sınavlarında, meslek liselerinde okuyan öğrencilere kendi alanları ile ilgili sorular sorulmalı, bu sorular mesleği ile ilgili bir bölümü tercih etmesi durumunda etkili olmalı, aksi takdirde dikkate alınmamalıdır. Bir öğrenci, alanının dışında, herhangi bir yükseköğretim programını tercih ediyorsa, bu öğrenciye avantaj sağlanmamalıdır.³²¹ Kitle iletişim araçlarından olan radyo ve TV’de belli oranda Eğitim ve Kültür ağırlıklı programlara yer verilmeli, millî değerlerimize bağlı programlar yapılması için TV kanalları arasında eşgüdümü sağlayacak yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Yurt dışındaki vatandaşlarımızın, millî kültür ve geleneklerimizle olan bağlarını korumaları, güçlendirmeleri için yaygın eğitim hizmetleri etkili bir biçimde bu kitleye ulaştırılmalıdır.³²²

Bilecik

Temel eğitim programlarında yer alan Resim-İş, Müzik, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmesine devam edilmelidir.³²³ Ticaret Lisesi ve İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenleri için de yükseköğretimde branşlaşmaya gidilmelidir.³²⁴ Tüm lise ve dengi okullarda ek puan uygulamasının öğrenciler için eşit olarak uygulanması okullar arası geçişleri engelleyeceğinden okul ayrımı yapılmaksızın başarı notu katsayısı eşit olmalıdır.³²⁵

Bingöl

İlahiyat Fakültelerinde branşlaşmaya gidilmeli; İmam-Hatip Lisesinde görev yapacak öğretmen adaylarının, ilgili alanları dikkate alınarak, mezun olduktan sonra okutacakları dersler belirlenmeli, diğer meslek öğretmenlerine verilmiş haklar bunlara da tanınmalıdır.³²⁶ İmam-Hatip Okulu mezunlarının istihdamı için, önlemler alınmalı; örneğin, Diyanet İşleri Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı,

³¹⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.103.

³²⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.104.

³²¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.106.

³²² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.107.

³²³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.109.

³²⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.110.

³²⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.111.

³²⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.116.

Mahallî İdarelerle diğer kurum ve kuruluşlara bu amaçla kadro verilmelidir.³²⁷ ÖSYM sınavlarında, okullarda zorunlu ders olarak okutulan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinden de sorular sorulmalıdır.³²⁸

Bitlis

Öğretmenler, evrensel değerlerin yanında millî, manevî ve kültürel değerlere sahip, bunu gerek öğrencilerine, gerekse çevresine yapıcı bir biçimde anlatabilecek niteliklerde yetiştirilmelidir.³²⁹ İmam-Hatip Liseleri, meslek lisesi statüsüne alınarak bu okullardaki meslek dersleri öğretmenleri de meslek öğretmeni olarak kabul edilip, ücretlerini diğer meslek liselerindeki öğretmenler gibi meslek grubundan almaları sağlanmalıdır.³³⁰

Bolu

15. Millî Eğitim Şûrası ön komisyon raporunda getirilen 38. madde benimsenmemiştir. Resim-İş, Müzik, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmesine devam edilmelidir.³³¹

Burdur

Sekiz yıllık ilköğretim zorunlu hâle getirilmelidir. İlköğretim programlarında yer alan Resim-İş, Müzik, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmemesi için tedbir alınmalıdır.³³²

Bursa

Mevcut kurumların alt yapısı geliştirilmeli, 8 yıllık ilköğretim uygulamasına fizikî imkânlar artırılarak, hızla geçilmesine devam edilmelidir.³³³ İlköğretimin 8 yıl olması için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.³³⁴ Ortaöğretimde 4. yılın sonunda tek aşamalı ve gördüğü öğrenim programına paralel üniversite giriş sınavı yapılmalı, ortaöğretim başarı puanları göz önüne alınmalı, yükseköğretim programlarına öğrencilerin tüm bu puanlara göre yerleştirilmeli sağlanmalıdır. Lise ve meslek liselerinden yükseköğretime geçişte birbirini tamamlayan programları tercih edenlere (+) puan verilerek öğrencilerin ilgili yükseköğretime geçişleri özendirilmelidir. Fakat

³²⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.117.

³²⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.118.

³²⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.122.

³³⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.124.

³³¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.127.

³³² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.130.

³³³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.134.

³³⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.137.

hiçbir lise veya meslek lisesi mezunu öğrencinin üniversitenin çeşitli bölümlerine girmeleri engellenmemelidir. Bu konuda Anayasadaki “eğitimde fırsat eşitliği” ilkesine bağlı kalınmalıdır.³³⁵

Çankırı

İlköğretim, 8 yıllık ve zorunlu olmalıdır.³³⁶ Ülkemizin şartlarına, Türk Millî Eğitiminin amaçlarına uygun eğitim yapılmalı ve bu amaçlar hayata geçirilmelidir. Müfredat programları kendi kültürümüze, millî ve manevî değerlere yönelik olmalıdır.³³⁷ Meslek lisesinden mezun olan öğrencilere, üniversite imtihanlarında, kendi branşlarına yönelik sorular sorulmalıdır.³³⁸ Meslek liselerini bitiren öğrencilerin alanlarıyla ilgili yükseköğretim kurumlarına girmeleri için gerekli tedbirler alınmalıdır. Yükseköğretime hazırlama, ortaöğretim programlarıyla sağlanmalıdır. Öğrenci, ortaöğretim kurumundaki başarı durumuna göre, hangi yükseköğretim programlarına devam edebileceğini mezun olurken bilebilmelidir.³³⁹

Çorum

38. maddede belirtilen görüşe katılmıyoruz; İlköğretimde Resim-İş, Beden Eğitimi, Müzik, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri notla değerlendirilmelidir. (Çünkü çocuk bir bütündür.)³⁴⁰ İlköğretim en az 8 yıl olmalı, zorunlu hâle getirilmelidir.³⁴¹ İlköğretim en az 8 yıla çıkarılarak ülke genelinde uygulanmalıdır.³⁴²

Denizli

Zorunlu temel eğitimde bütünlük sağlanması bakımından tek bir çatı altında birleştirilmeli ve 8 yıl olmalıdır.³⁴³ Temel eğitim okulu her yerde tek tip olmalı ve bir bütünlük arz etmelidir. O yüzden temel eğitim okulları aynı mekân içinde olmalıdır. Adı ne olursa olsun bütün ortaokullar sistemden çıkarılmalıdır.³⁴⁴ İmam-Hatip Lisesi, meslek dersi öğretmenleri kendi alanlarında branşlaştırılmalıdır.³⁴⁵ Meslek lisesi mezunlarının her türdeki yükseköğretim programlarına girebilmesi sağlanmalıdır.

³³⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.138.

³³⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.146.

³³⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.148.

³³⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.149.

³³⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.151.

³⁴⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.156.

³⁴¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.157.

³⁴² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.158.

³⁴³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.160.

³⁴⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.161.

³⁴⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.162.

Bunun için de gerekiyorsa yasa değişikliğine gidilmelidir.³⁴⁶ Yeni mezun olacak öğrencilere yükseköğretim programlarına girme yönünde bazı desteklerin sağlanması yararlı olacaktır. Bu destek onların ortaöğretim başarı puanlarının belli bir katsayıyla çarpılarak ek puan hesaplaması ve bu ek puanın ÖSYS puanlarına eklenmesi suretiyle sağlanabilir. Meslek lisesi mezunları her türlü yüksekokul programlarına girebilmeli, istisnai uygulamalar kaldırılmalıdır. Ortaöğretimde genel liselerin bünyesinde yer alan ortaokulların, ayrılma çalışmaları bir an önce yapılmalıdır.³⁴⁷ Programlar mutlaka uzman kişilerce hazırlanmalı 1739 Sayılı Temel Eğitim Kanunu ile ilgili mevzuata uygun olmalı örf, âdet, gelenek ve göreneklerimize uygun programlar geliştirilmelidir.³⁴⁸

Diyarbakır

İlimizde 8 yıllık temel eğitimin yaygınlaştırılması için alt yapı hazırlanmalıdır.³⁴⁹ Kitle iletişim araçları kullanılarak veliler, kız çocuklarının da en üst öğretim basamağına kadar okutulması gerektiği konusunda aydınlatılmalı, kız meslek okullarının türleri ve kapasiteleri artırılmalıdır. İlimizdeki mevcut meslekî ve teknik liselerin kapasiteleri artırılmalı, Anadolu Ticaret, Anadolu Kız Meslek ve Anadolu İmam-Hatip Liseleri açılmalıdır.³⁵⁰ Liseyi yeni bitirecek olan öğrencilere üniversite sınavlarında haksızlık olmaması için ortaöğretim başarı puanlarının belli bir katsayı ile çarpılarak, elde edilecek sayının ÖSYS puanına eklenmesi sağlanmalıdır. Meslek liselerinin yükseköğretimdeki devamları olan Meslek Yüksekokullarının İmam-Hatip Liselerine de yönelik olarak açılmaları sağlanmalıdır. Özel okul için ayrı, bölge için ayrı, meslek liseleri için ayrı sınav yapılmalıdır.³⁵¹ Öğretmen olmayan köylerde İmam-Hatip Lisesi çıkışlı imamlar, hizmet içi kurslarından geçirilerek, okuma-yazma kurslarında görevlendirilmelidir.³⁵²

Edirne

Liseler bünyesindeki tüm ortaokullar temel eğitim kapsamında düşünülmeli ve liselerin bünyesinden çıkarılmalı, bu okullardaki ilgili mevzuat uygulamasına son

³⁴⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.164.

³⁴⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.165.

³⁴⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.166.

³⁴⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.169.

³⁵⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.170.

³⁵¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.171.

³⁵² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.173.

verilmelidir. Resim, Müzik, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ile çevre dersleri notla değerlendirilmemelidir.³⁵³ Mevcut durumda yükseköğretime geçişte uygulanan ve öğrencilerin yükseköğretime girmelerinde etki eden ortaöğretim başarı puan uygulaması devam etmelidir. Meslek liselerinden mezun olan öğrencilerin kendi alanlarına yönelik yükseköğretim programları seçtikleri takdirde, mevcut durumda verilen ek puan uygulaması devam etmelidir. Yükseköğretime geçiş için yapılmakta olan merkezî yerleştirme sınavlarında meslek lisesi çıkışlı öğrencilere meslek dersleri ile ilgili sorular sorulmalı, bu sorulardan alacakları ağırlıklı puanlar sadece kendi alanları ile ilgili seçecekleri yükseköğretim kurumları için geçerli olmalıdır.³⁵⁴

Elazığ

Temel eğitim okullarının birinci kademesinin 4. ve 5. sınıflarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, Matematik ve Fen Bilgisi dersleri branş öğretmenlerince işlenmeli. Alevilik üzerindeki yıkıcı, bölücü ve karanlık odakların istismarını önlemek, milletimizin birliğini, bütünlüğünü sağlamak; sevgi, hoşgörü ve huzur ortamını oluşturmak için, bu geleneğe mensup olanların samimi birer Müslüman oldukları düşüncesinden hareketle Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ders kitapları yeniden yazılmalıdır.³⁵⁵ Ortaöğretim kurumlarına uygulamalı Din dersleri konulmalıdır.³⁵⁶ Medyaya kıstaslar getirilmeli; bilim adamı, sanatçı ve yazarların millî kültüre uygun üretimler yapmaları özendirilmelidir. Ortaöğretim başarı puanının etkisi artırılmalıdır. Meslekî ve teknik lise mezunlarının gördükleri öğrenime uygun bir yükseköğretim programına girmeleri özendirilmeli ve bunun için ek kontenjan sağlanmalıdır. Öğrenci Yerleştirme Sınavında İngilizce, Fransızca ve Almancanın yanında Arapça da yabancı dil olarak düşünülmeli, soru sorulmalıdır. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinden üniversite sınavında soru sorulmalıdır.³⁵⁷

Erzincan

Bütün devlet ve özel TV kanallarından temel eğitim programlarındaki davranışları kazandırmaya yönelik yayınlara yer verilmelidir.³⁵⁸ Temel eğitim en geç 2000 yılına kadar 8 yıla çıkarılmalı, genel lise bünyesindeki ortaokullar ayrılmalı,

³⁵³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.175.

³⁵⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.178.

³⁵⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.180.

³⁵⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.182.

³⁵⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.183.

³⁵⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.187.

meslek liseleri bünyesindeki ortaokullar devam ettirilmeli ve programlarında ilköğretim 11. kademe konularına ağırlık verilmelidir.³⁵⁹ İmam-Hatip Liselerinde Kur'an-ı Kerim ve Arapça dersleri 4. dönem sonunda okuma mecburiyetinin bitmesi; ileriki dönemlerde bu derslerin unutulmasına sebep olabilmektedir. Bu okullarda Kur'an-ı Kerim ve Arapça derslerinin ilk dönemlerdeki haftalık ders saati sayıları azaltılarak beşinci ve altıncı dönemlere dağıtılması daha faydalı olacaktır. İmam-Hatip Liselerinde, Akaid ve Fıkıh derslerinin ilk dönemlerden itibaren verilmesi öğrencilerin İslâm Dinini anlamalarına ve sağlıklı yorumlamalarına büyük ölçüde yardımcı olacaktır. Kur'an-ı Kerim, Hadisler ve İslâmî eserlerin Arapça olması münasebetiyle; Anadolu İmam-Hatip Liselerinde Arapça Dili öğrenimine daha da ağırlık verilmeli ve bazı dersler (Hadis, Tefsir gibi) Arapça okutulmalıdır. Çok programlı liselere İmam-Hatip Liseleri de dâhil edilmelidir.³⁶⁰ Din Kültürünün, ilköğretimden itibaren yeterli seviyede ve bilimsel olarak verilmesi, İmam-Hatip Liselerine olan talebi azaltacaktır. Meslekî okullardan mezun olan öğrencilere alanları ile ilgili yükseköğretime geçişte öncelik tanınmalıdır. Meslekî okul mezunlarının alanları ile ilgili meslekî bilgi ve becerilerinin ölçülmesi için ÖSS ve ÖYS'de alan soruları sorulmalıdır.³⁶¹ 900'lü telefonların ve şiddet filmlerinin yayınlanması engellenmelidir. İnsandaki vücut ve davranış değişikliklerini içeren eğitici filmler uzmanlar tarafından hazırlanarak izlenebilir bir saatte gösterilmelidir. Merkez İmam-Hatip Lisesindeki yığılmayı önlemek ve sınıflardaki öğrenci sayılarını kabarıklıktan kurtarmak için 2 ilçemize İmam-Hatip Lisesi açılmalıdır.³⁶²

Erzurum

Temel eğitim programlarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin daha verimli olarak okutulmasının yolları aranmalı ve notla değerlendirilmesine devam edilmelidir.³⁶³ Kitle iletişim araçlarında bireysel gelişme, demokratikleşme, insan haklarına saygı, doğal ve tarihsel çevrenin korunması, aile planlaması, koruyucu hekimlik, tüketici eğitim, trafik ve özellikle insan onuruna yaraşır bir yaşantı gibi konularda yayınlar yapılmalı, bütün yaygın eğitim kurslarında bu ve benzeri konular

³⁵⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.188.

³⁶⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.189.

³⁶¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.190.

³⁶² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.194.

³⁶³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.196.

sıklıkla işlenmelidir.³⁶⁴ Belli konularda ortak kültürün oluşması için köylerin doktor, imam, öğretim elemanı, tarım uzmanı, psikolog vb.lerden oluşan ekiplerle ziyaret edilmesi sağlanmalıdır.³⁶⁵

Eskişehir

I. ve II. dönemde okutulan ortak dersler genel kültüre yönelik olmalı, iyi vatandaş yetiştirebilmek için özellikle kendi dilini, tarihini, coğrafyasını ve dinini öğretmeye yönelik olmalıdır.³⁶⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı yanında; belirli sayıda eleman çalıştıran fabrika, hastane ve iş yerlerinde moral, ahlâk ve ibadet amacıyla İmam-Hatip istihdamı zorunlu hâle getirilmelidir. Endüstri meslek liselerindeki uygulamaya paralel olarak müftülük ve camilerde staj yapma imkânları mevzuatla sağlanmalıdır.³⁶⁷ İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin mesleğe yönelmesi düzenlenirken; devlet tarafından daha ehil insanlarla, din hizmetlerinin yürütülmesi sağlanmalıdır. Bu öğrenciler, mesleklerinin bir özelliği olarak orta-lise kısımlarını bir bütünlük içinde okuyabilmelidir. Ancak temel eğitimin ilkelerinden ödün verilmemelidir. Üniversite sınavlarında sorulan sorular, ortaöğretimdeki her tür okulun programına cevap verecek düzeyde hazırlanmalıdır. Meslek liselerini bitiren öğrencilerin alanlarıyla ilgili yükseköğretim kurumlarına girmeleri için özendirici tedbirler alınmalıdır. Ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin okuyabilecekleri yükseköğretim programları, alanlarına göre sınırlandırılmalıdır. Ortaöğretim başarı puanının üniversite sınavına katkısı azaltılmalıdır.³⁶⁸ Tüm meslek lisesi mezunlarına, aynı alanda öğretim yapan bir Meslek Yüksekokulunu birinci tercih olarak belirtmeleri durumunda ÖYS’de ek puan uygulanmalıdır.³⁶⁹

Gaziantep

Meslekî-teknik lise mezunlarının kendi alanları doğrultusunda meslek eğitimi veren meslek yüksekokulu, ön lisans ve lisans programlarına girmeleri, aşamalılık ilke ve yönlendirmeleri ile sağlanmalıdır. Bu nedenle, meslekî-teknik lise öğrencileri için ayrı bir seçme sınavı düzenlenmesi soruna çözüm getirebilir. Meslek lisesi

³⁶⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.198.

³⁶⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.199.

³⁶⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.203.

³⁶⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.205.

³⁶⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.206.

³⁶⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.208.

mezunlarına verilen ek puan yalnızca iki yıllık programlar için değil, dört yıllık lisans programları içinde geçerli olmalıdır.³⁷⁰

Giresun

Temel eğitim şimdilik 9, iki binli yıllarda 2+9 yıla çıkarılmalıdır.³⁷¹ Televizyonda eğitici programlar yapılmalı, genel ahlâka uygun olmayan programlar yayınlanmamalıdır.³⁷² Eğitimin özelliği sebebi ile İmam-Hatip Lisesi ve Anadolu Lisesi bünyesi içinde yer alan ilköğretim ikinci kademesi aynen devam etmeli diğer genel ve meslekî liseler bünyesindeki ortaokullar kaldırılmalıdır. Birçok ortaöğretim kurumlarının uzak yerleşim birimlerine şubeleri açıldığından, eğitim-öğretim olumsuz yönde etkilenmektedir. Mevcut şubeler müstakil okullar hâline dönüştürülmelidir. (İmam-Hatip Liseleri gibi.)³⁷³ İmam-Hatip Lisesi meslek dersi öğretmenlerini yetiştiren İlahiyat Fakültelerinde öğrencilerin ilgi alanı dikkate alınarak, mezun olduktan sonra okutacakları dersler belirlenmeli, branşlaşmayı sağlayacak şekilde, ders programları düzenlenmelidir. Dünyada gelişen ülkelere entegre olabilmek için mevcut öğretim programları yeniden düzenlenmeli, Anadolu Lisesi türü ortaöğretim kurumlarında Dünya ülkelerinde geçerli dillerin öğretimi konusu düşünülmelidir, (Rusça, Arapça, Osmanlıca gibi) ortaöğretimde yabancı dille eğitim yerine yabancı dil öğretimi yapılmalıdır. Genel liseler bünyesinde açılan yabancı dil ağırlıklı liselere paralel olarak İmam-Hatip Liseleri bünyesinde de bu liselerin açılması hızlandırılmalıdır.³⁷⁴ Askerî Lise ve Harp Okullarına öğrenci alımında İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin alınmaması ilkesi kaldırılmalı ya da bütün meslek liseleri aynı uygulamaya tabi tutulmalıdır. Aynı alanda eğitim veren meslek yüksekokulları programları ile meslek liseleri programlarındaki aşamalılık ilişkileri yeniden belirlenmelidir.³⁷⁵

Gümüşhane

II. kademeye devam etmeyen ve büyük bir oran teşkil eden kız öğrencilerin devamını sağlamak için zorunlu eğitim 8 yıla çıkarılmalı ve Millî Eğitim ile diğer kurum yetkilileri tarafından kırsal kesimdeki veliler kız öğrencilerini II. kademeye

³⁷⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.215.

³⁷¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.218.

³⁷² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.219.

³⁷³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.220.

³⁷⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.221.

³⁷⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.224.

devamı konusunda bilinçlendirilmelidir. Programlar çevre özelliklerine ve teknolojik gelişmelere, ayrıca değer yargılarına göre zaman zaman yenilenmelidir. İlkokul ve ortaokul kavramları mevzuattan çıkarılarak, kısa dönemde zorunlu temel eğitim 5+3=8 şeklinde bir yapıya kavuşturulmalı, bu eğitim kademesinin adına da zorunlu temel eğitim denilmeli; uzun dönemde zorunlu temel eğitimin Avrupa standartlarına ulaştırılması için, en az 11 yılı kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.³⁷⁶ Ortaöğretim düzeyinde farklı türde okulların açılması dolayısıyla, bu okulların amaçlarının ayrı ayrı belirlenmesi gerekmektedir. Ayrıca bu okullardan mezun olanların, hangi yükseköğretim kurumuna devam edebileceği belirlenmeli ve amaç dışı yönelmelerin önüne geçilmelidir.³⁷⁷ İnsan eğitimiyle doğrudan ilgisi bulunan “İmam-Hatiplik”, lise düzeyinden yüksekokul düzeyine çıkarılmalıdır.³⁷⁸ Herhangi bir Meslek Yüksekokulundan mezun olan öğrenci, mevcut mevzuata göre, lisans öğrenimine başvurma hakkını kazanmışsa istediği bir üniversiteye başvurabilmelidir.³⁷⁹

Hakkari

Kılık-kıyafet yasasına yeni bir düzenleme getirilerek, hâlen uygulamadaki farklılıklara son verilmelidir. (Örnek: Bayanlarda başörtüsü, çeşitli okullarda farklı şekillerde değerlendirilmektedir.)³⁸⁰ Meslekî ve teknik okullardan mezun olan öğrenciler, branşlarına göre yükseköğrenime sınavsız alınmalıdır.³⁸¹

Hatay

Zorunlu temel eğitim süresi en az 8 yıl olmalıdır.³⁸² Lise ve meslek liselerinin bünyesinde bulunan ortaokullar, en kısa zamanda bağımsız okullar hâline getirilmelidir.³⁸³ Ortaöğretimden yükseköğretime geçişte öğrencinin ortaöğretim kurumunda uzmanlık alanına göre başarı gösterdiği bilim dalı ile ilgili yükseköğretim kurumuna geçişi sağlanmalı, bu geçişte ölçütün ortaöğretim kurumunda başarı gösterilen uzmanlık alanındaki ders notlarının ölçüt alınmalı, ancak öğrenci ortaöğretim kurumundaki uzmanlık alanıyla ilgili olmayan yükseköğretim kurumuna

³⁷⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.228.

³⁷⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.230.

³⁷⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.231.

³⁷⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.233.

³⁸⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.235.

³⁸¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.237.

³⁸² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.239.

³⁸³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.240.

gitmek istediği takdirde bu yükseköğretim kurumunun ön gördüğü hazırbulunmuşluk düzeyine sahip olabilmesi için ilgili ortaöğretim kurumundaki fark derslerini vermek suretiyle geçiş sağlanmalıdır.³⁸⁴ Ülkemizde faaliyet gösteren çok çeşitli ortaöğretim kurumları mevcuttur. Bu kurumların müfredat programları kuruluşları farklılık göstermektedir. Meslek Liseleri, Anadolu Liseleri, Genel Liseler, Fen Liseleri örnek olarak gösterilebilir. Aynı müfredatı görmeyen bu okulların öğrencileri, aynı sınava tabi tutulmaktadır.³⁸⁵ Temel öğretimin zorunlu olması (8 yıl) sağlanmalıdır.³⁸⁶

Iğdır

“İlköğretim” yerine genel kabul gören “Temel Eğitim” kavramı kullanılmalı, temel eğitimin 11 yıldan oluşan bir bütün olarak tanımlanmalı, “ilkokul-ortaokul” tanımı yasadan çıkarılmalı, 2+9 yıllık zorunlu temel eğitim çağ nüfusunun tümünü kapsamalı, lise ve meslek liseleri bünyesinde ortaokul açılmamalı, temel eğitimin 9. sınıfı liseye ya da meslekî eğitime yöneltme yılı olmalı, ortaöğretim, çıraklık, her türlü kurs ve yaygın eğitim 9 yıllık temel eğitiminden sonra başlatılmalıdır. (Bu maddede bazı komisyon üyeleri karşı görüş belirtmişlerdir.) Temel eğitim en seri şekilde 18 yaşını kapsayacak şekilde düzenlenmelidir.³⁸⁷ Temel eğitim programlarında yer alan Resim-İş, Müzik, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmesinden vazgeçilmelidir. Meslek liseleriyle, düz liselerin imtihanları birbirinden ayrılmalıdır.³⁸⁸ Meslek liselerinin üniversite sınavlarında verilen ek puanları yüzde olarak artırılmalıdır.³⁸⁹

Isparta

İlköğretimin 8 yıla çıkarılması kaçınılmazdır.³⁹⁰ İmam-Hatip Liselerinin meslek dersleri öğretmenleri ve ticaret meslek lisesi öğretmenleri ile tüm meslek dersi öğretmenlerinin branşlarının belirginleştirilmesi sağlanmalıdır. Meslek okulu mezunlarının kendi alanlarında yükseköğrenim görmeleri ek puanlarla cazip hâle getirilmeli, öğrencilerin meslek öğrenimi gördüğü alanda, yükseköğrenim görmesi sağlanmalıdır.³⁹¹ İmam-Hatip Okulu mezunlarının istihdamı için Diyanet İşleri

³⁸⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.242.

³⁸⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.243.

³⁸⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.244.

³⁸⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.248.

³⁸⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.249.

³⁸⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.250.

³⁹⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.253.

³⁹¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.255.

Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, mahallî idareler, diğer kurum ve kuruluşlarda ihtiyaç duyulan kadrolar verilmelidir. Meslek liselerinin bitiren öğrencinin alanları ile ilgili yükseköğretim kurumlarına girmeleri için gerekli tedbirler alınmalıdır. Yükseköğretime hazırlama, ortaöğretim programlarıyla sağlanmalıdır. Öğrenci ortaöğretim kurumlarındaki başarı durumuna göre hangi yükseköğretim programlarına devam edebileceğini mezun olurken bilebilmelidir. Yükseköğretime geçişte bazı meslek dallarında, ortaöğretime dayalı alan eğitimi almış olanlara ek puanlar verilmektedir. Bu konuda uygulamaya; İmam-Hatip Lisesi mezunlarının da alınması ve terkihi yapılan bu ek puan uygulama oranının artırılması gündeme getirilmelidir.³⁹²

İçel

Zorunlu temel eğitimin 9 yıla çıkarılması ve daha fazla zaman geçirilmeden zorunlu temel eğitim uygulanmasına geçilmelidir.³⁹³ Öğretim programlarının; muhteva bakımından genç nesillere millî kimlik kazandırılmasında, millî birlik ve bütünlüğümüzün sürekli ve sağlam temeller üzerine oturtulmasında, kendi geçmişlerine, manevî ve millî kültür değerlerini öğrenmede, teknolojik gelişmeleri takip edebilecek şekilde ve devamlı olarak ilmî bir yöntemle geliştirilmelidir. Programların geliştirilmesinde millî kültür değerlerinin korunması ve yenilikçilik kavramları beraber düşünülmelidir. Gençlerimizin düşünce ve manevî yapılarının oluşmasında önemli yeri olan Türkçe, Edebiyat, Tarih, Coğrafya, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi gibi derslerin muhtevasında, kültürel açıdan hedef alınan insan tipinin yetiştirilmesini sağlayacak konular bulunmalıdır. Bu derslerin, bilgiyi ezberletici değil; düşündürücü, araştırıcı ve davranış kazandırıcı olması sağlanmalıdır. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin programları gözden geçirilerek, anayasanın ön gördüğü çerçeve içinde toplumun ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak din eğitimi ve öğretimine ağırlık verilmelidir.³⁹⁴ Son yıllarda ülkemizde yayın yapmaya başlayan özel radyo ve televizyonların yayınları, Millî Eğitimin amaçları doğrultusunda düzenlenerek; programlarda, halkın millî ve manevî değerlerine önem verilmesi sağlanmalıdır. Bu amaçla Radyo-Televizyon Üst Kurulu'na Millî Eğitim Bakanlığından da bir temsilci gönderilmelidir. Meslek lisesi öğrencilerinin okullarında

³⁹² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.257.

³⁹³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.261.

³⁹⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.265.

almış oldukları meslek dersleri, kendilerinin bu meslekte tam olarak yetişmelerini sağlamamaktadır. Bu sebeple, bu derslerin ortak dersler arasındaki kredileri artırılmalıdır. Örnek olarak, İmam-Hatip Liselerinde dört dönem okutulan Kur'an-ı Kerim ve Arapça dersleri 6 döneme çıkarılmalıdır. Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, Beden Eğitimi, Resim, Müzik, İngilizce branşlarında ilimizde öğretmen açığı vardır. Eğitim ve öğretimde istenilen hedeflere ulaşabilmek için bu açığın kapatılması gerekmektedir.³⁹⁵ ÖSYS’de aday öğrencilerin ortaöğretim kademesinde kazandıkları meslek bilgisi ve becerisini de ölçebilen bir sınav sistemi getirilmelidir. Meslek liselerini bitiren öğrencilerin, alanları ile ilgili bölümü tercih ettikleri zaman, alanlarını kapsayan soruları da cevaplamalıdır.³⁹⁶

İstanbul

Temel Eğitimde Arapça, Osmanlıca, Kur'an, Hadis, Çevre, Demokrasi, İnsan Hakları, Trafik, Kent Yaşamı, İnsan İlişkileri vb. dersler seçmeli ders olarak konulmalıdır. Temel Eğitim programlarında yer alan her ders aynı öneme haiz olduğundan, Resim-İş, Müzik, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmesine devam edilmelidir.³⁹⁷

İzmir

Mecburi eğitim 1+8 yıla çıkarılmalıdır.³⁹⁸ Millî kültür değerlerinin önemi, programlara yerleştirilmeli, bu değerlerin korunması, sahip çıkılması gerektiği, öğrencilere benimsetilebilmelidir. Öğretim programlarında temel ilke “Korku” yerine “Sevgi” yi getirme olmalı, öğrenci okulu, öğretmeni ve kitabı sevebilmelidir.³⁹⁹ Din Kültürü ve Ahlâk dersleri seçmeli derse dönüştürülmelidir. Diyanet İşlerine bağlı çalışan İmam-Hatiplerin, Kur'an Kursu Öğreticiliğinde görevlendirilerek yeni eleman istihdam etmek yerine, mevcutlar daha verimli kullanılmalıdır.⁴⁰⁰ Radyo Televizyon Üst Kurulu, özel televizyonlarda yayınlanan kültür ve ahlâkî yapımızı bozucu programları, daha çok denetlemelidir.⁴⁰¹ Bilindiği gibi bütün yurt çapında İmam-Hatip Liselerini vatandaşlar kendi olanakları ile yapmaktadırlar. Bu konuda devlet katkısı

³⁹⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.266.

³⁹⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.267.

³⁹⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.273.

³⁹⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.281.

³⁹⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.282.

⁴⁰⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.284.

⁴⁰¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.286.

söz konusu değildir. İhtiyacın, plan ve programın dışında yapılan bu okullar, daha sonra Millî Eğitim Bakanlığına devredilmektedir.⁴⁰²

Kahramanmaraş

Öğrencilere Türk toplumunun inançlarına ve kültürel değerlerine uyum sağlayıcı eğitim verilmelidir. İngiliz gibi konuşan, Amerikalı gibi davranan, Hristiyan gibi yaşayan, kendi soydaşlarını küçük gören bir nesil yetiştirilmemelidir. TV, yazılı basın bu yolda yanlış telkinler yapmamalıdır. Bu gelişmeler velileri kaygı ve endişeye düşürmektedir. Yavrularımızı elim bir felâketten kurtarmak için onların manevî ve kültürel değerlerini koruyan ve muhafaza edici programlar yapılmalıdır. Dinî bilgileri, örf ve âdetlerimizi anlatan, kahramanlık ve millî duygularımızı teşvik eden konulara ders programlarında ağırlık olarak yer verilmelidir. Öğrenci ve öğretmen arasındaki ilişki, ana-baba ile evlâdı arasındaki ilişki gibidir. Çocuk büyüdükçe ailedeki görev ve sorumluluğunu anlamaya başlar. Bu sebeple, çocuğun biyolojik ve ruhsal gelişimi, zamana ve onun değerlendirmesine bırakılmalıdır. İnsanlara özellik kazandıran ahlâk, terbiye, utanma duygusu gibi güzel davranışları rencide edecek, cinselliği istismar edecek davranışlardan sakınılmalıdır. Sağlıklı bir neslin devamının cinselliği istismar etmekten ziyade, bunun örf ve âdetlere uygun şekilde, öğrenmeye dayalı olduğu unutulmamalıdır. Eğitim-öğretimde yanlış anlaşılan bir özgürlük ve demokrasiden ziyade, öğretmen-öğrenci arasında disiplin ve hoşgörüye dayalı bir iletişim kurulmalıdır. Öğrenciler; asla, milletin, devletin, dininin, örf ve âdetlerinin aleyhinde yönlendirilmemelidir. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi gibi zorunlu derslerden kredisi oranında ÖSS ve ÖYS sınavlarında sorulara yer verilmelidir. Meslek okullarından mezun olanların, kendi alanlarında bir yükseköğretim kurumuna girmeleri çeşitli yollarla teşvik edilmelidir.⁴⁰³ Liselerde belli alanlardan mezun olan öğrencilere, kendi alanları ile ilgili yüksekokullara tercih etmeleri durumunda, hâlen mevcut bazı okullara verilen ek puanlara benzer ek puanlar verilmelidir. Millî Eğitim, genel amaçları, ahlâkî ilkeleri, değer yargısı ve kabuller dünyası bakımından azamî müşterekte birleşmiş öğrenci yetiştirmemektedir. Dinî, millî ve ahlâkî bakımdan birbiriyle çatışmacı olmayan nesiller yetiştirilmesi için tedbirler alınmalıdır. Özellikle İmam-Hatip Liselerine olan talebi azaltmak üzere bu okulun müfredatındaki derslerin

⁴⁰² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.288.

⁴⁰³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.290.

diğer okullara da seçmeli olarak konulması gerekir. Meslek liselerinin üniversiteye girişte önündeki engeller kaldırılmalı isteyen her öğrenci istediği yükseköğretim programına yerleştirilebilmelidir. Mesela, İmam-Hatip Lisesi mezunlarının istedikleri okullara girmeleri sağlanmalıdır. Meslek liselerindeki teori, pratik uygunsuzluğu üniversite sorularına da aksetmekte olup, meslek liselerinin müfredatındaki çoğu konular sorulmamaktadır. Meslek liselerinin müfredatlarından da soru sorulmalıdır.⁴⁰⁴

Karaman

İmam-Hatip Liseleri mezunlarının istihdamı için, D.İ.B, M.S.B, Sağlık Bakanlığı, mahallî idarelerle, diğer kurum ve kuruluşlarda ihtiyaç duyulan kadrolar verilmelidir.⁴⁰⁵ Yükseköğretim programlarıyla, meslekî ve teknik ortaöğretim programları arasında bir bağ kurulmalı ve geçişler buna göre sistemleştirilmelidir.⁴⁰⁶ Öğrenci seçme ve yerleştirme sınavlarında Sosyal Bilimler içerikli sorular içinde “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi” soruları da yer almalıdır.⁴⁰⁷

Kars

Ders Geçme ve Kredi Sisteminde ortak derslere bağlı olarak üst seviyede seçmeli derslerin bulunmasına rağmen, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine bağlı seçmeli dersler bulunmadığından, bu alana yönelik taleplere cevap verilememektedir. Bu sebeple bu derse bağlı olarak; Arapça, Kur'an-ı Kerim, İslâm Felsefesi ve Tarihi, İslâm Düşünce ve Ahlâkı, Siyer-i Nebi gibi derslerin seçmeli dersler listesine alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır. İmam-Hatip Liselerinde meslekî yetersizliğin giderilebilmesi için, meslekî tatbikatlara ağırlık verilmelidir.⁴⁰⁸ İmam-Hatip Liselerinde mezuniyet kredisi 208'dir. 8 dönemlik bu okullarda, bazı öğrencilerin 12 dönemde mezun olmaları mümkün değildir. Okullarda yığılmalara ve disiplinsizliğe sebep olmaktadır. 8. dönemin sonunda 150 krediyi doldurmayan öğrenciler, açık öğretim liselerine geçişleri zorunlu hâle getirilmelidir.⁴⁰⁹ Okullarımızda çeşitli tür ve alanlarda yetiştirilen öğrencilerin, yükseköğretim kurumlarına yönlendirilirken teşvik edici unsurların getirilmesi, üniversite sınavlarında meslekî ve teknik öğretime ait soruların sorulması, ekstra puan verilmesi sağlanmalıdır. İmam-Hatip Lisesi

⁴⁰⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.291.

⁴⁰⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.296.

⁴⁰⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.297.

⁴⁰⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.298.

⁴⁰⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.304.

⁴⁰⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.305.

mezunlarının istihdamları konusunda Bakanlığımızın önerilerine katılmakla birlikte bu öğrencilerin eğilimlerine göre ara sınıflarda güzel sanatlar dallarına kaydırılmalarına imkân sağlanmalı, ayrıca İmam-Hatip Liselerine olan aşırı talebin azaltılması için diğer ortaöğretim kurumlarında da seçmeli ders olarak Arapça, Kur'an-ı Kerim, Siyer-i Nebi dersleri konulmalıdır.⁴¹⁰ İmam-Hatip Lisesi ve Anadolu Öğretmen Lisesi mezunlarının yükseköğretim kurumlarındaki branşları ile ilgili alanları seçebilmelerini sağlamak için, teşvik olarak ekstra katkı puanı verilmelidir.⁴¹¹ Meslek liselerinden mezun olan öğrencilerin, lisans eğitimi yapan bir yükseköğretim kurumunu tercih ettikleri takdirde ek puan avantajından yararlanmalıdır. Yükseköğretim müfredatına mutlaka Hitabet dersleri konulmalı, hatta çok gelişmiş üniversitelerimizin bünyesinde, fakülte olarak da yer verilmelidir.⁴¹²

Kastamonu

Temel eğitim, zorunlu sekiz yıllık eğitim olarak alınmalıdır. Lise ve meslek liseleri bünyesinde ortaokul açılmamalıdır.⁴¹³ Genel lise ve meslek liselerinin bünyesindeki orta kısımlar ayrılmalı, meslek dersleri temel eğitim II. kademesinden itibaren verilmelidir.⁴¹⁴ İmam-Hatip Liselerinde meslek derslerinde, branşlaşma gerçekleştirilmelidir. ÖSYS’de aday öğrencilerin, ortaöğretim kademesinde kazandıkları meslek bilgisi ve becerisini de ölçebilen bir sınav sistemi getirilmelidir. Meslek liselerini bitiren öğrencilere yükseköğretim kurumlarına girmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.⁴¹⁵ Meslek liselerinin devamı mahiyetinde Meslek Yüksekokullarının sayılarının artırılması, Kız Meslek Lisesi, İmam-Hatip Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi ve benzeri meslek lisesi çıkışlı öğrencilerin kendi branşıyla ilgili meslek yüksekokullarına gitmeleri teşvik edilmelidir.⁴¹⁶

Kayseri

İlköğretimin zorunlu süresi 8 yıla çıkarılmalı.⁴¹⁷ İlköğretimin 18 yaşını kapsayacak şekilde düzenlenmesi için, ileriye yönelik olarak gerekli planlama

⁴¹⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.306.

⁴¹¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.307.

⁴¹² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.308.

⁴¹³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.311.

⁴¹⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.312.

⁴¹⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.313.

⁴¹⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.314.

⁴¹⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.317.

yapılmalıdır.⁴¹⁸ YÖK Başkanlığı ile gerekli iş birliği ve koordinasyon yapılarak İmam-Hatip Liselerinin meslek dersleri öğretmenlerinin belirli branşlara göre yetişmelerini sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır. “Ders Geçme ve Kredi Uygulamasında ortak genel bilgi derslerindeki tekrar kaldırılarak, öğrencinin dersi kendi isteği doğrultusunda seçmesi ve potansiyeli oranında başarılı olmasına imkân yaratılmalıdır.” önerisinde, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarının ve temel ilkelerinin gerçekleştirilmesini sağlayan derslerin bu kapsam dışında tutulması gerekmektedir. Mesela Türk Dili, Türk Tarihi, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde kredi tamamlamada diploma tanzim edilmemelidir. “İmam-Hatip Okulu mezunlarının istihdamı için Diyanet İşleri Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, mahallî idarelerle diğer kurum ve kuruluşlarda ihtiyaç duyulan kadrolar verilmelidir.” önerisi şûrayı ilgilendiren bir konu olmadığı için bu madde öneriler kısmından çıkarılmalıdır.⁴¹⁹ Öğrencilere, diplomalarında belirtilen alanlarda yaptıkları tercihlere yerleştirilirken ek puan verilmelidir. Konusu kurs olan her türlü faaliyet, Kur’an Kursları dâhil, halk eğitim merkezlerince yapılmalıdır.⁴²⁰

Kırıkkale

Temel eğitim süresi; okulöncesi eğitimi içine alacak şekilde 1+4+4 ya da 1+3+5 yıl şeklinde düzenlenmelidir. Genel lise uygulamasındaki ortaokul uygulamasının kaldırılarak bütünlük sağlanmalı ve böylece temel eğitim 1. kademedeki sınav maratonu kaldırılmalıdır. Mevcut durumda 5+3 yıllık ilköğretim okulları okulöncesini de kapsayacak şekilde 1+4+4 ya da 1+3+5 yıllık temel eğitim okulları olarak yeniden düzenlenmelidir.⁴²¹ Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi temel eğitim 1. sınıfından itibaren başlatılarak branş öğretmenlerince verilmelidir. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi, öğrenci velisinin isteği üzerine seçmeli olmalı ve 1. kademedede notla değerlendirilmemelidir.⁴²² Din dersleri uygulamaya da imkân verecek şekilde yeniden düzenlenerek “Din Eğitimi” dersine dönüştürülmelidir.⁴²³

⁴¹⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.318.

⁴¹⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.319.

⁴²⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.320.

⁴²¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.321.

⁴²² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.322.

⁴²³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.325.

Kırklareli

Temel eğitimde, öncelikle Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, Resim-İş, Beden Eğitimi ve Müzik dersleri olmak üzere zaman içinde kademeli olarak tüm dersler notla değerlendirmeden çıkarılmalıdır.⁴²⁴ Üniversite seçme sınavında meslek okul öğrencilerinin meslekî bilgilerini yoklayacak sorulara da yer verilmelidir. Meslek lisesi mezunlarına kendi meslekleri ile ilgili tercih yaptıklarında ek puan verilmesi, başka alanlarından tercih yapıyorlarsa diğer adaylarla eşit koşullarda yarışma olanakları getirilmelidir.⁴²⁵ Ülke çapında 8 yıllık ilköğretim uygulamasına hemen geçilmelidir.⁴²⁶

Kırşehir

1739 ve 222 Sayılı Kanunların geçici 9. maddesi yürürlükten kaldırılarak 8 yıllık eğitim zorunlu hâle getirilmelidir.⁴²⁷ İmam-Hatip Liselerinde meslek dersi öğretmenlerine, branşlaşma getirilmelidir.⁴²⁸ Ortaöğretim kurumlarının türlerine göre üniversite sınavlarında gerekli düzenlemeler yapılmalı, genel sorulara ilâveten, meslek liseleriyle ilgili olarak da özel soruların, sınav kitapçığında bulunması sağlanmalı, meslek lisesi öğrencilerinin üniversite kazanmalarına ve kendi devamı olan üniversitelere girmelerine, bu soruların katkısı sağlanmalı, ortaöğretim başarı puanlarında her okulun kendi türü arasında değerlendirmesi yapılmalıdır.⁴²⁹ Örgün eğitim dışında kalmış vatandaşlarımıza, İslâm dininin tam ve doğru olarak öğretilmesi için, Bakanlığımız tedbirler almalı, yaygın eğitim kurumlarınca bu alanlarda kurslar düzenlenmelidir. Kırsal kesimdeki insanlarımızın, Millî Eğitim sistemine adapte olması bakımından, hâlen faaliyetini sürdüren Kur'an Kurslarına, ilköğretim okulları II. kademe kültür dersleri ilâve edilmeli, Bakanlıkça plan, program ve denetim yapılarak bu kurumlar sisteme dâhil edilmelidir.⁴³⁰ Eğitime gönüllü katkıların teşviki için, idarenin ve din adamlarının katkıları sağlanmalıdır.⁴³¹

⁴²⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.331.

⁴²⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.332.

⁴²⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.333.

⁴²⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.336.

⁴²⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.337.

⁴²⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.338.

⁴³⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.340.

⁴³¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.341.

Kocaeli

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders saatinin iki saatten bir saate indirilerek bir saati Sosyal Bilgilere eklenmeli, her gün elli dakika olarak işlenen birinci derslerin normal kırk dakika olarak ele alınıp, artan on dakika süre Beslenme Eğitimi saatine eklenmelidir.⁴³² Genel ve meslekî liseler bünyesindeki tüm ortaokullar süratle ayrılarak ilköğretim kapsamına alınmalıdır.⁴³³ Üniversitelerin de ortaöğretimdeki yapılanmanın devamı niteliğinde yapılması gereklidir. Üniversiteye geçişlerde Fen Liseleri, yabancı dille eğitim yapan liseler ve meslek liseleri mezunları meslekî branşlarının devamı niteliğinde olan üniversite bölümlerine yönlendirilmeli ve teşvik edilmelidir. Üniversite sınav sistemi alanlara göre düzenlenmelidir.⁴³⁴

Konya

Temel eğitimin en geç 2000 yılına kadar 11 yılı kapsayacak şekilde düzenlenmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Temel eğitim programlarında yer alan Resim-İş, Müzik, Beden Eğitimi ve İş Eğitimi derslerinin notla değerlendirilip ortalamaya katılmaması, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin zorunlu dersler içinde kalması sağlanmalıdır.⁴³⁵ İmam-Hatip Liseleri orta kısmının temel eğitim II. kademedede olarak aynı okullarda devamı sağlanmalıdır.⁴³⁶ Millî, çağdaş, demokratik ve laik eğitim her tür ve kademedede hayata geçirilmelidir.⁴³⁷

Kütahya

Temel Eğitim (5+3) 8 yıldan oluşan bir bütün olarak tanımlanmalı, genel liselerin bünyesinde ortaokul açılmamalı. Temel eğitimin 1. 2. 3. 4. 5. sınıflarda sınıf öğretmenliğinin esas olması ancak; Resim, Müzik, Beden Eğitimi ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerine branş öğretmenlerinin girmesi sağlanmalıdır. Temel eğitim programlarında yer alan Resim, Müzik, Beden Eğitimi derslerinin 1. 2. 3. 4. 5. sınıflarında notla değerlendirilmesinden vazgeçilmeli, ancak bu sınıflarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi notla değerlendirilmelidir. Temel eğitim 6. 7. 8. sınıflarda Resim, Müzik, Beden Eğitimi dersleri seçmeli hâle getirilerek, öğrenci seçtiği derslerden notla değerlendirilmelidir. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri notla

⁴³² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.342.

⁴³³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.344.

⁴³⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.345.

⁴³⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.350.

⁴³⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.352.

⁴³⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.356.

değerlendirilmelidir.⁴³⁸ Temel eğitimde yabancı dil çeşitleri arttırılmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Bilhassa millî kültürümüzün ve millî tarihimizin yeni yetişen nesillere daha iyi öğretilmesi gayesi ile Osmanlıca, Arapça gibi dillerin de müfredat programlarına alınması sağlanmalıdır. Geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın daha iyi yetiştirilebilmesi için ilköğretimin sevgi eğitimi, ortaöğretimin akıl-insan eğitimi, yükseköğretimin ise meslekî öğretim-uzmanlık eğitimi şeklinde düşünülmesi ve yönlendirmenin bu kıstaslara göre yapılması sağlıklı olacaktır. Temel eğitimde millî terbiye, din, millet, bayrak, insan, hayvan ve tabiat sevgisi gibi değerler kazandırılmalıdır. Eğitim ve öğretimi akıcılıktan kurtarmak ve devamlılık kazandırmak maksadıyla uzun yaz tatili yerine daha kısa süreli ve çok dönemli tatillerinin (Dinî ve Millî Bayramlar düşünülebilir) olması sağlanmalıdır. Liselerin bünyelerindeki ortaokullar ayrılmalı ve liseler bağımsızlaştırılmalıdır.⁴³⁹ İmam-Hatip Lisesi mezunlarının istihdamı için Bakanlıklarca ihtiyaç duyulan kadrolar verilmelidir. İmam-Hatip Liselerindeki öğrencilerin uygulamalı çalışmaları belirli bir plan içinde okul dışındaki kurumlardan da yararlanılarak yapılmalıdır.⁴⁴⁰

Malatya

Temel eğitim mutlaka 8 yıla çıkartılmalıdır.⁴⁴¹ İmam-Hatip Liselerinde, Arapça ve Kur'an-ı Kerim dersleri, son sınıfta da ortak zorunlu dersler grubuna alınmalıdır. Ayrıca, bu okullar sayısal olarak toplumun ihtiyacına cevap vermediğinden, müstakil müdürlükler şeklinde il düzeyinde artırılmalıdır. Okullarımızda Fen Bilimleriyle birlikte, bu bilimleri insanlığın yararına kullanma anlayışı kazandıracak, onu hile ve şüphelerden koruyacak moral ve manevî eğitim de öğrencilere verilmelidir. Ortaöğretim programlarıyla ilgili ders kitapları, bilgi birikimi alanındaki son gelişmeleri içerecek ve o seviyedeki öğrencilerin gelişim düzey ve özelliklerine uygun düşecek tarzda yazılmalı ve bu kitaplarda millî ve manevî değerlerimizle ilgili konulara daha yoğun olarak yer verilmelidir.⁴⁴² Meslek liselerinin mezunları, üniversiteye girişte genel liselerin mezunlarıyla aynı tercih haklarına sahip olmalıdır. Okullarda verilen Din Kültürü, tüm halkın ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde yeniden düzenlenmeli ve herhangi bir örgün eğitim kurumuna gidemeyen

⁴³⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.357.

⁴³⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.358.

⁴⁴⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.359.

⁴⁴¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.363.

⁴⁴² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.366.

temel eğitim dışına çıkan gençlerimizin ve yetişkinlerimizin din eğitimi ve öğretimi ihtiyaçları yaygın eğitim kurumları tarafından Diyanet İşleri Başkanlığıyla koordinasyona gidilerek belirli bir müfredat çerçevesinde karşılanmalıdır. Toplumsal değişme sonucunda kaybolmakta olan millî birlik ve beraberliğimizi sağlayan gelenek, görenek ve törelerimiz, eğitim kurumlarının her basamağında öğretilmelidir. Bunun için, Türk kültürü, Türk ahlâkı, iş ve meslek ahlâkı, Türk dili, Türk tarihi, Türkiye coğrafyası, sosyal âdetlerimiz gibi dersler konulmalıdır.⁴⁴³ Millî kültürümüzün esasları, kültürümüzün evrensel kültür içerisindeki yeri, kültürümüzün yaygınlaşması gibi değerlerimizi ihtiva eden programlar, gerek devlet, gerekse özel televizyonlar tarafından yapılmalı, özellikle, özel televizyonların okulda öğretilen bilgi ve değerlere ters düşecek, toplumsal yapıyı bozacak, toplumsal ahlâkı zedeleyecek yayınlar yapması engellenmelidir. Bunun için; Televizyon Radyo Yayın Üst Kurulu, Millî Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı koordinasyona girmeli, bu konuların denetiminden geçmeyen bir program “Fikir Özgürlüğü” bahane edilerek yayınlanmamalıdır.⁴⁴⁴

Manisa

İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerini yetiştiren İlahiyat Fakültelerinin, öğrencilerin ilgi alanları dikkate alınarak, mezun olduktan sonra okutacakları dersler belirlenmeli, branşlaşmayı sağlayacak şekilde ders programları düzenlenmelidir. Türk Millî Eğitiminin yetiştireceği insan tipi, kesin hatlarıyla belirlenmeli, geliştirilecek eğitim politikaları hedefleri doğrultusunda öğretim programları yeniden düzenlenmelidir.⁴⁴⁵ İmam-Hatip Okulu mezunlarının istihdamı için, Diyanet İşleri Başkanlığı, Sağlık Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, mahallî idareler ve diğer kurum ve kuruluşlardan ihtiyaç duyulan kadrolar verilmelidir.⁴⁴⁶ ÖSYS’de aday öğrencilerinin, ortaöğretim kademesinde kazandıkları meslek bilgisi ve becerisini de ölçebilen bir sınav sistemi geliştirilmelidir. Meslek liselerini bitiren öğrencilerin, alanlarıyla ilgili yükseköğretim kurumlarına girmeleri için gerekli tedbirler alınmalıdır. Öğrenci, ortaöğretim kurumundaki başarı durumuna göre, hangi yükseköğretim programına devam edebileceğini mezun olurken bilebilmelidir.⁴⁴⁷

⁴⁴³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.367.

⁴⁴⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.368.

⁴⁴⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.373.

⁴⁴⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.377.

⁴⁴⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.378.

Yükseköğretime geçişte meslek liselerinden mezun olan adaylar, kendi alanlarında iki yıllık bir meslek yüksekokulu programını tercih ettikleri takdirde, bu adayların ortaöğretim başarı puanlarına ek katkı uygulanmaktadır. Bu tür uygulamaların devam edilmesinde fayda vardır.⁴⁴⁸ İl müdürlüklerince uygun görülen örgün eğitim kurumlarından; İmam-Hatip Liseleri; mevcut faaliyetlerine ek olarak, alanlarında denklik sağlayan kurslar, yetiştirme ve ilerleme vb. kurslar açabilmelidir.⁴⁴⁹

Mardin

ÖSS ve ÖYS sınavlarının ortaöğretim kurumlarında bulunan bölümleri kapsayacak şekilde ayrı ayrı yapılmalı her öğrenci ait olduğu bölümden ve merkezi olarak yapılacak sınavlara katılmalıdır. Genel liselerden mezun olan öğrenciler, yükseköğretime geçişte meslek lisesi mezunları oranla daha avantajlı durumdadırlar. Çünkü genel liselerde ÖSS ve ÖYS'ye hazırlayıcı dersler ağırlıktadır. Ayrıca genel liselerden mezun olabilmek için gerekli olan kredi sayısı meslek liselerine oranla daha azdır. Bu durum meslek lisesi mezunu öğrenciler için bir dezavantajdır. Bu nedenle meslek lisesi mezunlarına kendi alanları doğrultusunda bir tercih yapmaları durumunda sağlanacak ek puan alanlarında bir yükseköğretim kurumuna girebilme imkânları artırılmalıdır.⁴⁵⁰ İyi insan, iyi vatandaş yetiştirmek amacıyla yola çıkılmak isteniyorsa çok değişik bölümlerde faaliyet gösteren, eğitim kurumlarının mutlaka aynı çatı altında birleşmelidir. Örneğin; “Yaygın Eğitim Kurumları” gibi. Bu kuruluş mevcut olan ve çok farklı isimler altında faaliyet yapan kurumların iç, dış ve Bakanlıklar arasında koordinasyonu sağlanmalıdır.⁴⁵¹

Muğla

Zorunlu eğitim 1+5+3=9 yıl olmalıdır.⁴⁵² Toplumumuzda, trafik kurallarını çiğnemekten, temizliğe, insanlara ve çevreye zarar vermeye; büyük kentlerdeki liselerde, öğrenciler arasında yaralama ve öldürmeye ve şiddet olaylarına kadar varan; bencillik, vurdumduymazlık, kurallara aldırılmazlık ve isyan davranışlarının arttığı bilinen bir gerçektir. Gelecekte daha büyük toplumsal sorunlara neden olabilecek bu tür davranış bozukluklarının nedenleri, anketleme ve diğer çağdaş objektif ölçme yöntemlerinin de kullanılacağı bilimsel araştırmalarla saptanmalı ve alınacak eğitimsel

⁴⁴⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.379.

⁴⁴⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.381.

⁴⁵⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.389.

⁴⁵¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.390.

⁴⁵² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.395.

önlemler, eğitim programlarına yansıtılmalıdır. Meslek lisesi mezunlarının, meslek yüksekokullarını tercih etmeleri özendirilmeli ve kolaylaştırılmalıdır.⁴⁵³

Muş

Mecburi öğretim süresi mutlaka 8 yıla, 8 yıldan 12 yıla kademeli bir şekilde çıkarılmalı ve okul müfredat, öğretmen, yönetim, fizikî yapılanmanın gelecekte buna göre düzenlenmesi sağlanmalıdır. İmam-Hatip Liselerinde meslek dersleri öğretmenleri hizmet içi eğitim kurslarından geçirilmeli, branşlaşmanın temini sağlanmalıdır. İmam-Hatip Liseleri ve diğer Meslek Liselerinden Askeri Okullara ve tüm üst öğrenim kurumlarına geçişte fırsat eşitliği hakkı sağlanmalı, böylece meslekî okul mezunlarının istihdam alanı geliştirilmelidir.⁴⁵⁴ Meslek Liselerini bitiren öğrencilerin alanları ile ilgili yükseköğretim programlarına geçiş tedbirleri alınmalıdır. Meslek Lisesi mezunlarına kendi eğitim alanları ile ilgili sorular sorulmalı, ilgili alan tercihlerine bu şekilde geçişleri temin edilebilmelidir. Meslek Yüksekokullarına ilgili meslek liselerinden öğrenci girişi kolaylaştırılmalı, birbirleri ile ilgili olan meslek lisesi ve meslek yüksekokulu program hedeflerinin birbirleri ile bağlantılı olmaları ve aşamalı ilişkilerinde paralellik sağlanmalıdır. Sınavlar yalnızca Genel Liselere göre değil Meslek Liseleri de dikkate alınarak hazırlanmalı, ayrıca Meslek Lisesi mezunlarına branşlarında daha kolay yerleştirilebilmesi için puan avantajı sağlamalıdır. Özellikle İmam-Hatip Lisesi mezunu kız öğrencilerine de yığılmayı önlemek için alternatif eğitim politikaları getirilmelidir.⁴⁵⁵ Nüfus hareketlerinin önlenmesi için ilini seven, vatanına bağlı sosyal ve ekonomik yönden güçlü kılınan millî ve manevî duyguları benimseyen nesillerin yetiştirilmesini amaçlayan Millî Eğitim politikaları üretilmeli, geliştirilmelidir.⁴⁵⁶

Nevşehir

İlköğretimin 1-2-3. sınıflarında sınıf öğretmenliği esas olmalı. 4. ve 5. sınıflarında sınıf öğretmenliği esas olacak, ancak Müzik, Beden Eğitimi, Resim-İş, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ve İş Eğitimi alanlarında dal öğretmenliği, 6-7-8. sınıflarında esas olan yan alan öğretmenliği uygulanmalıdır. Kur'an Kurslarında uygun düzenlemeler yapılmak suretiyle, temel eğitim statüsüne dâhil edilmelidir.⁴⁵⁷ Meslek

⁴⁵³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, ss.398-399.

⁴⁵⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.406.

⁴⁵⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.407.

⁴⁵⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.408.

⁴⁵⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.411.

liselerini bitiren öğrenciler bu liselerdeki takip ettikleri öğretim programlarına göre yükseköğretime girebilmeleri, onlara belli kontenjan ayrılmalı veya ek puanları yükseltilmelidir. Üniversiteye giriş sınavlarında meslekî bilgi ve becerilerin ölçülmesi meslek lisesi öğrencilerinin başarısını artıracaktır. Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin ortaöğretim süresince almış oldukları eğitim-öğretim dikkate alınarak, yükseköğretime geçişte Eğitim Fakültesine giriş için onlara bazı öncelikler tanınabilir. Aynı özellik İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin İlahiyat Fakültesine girişte de söz konusu edilmelidir. Meslek Lisesi mezunlarının 2 yıllık yüksekokullara sınavsız girebilmesi, meslekî eğitime kalite getirecek ve meslekî eğitim okul düzeyine çıkacaktır. Aynı alanda eğitim veren Meslek Yüksekokulları ile Meslek Liseleri programındaki farklılıklar mutlaka sağlanmalıdır. Meslek Lisesi mezunları, mezun olacakları alan karşılığı olan bir fakülteyi tercih ettiklerinde artı bir puanla sınava katılmalıdır.⁴⁵⁸ Açılan kurslarda Allah sevgisi, vatan ve millet sevgisi ve bazı görgü kurallarını da içeren, konulara yer verilmeli, gençlerimizi daha iyi yetiştirebilmek, ailesine, topluma, vatana yararlı iyi bir insan olmalarını temin etmek için toplum düzenini bozmayan konularda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ile ilgili bilgiler verilmelidir. Hz. Muhammed'in "Beşikten mezara kadar ilim öğrenin." sözünden hareket ederek, toplumun eğitim ihtiyacı sürekli olacağından, Ahilik teşkilâtı yeniden ele alınmalı, günümüz şartlarına uygun olarak işlerlik kazanması sağlanmalıdır.⁴⁵⁹

Niğde

Eğitim programları, toplumsal ve millî değerlerin korunması ve geliştirilmesi bakımından, öğrencilerin daha bilinçli ve sorumlu davranışlar kazanmalarına imkân verecek şekilde geliştirilmelidir. Millî ve manevî değerlerimize bağlı, Türk Milliyetçiliğine dayalı Atatürk İlke ve İnkılâplarına uygun bir eğitim politikası izlenmelidir. İlköğretim okullarının bünyesinde, ilköğretim okulu veya ortaokul olan eğitim kurumlarında bu uygulamaya son verilmelidir. Davranış biçimleri ve değer yargıları ilke hâline getirilmeli ve sık sık değiştirilmemelidir.⁴⁶⁰ ÖSS ve ÖYS sınavları devam edecekse genel liselerden mezun olan öğrencilerle, meslek liselerinden mezun

⁴⁵⁸ 15. Milli Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.414.

⁴⁵⁹ 15. Milli Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.415.

⁴⁶⁰ 15. Milli Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.419.

olan öğrencilere farklı sorular sorulmamalıdır. Yükseköğretim puan hesaplamasında bütün ortaöğretim puanları aynı şekilde hesaplanmalıdır.⁴⁶¹

Ordu

Temel Eğitim, “2+5+3” şeklinde düzenlenmeli ve on yıllık öğrenim sonunda “Temel Eğitim” diploması verilmelidir. Öğrencilerin kötü alışkanlıklardan korunmaları, boş zamanlarını daha iyi değerlendirmeleri, fiziksel ve ruhsal yönden gelişmelerini sağlamak amacıyla, spor ve sanat etkinliklerine yönlendirilmeleri, bu alanda mevcut fizikî kapasitelerin artırılması, tesislerin modernizasyonu konusunda gerekli çabaların gösterilmesi sağlanmalıdır.⁴⁶² İmam-Hatip Meslek Lisesini bitirenler branşlarında (İmamlık, Hatiplik, Vaizlik, Müezzinlik, Kayyımlık, Kurs öğretmenliği) maddî olarak desteklenmeli ve tercih edilir konuma getirilmelidir. Meslek liselerini bitiren öğrenciler, bitirdiği meslek lisesinin yükseköğretimdeki programına girebilmeli, böylece meslek yüksekokullarının kaynağını meslek liseleri oluşturmalıdır. Meslek liselerinin dışındaki liselerden meslek yüksekokullarına öğrenci alımı engellenmelidir. Ortaöğretimin ilk yıllarında öğrenciler, yetenek ve beceri sınavları ile meslek liselerine yönlendirilmeli, Meslek Yüksekokullarının kaynağını öncelikle meslek liseleri oluşturmalıdır.⁴⁶³ Ortaöğretim başarı puanının ÖSYS sınavlarında haksız rekabete yol açmasını önlemek için, öğrencilere sadece kendi türündeki okullara nakil zorunluluğu getirilmelidir.⁴⁶⁴ Kur’an Kurslarına mekân yapılmalı, maddî problemleri halledilmelidir. Millî Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı arasında protokol yapılarak, yaygın eğitime yönelik programlar hazırlanmalıdır.⁴⁶⁵

Rize

Temel eğitimde; dağınık olarak faaliyet gösteren ortaokullar, Meslek Liselerinin orta kısımları ile Anadolu Liselerinin orta kısımlarının yeniden düzenlenerek, Temel Eğitim adı altında yapılandırılması gerekmektedir. Böylece temel eğitimde birlik ve bütünlük sağlanacaktır. Temel eğitim süresi 8 yıl ve zorunlu olmalıdır.⁴⁶⁶ İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerini yetiştiren İlahiyat

⁴⁶¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.422.

⁴⁶² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.425.

⁴⁶³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.427.

⁴⁶⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.428.

⁴⁶⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.430.

⁴⁶⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.432.

Fakültelerinde, öğrencilerin ilgi alanları dikkate alınarak, mezun olduktan sonra okutacakları dersler belirlenmeli, branşlaşmayı sağlayacak şekilde ders programları düzenlenmelidir.⁴⁶⁷ Üniversite sınavlarında meslek lisesi mezunu öğrencilerin meslekî bilgi ve becerilerini ölçebilen bir sistem geliştirilmelidir. Meslek lisesi mezunu öğrencilerin, mezuniyet alanındaki yükseköğretime devamları kolaylaştırılmalıdır. Ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin, hangi yükseköğretim programlarına devam edeceği mezun olurken belirlenmelidir.⁴⁶⁸ Başta televizyon olmak üzere, diğer kitle iletişim araçlarının milletimizin millî ve manevî değerlerine ters düşmeyecek şekilde, sadece eğlendirmeye değil, eğitmeye de yönelik yayın yapması sağlanmalıdır. Bunun için, ilgili mevzuatta yapılacak değişikliklerle resmî ve özel televizyonlara, günlük yayınlarında belli oranda yörenin özelliğine göre eğitici programlara yer verme mecburiyeti getirilmelidir.⁴⁶⁹ Günümüz insanının en çok ihtiyacı olan çevre bilinci, demokrasi eğitimi ve din eğitiminin bir bütünlük içerisinde verilmesi için, yaygın eğitim ve kitle iletişim araçlarından en geniş ölçüde yararlanılmalıdır.⁴⁷⁰

Sakarya

Çevre-Sağlık-Trafik ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri, branş öğretmenleri tarafından uygulamalı olarak verilmelidir.⁴⁷¹ Temel Eğitim, 8 yıllık olarak yapılmalıdır.⁴⁷² Meslek liselerinin devamı niteliğindeki fakültelere başvuran meslek lisesi mezunları için, ortaöğretim başarı puanı katsayısı daha yüksek tutulmalıdır. Mecburi eğitim 8 yıldan oluşan temel eğitim bir bütün olarak değerlendirilmeli, ortaokul ve ilkokul ayrımına gidilmemeli, 5+3 “Temel Eğitim” uygulamaya konulmalıdır.⁴⁷³

Samsun

Genel ve meslekî liseler kapsamındaki ortaokullar sekiz yıllık temel eğitim bünyesine alınmalı, mevcut bağımsız ilk ve ortaokullar ise sekiz yıllık temel eğitime dönüştürülmelidir. Temel eğitim sonucunda okul yönetici ve öğretmenleri tarafından

⁴⁶⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.433.

⁴⁶⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.436.

⁴⁶⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.437.

⁴⁷⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.438.

⁴⁷¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.439.

⁴⁷² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.440.

⁴⁷³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.442.

kız çocuklarının okullara gönderilmesi için veliler aydınlatılmalıdır.⁴⁷⁴ Seçmeli dersler geniş tutulmalı Atatürk'ü daha iyi anlamak ve öğrenmek için Nutuk, Osmanlı kültürünü ve arşivleri incelemek için Osmanlıca, Arapça ve Kur'an-ı Kerim seçmeli dersler arasına alınmalıdır.⁴⁷⁵ Ortaöğretimdeki program türü ile yükseköğretim program türü arasında öğrenci geçişinde bir paralellik kurulmalıdır.⁴⁷⁶ Türkiye'de üniversiteye girişte genel ve meslekî ortaöğretim kurumlarının mezunlarının başvurularında mezun olduğu okulun türüne göre bir sınırlama, kısıtlama ön görmeyen mevcut sistem aynen korunmalıdır. Ancak meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarında okumakta olan öğrencilerle (daha önce belirtilmiş bulunan) kendi alanlarıyla ilgili yükseköğretim kurumlarını tercih ettikleri takdirde bazı üstünlükler sağlanmalıdır.⁴⁷⁷ Çağdaş, demokratik ve laik eğitim her tür ve kademede hayata geçirilmelidir.⁴⁷⁸

Siirt

Kız öğrencilerin eğitim-öğretimlerinin sağlanması için, yatılı kız temel eğitim bölge okullarının açılması, ailelerin yaygın eğitimle bilinçlendirilmeleri için, konferans, hutbe, televizyon ve radyo programlarında özendirici çalışmalar yapılmalıdır.⁴⁷⁹ Öğrencilerin sağlıklı insan ilişkileri ve hoşgörü konusunda yeterli yetişmelerini sağlamak amacıyla, ilkokuldan itibaren sağlıklı insan ilişkileri ve hoşgörü konularını içeren dersler verilmeli. Meslek lisesi mezunlarının üniversiteye geçişlerinde daha doğru yönlendirilmesini sağlamak amacıyla, bu sınavlarda meslek bilgisi ile ilgili sorular da sorulmalıdır. Yükseköğrenime öğrenci alırken, öğrencinin üniversitede okuyacağı bölüme uygun bir liseden mezun olma şartı aranmalı, ya da o bölüme uygun liseden mezun olanlara yüksek oranda öncelik tanınmalıdır.⁴⁸⁰ Meslek lisesi mezunlarının üniversite kapılarında birikmesini önlemek amacıyla bunların üniversite sınavlarına girmelerine belli sınırlamalar getirilmelidir. (Örneğin; Okullarında belli puana sahip olanlar ÖSYM sınavına alınmalıdır.) Meslek lisesi mezunlarının eksik yetişmelerini engellemek için, meslek liselerinde, meslek

⁴⁷⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.444.

⁴⁷⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.446.

⁴⁷⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.447.

⁴⁷⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.448.

⁴⁷⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.450.

⁴⁷⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.453.

⁴⁸⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.455.

yüksekokulları düzeyinde eğitim verilmelidir. Meslek okulları meslek yüksekokullarıyla birleştirilmeli ve yüksekokul düzeyinde diploma verilmelidir.⁴⁸¹

Sinop

“İlkokul-ortaokul” tanımı yasadan çıkarılmalı; dokuz yıllık zorunlu temel eğitim çağ nüfusunun tümünü kapsamalı; bundan böyle mecbur kalınmadıkça lise ve dengi okulların bünyesinde temel eğitimin son dört sınıfı açılmamalı.⁴⁸² Zorunlu 9 yıllık Temel Eğitim Uygulamasına daha fazla zaman kaybetmeden 1995 – 1996 öğretim yılından itibaren geçilmeli ve gerekirse bu konu ile ilgili olarak “Temel Eğitim Seferberliği” ilân edilmelidir.⁴⁸³ Öğrencilerimizi alkol, sigara ve uyuşturucu gibi zararlı ve kötü alışkanlıklardan korumak için okul aile birliği ve ilgili tüm kuruluşlar ile iş birliği yapılarak zaman zaman bu konuları içeren konferanslar verilmelidir.⁴⁸⁴ Çağdaş, demokratik ve laik eğitim her tür ve kademede hayata geçirilmelidir.

Sivas

Temel eğitim programları tekrarlardan arındırılarak 8 yılı kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Programların hayatî olmasına önem verilmelidir. Programların bilgiye dayalı olmasıyla birlikte hayata hazırlayıcı olmasına özen gösterilmelidir. İyi insan, iyi yurttaş yetiştirilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Programın temel eğitim basamaklarına, öğrenci gelişmesine uygunluğu sağlanmalıdır.⁴⁸⁵ Genel ve meslek liselerinin bünyesinde bulunan ilköğretim kapsamındaki ortaokullar kapatılmalı. İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerini yetiştiren İlahiyat Fakülteleri öğrencilerinin, mezun olduktan sonra okutacakları dersler belirlenmeli, branşlaşmayı sağlayacak şekilde ders programları yeniden düzenlenmelidir. Ders geçme ve kredi uygulanmasında Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Tarihi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri dışında diğer ortak genel bilgi derslerindeki tekrar kaldırılarak öğrencinin dersi, kendi isteği doğrultusunda seçmesi ve potansiyeli oranında başarılı olması için imkân sağlanmalıdır.⁴⁸⁶ Meslek liselerini bitiren öğrencilerin, alanlarıyla ilgili bir yükseköğretime girişte daha fazla ek puan verilmelidir. Hangi ortaöğretim kurumundan mezun olursa olsun, tüm

⁴⁸¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.456.

⁴⁸² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.458.

⁴⁸³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.459.

⁴⁸⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.460.

⁴⁸⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.463.

⁴⁸⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.465.

öğrencilere istekleri doğrultusunda her yükseköğretim kurumuna girebilme hakkı sağlanmalıdır. Yükseköğretime geçişte yığılmaları önlemek için üniversitelerin sayıları ve imkânları artırılmalı, imtihanlarda öğrencilerin mezun oldukları alanlar doğrultusunda seçmiş oldukları programlara kaydolabilmeleri için ek imkânlar sağlanmalıdır.⁴⁸⁷ ÖSYS'deki sorular ortaöğretimde okutulan bütün alan, kol, bölüm ve okutulan dersleri kapsayacak nitelikte çeşitlendirilmelidir. Öğrencinin imtihanında başarılı olması hâlinde mezun olduğu alan, kol ve bölüm dışında bir yükseköğretim programına geçişi sağlanmalıdır.⁴⁸⁸

Şanlıurfa

İlimiz ve ülkemiz genelinde, okula gönderilmeyen kız çocuklarının da okula gönderilmelerini sağlamak (özellikle köylerde velileri tarafından bilinçli olarak okula gönderilmeyen kız çocukları) ve kız çocuklarının okumalarını teşvik etmek amacıyla, sadece kız öğrencilere öğrenim veren yatılı kız ilköğretim bölge okulları ihtiyaç duyulan yerlere açılmalı, çoğaltılmalı, bu okullara mevcut programlara ek olarak meslek eğitimi veren programlar da konulmalıdır.⁴⁸⁹ Genel liselerin bünyesindeki ilköğretim kapsamındaki ortaokullar ayrılmalı, meslek liseleri bünyesinde bulunan ilköğretim kapsamındaki ortaokulların, özellikle meslek lisesine öğrenci kaynağı oluşturduğundan fizikî yapının bu tip okulların bünyesinde kalması sağlanmalıdır.⁴⁹⁰ Lise ve dengi okulların tüm sınıflarında, Kur'an-ı Kerim ve İlmihâl derslerinin zorunlu, Arapçanın ise isteğe bağlı seçmeli yabancı dil olarak kullanılması, belirtilen bu durumun yerine getirilmesi hâlinde halkın İmam-Hatip Liselerine ve Kur'an Kurslarına olan aşırı talepleri ve yığılmaların önleneceği düşünülmektedir. Meslek lisesi mezunlarının kendi alanlarında devam edebilecekleri yükseköğretim kurumlarının artırılması ve yaygınlaştırılması, kendi alanlarıyla ilgili okulları tercihlerinde verilen ek puanlar daha da artırılmalıdır. Meslek lisesi mezunları, kendi dallarıyla ilgili bir yükseköğretim kurumunu tercih ederlerse, kendilerine o dalla ilgili sorular da sorulmalıdır. Aynı uygulama yabancı diller için de geçerli olabilir. Hatta sınavda ayrı soru kitapçığı verilebilir. Birinci basamak sınavı sonunda öğrenci alan, özel amaçlı yüksekokullar arasında bulunan harp okullarına, her tür meslek lisesi

⁴⁸⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.466.

⁴⁸⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.467.

⁴⁸⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.470.

⁴⁹⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.471.

mezunu müracaat edebilmelidir.⁴⁹¹ Meslekî teknik ve yaygın eğitim kurumlarında eğitim görenlerin meslekî ahlâklarının yükseltilmesi için mevcut Din Kültürü ve Meslek Ahlâkı derslerinin saatleri artırılmalı, ayrıca halk eğitim merkezlerine de Din Kültürü ve Meslek Ahlâkı branş öğretmenleri atanmalıdır.⁴⁹² Basınla radyo ve TV'lerin, halkın dinî inanç, örf, âdet ve geleneklerine ve ahlâk anlayışına ters düşen, onları alaya alan program ve yayın yapmama hususunda daha zorlayıcı müeyyideler konulması yönünde yasa çıkarılmalıdır. Ayrıca toplumun sürekli eğitime katkıda bulunacak TV programlarının hazırlanarak gösterilmesi ve bunların yaygınlaştırılması gerekmektedir. Yurt dışındaki vatandaşlarımıza verilen millî kültür ve geleneklerimizle ilgili eğitim, daha da artırılmalıdır.⁴⁹³ Eğitim sisteminin finansmanı meselesinin çözümünde eğitim sistemimiz içinde yer alan okul, kurum ve kuruluşların işleyişinde “Topluma Aidiyet” anlayışı hâkim kılınmalıdır. Bu görüşe uygulama şansı verilmesi hâlinde “Toplum Okulu” topluma açık olan okul olacak, böylece kendisine açık, kendisine ait ve kendi ihtiyaçlarına cevap veren eğitim müesseselerini halk, her türlü şart altında ekonomik yönden destekleyecek ve sahiplenecektir. Türkiye’de İmam-Hatip Liseleri bunun açık misalidir.⁴⁹⁴

Şırnak

ÖSYS’de öğrencilerin ortaöğretim süresince kazandıkları meslek bilgisi ve becerisini de ölçen yeni bir sınav sistemi geliştirilmelidir. Meslek lisesini bitiren öğrencilerin alanlarıyla ilgili yükseköğretim kurumlarına girebilmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır. Öğrenci ortaöğretim kurumlarından mezun olurken hangi yükseköğretim kurumuna devam edebileceğini kesin sınırlarıyla bilebilmelidir.⁴⁹⁵ İmam-Hatip Okulu mezunlarının istihdamı için Millî Savunma-Sağlık Bakanlığı ve mahallî idarelerde ihtiyaç duyulan kadrolar verilmelidir.⁴⁹⁶

Tekirdağ

Temel Eğitiminin II. kademesini oluşturan ortaokullar, tek çatı altında birleştirilmeli, aynı programla yetişmeleri sağlanmalıdır.⁴⁹⁷ Bağımsız ortaokullarla

⁴⁹¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.473.

⁴⁹² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.474.

⁴⁹³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.475.

⁴⁹⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.476.

⁴⁹⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.478.

⁴⁹⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.479.

⁴⁹⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.483.

genel ve meslek okulları bünyesinde bulunan ortaokullar ve ilkokullar, “Temel Eğitim” adı altında birleştirilerek zorunlu hâle getirilmeli ve süre 9 yıla çıkarılmalıdır.⁴⁹⁸ Meslek lisesi mezunları kendi bölümlerini tercih ettiği takdirde, verilen ek puanlar artırılmalıdır. Bununla birlikte, kredili sisteme göre mezun olan öğrenciler de kendi bölümleriyle ilgili yükseköğrenimi tercih ettiği takdirde onlara da düşük oranda olsa da ek puan verilmelidir. Meslek lisesi çıkışlı öğrencilerin kendi meslekleriyle ilgili yükseköğretim programlarını tercih ettiklerinde uygulanmakta olan ek puan katsayısı artırılmalıdır.⁴⁹⁹ Zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması çalışmaları hızlandırılmalı, bu konuyu içeren yasa acilen çıkarılmalıdır.⁵⁰⁰

Tokat

TRT, özel televizyon ve radyolarda, yazılı basında, çocuklara yönelik genellikle dış kaynaklı montaja dayalı (seslendirme) yayınlar yerine, millî kültürümüze uygun, millî ve manevî değerlerimize saygılı yayınlar yapılması sağlanmalı ve dinlendirici özelliğinin ön planda olmasına özen gösterilmelidir. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde dinimiz ve kültürümüz kavratılarak toplumdaki kaynaşmaya katkı sağlanmalıdır. Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesindeki Kur'an Kursları nitelikleri bozulmadan, Millî Eğitim Bakanlığı ile koordineli olarak yapılacak ilâve programlarla temel eğitim 2. kademeye denk hâle getirilmelidir.⁵⁰¹ Genel liselerin bünyesindeki ortaokul kısımları süratle ayrılmalı, meslek liselerinde ise ortak kısımların bu okulların besleyici kaynağı, meslekî hazırlığı gerektirdiği için kalması gerekmektedir.⁵⁰² Binaları tamamlanmış İmam-Hatip Liselerinin hızla açılarak bina yetersizliğinin giderilmesi için çözüm sağlanmalıdır.⁵⁰³ Meslek lisesi mezunlarından mezun öğrencilerin kendi alanlarıyla ilgili meslekî yükseköğretim kurumlarına gitmelerine yardımcı olmak ve bu liselerden mezun öğrencilerin başarılarını artırmak amacıyla her meslek lisesi alanına ilişkin fakat diğer öğrencilerin cevaplayacağı sorularla aynı ağırlıkta ek sorulara yer verilmelidir. Meslek liselerinden mezun öğrencilere verilen ek puanı cazip hâle getirmeli, bu amaçla ortaöğretim puanının çarpıldığı katsayılar hissedilir derece de artırılmalı, (En az %40 oranında) bu ancak

⁴⁹⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.486.

⁴⁹⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.487.

⁵⁰⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.489.

⁵⁰¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.490.

⁵⁰² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.491.

⁵⁰³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.492.

öğrencinin kendi alanıyla ilgili bir yükseköğretim kurumunu tercih etmesi durumunda yapılmalıdır.⁵⁰⁴

Trabzon

“İlköğretim” kavramı yerine “Temel Eğitim” kavramı kullanılmalı ve Temel Eğitim 9 yıl mecburi olmalıdır. Branş öğretmenlerine (Resim-Müzik-Beden Eğitimi-Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi-İş Eğitimi) standart kadroda isim olarak yer verilmelidir. (Resim-iş kadrosu, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi kadrosu, Rehberlik kadrosu gibi.) Mihver derslerdeki ünite sayısı azaltılmalı, ifade ve beceri dersleriyle paket program olan (Resim, Müzik, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, Beden Eğitimi) ifade derslerinin mihver derslerle bağlantısı sağlanmalı, ünitelerde hayâtî olmayan konular çıkartılmalıdır.⁵⁰⁵ Ortaöğretime öğrenci yetiştiren ilköğretim okulları, mevcut durumuna göre 8 yıl olarak eğitim ve öğretimlerini sürdürmektedirler. Bu süreyi iki aşamada ele alarak birinci aşamada ilk beş yıl, hazırlanacak olan yeni müfredat programlarına göre öğrencilerimize Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, Hayat Bilgisi, Vatandaşlık Bilgisi, Millî Tarih, Millî Coğrafya, Resim İş, Müzik, Beden Eğitimi derslerine yer verilmeli. Liseye gelen bütün öğrencilere, 1. ve 2. dönemlerde ortak kültür dersleriyle alan ortak derslerinin okutulması sağlanmalı, ortak derslerin mevcut müfredat programları yeniden düzenlenerek kredi saatleri azaltılmalı, dersler olarak Türkçe 1-2, Türk Tarihi 1-2, Türkiye Coğ.1. Din Bilgisi 1-2, Beden Eğitimi 1 alanlarına özelliklerine göre, Matematik 1-2, Fen Bilimleri 1-2 derslerine yer verilmeli. Mevcut ortaöğretim okullarının (Anadolu lisesi, fen lisesi, yabancı dil ağırlıklı lise, genel lise, endüstri meslek, ticaret meslek, kız meslek, imam-hatip vb.) isimleri kaldırılarak tek isim altında birleştirilmelidir. İmam-Hatip Lisesi merkez şubesinin dışında şube açması önlenmelidir. Meslek liselerinde okuyan öğrenciler yükseköğrenime geçişte okuduğu branşla ilgili 4 yıllık yüksekokula girmek istediğinde o öğrenciye ek puan verilmelidir.⁵⁰⁶

Tunceli

Şiddet içeren programlar TV yayınlarından kaldırılmalıdır. Temel eğitim, 18 yaşını kapsayacak şekilde 11 yıla çıkarılmalıdır. Eğitimin içeriği çağdaş olmalıdır. Din dersi programı; tüm din ve mezhep bilgisine eşit bilgi verebilecek biçimde

⁵⁰⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.494.

⁵⁰⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.496.

⁵⁰⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, ss.498-499.

düzenlenmeli, 4., 5., 6. sınıflarda zorunlu olmalı 7., 8., 9. sınıflarda ise seçmeli olmalıdır. Öğretmenlerin de; bu özelliğe uygun yetiştirilmeleri sağlanmalıdır.⁵⁰⁷ Temel eğitim programlarında yer alan Resim-İş, Beden, Müzik, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmesinden vazgeçilmelidir. Ders kitaplarının, çağdaş vatandaşlık anlayışına göre düzenlenmeleri sağlanmalıdır.⁵⁰⁸ ÖSYS’de, aday öğrencilerin ortaöğretim kademesinde kazandıkları meslek bilgisi ve becerisini de ölçebilen bir sınav sistemi geliştirilmelidir. Mevcut meslek liseleri, yüksekokullara dönüştürülerek, bu alanda kapasite artırımı sağlanmalı, böylece meslek eğitimi, yüksekokul düzeyine çekilmelidir. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi seçmeli ders hâline getirilmelidir.⁵⁰⁹ 1973 yılında kabul edilen 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun 31. maddesindeki “Öğrencilerin yetiştirildikleri yönde” yükseköğrenime devam edebilmeleri ilkesi, 1983 yılında değiştirilerek, bütün lise ve dengi okul mezunlarına, istedikleri alanda yükseköğrenime devam hakkı verildi. Oysa bu durum, ortaöğretiminin ilk yıllarında yapılması gereken “Yönlendirme” ilkesine de, eğitim planlaması ilkesine de terstir. Bu nedenle, 1982 yılındaki değişiklik kaldırılmalı ve öğrencilerin “Yetiştirildikleri yönde” yükseköğrenime devam etmesi ilkesi yeniden uygulanmalıdır.⁵¹⁰ Çağdaş, demokratik ve laik eğitim, her tür ve kademedede hayata geçirilmelidir.⁵¹¹

Uşak

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi notla değerlendirilmelidir.⁵¹² Ders kitapları, içerik ve nitelik yönünden çağdaş duruma getirilmeli. İmam-Hatip Liselerinden mezun olan öğrenciler, ilgili yükseköğretim kurumundan eğitim aldıktan sonra, İmam-Hatip olarak atanmalıdırlar.⁵¹³

Van

Ortaöğretimin amacı “ortaöğretimin millîlik özüne uygun bir şekilde, bütün öğrencilere asgari ortak bir genel kültür yanında kendi tarih, din, dil, toplum ve ülke yapısını bütün gerçekleriyle öğretmeli, öğrencileri ilgi ve kabiliyetleri doğrultusunda

⁵⁰⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.506.

⁵⁰⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.507.

⁵⁰⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.508.

⁵¹⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.509.

⁵¹¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.511.

⁵¹² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.512.

⁵¹³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.513.

yönlendirici, mesleğe, hayata ve yükseköğretime hazırlamalıdır.” şeklinde formüle edilmelidir.⁵¹⁴ İmam-Hatip Lisesi mezunlarından yeterince yararlanabilmek için istihdam alanları genişletilmelidir.⁵¹⁵

Yozgat

Lise ve meslek liselerinin bünyesinde bulunan ortaokullar kapatılmalıdır.⁵¹⁶ Ölçme ve değerlendirmede bütün derslerde not sistemi devam ettirilmelidir.⁵¹⁷ Okullara konan dersler (Temel dersler olsun, seçmeli dersler olsun) Türkiye gerçeklerine, çağın gereklerine, gelenek ve göreneklerimize uygun olmalı, dünya ve AT standartlarını yakalayacak program ve konuları içermelidir. Dersler halkımızın görüş ve yaşayışına uygun, çağdaş insan tipi yetiştirecek, eğitim ve öğretime yönelik olmalıdır. Mevcut durumun geliştirilmesi, AT’la entegrasi için, sağlam ve ileriye yönelik dünya ile de ilişkili, ulusal çıkarlara uygun bir Millî Eğitim Devlet Politikası olmalı, bu politika ile önüne gelen her siyasetçi flört etmemeli, bu politikanın değişebilmesi millî bir dava olmalıdır. Millî Eğitimimiz her yönüyle millî olmalı derken dünya ölçülerini, Türk-İslam Dünyasını, Milletlerarası ilişkilerimizi, Avrupa ile bütünleşmemizi; toplumcu, katılımcı, üretken, tüketmeyi bilinçli yapan insan ve çağdaş Türk tipini yetiştirme gerekleri de göz ardı edilmemelidir.⁵¹⁸ Okullarımızda öğrenci-öğretmen ve personel ideolojik akımların esiri, kurbanı olmamalıdır. Her görüşün, demokratça temsili sağlanmalı; “Vatan, ülkesiyle, milletiyle bölünmez bir bütündür.” ilkesi her Türk gencinin kalbinde can damarı olmalıdır. Her okulun programına göre yetişip diploma alan öğrencilerimiz, kendi öğrenimi alanlarında öğretim verecek kurumlara ek puanla ya da sınavsız girebilmelidir.⁵¹⁹ İmam-Hatip Liselerindeki meslek dersleri öğretmenlerimize Diyanet İşleri Başkanlığı ile iş birliği ve görüşmeler yapılarak Hac ve Umre kabilelerine katılma imkânı getirilmeli, Hac ve Umre yapacakların başında bu öğretmenlerimiz gelmelidir. Kasap, doktor, hemşire ne denli önemli ise, bu öğretmenlerimizin de buraları görüp, ziyaret etmelerinin o denli önemli olduğu kanaatindeyiz.⁵²⁰ ÖSYS’de meslekî teknik okulların, imam-hatip

⁵¹⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.517.

⁵¹⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.518.

⁵¹⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.524.

⁵¹⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.526.

⁵¹⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.527.

⁵¹⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.528.

⁵²⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.529.

liselerinin, ticaret meslek liselerinin, diğer meslek liselerinin öğretimine uygun soruların, alan bilgisi sorularının sorulması yerleştirmede uygun olacaktır. Okul ve dershanelerimiz için hazırlanan programlar, kazandırılacak amaç ve davranışlar millî benliğimize, ahlâkî değerlerimize, güzel olan gelenek ve göreneklerimize uygun olarak hazırlanmalıdır.⁵²¹ Özellikle meslek liselerinden mezun olup kendi alanları dışında öğrenim görmek isteyenler engellenmemeli, demokratik haklardan, eğitim özgürlüğünden mahrum edilmemelidir. Ancak kendi alanlarında eğitim görmeleri teşvik edilmeli; ek kontenjan ve ek puanlar her türdeki meslek okullarına ve meslek okulu statüsünde okul öğrencilerine verilmelidir.⁵²² Toplumsal olarak benimsenen ahlâkî, manevî ve kültürel değerlere önem verilmelidir. Ahlâkî ve manevî değerleri kültürel değerlerle yaşatmak bu güzel hasletleri gerek ilk, gerekse ortaöğretim kurumlarında yakından takip ederek sürekliliğini ve işlerliğini kontrol altında tutmak toplumsal barışımızın temel taşı olmalıdır. Zaman zaman değişmeyen eğitim ve kültür politikaları oluşturulmalıdır. Eğitim ve öğretimin birlikte iç içe yürütülmesi, öğrenilenlerin davranış hâline dönüştürülmesi için toplumsal dinamikleri her an hazır hâle getirmek gerekmektedir. Teknik liselerden, meslek liselerinden ve meslek lisesi statüsünde olan liselerden mezun olan öğrencilerin kendi meslek alanı ile ilgili yükseköğretim kurumunda belirli kontenjan hakkına sahip olmaları ya da diğer öğrencilere göre daha düşük ÖYS puanı ile bu okullara girişleri teşvik edilmelidir. Liselerde Fen ve Sosyal alan olarak iki alan oluşturulmalı, öğrencilerin yükseköğretime geçişte istedikleri bölümlere girebilme özgürlüğü sağlanmalıdır.⁵²³ Toplumun manevî, ahlâkî ve kültürel değerlerine önem verilmeli, eğitim ve kültür politikaları oluşturulmalıdır.⁵²⁴

Zonguldak

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi seçmeli olmalı ve notla değerlendirilmemelidir.⁵²⁵ Alt yapı tamamlandıktan sonra ilköğretimin 8 yıla çıkarılması zorunluluğu (Binaların uygulanacak programlar özelliklerine göre inşa edilmeli, gerekli donanımın yapılması) sağlanmalıdır. Ortaöğretim içinde bulunan orta kısımlar kaldırılmalıdır. (Kız Meslek Lisesi, İmam-Hatip Lisesi, Anadolu Liseleri

⁵²¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.530.

⁵²² 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.534.

⁵²³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.535.

⁵²⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.536.

⁵²⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.540.

vb.)⁵²⁶ İmam-Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerini yetiştiren İlahiyat Fakültelerinin öğrencilerin ilgi alanları dikkate alınarak, mezun olduktan sonra okutulacakları dersler belirlenmeli, branşlaşmayı sağlayacak şekilde ders programları düzenlenmelidir.⁵²⁷ İmam-Hatip Okulu mezunlarının istihdamı için Diyanet İşleri Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, mahallî idarelerle diğer kurum ve kuruluşlarda ihtiyaç duyulan kadrolar verilmelidir. Aynı kadro imkânları diğer meslek lisesi mezunları için de verilmelidir. ÖSYS’de aday öğrencilerin ortaöğretim kademesinde kazandıkları meslek bilgisi ve becerisini de ölçebilen bir sınav sistemi geliştirilmelidir. Meslek liselerini bitiren öğrencilerin alanlarıyla ilgili yükseköğretim kurumlarına girmeleri için gerekli tedbirler alınmalıdır.⁵²⁸

16. Millî Eğitim Şûrası İl Komisyon Raporları (Hazırlık Dokümanı)

13 – 17 Kasım 1999’da düzenlenmesine karar verilen 16. Millî Eğitim Şûrası için yapılan hazırlık çalışmalarından biri de il çalışmalarıdır. İl Çalışmaları Komisyon Raporunda Karadeniz, Marmara, Ege, Akdeniz, Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgesi olmak üzere 7 bölgenin ve bu bölgelerdeki illerin sorun ve önerilerine yer verilmiştir.

16. Millî Eğitim Şûrası İl Çalışmaları için oluşturulan komisyon başlıkları; *“Meslekî ve Teknik Eğitimin, Ortaöğretim Sistemi Bütünlüğü İçinde Ağırlıklı Olarak Yeniden Yapılandırılması, Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi ve İstihdam, Meslekî ve Teknik Eğitim Alanına Öğretmen ve Yönetici Yetiştirme, Meslekî ve Teknik Eğitimde Finansman”* şeklindedir. Raporda tespit ettiğimiz *din eğitimi ve öğretimi ile ilgili sorun ve öneriler şunlardır:*

Karadeniz Bölgesi

Bu bölgedeki iller; Amasya, Artvin, Bartın, Bayburt, Bolu, Çorum, Giresun, Gümüşhane, Karabük, Kastamonu, Ordu, Rize, Samsun, Sinop, Tokat, Trabzon ve Zonguldak illerini kapsamaktadır.⁵²⁹

Amasya

Meslekî ve teknik öğretim veren kurumlardan mezun olan öğrencilerin alanlarının devamı sayılabilecek tüm üniversite lisans ve ön lisans girişlerinde; tek

⁵²⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.541.

⁵²⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.544.

⁵²⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **İl Çalışmaları (Öneriler)**, s.546.

⁵²⁹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları, (Hazırlık Dokümanı)**, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1998, s.1.

basamaklı öğrenci seçme sınavı sisteminde alanları ile ilgili ek puan tablosunun genişletilerek ayrıca kontenjanlar verilmesi, ek puan katsayısının artırılması ve alanlarında yetenek sınavlarına tabi tutulması.⁵³⁰

Artvin

Meslekî ve teknik eğitime bağlı okulların (Anadolu meslek lisesi, teknik lise, meslek lisesi) üniversiteye girişte yerlerinin belirginleştirilmesi, ayrıca meslekî ve teknik eğitimin yükseköğrenimle bütünleştirilmesi ve öğrencilere branşı ile ilgili tüm yükseköğretim programlarına geçişte ek puan verilmesi.⁵³¹ Üniversiteye giriş sınavlarında meslek liseleri ile genel liseler aynı sınava tabi tutulmaktadır.⁵³² Meslek lisesi mezunlarına üniversite sınavlarında alan bilgisi ile ilgili sorular da yöneltilmelidir.⁵³³

Bartın

Programlar arasında yatay ve dikey geçişler esnek bir temelle modüler sistem esasına göre yapılmalıdır. Öğrenciler kendi alanlarında ön lisans eğitimlerine sınavsız olarak katılmalıdır. Meslekî ve teknik eğitimdeki öğrencilerin yükseköğrenimde geçişlerinde, bölümleri doğrultusunda daha fazla ek puan verilmelidir.⁵³⁴

Bolu

Yükseköğretime yöneltilen meslek çıkışlı öğrenciler, diğer genel ortaöğretim öğrencilerinden farklı bir puanlamayla mesleğe yönelik üst öğrenime gitmeleri sağlanmalı, alanlarında üst öğrenim yapmak cazip hâle getirilmelidir.⁵³⁵ Meslek lisesi mezunlarının yüksekokullara geçişleri için programlarında gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.⁵³⁶

Çorum

Meslekî ve teknik eğitim veren okullarımızın alanlarında üniversiteye girişleri için kontenjan, ek puan vb. teşvikler getirilmemiştir.⁵³⁷ Kadınlarımızın okuma ve çalışma hakkı bireylerinin inisiyatifine bırakılmıştır.⁵³⁸ Meslek lisesi mezunlarının

⁵³⁰ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.4.

⁵³¹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.12.

⁵³² 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.15.

⁵³³ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.16.

⁵³⁴ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.22.

⁵³⁵ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.44.

⁵³⁶ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.47.

⁵³⁷ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.55.

⁵³⁸ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.57.

alanları ile ilgili lisans programlarına girişleri kolaylaştırılmalıdır. Ön lisans programlarına ise sınavsız girmeleri sağlanmalı, ön lisans programlarında getirilen barajları aşma başarısı gösterebilenlere lisans eğitime geçme olanağı genişletilmelidir.⁵³⁹ Kadınlarımızın okuma ve çalışma inisiyatifi aile bireylerine bırakılmamalıdır. Toplum değerlerimiz korunarak ve bilinçli olarak kadınlarımız meslek sahibi yapılmalıdır.⁵⁴⁰ Meslekî eğitimde kalitenin artırılabilmesi için 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Yükseköğretim Kanunu ile 3308 sayılı Kanunlarda gerekli düzenlemeler yapılarak meslek lisesi mezunlarının kendi alanlarında meslek yüksekokullarına dikey geçiş yapabilmeleri sağlanmalı, lisans bazında meslek lisesi mezunlarına üniversitelerde özel kontenjan ayrılmalıdır.⁵⁴¹ Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi sınavında meslek dersleriyle ilgili soruların olmayışı, öğrencileri başarısızlığa itmektedir. Bu durum Anayasadaki eşitlik ilkesine ters düşmektedir.⁵⁴² Öğrenci seçme sınavında, meslekî okulların türlerine göre sorular sorulmalıdır.⁵⁴³

Gümüşhane

Meslek liseleri ile genel lise öğrencilerinin yükseköğrenime girişlerinde sınav sisteminde eşit şartlara sahip olamamaları.⁵⁴⁴

Karabük

Örgün ve yaygın meslekî eğitiminde toplumun kalkınması açısından kadın eğitime gerektiği kadar önem verilmemesi.⁵⁴⁵

Kastamonu

Meslekî ve teknik eğitim mezunları kendi alanlarında lisans öğretimi veren fakülte ve yüksekokullara geçişte adeta cezalandırılmış, bu öğrencilerimize ön lisans öğretimi veren meslek yüksekokulları yeterli görül müştür. Bu durum meslekî eğitime öğrenci akışını olumsuz etkilemiştir.⁵⁴⁶ Meslekî ve teknik liselerden mezun olan öğrencilerin yükseköğrenime geçişleri ortaöğretim başarı puanı nedeni ile zorlaşmaktadır.⁵⁴⁷ Meslekî ve teknik liselerden mezun olanların ortaöğretim başarı

⁵³⁹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.58.

⁵⁴⁰ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.60.

⁵⁴¹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.62.

⁵⁴² 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.63.

⁵⁴³ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.65.

⁵⁴⁴ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.83.

⁵⁴⁵ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.87.

⁵⁴⁶ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.95.

⁵⁴⁷ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.98.

puanı diğer liselerle eşit olmalı ve okullarda gördükleri derslerle ilgili bölümlerde de ek puan verilmeli, yükseköğrenim kurumlarına girişleri kolaylaştırılmalı veya sınavsız geçişleri sağlanmalıdır.⁵⁴⁸

Rize

Meslekî ve teknik eğitim kurumlarından mezun olan öğrencilerin kendi branşları doğrultusunda meslek yüksekokullarına meslekî ve beceri sınavına göre yerleştirilmelidir. Ayrıca kendi branşları doğrultusunda lisans eğitimini seçtiklerinde ek puan verilmelidir.⁵⁴⁹ Millî Eğitim Kanununun 32. maddesinde İmam-Hatip Liseleri tanımlanmıştır.⁵⁵⁰ İmam-Hatip Liselerinin statülerinin yeniden belirlenmesi gerekmektedir.⁵⁵¹ Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına meslek lisesi ve teknik liseleri birincilikle bitiren öğrencilerin sınavsız veya daha fazla ek puan verilerek alınması sağlanmalıdır.⁵⁵²

Samsun

Meslekî ve teknik liselerin mezunlarının özellikle meslek liseleri, anadolu meslek ve teknik lise alanlarıyla ilgili yükseköğretim programlarına geçişleri sürekli bu okul mezunları aleyhine problemler ortaya koymuştur.⁵⁵³ Meslekî ve teknik ortaöğretim kurumları öğrencilerinin yükseköğrenim sınavlarında Yükseköğretim Kurumunun yeni uygulamaya koyduğu mevcut katsayı eşitsizliği ortadan kaldırılmalı, kendi alanlarında yükseköğrenim görececek olan öğrencilere bu sınavlarda ek puan uygulanmalıdır.⁵⁵⁴ Meslek lisesi mezunları öğrenci seçme sınavından sonra öğretmen fakültelerine yetenek sınavı ile alınmalı, öğrenci seçme sınavında meslekî alan sorularına yer verilmelidir.⁵⁵⁵

Sinop

Türk eğitim sisteminde süreklilik ilkesi hayata geçirilmeli sistem yap-boz tahtası olmaktan kurtarılarak eğitim sistemi bir bütün olarak çağdaş, demokratik, bilimsel, laik ve cins ayrımcı olmayan bir yapıya kavuşturulmalıdır.⁵⁵⁶

⁵⁴⁸ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.99.

⁵⁴⁹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.115.

⁵⁵⁰ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.116.

⁵⁵¹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.117.

⁵⁵² 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.119.

⁵⁵³ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.124.

⁵⁵⁴ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.127.

⁵⁵⁵ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.130.

⁵⁵⁶ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.137.

Tokat

Meslekî ve teknik öğretim kurumlarından mezun olanların yükseköğretime geçişleri kolaylaştırılmalı, ek puan tablosu genişletilmelidir.⁵⁵⁷

Trabzon

Meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun öğrencilerin lisans eğitiminin yalnızca öğretmen yetiştiren kurumlarda yapılabileceği ve kendi alanlarındaki lisans programlarına geçişlerinin engellendiği bilinen bir gerçektir.⁵⁵⁸

Zonguldak

Meslekî ve teknik eğitim okulunun herhangi bir bölümünü bitiren bir öğrenci o alandaki yükseköğretime devam etmek istiyorsa ek puan verilmelidir ve ön lisans yapan meslek yüksekokullarına sınavsız alınmalıdır.⁵⁵⁹ 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu'nda gerekli düzenlemeler yapılarak öğrencilerin yetiştirildiği alanda yükseköğrenime sınavsız giriş hakkının verilmesi gereklidir.⁵⁶⁰

Marmara Bölgesi

Bu bölgedeki iller; Balıkesir, Bilecik, Bursa, Çanakkale, Edirne, İstanbul, Kırklareli, Kocaeli, Sakarya, Tekirdağ ve Yalova illerini kapsamaktadır.⁵⁶¹

Bilecik

Eğitim sistemimizde genel ve meslekî eğitim sistemi arasında bir çatışma vardır.⁵⁶² Meslek lisesi mezunları gördükleri öğretim programları doğrultusunda üniversiteye veya alanlarındaki ve kendi bölgelerindeki meslek yüksekokullarının ilgili programlarına sınavsız girebilmelidir.⁵⁶³

Bursa

Meslek liseleri eğitim amaçlarının dışına çıkmıştır. Üniversiteye gidilecek bir okul olarak görülmektedir. Üniversiteye giriş şartları değiştirilmelidir. Meslek lisesi mezunları kendi mesleği hakkında yükseköğrenime geçebilmeli diğer bölümlere geçişleri sınırlandırılmalıdır.⁵⁶⁴

⁵⁵⁷ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.145.

⁵⁵⁸ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.151.

⁵⁵⁹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.162.

⁵⁶⁰ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.167.

⁵⁶¹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.175.

⁵⁶² 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.187.

⁵⁶³ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.188.

⁵⁶⁴ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.205.

Çanakkale

Öğrenim gören öğrencilerin bölümlerinin devamı olan yükseköğretim kurumlarına devam edememesi, ek puan avantajından yeterince yararlanamaması, öğrencilerin genel lise mezunları ile aynı şartlarda sınava alınmaları ve sınavlarda meslek dersleriyle ilgili soruların olmaması ana sorunlar olarak sıralanabilir.⁵⁶⁵ Öğrencilerin yetiştirildikleri alanda yükseköğrenime devamları desteklenmelidir. Meslek yüksekokullarına sadece meslek liselerinin ilgili bölümlerinden öğrenci alınması ve mezunlarından yüksek başarı gösterenlerin lisans eğitimine geçmeleri sağlanmalıdır.⁵⁶⁶ Meslek lisesi mezunlarının ara insan gücü gereksinimi karşılamaya yönelik olması gerekmektedir. Bu okul mezunları isterlerse sınavsız olarak meslek yüksekokullarına devam edebilmeli, dikey geçiş koşullarını sağladığında fakültelere geçebilmelidir.⁵⁶⁷

Edirne

Meslek liselerinin asıl amacının işgücüne uygun olarak ara nitelikli eleman yetiştirmek ve ilgili bir üst eğitim kurumuna hazırlamaktır. Bu amaçla meslek lisesi mezunu, öncelikle alanları ile ilgili bir üst eğitim kurumuna yönlendirilmelidir. Ancak alanları dışında lisans programına devam etmek isteyenlerin bir yıllık geçiş programından sonra bir üst eğitim kurumuna geçişi sağlanmalı, bunun dışında hiçbir suretle alanların dışında bir programa alınmamalı.⁵⁶⁸ İmam-Hatip Liselerinde uygulamalı derslerde 15+8 saat ücret alınması sağlanmalı.⁵⁶⁹

İstanbul

Genel öğretim kurumlarını bitirenlere üniversiteye girişte, alanlarında bir yükseköğretim programını seçmeleri hâlinde, ortaöğretim başarı puanları 0,5 ile çarpıldığı hâlde, meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarını bitiren öğrencilerin ortaöğretim başarı puanları ise 0,2 ile çarpılmaktadır. Bu durum, meslekî ve teknik ortaöğretim öğrencilerinin aleyhine bir durum oluşturmaktadır.⁵⁷⁰ Meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarını bitiren öğrencilerin üniversiteye girişte, kendi alanlarında

⁵⁶⁵ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.206.

⁵⁶⁶ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.209.

⁵⁶⁷ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.210.

⁵⁶⁸ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.216.

⁵⁶⁹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.221.

⁵⁷⁰ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.224.

lisans düzeyinde bir yükseköğretim programını seçmeleri hâlinde, genel ortaöğretim kurumlarında olduğu gibi ortaöğretim başarı puanları 0,5 ile çarpılmalıdır.⁵⁷¹

Kırklareli

Meslekî ve teknik liselerde ağırlık meslek derslerinde olduğu için bu liselerde okuyan öğrencilerin yükseköğrenime devam etme şansı az olmaktadır.⁵⁷²

Sakarya

Meslek lisesi öğrencilerinin kendi alanlarında yükseköğretim programlarına geçişlerinde güçlükler bulunmaktadır.⁵⁷³ Meslek lisesi öğrencilerinin kendi alanlarında yükseköğretim kurumlarına girmelerini kolaylaştıracak yeni düzenlemeler getirilmelidir. Bu öğrenciler için, alanları ile ilgili yükseköğretim programlarında makul bir kontenjan ayrılmalı mezunların ise alanlarında meslek yüksekokullarına sınavsız alınmaları sağlanmalıdır.⁵⁷⁴

Yalova

İmam-Hatip Liselerinin diplomalarında alan belirlenmelidir.⁵⁷⁵ Öğrencilerdeki ahlâkî ve kişilik bozulmalarının önüne geçmek, daha iyi ve bilinçli yetişmelerini sağlamak için işletmelerdeki eğitim sorumluları belirli merkezlerde pedagojik eğitimden geçirilmelidir.⁵⁷⁶

Ege Bölgesi

Bu bölgedeki iller; Afyon, Aydın, Denizli, İzmir, Kütahya, Manisa, Muğla, Uşak illerini kapsamaktadır.⁵⁷⁷

Aydın

Meslek lisesi ve teknik liselerin başarılı öğrencilerinin kendi alanlarındaki yükseköğretim programlarına geçişlerinde zorluklar vardır.⁵⁷⁸ Teknik lise ve meslek lisesi öğrencilerinden başarılı olanların kendi alanlarındaki; Meslek yüksekokullarına sınavsız alınması ve 3. sınıfta barajı aşan öğrencilerin lisans eğitimine devam etmesi sağlanmalıdır. Alanlarında fakültelere sınavla ek puan verilerek geçiş sağlanmalıdır.⁵⁷⁹

⁵⁷¹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.226.

⁵⁷² 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.235.

⁵⁷³ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.253.

⁵⁷⁴ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.254.

⁵⁷⁵ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.275.

⁵⁷⁶ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.277.

⁵⁷⁷ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.285.

⁵⁷⁸ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.294.

⁵⁷⁹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.295.

Farklı müfredatları takip eden ortaöğretimi bitirmiş farklı öğrenciler aynı sorularla Öğrenci Seçme Sınavına tabi tutulmakta meslekî, teknik ve beceri göz ardı edilmektedir.⁵⁸⁰ Meslek lisesi statüsündeki İmam-Hatip Lisesi meslek dersi öğretmenlerine meslekî tatbikat faaliyetlerinde görev almaları hâlinde koordinatör öğretmen statüsünün verilmesi gereklidir.⁵⁸¹

İzmir

Meslek lisesi öğrencilerinin üniversitelere girebilmeleri engellenmektedir.⁵⁸²

Kütahya

Ortaöğretimdeki yatay-dikey geçişler esnek bir temelde ve modüler sistem esasına göre ön koşulsuz olarak yapılmalıdır. Dikey geçişlerde ortaöğretim programını tamamlayanlar, ilgili dalları dışındaki üniversite programlarını sürdürmek istemeleri hâlinde katsayı ve ek puan ile sınırlandırılmalıdır. Ortaöğretimden yükseköğretime geçişte alan değişikliğinin getirdiği sorunlar mevcuttur.⁵⁸³ Ortaöğretimden yükseköğretime geçişte öğrencinin tercihi, alanıyla ilgili olması hâlinde gereken katsayı artışı ve ek puan düzenlemesi ile özendirici tedbirlerin geçiş sistemini destekleyerek program devamlılığı ve bütünlüğü sağlanmalıdır.⁵⁸⁴ İmam-Hatip Lisesi mezunlarının istihdam darlığı ve meslekî uygulamanın diğer okullardan farklı oluşu.⁵⁸⁵ İmam-Hatip Lisesi mezunlarına bilgisayar, yabancı dil kursları verilmeli ve müftülüklerle işbirliği yapılarak öğrencilerin mesleğe yönelmede yapılacak yönetmelik değişikliği ile esasa bağlanmalıdır.⁵⁸⁶ Sorunlardan biri de İmam-Hatip Liselerinde yapılan uygulama çalışmalarının ücretle değerlendirilmemesidir.⁵⁸⁷

Manisa

Meslek yüksekokul mezunlarının başarıları oranlarında alanındaki lisans programlarına geçişleri sağlanmalıdır.⁵⁸⁸

⁵⁸⁰ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.299.

⁵⁸¹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.300.

⁵⁸² 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.315.

⁵⁸³ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.324.

⁵⁸⁴ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.325.

⁵⁸⁵ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.328.

⁵⁸⁶ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.329.

⁵⁸⁷ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.331.

⁵⁸⁸ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.336.

Akdeniz Bölgesi

Bu bölgedeki iller; Adana, Antalya, Burdur, Hatay, Isparta, İçel, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerini kapsamaktadır.⁵⁸⁹

Adana

Meslek eğitimi veren okullardan mezun olan öğrencilerin, kendi branşlarında yükseköğrenim yapmalarını engelleyici unsurların kaldırılması gerekmektedir.⁵⁹⁰

Burdur

Cinsiyet ayrımcılığına dayalı okul örgütlenmesi vardır. Kurumlar arasında program devamlılığının ve bütünlüğünün sağlanması gereklidir.⁵⁹¹ Meslek liselerinden mezun olanların kendi alanlarında yükseköğrenim veren okullara (meslek yüksekokulu) sınavsız devam etmeleri sağlanmalıdır.⁵⁹²

Hatay

1999 yılında yapılacak Öğrenci Seçme Sınavı incelendiğinde meslek liselerinin önünün kesildiği görülmektedir.⁵⁹³ Üniversite sınavlarında Meslek Lisesi mezunları ile Fen ve Anadolu Lisesi mezunlarına aynı sorular sorulmaktadır.⁵⁹⁴ Üniversite sınavlarında meslek lisesi mezunlarına ayrı başlıklar altında sorular sorulmalıdır.⁵⁹⁵

Kahramanmaraş

Meslek lisesi öğrencilerine kendi meslek alanları ile ilgili yükseköğretim programlarına girişte bariz bir kısıtlama söz konusudur.⁵⁹⁶ Meslek liselerinden mezun olan bir öğrenciye bitirdiği bölümün devamı olan meslek yüksekokullarının ilgili bölümlerine ortaöğretim başarı puanına göre sınavsız kayıt yaptırma hakkı tanınmalıdır.⁵⁹⁷ Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından 1998 – 1999 öğretim yılı uygulanmaya konulan yeni sınav sistemi ile meslek okullarının üniversiteye geçişleri kısıtlanmaktadır.⁵⁹⁸ Meslek lisesi mezunları ek bir sınavla branşları ile ilgili alanlara gidebilmeli, yatay ve dikey geçişleri sağlanmalı.⁵⁹⁹

⁵⁸⁹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.361.

⁵⁹⁰ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.367.

⁵⁹¹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.384.

⁵⁹² 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.388.

⁵⁹³ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.395.

⁵⁹⁴ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.398.

⁵⁹⁵ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.399.

⁵⁹⁶ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.422.

⁵⁹⁷ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.423.

⁵⁹⁸ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.426.

⁵⁹⁹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.427.

Osmaniye

Mevcut Anadolu İmam-Hatip ve İmam-Hatip Liselerinin statülerinin net olarak belli olmaması nedeniyle öğrenci nakillerinde problemler yaşandığı görülmektedir.⁶⁰⁰ İmam-Hatip Lisesi de meslekî teknik eğitimde yer almalı, İmam-Hatip Lisesi öğrencilerin alanları ve statüleri net bir şekilde belirlenmelidir.⁶⁰¹ 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda belirtilen amaçların ve benimsenen ilkelerin gerçekleştirilmesi gerekir.⁶⁰² Yetişkin eğitime önem verilmelidir.⁶⁰³

Güneydoğu Anadolu Bölgesi

Bu bölgedeki iller; Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Şanlıurfa ve Siirt illerini kapsamaktadır.⁶⁰⁴

Diyarbakır

Farklı katsayı uygulanması (0.2-0.5) öğrenciler arasında eğitimde fırsat eşitliğine engel görüldüğünden kaldırılmalıdır.⁶⁰⁵

Gaziantep

Mevcut durumda ortaöğretim kurumları ile yükseköğretim kurumları arasında program devamlılığı ve bütünlüğü bulunmamaktadır.⁶⁰⁶ Meslek lisesi çıkışlı öğrencilere, ön lisans eğitimine doğrudan geçiş hakkı verilmeli, kendi branşları doğrultusunda lisans eğitimi yapmak istedikleri takdirde, ek artı puan verilmelidir.⁶⁰⁷

Kilis

Üniversite adayı öğrencileri için ortaöğretim kademesinde kazandıkları meslek bilgisi ve becerisini de ölçebilen bir sınav sistemi geliştirilmelidir. Ortaöğretimleri süresince gördükleri programların devamı olan yükseköğretim programlarına bazı önceliklerle alınmasının yolu sağlanmalı hatta direkt olarak alınmalıdır.⁶⁰⁸ Meslek lisesi öğrencilerine branşları ile ilgili yüksekokula geçişte ek puanda artış sağlanmalıdır.⁶⁰⁹

⁶⁰⁰ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.432.

⁶⁰¹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.433.

⁶⁰² 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.438.

⁶⁰³ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.439.

⁶⁰⁴ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.443.

⁶⁰⁵ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.463.

⁶⁰⁶ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.472.

⁶⁰⁷ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.473.

⁶⁰⁸ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.483.

⁶⁰⁹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.487.

Şanlıurfa

Dünya standartlarında yükseköğretimin olabilmesi için; Öğrenci Seçme Sınavlarında, ortaöğretimde okutulan derslerin tümünden soru sorulmasının sağlanması gerekmektedir.⁶¹⁰

Siirt

Sekiz yıllık kesintisiz eğitimle birlikte ortaokul kısımları kapanan kurumlara ilgi azalmıştır. İlköğretimde bu kurumları tanıtıcı ve yönlendirici faaliyetlerin yetersizliği genel liseler önündeki yığılmayı artırmıştır.⁶¹¹ Yükseköğretime giriş sınavında yalnızca genel liselerde uygulanan programlar baz alınarak sorular hazırlanmakta, meslek lisesi mezunlarının öğrenimleri süresince edindikleri bilgi beceriyi ölçen bir sistem bulunmamaktadır.⁶¹²

Doğu Anadolu Bölgesi

Bu bölgedeki iller; Ağrı, Ardahan, Bingöl, Bitlis, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Hakkari, Iğdır, Kars, Malatya, Muş, Şırnak, Tunceli ve Van illerini kapsamaktadır.⁶¹³

Ağrı

En küçük yerleşim yerlerine kadar gidilerek ailelerin eğitim yoluna gidilmeli, kız çocuklarının okutulması ve meslek sahibi edinmeleri hakkında bilgi verilmesi gerekmektedir.⁶¹⁴

Bitlis

Kadınların eğitilememesi sosyal bakımdan sağlıklı bir neslin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Ortaöğretim sonrası meslek lisesi çıkışlı öğrencilerin yükseköğretime girişte aleyhlerine olan durumların ortadan kaldırılması ve meslek lisesinde okuduğu program doğrultusunda yükseköğretim görme imkânı öğrencilere tanınmalıdır.⁶¹⁵ Meslek liseleri mezunlarının genel üniversite imtihanlarının yanında yine Türkiye çapında aynı branşlar arasında liseden aldığı meslek bilgilerine dayalı bir imtihanla ilgili yükseköğrenime devamları sağlanabilir. Böylece hangi meslek lisesinin hangi bölümünü bitirdiyse o bölümün üst öğrenime meslek bilgilerine dayalı bir imtihanla gireceğinden hem âdil olmayan bir yarışmaya tabi tutulmayacaktır, hem

⁶¹⁰ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.498.

⁶¹¹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.506.

⁶¹² 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.509.

⁶¹³ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.519.

⁶¹⁴ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.522.

⁶¹⁵ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.545.

de ilgili yükseköğretime hazırbulunuşluğu yüksek olarak gideceğinden yükseköğrenimin de kalitesi artacaktır.⁶¹⁶

Erzurum

Yeni çıkan öğrenci seçme sınavı sistemiyle meslek lisesi mezunlarının üniversiteye geçişleri kolay olmamaktadır.⁶¹⁷ Teknik eğitim, mühendislik, ilahiyat ve işletme fakültelerine geçişte meslek lisesi mezunlarına belli oranda kontenjan ayrılmalı, meslek yüksekokullarına sınavsız geçiş sağlanmalı, uygulamada hesaplanan okul başarı puan katsayısı artırılmalıdır.⁶¹⁸

Iğdır

Meslekî ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler, yükseköğretim programlarına alınırken genel ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerle aynı müfredat programına göre öğrenci seçme yerleştirme sınavlarına alınmaktadırlar. Bu da haksızlıklara ve eşitsizliğe sebep olmaktadır. Fakültelerin bazı bölümlerinden mezun olanların meslek liselerine öğretmen olarak atanmaları sağlanırken, meslek liselerinden mezun olanlar için bu fakültelelere giriş kolaylığı sağlanmamaktadır.⁶¹⁹ Meslek liselerinde ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilere, yükseköğretim programına geçiş kolaylığı sağlanmalıdır. Bunu yaparken ya sınavsız geçişleri sağlanmalı ya da üniversite sınavlarındaki eşitsizlik ortadan kaldırılmalıdır. Çünkü meslek liseleri ile normal liseleri üniversite sınavlarında eşit bir şekilde yarıştırmak müfredat açısından yanlıştır. Bu sınavlara soru hazırlarken meslek liselerinin programları doğrultusunda da sorular olmalıdır.⁶²⁰

Malatya

Meslek liseleri mezunlarının önemli bir bölümü yükseköğrenimlerini alanları dışında yapmakta veya yapmak için uğraşmaktadırlar. Meslek liselerinde kendi alanlarında, meslek yüksekokullarına geçişler ortaöğretim başarı puanlarına göre sınavsız olmalıdır.⁶²¹

⁶¹⁶ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.547.

⁶¹⁷ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.571.

⁶¹⁸ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.572.

⁶¹⁹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.582.

⁶²⁰ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.584.

⁶²¹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.605.

Van

Meslek Liselerinden mezun olan öğrenciler kendi alanlarındaki bütün yükseköğretim kurumlarına devamlarının sağlanması açısından ek puan vb. ile teşvik edilmelidir.⁶²²

İç Anadolu Bölgesi

Bu bölgedeki iller; Aksaray, Ankara, Çankırı, Eskişehir, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Nevşehir, Niğde, Sivas ve Yozgat illerini kapsamaktadır.⁶²³

Ankara

Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 31'inci maddesi "Lise veya dengi okulları bitirenler, Yükseköğretim Kurumuna girmek için aday olmaya hak kazanırlar. Hangi yükseköğretim kurumlarına, hangi programları bitirenlerin nasıl girecekleri, giriş şartları Millî Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapılarak Yükseköğretim Kurulu tarafından tespit edilir." hükmüne amir iken; Yükseköğretim programları ile ortaöğretim programları arasında güçlü bir bağ kurulamamıştır. Meslek yüksekokullarına geçiş ile ilgili yeni düzenlemeler gerekmektedir.⁶²⁴ İmam-Hatip Liselerinin örgün eğitim sistemi içindeki yeri sürekli tartışma konusu olmaktadır.⁶²⁵ İmam-Hatip Liseleri örgün meslekî ve teknik eğitim içerisinde düşünülmemekte olup, sistem içindeki yeri ilgili kurumların görüşü alınarak netleştirilmelidir.⁶²⁶

Karaman

Öğrencilerin istediği alanda bir yükseköğrenime girmesinde engeller vardır.⁶²⁷ İmam-Hatip Liselerinin kimliklerinin belirlenmesi (meslek lisesi veya genel lise olup olmadığı) gerekmektedir.⁶²⁸

Kayseri

Meslekî ve teknik eğitim veren örgün ve yaygın eğitim kurumlarının müfredatına meslek ahlâkı dersleri konulmalıdır. 3308 sayılı Yasanın özünde bulunan ahilik meslek ahlâkına uygun olan dersler konulmalıdır.⁶²⁹ Meslek liselerinden mezun

⁶²² 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.642.

⁶²³ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.651.

⁶²⁴ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.661.

⁶²⁵ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.662.

⁶²⁶ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.663.

⁶²⁷ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.697.

⁶²⁸ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.699.

⁶²⁹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.709.

olanlar meslek yüksekokullarına sınavsız alınmalı bu okulları bitiren öğrencilerin de istemeleri hâlinde meslekleri ile ilgili lisans ve lisansüstü eğitimlerini tamamlayabilmelidir.⁶³⁰

Kırıkkale

Yüksekokula öğrenci seçiminde genel sınavın yanında, alanın gerektirdiği özel bilgi, beceri ve yetenek sınavı yapılmalı ve bu kurumlara sadece meslekî eğitim görmüş kişiler arasından seçme yapılmalı, normal ortaöğretim kurumundan gelen kişiler bu sınava girmemeli.⁶³¹

Nevşehir

Sınavlarda fırsat eşitliği yoktur. Sadece bir miktar verilen ek puanlarla bu açık kapatılmaya çalışılmaktadır. Ek puan uygulamasında okullar arasında fark gözetilmektedir.⁶³²

Niğde

Yükseköğretime girişte sınav sisteminden kaynaklanan sorunlar mevcuttur.⁶³³

Yozgat

Millî Eğitim Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu arasında koordinasyon sağlanmalı, meslek lisesi mezunları ve meslek eğitimi gören öğrenciler meslek yüksekokullarına doğrudan geçiş yapabilmelidir.⁶³⁴

18. Millî Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı İl Komisyon Raporları

01 – 05 Kasım 2010 tarihinde düzenlenmesine karar verilen 18. Millî Eğitim Şûrası için yapılan hazırlık çalışmalarından biri de il çalışmalarıdır. Bu rapor, konumuzla ilgili olarak önemli veriler sunmaktadır. Özellikle değerler eğitimi ağırlık veren bir rapordur. Din eğitimi ve öğretimi ile ilgili tespit ettiğimiz sorun ve önerilere detaylı olarak yer vereceğiz.

18. Millî Eğitim Şûrası İl Çalışmaları için oluşturulan komisyon başlıkları; “İlköğretim ve Ortaöğretimin Güçlendirilmesi, Ortaöğretime Erişimin Sağlanması, Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi, Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Yönlendirme” şeklindedir.

⁶³⁰ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.710.

⁶³¹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.723.

⁶³² 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.750.

⁶³³ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.761.

⁶³⁴ 16. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.781.

İlköğretim ve Ortaöğretimin Güçlendirilmesi, Ortaöğretime Erişimin Sağlanması Komisyonu

Ordu

Toplumsal, kültürel ve manevî değerler kazandıran çalışmalar yapılmalı.⁶³⁵

Osmaniye

Dinî eğitim almak isteyen bireylerin, bu ihtiyaçlarının İmam-Hatip Liseleri dışındaki eğitim kurumlarında yeterince verilmiyor olması.⁶³⁶ Öğrencilerimiz, kendilerine özgü özellikleri korunarak sosyal ideallerle güçlendirilmeli, yıkıcı rekabet anlayışından uzak, değerler eğitiminin merkeze alındığı bir söylem ve anlayışla yetiştirilmeli.⁶³⁷

Rize

Ailelerin eğitim düzeylerinin düşük olması, ailelerin kız çocukların ortaöğretime devam etmesine sıcak bakmaması.⁶³⁸

Samsun

Ders kitaplarında her türlü ayrımcılığı ve şiddeti çağrıştıran ifadelerden ve görsellerden kaçınılmalı.⁶³⁹ Ortaöğretime erişimin kolaylaştırılması için ilçe ve köyler bazında projeler hazırlanmalı, kız çocuklarının okuması için köy veya mahalle muhtarlarının desteği ile belde veya ilçenin ileri gelenlerinden oluşan heyetlerle ikna heyetleri oluşturulmalı ve gerekirse bütün aileler ziyaret edilmeli.⁶⁴⁰

Siirt

Gelenek ve göreneklerden dolayı okula gönderilmeyen kız öğrencilerin okula devamlarının sağlanması için kampanyalara etkinlik kazandırılmalı.⁶⁴¹

Şanlıurfa

Eğitim sistemimiz esnek ve hoşgörülü, insan haklarına saygılı, demokrasiye bağlı, ulusal ve evrensel sanat ve kültürü benimseyen; estetik değerlere önem veren

⁶³⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı İl Komisyon Raporları**, Cilt-II, Ankara, 2011, s.9.

⁶³⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.12.

⁶³⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.14.

⁶³⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.19.

⁶³⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.25.

⁶⁴⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.26.

⁶⁴¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.28.

insan tipini yetiştirmeli.⁶⁴² Yükseköğretime geçişte katsayı uygulaması ortadan kaldırılmalı.⁶⁴³

Şırnak

Kız öğrencilerin ortaöğretime gönderilme oranının çok düşük olması, bununla ilgili anne ve babalarla yeterli rehberlik çalışmalarının yapılmaması.⁶⁴⁴

Tokat

Genel lise ile meslek liseleri arasındaki katsayı adaletsizliğinin devam etmesi.⁶⁴⁵ Özellikle kız çocuklarını çeşitli gerekçelerle ortaöğretime göndermek istemeyen veliler bilgilendirilmeli, örnek kişi ve durumlar gösterilerek bilgilendirici ve cesaretlendirici çalışmalar yapılmalı.⁶⁴⁶ Aile onayı da olsa kız çocuklarının 18 yaşından önce evlenmelerine imkân verilmemeli. Türk millî eğitiminin genel ve özel amaçlarına uygun olmayan TV dizi ve programları denetime tabi tutulmalı, özellikle ortaöğretime olan yanlış bakış açısı ortadan kaldırılmalı. Meslek liselerine üniversite giriş sınavında uygulanan katsayı farkı kaldırılmalı.⁶⁴⁷

Trabzon

Uyuşturucu, kumar ve zararlı alışkanlıklar konusunda yönetim, aile ve emniyet iş birliğinin sağlanamaması.⁶⁴⁸ Yönlendirmede değer eğitime daha fazla yer verilmeli.⁶⁴⁹ Uyuşturucu, kumar ve zararlı alışkanlıklar konusunda yönetim, aile ve emniyet iş birliğinin sağlıklı yürütülmesi sağlanmalı, öğrenci olmayan bazı grupların okul önlerinde öğrenciler üzerinde uyguladıkları baskı ve şiddetin giderilmesi, sadece okul idaresine bırakılmamalı. Öğrencilerin gelişimlerini olumsuz etkileyen zararlı, görsel ve basılı yayınların engellenmesi konusunda ilgili kuruluşların hassas davranmaları ve gereğini yapmaları sağlanmalı.⁶⁵⁰

Tunceli

Fırsat eşitliğinin sağlanamaması.⁶⁵¹

⁶⁴² 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.38.

⁶⁴³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.39.

⁶⁴⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.41.

⁶⁴⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.45.

⁶⁴⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.46.

⁶⁴⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.47.

⁶⁴⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.48.

⁶⁴⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.49.

⁶⁵⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.50.

⁶⁵¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.51.

Uşak

Okullarda şiddet olaylarının yaşanması.⁶⁵² Okullarda şiddet olaylarının önlenmesi için, değerler eğitime önem verilmeli, okul yöneticileri ve öğretmenlerin de bu değerlere uygun davranışlar göstermeleri sağlanmalı, şiddetin azaltılması açısından imkânlar ölçüsünde birinci ve ikinci kademenin binaları ayrılmalı.⁶⁵³ Ekonomik yetersizlik ve aile baskısı nedeniyle okula gidemeyen çocuklara imkân sağlanmalı, “Haydi Kızlar Okula” vb. kampanyalar geliştirilerek teşvik edilmeli.⁶⁵⁴

Van

Üniversiteye geçişte meslek liselerinin aleyhine uygulanan katsayı uygulaması tamamen kaldırılmalı. Çağ nüfusundaki gençlerin (özellikle kızların) okula devamının sağlanmasında ailelerle sürdürülen iletişim devam ettirilmeli.⁶⁵⁵ Özellikle görsel medyadaki şiddet içeren ve olumsuz davranışları sergileyen çeşitli dizi ve filmlerin çocukları ruhsal ve psikolojik olarak etkilemesi. Kız öğrencilerin okula devamlarının sağlanması için gerekli özendirici tedbirler alınmalı, okula gönderilmeme nedenlerinin araştırılarak, tespit edilen sorunların giderilmesi için çalışmalar yapılmalı.⁶⁵⁶

Yalova

Kültürel anlayış ve ekonomik imkânların farklılık arz etmesi. Her ne kadar kız öğrencilerin okula gidebilmeleri için ciddi kampanyalar uygulanmakta ise de Yalova’da dahi, sonradan göç ile ilimize gelen bazı ailelerde cinsiyete dayalı okula devam sorunlarının görülmesi. İlköğretimde aynı binada okuyan öğrenciler arasındaki yaş farklarından kaynaklanan korku, baskı, hatta şiddet ve taciz vb. olayların artması, bunların karakter gelişimini engellemesi.⁶⁵⁷

Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi Komisyonu

Raporda değerler eğitimi alanında dünyadaki gelişmelere değinilmekte; küreselleşen dünyamızda kişisel dinamiklerin her gün daha da önem kazandığı; kendisiyle barışık, mutlu ve başarılı yaşamın sırrının, toplumdaki herkesin temel etik değerleri anlaması ve uygulamasında olduğu vurgulanmaktadır.

⁶⁵² 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.53.

⁶⁵³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.54.

⁶⁵⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.55.

⁶⁵⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.58.

⁶⁵⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.59.

⁶⁵⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.61.

Raporda belirtildiği üzere, Amerika’da öğrenciler arasında yapılan araştırmalar sonucunda ahlâkî ve toplumsal değerler noktasında verilen eğitimlerin öğrencilere yeterli desteği vermediği görülmüş, bu noktada karakter eğitimi ya da değerler eğitimi çalışmalarının yapılmakta olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Amerika’da “Yaşam Koçluğu” gibi yeni metotlar ve eğitim anlayışları ortaya çıkmıştır. Değerler, toplumu oluşturan bireylere, nelerin önemli olduğunu, nelerin tercih edilmesi gerektiğini ve kısaca nasıl yaşanılması gerektiği konusunda yön göstericidir. Eğitim kurumlarının genel hedefleri incelendiğinde; vatansever olma, temiz olma, sağlığına dikkat etme, düzenli olma, âdil olma, yaratıcı olma, girişimci olma gibi değerlerin hedeflendiği görülmektedir. Bu noktada değerlerin içselleştirilmesi için okula, öğretmene, aileye ve sosyal çevreye çok önemli görevler düştüğü görülmektedir.

Raporun devamında AB ülkeleri, ABD ve özellikle Japonya’da değerler eğitimine büyük önem verildiği belirtilmiştir. Örneğin, Belçika’da değerler eğitimi din kültürü programı ile verilmektedir.

Raporda ifade edildiği üzere Batı toplumlarında, değerleri yeni nesillere öğretmek ve artan sorunların çözümüne katkıda bulunmak üzere “Daha İyi Bir Dünya İçin Değerlerimizi Paylaşalım” adlı uluslararası bir program geliştirilmiştir. Temel insan haklarına, insan varlığının onuruna ve değerine olan inancı yeniden pekiştirmek amacıyla on iki evrensel değer olarak; İş birliği, Özgürlük, Mutluluk, Dürüstlük, Sevgi, Alçakgönüllülük, Barış, Saygı, Sorumluluk, Sadelik, Hoşgörü, Birlik tespit edilmiştir.

Amerika, azalmakta olan kişisel ve toplumsal değerlerin tekrar ortaya çıkarılması ve geliştirilmesi amacıyla “Yaşayan Değerler Eğitimi Programı” (Living Values Educational Program) adı ile bir değer eğitimi programı yürürlüğe koymuştur.⁶⁵⁸

Değerler eğitimi yönünde dünyada yaşanan gelişmelere değinen raporda daha sonra bu konuda ülkemizde yaşanan sorunlara değinilmekte ve öneriler sunulmaktadır.

Adıyaman

Değerler eğitimi ile ilgili konulara müfredatta yer verilmesi, ancak bunların bireye aktarılmasına yönelik sistematik etkinliklerin, pratik uygulama örneklerinin, ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin, grup çalışmalarının, toplumsal ve sosyal faydaya dönük uygulama örneklerinin göz ardı edilmesi. Temel değerlerin

⁶⁵⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.79.

kazandırılmasında; idareci, öğretmen, yardımcı personel ve veliler tarafından ortak ve kararlı bir tavır sergilenememesi. Değerlerin oluşturulmasına yönelik kapsayıcı uygulama alanlarının yetersizliği. Değerlerle ilgili rol model oluşturmakta eksikliklerin olması. Birçok ailenin okul ve öğretmen seçerken, çocuğunun eğitim hayatını değerlendirirken, sadece sınav sonuçlarını dikkate alması, çocuğun bireysel gelişimini, karakter kazanma sürecini ve değerler eğitimi konusunda bulunduğu durumu önemsememesi. Eğitim kurumlarının değerlerle ilgili bir kurum kültürü oluşturmaya yönelik çabalarının karşılıksız kalması.⁶⁵⁹ Eğitim kurumları, değerler açısından somut hedefler belirlemeli, bu hedeflere okulun misyonunda yer verilerek, eğitim sürecinin her alanında göz önünde bulundurulmalı. Değerler eğitimi ile ilgili pratiğe dönük materyaller ve programlar hazırlanmalıdır. Müfredatta hangi değerlerin yıl içinde ön plana çıkarılacağı belirlenmeli. Değer eğitimi konusunda aileleri bilinçlendirici (seminer, konferans, rehberlik vb.) çalışmalara yer verilmeli. Değerlerle ilgili farkına varma ve bilinçlendirme çalışmalarına yer verilmeli. Değerlere geniş bir perspektiften bakılarak bu değerlerin içselleştirilmesi ve davranışa dönüştürülmesine dönük uygulama çalışmaları ve araçlar oluşturulmalı. Kuralların değer hâline dönüştürülmesine yönelik projelere yer verilmeli. Değerler eğitimi konusunda hizmet içi eğitim çalışmaları yapılmalı. Eğitim kurumlarının yıl boyunca değerler eğitimi ile ilgili olarak çevreye dönük bilinçlendirme çalışmaları, sosyal organizasyonlar ve faaliyetler üretmesi sağlanmalı.⁶⁶⁰

Ağrı

Ailelerin eğitim ve kültür seviyelerinin düşük olmasının değer kazandırmada olumsuz bir etkiye sahip olması. Çocukların çevrelerinde örnek alacakları modellerin yetersiz olması ile demokratik kültürün toplumda yeterince yerleşmemiş olması. Toplumda sosyal sorumluluk bilincinin yeterli olmaması, bireyseliğin öne çıkmasının, çocuklarda olumsuz değer yargıları ve davranış bozukluklarına neden olması. Büyüklerin davranışlarındaki olumsuzluklar, İnternet ve TV bağımlılığı, olumsuz içerikli dizi ve görüntülerin çocuklara izlettirilmesi.⁶⁶¹ Bakanlığımız tarafından değerler eğitimi konusunda çeşitli materyal ve stratejiler geliştirilip okullara gönderilmeli. Öğretmen yetiştirme programlarına değerler eğitimi ve meslek ahlâkı

⁶⁵⁹ 18. Milli Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.84.

⁶⁶⁰ 18. Milli Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.85.

⁶⁶¹ 18. Milli Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.87.

adı altında dersler konulmalı. Olumsuz medya yayınları hakkında halkı bilinçlendirici kampanyalar düzenlenmeli. Çevrede başarılı, örnek ve rol model olan kişiler eğitim ortamlarında öğrenciler ile buluşturulmalı. Kitle iletişim araçları yoluyla değer eğitimi konusunda toplumu bilgilendirecek ve bilinçlendirecek programlar düzenlenmeli.⁶⁶²

Aksaray

Spor, sanat, beceri ve değerler konusunda ortak akıl ve ortak tavır sergilenememesi. Eğitim sistemimizin, toplumun değerlerine uygun insan yetiştirmede eksikliklerin olması.⁶⁶³ Bütün değerlerin kazandırılmasında anne-baba eğitimi öncelikli olmalı, kamu kurumları ve sivil toplum örgütleri ortak hareket etmeli. Spor kompleksleri inşa edilirken estetiğe ve değer yargılarımıza uygunluk gözetilmeli (güvenlik, hijyen, kişisel mahremiyet ve ibadet ihtiyacı gibi). İnsana değerler kazandırma konusunda her yaşa uygun eğitim verilmeli; örnekleme, modelleme ve uygulamaya dayalı eğitime öncelik verilmeli. İnsan sosyal bir varlıktır. Devletin kanunları, toplumun millî-manevî ve evrensel değerlerinden soyutlanamaz. İnsanı ve toplumu mutlu kılan, geliştiren ve büyüten millî ve manevî değerlerdir. Değerler eğitime ağırlık verilmeli. Temel insanî ve millî değerlerden hareketle; insana ve doğaya sevgi ve saygı, vatanperverlik, kişilik haklarına saygı, yardımlaşma, fedakârlık, sosyal sorumluluk, millet malını koruma, birlik, beraberlik, komşuluk ve akrabalık ve inançlara karşı sorumluluk bilincinin kazandırılması gerekli. Spor ve sanatta toplumsal değerler gözetilmeli, sporcu ve sanatçı, değerlerimiz açısından milletimizi temsil edebilecek ve gelecek nesillere örnek olabilecek nitelikte olmalı.⁶⁶⁴

Ankara

Aile içi şiddet ve iletişim bozukluklarının öğrencilerin değerler eğitiminin oluşmasına engel teşkil etmesi ve karşılıklı saygı olgusunu azaltması. Medyanın öğrencilere örnek teşkil edecek yayınlar yapmaması. Kanunlarda ve yönetmeliklerde değerler eğitimi ideal anlamda tarif edildiği hâlde uygulamada davranış hâline getirilmemesi. Eğitimde yaratıcı drama ve tiyatro, değerler eğitime ağırlık verilmeli. Yazılı ve görsel medyada benimsenen değerleri koruyan ve sevdiren programlar, yazılar hazırlanmalı. Beceri ve değerler eğitimi kazandırmada sorun çözme ve düşünce

⁶⁶² 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.88.

⁶⁶³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.90.

⁶⁶⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.93.

eğitimine yönelik uygulamalara yer verilmeli.⁶⁶⁵ Okullarda verilen değerler eğitimi davranış hâline dönüşemediği için istenilen hedefe ulaşılamamaktadır. Öğrencilere olumlu modeller sunulmalı, öğrenci ve gençler olumsuz modellerden uzak tutulmalı, bu konuda yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Spor, sanat, bilim adamları okullarımızda öğrencilerle buluşturulmalı ve spor, sanat ve değerler konularında sosyal etkinlikler düzenlenmeli. Millî Eğitim Bakanlığı spor, sanat ve değerler eğitimi konularında panel, sempozyum ve çalıştaylar düzenlemeli, sonuçları kamuoyuyla paylaşmalı.⁶⁶⁶

Antalya

Ders planları yapılırken ilk hafta program üzerinde bilgi alışverişine ayrılmalı, ayrıca ilk hafta, iletişim becerileri, etik değerler eğitimi ve okul kültürü üzerinde durulmalı. Değerlerin okul içi uygulamalarda etkililiğinin artırılması için ilköğretim 4. ve 6. sınıf ile ortaöğretim 9. sınıf programına insan hakları ve demokrasi kazanımlarını sağlayacak ders veya dersler eklenmeli. Programlarda “özgürlük, eşitlik, hoşgörü, barış, dürüstlük ve doğruluk” gibi temel insanî değerlerle beraber iyi niyet, incelik, sevgi, saygı, sadakat, vefa, ölçülülük, yüreklilik, sorumluluk ve adalet gibi etik değerlere yer verilmeli. Farklılıklara saygı güçlendirilerek okul ortamı daha uzlaşmacı ve şiddetten uzak bir konuma getirilmeli. Öğrencilerin her şeyi olduğu gibi kabul eden değil, araştırmacı ve sorgulayıcı bir özellik kazanmalarını sağlamalı. Düşüncelerini rahatça ifade edebilen, yapılan eleştirilere açık olan ve başkalarıyla iş birliği yapabilen bireyler yetiştirilmeli. İnsanlığı ilgilendiren sorunlara ve çevresine duyarlı, vatanını ve milletini seven bireyler yetiştirmek amaçlanmalı. Arkadaşlık, kardeşlik, dostluk, paylaşım, dayanışma kavramlarını dolduracak etkinliklerle bencil yaklaşımlar giderilmeli. Değerler, 4., 6. ve 9. sınıflarda zorunlu derslere ilave edilecek bir dersle (örneğin vatandaşlık ve demokrasi-değerler eğitimi gibi) verilmeli.⁶⁶⁷

Artvin

Değerler eğitiminin spor, sanat ve beceri eğitimin bir sonucu olmasından dolayı spora ve sanata daha fazla önem verilerek toplumumuzda istendik değerlerin oluşturulması sağlanmalı.⁶⁶⁸

⁶⁶⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.96.

⁶⁶⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.97.

⁶⁶⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.102.

⁶⁶⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.106.

Aydın

Okulöncesi eğitimden başlamak üzere toplumun bütün fertlerine temel toplumsal değerlerin (eşitlik, adalet, dürüstlük, yalan söylememe, yasalara uyma, ülkeyi ve bayrağını sevmeye, büyüğüne saygı, küçüğüne sevgi, trafik kurallarına uyma) öğretilmesi ve ulusal görsel ve yazılı basın kuruluşlarıyla iş birliği yapılarak toplumun genel değerlerine uygun programların yaptırılarak, öğretilmesi gereken değerlerin içselleştirilmesi sağlanmalıdır.⁶⁶⁹

Balıkesir

Sigara, alkol ve uyuşturucuyla mücadelede ilgili taraflar arasında yeterli koordinasyonun sağlanamaması.⁶⁷⁰ Değerler eğitiminin öğrencilere kazandırılması aşamasında aile ve okul ortak tutum geliştirmeli.⁶⁷¹

Batman

Dış etkenlerin (TV, internet, medya vb.) olumsuz örneklerle çocuk ve gençlerimizi etkilemesi. Ülkemizde ve dünyadaki farklı kültürlerle ve inançlara ders programlarında yer verilerek demokrasinin temel ilkelerine, insan haklarına, evrensel hukuk ve ahlâk ilkelerine, farklılıklara saygılı ve hoşgörülü bireylerin yetiştirilmesi sağlanmalıdır.⁶⁷² Çağımızda önem kazanan değerler doğrultusunda çevreye duyarlı, paylaşımcı, hoşgörülü, hukuk kurallarını benimseyen ve hukuka saygılı vatandaşlık bilinci ile hareket eden bireyler yetiştirilmeli.⁶⁷³

Bayburt

Bayburt ili olarak çocuklarımızın zihinsel gelişiminin yanında fiziksel gelişimini tam anlamıyla gerçekleştirebilmek; bayrağını ve vatanını seven Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, dürüst, toplumsal ve ahlâkî değerlere önem veren güzel bir gençlik yetiştirebilmek için çalışmaktayız.⁶⁷⁴

⁶⁶⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.107.

⁶⁷⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.108.

⁶⁷¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.109.

⁶⁷² 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.113.

⁶⁷³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.114.

⁶⁷⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.115.

Bilecik

Öğrencilerin eğitimi; zarafet, estetik beceri, hoşgörü, doğruluk, dürüstlük, yardımlaşma, sevgi, saygı, iş birliği, paylaşım ve alçak gönüllülük esasına dayalı olarak yürütülmeli.⁶⁷⁵

Bingöl

Globalleşmeyle birlikte değer yargılarında değişmeler olması. Gençlerin kendi değer yargılarından uzak yaşaması; iyi insan, iyi vatandaş olma gibi kaygılar taşımaması, günlük tüketim kültürünü esas alan bir yaşam sürdürmesi. Öğrencilerin okullarda gördükleri ve kendilerine öğretilen değer yargıları ile çevrelerinde gördükleri değer yargıları arasında çatışma yaşaması. Gittikçe artan günlük maddî kaygıların, manevî değerlerin önüne geçerek insanların bocalamasına sebebiyet vermesi.⁶⁷⁶ Ülkemiz değerleri okul çağında verilmeli ve bunun kalıcı hâle getirilmesi için eğitim çalışmalarına ağırlık verilmeli. İyi insan ve iyi vatandaş olmak için okullarda ve yaygın eğitim kurumlarında eğitim verilmeli; basın yayın kuruluşlarında, medyada etkili programlarla bu konu desteklenmeli. Okullarda verilen değer eğitimi ile toplumdaki değerlerin örtüşmesi için önlemler alınmalı. Maddî kaygıları azaltacak çalışmalar yapılmalı; manevî değerler, ahlâk eğitimi gibi hususlarda okullarda proje çalışmaları yapılmalı. Mevcut öğretmenlerin değerler eğitimi ile ilgili bilgilerinin geliştirilmesi için hizmet içi eğitim faaliyetlerine önem verilmeli. Değerler eğitimi ile ilgili uygun yaklaşımlar tespit edilmeli ve uygulanmalı.⁶⁷⁷

Bitlis

Değerler eğitimi ile ilgili planlı bir eğitim anlayışının olmaması. Okul ve ailelerde değerler eğitimi ile ilgili yeterli düzeyde eğitim verilmemiş olması. Öğretmen yetiştirilmesinde değerler eğitimine yeterince yer verilmemesi.⁶⁷⁸ Yazılı ve görsel basın yayınlarında toplumsal değerlere yeterince önem verilmemesi. Toplumda sosyal problemlerin suç oranlarını artırması sonucu faydalı değerlerin yeterince ortaya çıkmaması. Akranlar arası olumsuz baskı, medyanın kötü etkisi ve boşanma oranının artması gibi sebeplerle toplumsal yapının zayıflaması. Meslekî eğitimin önündeki katsayı engeli tamamen kaldırılarak teşvik edici tedbirlerle daha cazip hâle

⁶⁷⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.117.

⁶⁷⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.119.

⁶⁷⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.120.

⁶⁷⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.121.

getirilmeli.⁶⁷⁹ Değerler doğrultusunda müfredatlar hazırlanarak her eğitim kademesinde okutulmalı ve bunların davranış hâline getirilmesi sağlanmalı. Mevcut öğretmenler, değerler eğitimi konusunda hizmet içi eğitim seminerlerine alınmalı. Yazılı ve görsel basında yayınlanan yazı, resim ve programların toplumumuzun değerleriyle uygun olması sağlanmalı.⁶⁸⁰

Burdur

Değerler eğitimi dersinin olmaması. Basın ve yayın organlarının spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi üzerinde yeterince durmaması. Okullara değerler eğitimi dersi konulmalı, etik ve estetik değerlerin yanı sıra kültürel değerler de kavratılmalı. Yaşamda ve yaşam yoluyla gerçekleştirilen değerlerde yalnız bugün için değil gelecek zamanlar için geçerli ilkeler oluşturulmalı.⁶⁸¹ Basın ve yayın organlarının her alandaki spor, sanat, beceri ve değerler eğitimine yer vermesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalı.⁶⁸²

Bursa

Spor, sanat, beceri ve değerler eğitiminin okul öncesi dönemde verilmeye başlaması. Okul öncesi eğitime, 0-7 yaş arasında spor ve değerler eğitiminin de alınması, spor ve sanatın değerler ile birlikte öğrenilmesinin sağlanması. Değerler konusunda ruhsal ve duygusal zekâyı ön plana çıkaracak bir sistemin kurulu olmaması. Değerler eğitiminde ailenin bilgilendirilmesi ile ilgili düzenlemelerin olmaması. Değerler eğitiminde akıl ve vicdanın ön plana alınmaması. Eğitim öğretim sürecinde toplumsal değerlerimizin yeterince değerlendirilmemesi.⁶⁸³ Eğitimde aile, okul ve arkadaş ortamlarında sevgi eksikliğinin olması. Yazılı ve görsel basın-yayın organlarının değerlerimizi yıpratıcı nitelikteki sinema, TV dizileri vb. programlarının olumsuz yayın yapması. Okul öncesinde çocuklar anne-babayı model olarak gördüğünden anne-babalar da değerler eğitiminde desteklenmeli. Müfredatların hazırlanması aşamasında akıl ve vicdanî değerler dikkate alınmalı.⁶⁸⁴ Eğitim öğretim sürecinde toplumsal değerlerimiz yeterince değerlendirilmeli. Dershanelerin pazar günü ailelerin çocuklarına değerler eğitimi hususunda yeterli zaman ayırabilmesi için

⁶⁷⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.122.

⁶⁸⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.123.

⁶⁸¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.127.

⁶⁸² 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.128.

⁶⁸³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.129.

⁶⁸⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.130.

kapalı olması sağlanmalı. Eğitim süreçlerinin tüm aşamalarında sevgi odaklı eğitim anlayışı geliştirilmeli. Bakanlığımızın ilgili anayasal kurumlarla iş birliği içerisinde yazılı ve görsel basın-yayın organlarının değerlerimize aykırı olan nitelikteki sinema, televizyon dizileri vb. programlar takip edilmeli.⁶⁸⁵

Çanakkale

Temel ahlâkî değerlere uygun olmayan eserler (müzik, resim, sinema vs.) eğitimde kullanılmamalı. Değerler eğitimi müstakil bir ders olarak veya uygun bir ders içerisinde ünite olarak konulmalı.⁶⁸⁶

Çankırı

Öğretim programlarında değer eğitimi ile ilgili konuların yer almaması. Değerler topluluğu olan okullarımızda öğretim programlarına toplumsal değerler ünitesi dağıtılarak değerler eğitimi yapılmalı.⁶⁸⁷ Tarihî, kültürel, coğrafi, dinî, millî, bilimsel değerlerin eğitiminde gezi, gözlem ve uygulamalardaki resmî prosedürler kolaylaştırılmalı, lider sorumluluğu azaltılmalı. Toplumsal değerleri içeren konular eğitsel kulüp faaliyetleri bütünlüğü ile yaygınlaştırılmalı.⁶⁸⁸

Çorum

Öğretim kurumlarımızda değerler eğitimi konusu sadece Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin konusuymuş gibi görülüp genel olarak eğitim yönünün de ihmal edilmesi. Değerler eğitiminin ilköğretimin belirli bir sınıfında sınırlı birkaç saatte verilmeye başlanması, en verimli eğitim çağı olan çocukluk çağını bu eğitimden mahrum bırakması. Aile, din ve gelenekler, muhafazakâr değerlerimiz savunulurken ekonomi, bilim konularında liberalleşme ve modernleşme çatışması yaşanması. AB sürecinde laiklik konusu özellikle din eğitimi ve öğretimi konusunda ağırlık kazanacaktır. Herkesin gelecek nesillere kendi değerlerini aktarması hususunda değişik gruplar arasında çatışma yaşanması. Yerel yönetimlerimizin değerler eğitimine yeterli katkıyı sağlamaması. Basın yayın organlarımızın çocukların okulda öğrendiği değerler ile medyada karşılaştığı değerler arasında çatışma çıkarması. Halk eğitim merkezlerimiz ve sivil toplum kuruluşlarımızın iyi insan olmayı amaçlayan değerler eğitimini içerisine alan kurslar açmaması. Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde

⁶⁸⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.131.

⁶⁸⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.133.

⁶⁸⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.134.

⁶⁸⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.135.

“değerler eğitimi” konusunda strateji geliştirmek için bir birimin bulunmaması. Değerler konusu, pozitif yönleri olduğu gibi negatif birtakım yönler de içermektedir. Olumsuzlukları kaldırmadan olumlu değerleri yerleştirmemizin mümkün olmaması.⁶⁸⁹ Tüm idareci, öğretmen ve sorumluluk taşıyan her birey, sorumlu olduğu kişilere değerler eğitimi yaşayarak ve yaşatarak aktarmalı, bunun için tüm eğitimcilere gerekli hizmet içi eğitim seminerleri verilmeli. Değerler eğitime okul öncesinde, çocuğun kapasitesine göre seçmeli derslerle başlanılmalı. Modernleşme ile beraber değerlerin yozlaşmaması için kişisel gelişim alanında gerekli çalışmalar yapılmalı. Laikliğin; dinî özgürlük olduğu; saygı ve hoşgörü benimsetilmeli. Yerel yönetimler, örgün ve yaygın eğitimin yanında, değerler eğitime yeterli katkıyı sağlayacak çalışmalar yapmalı. Basın yayın organlarımız tarafından ahlâkî etik kurallara uyulmalı; bu kurallara uymayan programların çocuklarımızın izleyemeyeceği geç saatlerde yayınlanması için tedbir alınmalı; değerlerimizi daha geniş kitlelere ulaştırmak için programlar düzenlemeli. Halk eğitim merkezlerimiz ve sivil toplum örgütleri değerler eğitimi konusunda çeşitli kurslar açmalı, eğitici öğretici faaliyetler yapmalı. Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde “değerler eğitimi” konusunda strateji geliştirmek için bir birim kurulmalı. Değerler eğitimi konusunda yanlış yerleşen ifadeler ve alışkanlıklar düzeltilmeli, yerine doğru ifade ve tavırların ikame edilmesi için uygulamalı değerler eğitime yer verilmeli.⁶⁹⁰

Denizli

Anne babanın çocuğun değer sisteminin oluşmasında yetersiz olması. Eğitim kurumlarının öğrencilerin değerler sisteminin oluşturulmasında yetersiz olması. Toplum değerlerini olumsuz etkileyen medyanın denetiminin yetersiz olması. Değerlerin kaybedilmesiyle toplumsal yaşamda karşılaşılan sorunların artması. İnternet iletişimde yaşanan denetim yetersizliği ve toplumun internet kullanımında bilinçsiz olması.⁶⁹¹ Ailenin çocuğa kazandırılması gereken değerler konusunda ne kadar etkili olduğu ile ilgili olarak bilinç kazandırılmalı. Eğitim kurumlarında toplumsal değerlerimizi öğretici seminer, konferans vb. etkinliklerle aileler bilinçlendirilmeli. Ailelere özellikle çocuklarında görmek istediği davranışları, değerleri ve inançları ile ilgili olarak öncelikle kendilerinin model olması üzerinde

⁶⁸⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.137.

⁶⁹⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.139.

⁶⁹¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.141.

durulmalı. Öğrenciler için ahlâk ve karakter gelişimi konusunda bir rehberlik programı başlatılmalı. Her ay bir erdem tespit edip bunun üzerinde çalışılmalı. Örnek alınan bir şahsiyet öğrencilere tanıtılmalı. Tarihteki olayları gündeme getirip bu olaylarda nasıl davranılması gerektiği tartışılmalı. Öğrencilerdeki iyilik sıfatının, en az onların akademik başarıları kadar önemli olduğunu göstermelerine yardımcı olunmalı. Kurumda, ne türlü olursa olsun nezaketsizliğe fırsat verilmemeli. Çocuklarının güzel vasıflarını takdir etmek üzere velilerle irtibat kurulmalı. Duvarlara güzel karakteri teşvik eden sözler asılmalı. Ahlâkî konularda makaleler getiren öğrenciler ödüllendirilip, bu yazılar analiz edilmeli. Her gün birkaç dakikalık ibretli bir hikâyeyi seslice okuyarak derse başlanmalı, (Hikâyelerin kısa ama ders verici olmasına dikkat edilmeli) iyi bir öğrenci olmanın ahlâkî ve karakterle ilgili olduğu öğrenciler ile tartışılması için ortamlar hazırlanmalı.⁶⁹² Öğrencilere medyayı eleştirel bir yaklaşımla analiz etme öğretilmeli, “Medyadaki mesajlar ne tür bir karakteri teşvik etmektedir?” sorusuna cevap aranmalı. Toplum değerlerini olumsuz etkileyen cinsellik, şiddet, madde kullanımını özendirici, sanatçı, sporcu gibi ünlülerin olumsuz davranışlarını yayınlayan paparazzi programları Radyo Televizyon Üst Kurulu tarafından daha dikkatle incelenmeli. Toplumda bu tür yayınlara karşı tepki verme mekanizmasının güçlendirilmesi yönünde eğitici programlar hazırlanmalı. Ailelerin televizyon, gazete, dergi vb. kullanımı konusunda bilinçlendirilmesi için programlar hazırlanmalı. Ülkemiz toplumuna ait kültürel değerleri anlatan programların yayınlanması konusuna destek olunmalı. Çevre bilinci kazandırılmalı. Ortak yaşam alanlarında engelli, hasta, hamile ve yaşlılara karşı sosyal duyarlılık kazandırılmalı. Millî ve dinî bayramlar değerlerimize uygun olarak kutlanmalı. Komşuluk ilişkilerinin artırılmasına yönelik projeler üretilmeli. İnsanî ilişkiler geliştirilmeli, toplumsal birliktelik güçlendirilmeli. Ticarî alışverişlerde karşılıklı güvenin sağlanması yönünde çalışmalar yapılmalı. Çalışma hayatında iş ahlâkı kazandırılmalı. Toplumun, ev ortamı içinde internet kullanımının zararlı etkilerinden aile bireylerini koruyucu yöntemler konusunda bilgilendirilmeli (okullarda, görsel ve yazılı medya aracılığı ile). Toplumun zararlı yayınlar karşısında tepki mekanizmasının harekete geçirilmesi bilinci kazandırılmalı. İnternet kafelerin denetimi sıkı bir şekilde yapılmalı.⁶⁹³

⁶⁹² 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.143.

⁶⁹³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.144.

Diyarbakır

Değerler eğitiminde başarılı olan kurum, yönetici, eğitimci ve öğrenciler amacına uygun şekilde teşvik edici nitelikte ödüllendirilmeli.⁶⁹⁴

Düzce

Avrupa ülkelerinde, Çin’de ve Japonya’da spor, sanat, müzik, resim, beceri ve değerler eğitimi ile ilgili dersler en az 4 saat, zorunlu dersler arasında ve bu alanların eğitimi okul öncesi eğitimi ile başlıyor. Böylelikle bu alanların kültürü yerleşiyor.⁶⁹⁵ Mevcut sistemde spor kültürünün, sanat kültürünün, müzik kültürünün, resim kültürünün, beceri kültürünün ve değerler kültürünün toplumumuzda gelişmesi için bu alanların ders saat sayısını artırmalı (en az 4 saat), okul öncesinden itibaren zorunlu dersler arasında olmalı, öğretmenler yetiştirilmeli, yetenekli öğrencileri yönlendirme kriterleri belirlenmeli ve yeteneği keşfedilen öğrencilerin eğitimlerini devam ettirebilecekleri okullar inşa edilmeli, bu alanlarda akademik kariyer için bütün olanaklar sağlanmalı.⁶⁹⁶

Edirne

Fizikî mekânlar ve araç-gereç yetersizliği nedeniyle spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi çalışmalarının istenilen düzeyde yapılamaması. Öğretmenin; spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi çalışmalarında bilgi, beceri ve uygulamada yetersiz olması. Spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi ile ilgili birlikteliğin sağlanamaması. Spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi çalışmalarının gerçekleşeceği zamanın yetersiz olması. Spor, sanat, beceri ve değerler eğitiminin yapılacağı çalışma alanlarının yetersiz olması. Değerler eğitiminin yeterince benimsetilememesi. Spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi çalışma ve etkinliklerine katılan öğrencilerin çalışmalarının istenilen düzeyde değerlendirilmemesi. Medyanın yayınlarında; spor, sanat, beceri ve değerler eğitime yeterince yer verilmemesi. Ulusal değerlerimizin öğrenciler tarafından yeteri kadar bilinmemesi.⁶⁹⁷ Katsayı uygulaması kaldırılmalı, meslek liseleri teşvik edilmeli.⁶⁹⁸

⁶⁹⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.146.

⁶⁹⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.147.

⁶⁹⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.149.

⁶⁹⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.150.

⁶⁹⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.152.

Elazığ

Eğitim kurumlarında sigara, alkol, uyuşturucu ile mücadelede alınan önlemlerin yetersiz olması. Eğitim kurumlarında boş zamanların değerlendirilmesine yönelik önlemlerin yetersiz olması.⁶⁹⁹ Programlarda yer alan değerlerin öğrencilerde değer yargısına dönüşmemesi ve tutum oluşturmaması. Değer eğitimiyle ilgili öğretmen yeterlilikleri ve motivasyonun eksik olması. Değerlerde süreklilik, etkililik ve kalıcılığın sağlanamaması. Yaşayan ve yaşatan olumlu rol model eksikliği sıkıntısı. Değerler eğitiminde aile ve toplumsal kaynak ve dayanağının ihmal edilmesi. Kontrolsüz ve tüketen internet çağının olması. Öğretim programlarının değer merkezli olarak kavranamaması.⁷⁰⁰ Değerler eğitiminin esas amacı insanların karakterli, olay ve evreleri kimlik ve kültürel derinlikli, anlayan, yorumlayan, dengeli, tutarlı iyi insan, iyi vatandaş olarak yetiştirilmeleridir. Değerler eğitimi, her türlü ideoloji ve siyasetin üstünde tutularak, kaynağını evrensel ahlâkî ilkelerden, ortak akıldan ve insanın doğasından alarak gerçekleştirilmelidir. Değerler eğitime, varlığına ve gerçekliğine kimsenin itiraz edemeyeceği ve yok sayamayacağı değerlerden başlanılmalı. Değerler eğitimi, yeni bir ders, alan veya öğrenme muhtevası olarak müfredata konularak, sosyal çevre ve okul pratikleri olarak verilmeli. Değerler eğitimi, yaşanan ve algılanan problemlere uyarlı olarak rehberlik dersi programında her aya bir değer olmak üzere ve aşamalı olarak verilmeli. Değerlerin öğretilmesinde, mihver ders veya tematik yaklaşımla branş öğretmenleri arasında iş birliği sağlanmalı. Değerler eğitiminin okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretimde uygulanmasında, sosyal etkinlikler programında olduğu gibi temel, insanî ve dersin değerlerini esas alan modüler bir program oluşturulmalı. Suç ve kusur analizi yapılarak, suç ve kusurların hangi değerlerin aşınması ve aşılmasından kaynaklandığı tespit edilerek çözüm, değer ve önem öncelikleri belirlenmeli, sosyal ve eğitsel paydaşlarla bu değerlerin önem ve öncelikleri paylaşılmalı. Değerlerle ilgili olumlu öğrenci davranışları (iyilik kutusu, ayın öğrencisi vs.) ödüllendirilmeli. Öğretmen ve yöneticilere, diğer paydaşlara hizmet içi eğitimle değerler eğitime yönelik gerekli ve öncelikli yeterliklerin kazandırılması sağlanmalı. Aile bütünlüğünün değer olarak korunması için gerekli tedbirler alınmalı.⁷⁰¹ Aile bütünlüğüne karşı tüketim sürekliliğini besleyen, aile içi çatışmayı

⁶⁹⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.155.

⁷⁰⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.157.

⁷⁰¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.159.

tetikleyen, gelecekte yaşama risk ve belirsizliğine rağmen krediye dayalı harcamayı destekleyen, tüketim sürekliliği için ailevî değerleri erozyona uğratan ve moda kültürleri üzerinden beslenen değişim ve yabancılaşmaya karşı; ailenin korunmasına yönelik olarak çok yönlü eğitsel tedbirler alınmalı ve kültürel faaliyetler gerçekleştirilmeli. Olumsuzluk üreten kitle iletişim araçları ve ürünleri filtre edilmeli. Değerlerin kurumsallaştığı kurumlar üzerinde yaşanan yağma ve çatışmaya karşı önlem alınmalı. Değerler sürekliliği ve etkililiği için kurum-birey, devlet-millet, din-değer, kişilik, kültür ve kimlik ayrışmalarını önleyecek eğitim ve kültür programları oluşturulmalı. Değerler eğitiminin özünü teşkil eden “etik değerler”, 4-5 yaşından itibaren okul öncesinde verilmeye başlanmalı ve eğitimin her kademesinde artarak devam ettirilmeli. Değerler eğitiminde amaçlanan hedefler için çocuklar bu kavramlarla erken yaşlarda tanıştırılmalı, kendi akran grubuyla birlikte çeşitli drama, grup oyunu, tartışma, eğitici film, masal, hikâye ve grup etkinliklerine de yer verilmeli. Müfredat içerisindeki değerlerin, modüler bir eğitim programıyla beceri esasları öğretilmeli. Değerler eğitimi, rol modelleri ve kahramanlar üzerinden somutlaştırılarak işlenmeli. Millî, manevî, sosyal değerlerimiz okul öncesinden başlamak üzere ilköğretim ve ortaöğretimdeki öğrencilerin sosyal-ruhsal gelişim seviyeleri, öğrenme yaşları dikkate alınarak planlanmalı. Program birbirini tamamlayan üç (ders ve sınıf etkinlikleri, eğitsel ve sosyal etkinlikler, aileye yönelik yapılacak etkinlikler) boyutta geliştirilmiş etkinlikleri içermeli. Güvensizlik ve belirsizlik üreten, tek tek bireyleri kategorize etmeden etkileyen ve savuran çağın sorunlarıyla baş edebilmek için, mutluluk ve gelecek üreten değerlerin, uyumlu şekilde aile, birey, okul, sosyal yapı ve kurumlarla kitle iletişim araçları aracılığıyla paylaşılması-yaşatılması için gerekli çaba gösterilmelidir.⁷⁰²

Erzincan

Toplumda çeşitli sosyal ve suç ile ilgili problemlerin artmasının, faydalı değerlerin yeterince elde edilemediğini ortaya çıkarması. Toplumsal değerlerimizde bir belirsizlik olması ve bu belirsizliğin tarihimizden gelen uygun değerlerimizin yıpranmasına sebep olması. Akranlar arası olumsuz baskı, medyanın kötü etkisi ve boşanma oranının artması gibi sebeplerle aile yapısının gittikçe zayıflaması.⁷⁰³ Değer

⁷⁰² 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.160.

⁷⁰³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.161.

eğitimi etkinliklerine, anne babalar ve okuldaki tüm destek personeli katılarak bir bütünlük sağlanmaya çalışılmalı. Okullarımızda hangi değerlerin verileceği konusunda geniş toplumsal ittifak sağlanmalı.⁷⁰⁴ Değerler eğitiminin, ailede başlayan ve bireyin yaşamının sonuna kadar devam eden bir süreç olmasından dolayı; hangi eğitim kademesinde, hangi sınıfta ve ne boyutta verileceği belirlenmeli. Basın yayın organlarının temsilcileri ile iş birliği yapılarak çocuğun okulda öğrendiği değerler ile medyada karşılaştığı değerlerin çatışması önlenmeli. Değer eğitimi sadece okullarda verilir ise, öğrenciler evde ve okulda karşılaştıkları değerler arasında seçim yapmak zorunda kalacaklardır. Bu tür bir sorunla karşılaşmamak için okul-aile birliklerine büyük görev düşmektedir. Amaçları sadece okulun maddî ihtiyaçlarını gidermek olarak düşünülen ya da uygulamaları itibarıyla öyle görünen okul-aile birliklerinde, okullarda öğrencilere kazandırılmak istenilen değerler, velilere de anlatılmalı. Değer eğitimi sürecine seminerler, konferanslar gibi eğitsel faaliyetlere ailelerin de katılmaları sağlanmalı. Üniversitelerin eğitim fakültelerinde, değerler eğitimi ile ilgili dersler konulmalı. Ülkemizin mevcut durumu göz önüne alınarak değerler eğitimiyle uyumlu öğretim programları hazırlanmalı. Değerler eğitimi için uygun yaklaşımlar tespit edilmeli ve uygulanmalı. Mevcut öğretmenlerin değerler eğitimi ile ilgili bilgilerinin geliştirilmesi için hizmet içi eğitim faaliyetlerine önem verilmeli.⁷⁰⁵

Erzurum

Spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi için zaman ve kadro eksikliğinin olması.⁷⁰⁶ Özellikle özel televizyon kanallarında son zamanlarda sayısı hızla artan ve gençliği olumsuz yönde etkileyen diziler, Radyo Televizyon Üst Kurulunca denetlenmeli ve caydırıcı yaptırımlar uygulanmalı. Çocuk ve gençlerin; obezite, şiddet ve zararlı alışkanlıklardan uzak tutulması ve arındırılmasında en etkili çözümün spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi ile sağlanabileceği, eğitim-öğretimdeki yeri ve önemi öğrenci ve velilerimize kavratılmalı. Okul mevcut öğrenci sayıları azaltılmalı ve spor, sanat, beceri ve değerler eğitiminin amaca uygun yapılabilmesi için kurumların proje aşamasında fizikî ve donanımları düşünülerek yapılandırılmalı ve var olan kurumlarımızdaki eksiklikler giderilmeli. Eğitimin tüm kademelerinde spor, sanat,

⁷⁰⁴ 18. Milli Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.162.

⁷⁰⁵ 18. Milli Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.163.

⁷⁰⁶ 18. Milli Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.164.

beceri ve değerler eğitiminin amaca uygun yapılabilmesi için müfredatta geniş zaman ayrılmalı ve uzman eğitimciler tarafından yürütülmeli.⁷⁰⁷

Eskişehir

Millî Eğitim Temel Kanunu'nda değerler eğitimi kapsayacak amaç ve ilkeler bulunmasına rağmen bunların eğitim öğretime konu edilecek şekilde yeterince düzenlenmemesi. Eğitimde kullanılabilecek olan değerlerin Türk kültürüne uygun olarak kapsamlı bir biçimde tanımlanmaması. Millî Eğitim Bakanlığının kazandırılmasını öngördüğü geleneksel, millî ve modern değerlerin eğitimciler tarafından nasıl verileceğine ilişkin bir program bulunmaması. Mevcut eğitim sisteminde bilişsel alana dönük başarılı olma, sınıf geçme ve sınavlarda başarılı olmaya odaklanılmış olması, duyuşsal alana dönük hedeflerin arka planda kalması, bu durumun dolaylı olarak değerlerin de arka planda kalmasına sebep olması.⁷⁰⁸ İlk olarak toplumumuzun, özellikle de okul çağındaki çocuk ve gençlerin değerlerini ortaya koyacak bilimsel araştırmalar yapılmalı, böylece kapsamlı bir değerler haritası çıkarılmalı.⁷⁰⁹ Değerler eğitimi, eğitimin her kademesinde ve bütün öğrenme alanlarında öğrenciye kazandırılacak bir eğitim alanı olduğu dikkate alınmalı, kişilik ve ahlâk gelişiminin kritik dönemi olan ilk çocukluk döneminden itibaren değerler eğitimi öğrenciye farklı dersler aracılığıyla verilmeli. Değerler eğitimine uygun eğitim-öğretim programları hazırlanmalı, değerler eğitiminin, eğitimin hangi kademesinde, hangi alanlarda, ne boyutta ve hangi öğretim yaklaşımıyla verileceği belirlenmeli. Eğitim öğretim faaliyetlerine öğretmenlerin, ailelerin ve okul yöneticilerinin bilinçli bir şekilde katılmaları sağlanmalı, bunun için değerler eğitimi ile ilgili bilgilendirici hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenmeli. Aileler, medya ve bütün sosyal kurumların, değerler eğitimi konusunda iş birliği yapmaları sağlanmalı. Değerler eğitimi verilirken yaratıcı drama etkinliklerinden yararlanılmalı. Millî ve ahlâkî değerlerin kazandırıldığı bir ders olarak, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ders programlarında ahlâk ve değerlere öncelik verilmeli. Öğretmen yetiştirme programlarına Değerler Eğitimi ve Meslek Ahlâkı adı altında dersler konulmalı.

⁷⁰⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, ss.166-167.

⁷⁰⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.169.

⁷⁰⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.171.

Program yaklaşımında konu ve sonuç odaklı eğitim yerine süreç ve değer odaklı bir eğilim ön plana çıkarılabilir.⁷¹⁰

Gaziantep

Öğretmenlerin karakter eğitimi vb. eğitimleri konusunda yeterli seviyede öğrenciye rehberlik yapamaması. Öğretmenlerin olumlu yönde model olma konusunda eksikliklerinin olması.⁷¹¹ Öğretmenlerin karakter eğitimi ve rol model olma noktasında hizmet içi eğitimleri, üniversitelerle iş birliğiyle verilmeli. Eğitim fakültelerinin dersleri arasında Karakter (Değerler) Eğitimi dersi olmalı. Böylelikle mezun olacak öğretmen adaylarının bu konudaki eksiklikleri giderilmeli.⁷¹² Öğrencilere iyi insan olma, karakterli insan olma gibi insanî davranışlar konusunda kulüplerinde ve okullarında eğitim verilmeli, ders programlarının içeriğinin buna göre düzenlemesi sağlanmalı.⁷¹³

Giresun

Okullarımızda hangi değerlerin verileceği konusunda yeterli bilginin olmaması. Ailelere değerler eğitimi konusunda yeterli bilgi verilmemesi.⁷¹⁴ Okullarımızda hangi değerlerin verileceği konusunda geniş toplumsal ittifak oluşmalı. Değerler eğitiminin, ailede başlayan ve bireyin yaşamının sonuna kadar devam eden bir süreç olmasından dolayı; hangi eğitim kademesinde, hangi sınıfta ve ne boyutta verileceği belirlenmeli. Basın yayın organlarının temsilcileri ile iş birliği yapılarak, çocuğun okulda öğrendiği değerler ile medyada karşılaştığı değerlerin çatışmaması sağlanmalı. Amaçları sadece okulun maddî ihtiyaçlarını gidermek olarak düşünülen ya da uygulamaları itibarıyla öyle görünen okul-aile birliklerinde, okullarda öğrencilere kazandırılmak istenilen değerler velilere anlatılmalı, değer eğitimi sürecine seminerler, konferanslar gibi eğitsel faaliyetlerle ailelerin de katılmaları sağlanmalı. Üniversitelerin eğitim fakültelerinde, değerler eğitimi ile ilgili dersler verilmeli. Ülkemizin mevcut durumu göz önüne alınarak, değerler eğitimiyle uyumlu öğretim programları hazırlanmalı. Mevcut öğretmenlerin değerler eğitimi ile ilgili bilgilerinin geliştirilmesi için hizmet içi eğitim faaliyetlerine önem verilmeli. Değerlerin

⁷¹⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.172.

⁷¹¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.173.

⁷¹² 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.174.

⁷¹³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.175.

⁷¹⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.176.

ölçülmesinde kullanılan ölçüm araçları gözden geçirilmeli ve eksiklikleri giderilmeli.⁷¹⁵

Gümüşhane

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin ders saati olarak yetersiz kalması. Değerler eğitimi konusunda sivil toplum örgütlerinin yeterince duyarlı olmaması. Değerler konusunda öğretmenlerde görünen eksiklikler olması. Kültür derslerinde değerler konusunun yeterince dikkate alınmaması. Kitle iletişim araçlarının değerler konusuna yeterli hassasiyeti göstermemesi. Değerler konusunda yapılan çalışmaların yeterince tanıtılamaması ve takip edilmesinde yaşanan eksiklikler olması. Ailelerin değerler eğitimi konusunda çoğu zaman yetersiz kalması. Aileden ve çevreden edinilen değer olgularının oldukça yerel kalması ve bunun sonucunda bölgesel farklılıkların hoşgörüle karşılanmaması. Artık her ailenin kolayca ulaşabildiği, çağımızın en büyük kitle iletişim aracı internetin, gerekli tedbirler alınarak kullanılmaması. Öğretmenlerin, alanlarındaki bilgilerinin yanında pedagojik, sosyoekonomik, kültürel ve etik yönlerden eksiklikler yaşaması. Büyük kitlelere hitap eden kişilerin, birbirleriyle olan ilişkilerinde toplumsal değerleri dikkate almamaları; her meslek grubunun kendine ait değerleri olduğunu unutmaları.⁷¹⁶ Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi, içerik ve işleniş olarak ayrılmalı bununla birlikte öğretim programlarına; “Ahlâk Eğitimi” ya da “Değerlerimiz” konularını derinlemesine ele alacak müstakil dersler konulmalı. Değerler konusunda öğretmenlerimiz model hâline getirilmeli ve bu konuda öğretmenlerimize büyük hassasiyetler gösterilmeli. Öğretmenlerimize değerler eğitimi konusunda hizmet içi eğitim verilmeli. Birleştirici tarzda millî kültür dersleri konulmalı, ülkemizin değerleri çocuklarımıza tanıtılmalı, ders içinde profesyonel bir çalışma olmasına özen gösterilmeli. Yerel yönetimlerin, değerlerimizi tanıma konusunda yapılacak gezi ve gözlem çalışmalarına maddî destek verilmeli. Değer eğitiminde kitle iletişim araçlarından yararlanma seviyesi, üst düzeye çıkarılmalı. Ailenin eğitimdeki yeri dikkate alınarak ailelere değerler eğitimi konusunda seminerler verilmeli. İnternet sitelerine ulaşımında şifreleme sistemi getirilerek şifreleme sistemi hakkında aileler bilinçlendirilmeli.⁷¹⁷

⁷¹⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.177.

⁷¹⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.181.

⁷¹⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.182.

Hatay

Okullarda her ay sevgi, saygı, arkadaşlık gibi bir değer işlenmeli. Okullarda bir değer üzerinde yarışmalar yapılmalı.⁷¹⁸

Iğdır

Ülkemizde bir üst öğrenime hazırlanmak amacıyla sınav odaklı eğitimin yapılması, dolayısıyla spor, sanat, beceri ve değerler eğitimine zaman kaybettirici ve gereksiz bir eğitim türü olarak bakılması, gereken ilginin gösterilmemesi ve zaman ayrılmaması.⁷¹⁹ Değerler Eğitimi başlıklı ayrı bir dersin olmaması, diğer derslerin içerisinde yer alan değerler eğitiminin yeterince vurgulanmaması, yüzeysel olarak ele alınması. Çocukların millî ve manevî değerlerden yoksun olarak yetiştirilmesi, teröre ve şiddete yönelmelerinin bazı zamanlarda engellenememesi. “Değerler Eğitimi” adı altında yeni bir ders konulmalı, öğrencilere verilmesi gereken değerlerin kazandırılmasında etkili bir çözüm oluşturulmalı. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerine mutlaka branş öğretmenleri girmeli, pek çok Avrupa ülkesinde olduğu gibi din eğitimi, çocukların seviyesine uygun olarak daha küçük sınıflardan başlatılmalı, hak, adalet, sevgi, saygı gibi kavramlar yerleştirilmeli.⁷²⁰

Isparta

Ülkemizde yapılandırıcı, sorgulayıcı, davranışçı eğitim yanında kendi değerlerini uygulayabilen ve buna sahip çıkabilen bireyler yetiştirmeye yönelik programların uygulanmaması. Okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretimde bireylere emek vermeden, hayal kurmadan ve üretmeden tüketen ve “biz” kavramını ön planda tutmayan yaklaşımların çoğunlukla ele alınması. Okullar ile öğrenci velilerinin değerlerden önce sınavları ön plana alması. Değerler ile ilgili etkinlik çalışmalarına programlarda yeteri kadar yer verilmemesi, “Sevgi ve Hoşgörü Eğitimi” nin programlara alınmaması. Yazılı ve görsel basın; sportif ve sanatsal çalışmalar ile değerler konusunda, teşvik edici yayınları yeteri kadar yapmalı.⁷²¹ Ülkemizde yapılandırıcı, sorgulayıcı eğitimin yanında kendi değerlerini uygulayabilen ve buna sahip çıkabilen bireyler yetiştirmeye yönelik programlar tüm derslerde uygulanmalı. Okul idarecileri ile öğrenci velileri ve öğretmenlerin sınavlardan önce değerleri ele

⁷¹⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.185.

⁷¹⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.186.

⁷²⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.187.

⁷²¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.188.

almaları için çalışmalar yapılmalı. Eylem ve söylemleri tutarlı bireyler yetiştirmeye yönelik tüm derslerde ve faaliyetlerde çalışmalar yapılmalı.⁷²²

İstanbul

Değerler eğitiminde baskıcı yaklaşımların olumsuz sonuçlar doğurması. Değerlerin kazandırılmasında öğretmen rol modellerin niteliklerinin yeterli düzeyde olmaması. Okul, öğrenci, öğretmen, yönetici ve ailenin iş birliği yapmaması sonucunda değerler eğitiminde sıkıntıların oluşması. Öğrenciler ahlâkî değerler yönünden geliştirilmeli ve çağın gereklerine uygun evrensel değerler çocuklarımıza aktarılmalı. Değerlerin bireye kazandırılmasının en doğru yolu yaşayarak ve günlük hayatta uygulayarak oluşmalı. Değerler ders programlarına serpiştirilmeli. Öğrenci eğitimine sevgi ile yaklaşılmalı. Tarihî, kültürel ve evrensel değerler çocuklarımıza öğretilmeli. İlköğretim ve ortaöğretimde spor, sanat, beceri (SSB) eğitimi ders saatlerinin sayısı artırılmalı ve değerler eğitiminin örtük program içerisinde (T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük kazanımları örneğinde olduğu gibi) yer alması sağlanmalı. Değerler eğitiminin, hizmet içi eğitim faaliyetleri, sempozyumlar, konferanslar, yayınlar vb. aracılığıyla tüm paydaşlara verilmesi sağlanmalı.⁷²³ Değerler eğitiminde rol model, sosyal kulüp çalışmaları, toplum hizmeti çalışmaları, akademik ve sosyal içerikli etkinlikler, proje yarışmaları, örnek olay analizi, profesyonel tiyatro gösterileri, seminerler vb. yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanmalı. Değerler eğitimiyle ilgili, bakanlık merkez teşkilatında bir birim oluşturulmalı. SSBD eğitiminde toplum tarafından kabul gören bilim insanı, sanatçı, yazar, sporcu, iş adamı vb. kişilerin öğrencilerle beraber yapılan sosyal etkinlik ve atölye çalışmalarına aktif katılımı sağlanmalı. Kamu ve özel kitle iletişim araçlarında SSBD eğitimi ile ilgili tanıtıcı, eğitici-öğretici programların yapımı ve yayını için ilgili kurum-kuruluşlarla iş birliği sağlanmalı.⁷²⁴

İzmir

Spor, sanat, beceri ve değerlerle ilgili derslerin uygulama saatlerinin genel olarak yetersiz kalması. Sosyal kulüplerin işlevselliğinin amacına ulaşmaması, sanat eğitiminden çok akademik eğitimin önemsenmesi, değerler eğitiminin uygulama aşamasından çok teorik olmasının sorun oluşturması. Değerlerin kazandırılmasında

⁷²² 18. Milli Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.189.

⁷²³ 18. Milli Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.190.

⁷²⁴ 18. Milli Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.191.

önemli yeri olan öğretmenlerin, zaman zaman olumsuz rol model olması. Toplum içerisinde çok başarılı olmuş bireylerin, birikimlerini yabancı ülkelerde değerlendirme isteklerinin değerler eğitimi açısından eksikliğe işaret etmesi. Toplumda sadece karma eğitimin dayatılmasının sorun olması, karma eğitimden dolayı kız çocuklarının okutulmaması. Kültürel, millî ve dinî değerlerin eğitim ortamı içerisinde rahatça paylaşılamamasının, toplumun kendi içerisinde farklı birlikteliklere yönelmesine neden olması.⁷²⁵ Ekran kirliliği örgün ve yaygın eğitimde değerler ve kültür kaybına neden olan en önemli etken olup, ilgili kurumların daha nitelikli çalışmaları ve bu programların içerik ve yayın saati konusunda caydırıcı ve etkili tedbirler almaları önerilmeli. Okullarda etik kurulları oluşturulmalı, öğrencilerin katılımı sağlanarak değerlendirme yapılmalı. Ortaöğretim kurumlarında sadece kızların veya sadece erkeklerin okuyabileceği okullar açılabilir. Devlet okullarında genele hitap eden eğitimin verilmesinin yanı sıra toplumun kültürel, millî ve dinî kimliklerini geliştirebilecekleri özel öğretim kurumlarına da izin verilmeli. Öğrencilerin derslerde kendilerini rahat hissederek ifade etmeleri değer eğitimi açısından önemli olup, bunun için sınıf ortamlarının ve yöntemlerin bu amaçla kullanılmasını sağlayacak şekilde öğretmenler hizmet içi eğitim seminerlerine alınmalı. Değerler eğitiminin verilmesinde okul-aile iş birliği sağlanmalı (velilere yönelik seminerler gibi). Toplumsal, kültürel ve manevî değerlerin kazandırılmasında, öğretmenler model olma konusunda bilinçlendirilmeli. Değerlerle ilgili eğitimin verilmesinde uygulamalı veya konunun sınıf ortamında gerçek problemlerden faydalanılarak tartışılması sağlanabilir. Ülkemizin millî ve manevî değerlerinin kuşaktan kuşağa aktarılması ve geliştirilmesi konusuna her ders öğretmenin dersinde yer vermesi sağlanabilir. Sağlıklı bir toplum için kişileri düşünce ve inançlarından dolayı hor görmeyen, düşünce ve inançlarını bir diğerini ezmekte kullanmayan, hoşgörü kültürü içinde hareket eden, birbirine tahammül edebilen ve saygı gösteren bireyler yetiştirmek için çalışılmalı. Okullarımızda sevgi, saygı, hoşgörü, yardımlaşma, insanlara değer verme, komşuluk, akraba ilişkileri gibi konular her dersin bir parçası olarak düşünülebilir ve bu konulara daha geniş yer verilmeli.⁷²⁶

⁷²⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.192.

⁷²⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, ss.193-194.

Kahramanmaraş

Okullarımızdaki “değer” algısının, öğretmen, öğrenci ve veli açısından ortak bir anlam ifade etmemesi ve algı karmaşası yaşanması. Görsel ve işitsel iletişim araçlarında değerler dünyasını olumsuz yönde etkileyen yayınlar yapılması.⁷²⁷ Demokratik yaşam anlayışının kavratılarak farklı inanç veya kültürlerle iyi ilişki içerisinde bir eğitim ortamı sağlanmalı. Millî ve manevî değerler sadece söylem olarak değil de yaşantı hâline getirilerek örnek, rol model kişiler ve olay yoluyla bir yaşam felsefesi hâline getirilmeli.⁷²⁸ Ortak değerlerin eğitim kurumlarında verilmesi sürecinde, planlama ve uygulama sürecinin geniş tabanlı bir araştırma sonucu ortak paydanın belirlenerek, bu süreçteki tüm uygulayıcıların bu ortak paydaya uygun hareket etmeleri sağlanmalı. Tüm dünyada geçerli olan evrensel değerler ışığında hoşgörü, farklı inanç ve kültür gruplarıyla bir arada kimsenin kimseye en küçük bir müdahalesinin ya da mahalle baskısının olmadığı bir yaşam anlayışı yerleştirilmeli. Toplumda suça itilmenin küçük yaşlarda alınan eğitimle doğru orantılı olduğu ve bu dönemde kazanılan değerlerle doğrudan ilgili olması nedeniyle okullarda eğitimcilerin çok büyük bir sorumlulukla karşı karşıya oldukları bilinci yerleştirilmeli. Olumsuz bakış oluşturan kalıplaşmış değer yargıları yerine olumlu ve evrensel değerlerin her durum için geçerli olduğu benimsetilmeli. Yazılı ve görsel medyadaki olumsuz örnekler yerine olumlu örnekler hazırlanarak, görsel ve yazılı medya kanalı ile değerlerimiz yeniden kazandırılmalı.⁷²⁹

Karaman

Toplumu meydana getiren bireylerde toplumsal, ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlardan kaynaklı değerlerin aşındığı, şiddetin artma eğiliminde olduğu, tahammülün ve sabrın azaldığı, bunlardan kaynaklı sosyal barışın tehlikede olduğunun düşünülmesi.⁷³⁰ Yeni programlarda ulusal değerleri kazandıracak etkinliklere daha fazla yer verilmeli.⁷³¹

Kars

Okulların bilgi aktarıcı özelliğini korumasına rağmen, kendini değer oluşturuca özelliğine dönüştürememesi. Bireyci ve rekabetçi sistem değerlerinin ikinci

⁷²⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.195.

⁷²⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.196.

⁷²⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.197.

⁷³⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.205.

⁷³¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.207.

plana atılması. Değerlerin pekiştirilememesi ve günlük yaşamın içine sokulamaması. İnsanlar arası iletişim örgüsünün insanî değerlerle donatılamaması. Etik değerlerin eğitiminin, okullarda en az diğer derslerin eğitimi kadar önemli ve gerekli görülmemesi.⁷³² Değerler açıklanırken o değere sahip insanların davranışları somut bir şekilde ortaya konulmalı. Çocuklara öğretilmek istenen değer bizzat yaşayarak gösterilmeli. Değerlerin yaygınlaşması için kültürel çoğulculuk, hoşgörü, çok kültürlülük olmalı. Bilgi çağı, teknolojisini yarattığı gibi değerini de sağlamalı. Eğitimin en önemli değerlerinden birisi olan ekolojik duyarlılık yoğun olarak işlenmeli. Görgü kurallarının sadece yüz yüze ilişkilerde değil, telefon, internet, TV gibi kitle iletişim araçlarında da kullanılması üzerinde durulmalı. Ahlâkî, meslekî ve hukukî değerlere gereken önem müfredatlarda verilmeli. Değerler eğitimi, eğitim kurumlarının en önemli görevleri olmalı. Değerleri kavratmak öğretmen, öğrenci ve veli üçgeninde güçlendirilmeli. Değerlerin öğretilmesinde veli öğretime önem verilmeli. Değerler, sınıf içi ve dışı etkinliklerle, spor, törenler, oyunlar, drama ve müzik ile öğretilmeli. Değerler eğitimi diğer etkinliklerle birleştirilmeli. Olumlu davranışlar ailede ve okulda uygun bir şekilde pekiştirilmeli. Değerlerin çocuklara aktarılması, eğitimin en büyük amacı, kazancı olmalı, bunlar ailelere, her durum ve şartta veya fırsatta, biktırmadan kazandırılmalı. MEB ve TRT'nin iş birliği çerçevesinde medyada yayınlanan programların, etik kurallar ve değerlere uygunluğu denetlenmeli, çocukların ahlâkî ve kişilik gelişimini tehdit edebilecek programlar kaldırılmalı. Basın yayın organlarında aile eğitim programları yaygınlaştırılmalı ve çocukların izleyebileceği saatlere konulmalı.⁷³³

Kastamonu

Ahlâkî olgunluk kazandırmayan, etik değerleri olmayan bir eğitim eksik insan yetiştireceğinden dolayı ilk ve ortaöğretimde dersler içine serpiştirilen değerler, drama eğitimi ile ayrıca verilmeli.⁷³⁴

Kayseri

Bütün okullarda tutarlı yaklaşımları sağlama ve beğenilen değerlerin seçilmesi zordur. Çünkü okullarda öğretilen değerlerin sayısı ve çeşitliliği hiç de azımsanamayacak kadar çoktur. Öğretilecek değerler üzerinde çok az uzlaşma

⁷³² 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.208.

⁷³³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.209.

⁷³⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.213.

sağlanmaktadır. Okullarda çoğunlukla kişisel, sosyal, dinî, ahlâkî ve demokratik değerlerin öğretilmesi bunun yanı sıra estetik, akademik, ekonomik değerler gibi diğer değer gruplarının ihmal edilmesi. Çocukların, okul dışından edindikleri değerler ile okulda öğrendikleri değerler arasında ihtilafa düşmesi. Üniversitelerin, eğitim fakülteleri ve öğretmen yetiştiren diğer bölümlerinde, değerler eğitimi ile ilgili bir dersin yer almaması. Okullarımızda hangi değerlerin verileceği konusunda geniş toplumsal ittifak oluşturulmalı. Değerler eğitiminin, ailede başlayan ve bireyin yaşamının sonuna kadar devam eden bir süreç olmasından dolayı; hangi eğitim kademesinde, hangi sınıfta ve ne boyutta verileceği belirlenmeli. Basın-yayın organlarının temsilcileri ile iş birliği yapılarak, çocuğun okulda öğrendiği değerler ile medyada karşılaştığı değerlerin çatışmaması sağlanmalı. Değer eğitimi sadece okullarda verilir ise, öğrenciler evde ve okulda karşılaştıkları değerler arasında seçim yapmak zorunda kalacaklardır. Bu tür bir sorunla karşılaşmamak için, okul-aile birliklerine büyük görev düşmektedir. Amaçları sadece okulun maddî ihtiyaçlarını gidermek olarak düşünülen ya da uygulamaları itibariyle öyle görünen okul-aile birliklerinde, okullarda öğrencilere kazandırılmak istenilen değerler velilere anlatılmalıdır. Hatta değer eğitimi sürecine seminerler, konferanslar gibi eğitsel faaliyetlerle ailelerin de katılmaları sağlanmalı. Üniversitelerin eğitim fakültelerinde, değerler eğitimi ile ilgili dersler verilmeli.⁷³⁵

Kırıkkale

Değerlerde bir değişimin olması, ayrıca medyanın değerler konusunda toplumu yanlış yönde yönlendirmesi. Tüm derslerde değer eğitimi yapılmalı. Değer eğitimi okul temelli tüm sosyal etkinlikler ve projelerle yapılmalı. Tüm değerler sokakta, evde, okulda davranışa dönüşmeli. Medya ve internetin eleştirel bir şekilde incelenmesi sağlanmalı.⁷³⁶

Kırklareli

Değerler eğitimi ile ilgili bilimsel materyal ve programların istenen düzeyde olmaması. Özellikle ortaöğretim müfredatında değerler eğitiminin açık veya örtük olarak istenen düzeyde yerleştirilmemiş olması. Öğrencilerin değerler eğitimi ile ilgili olarak yaparak veya yaşayarak öğrenme yöntemi ile yetiştirilmemesi.⁷³⁷ Her dersin

⁷³⁵ 18. Milli Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.216.

⁷³⁶ 18. Milli Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.218.

⁷³⁷ 18. Milli Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.219.

müfredatı, uygun değer eğitiminin bilimsel materyal ve güncel örnekleriyle programlarda yer almalı. Öğrencilerin huzurevi ziyareti, yetiştirme yurdu ziyaretleri gibi etkinliklerle değer eğitimini yaparak yaşayarak öğrenmeleri sağlanmalı. Değerler eğitimi hakkında farkındalık yaratılması ile ilgili hizmet içi eğitim çalışmaları düzenlenmeli. Değerlerle ilgili, televizyon gibi medya kuruluşlarında yayınlanan programların yayın saatleri düzenlenmeli ve artırılmalı.⁷³⁸

Kırşehir

Toplum içindeki kargaşanın, fertler arasındaki anlaşmazlığın ve kardeşler arasındaki kavganın nedenlerine baktığımızda değerler eğitiminde yer alan kavramların insanların belleğinde yeterince oluşmaması.⁷³⁹ Değerler eğitimi ile ilgili kavramlar değişik dersler içinde değil “Değerler Eğitimi” adı altında ayrı bir ders olarak işlenmeli, değerler eğitimi; kişisel değerler, ulusal değerler ve evrensel değerler olarak üç ana başlık altında toplanmalı ve önem sırasının kavratılması sağlanmalı. Değerler eğitimi, yükseköğretimde ders olarak okutulmalı. Mevlana, Yunus Emre ve Hacı Bektaş-i Veli gibi toplum önderlerinin görüşlerine önem verilmeli ve değerler eğitimi konusunda öne çıkarılmalı.⁷⁴⁰

Kilis

Problem çözmede zorlanan, kendini ifade edemeyen, kalıplaşmış bireyler yetiştirilmesi. Sınav kaygısı nedeni ile bilgiyi paylaşmayan bencil bireyler yetiştirilmesi. Paylaşma, hoşgörü ve sorumluluk gibi değerlerin göz ardı edilmesi. Medya ve çeşitli televizyon programları nedeni ile öğrencilerin konuşma becerilerinin yozlaşması ve dejenere olması.⁷⁴¹ Değerler sistemi yalnızca yerel değerlerle değil evrensel değerlerle harmanlanmalı. Değerler Eğitimi adı altında bir ders oluşturulup değerler tanımının bir parçası olan inançla bağlantılı olarak din bilgisi, ahlâk bilgisi, toplum değerleri ve evrensel değerler gibi ana alanlardan oluşan bir ders planlanmalı.⁷⁴²

Kocaeli

Gençlerimizde; büyüğe saygı, küçüğe sevgi değerlerinin davranış hâline gelmemesi. Saygı, sevgi, hoşgörü, takdir etme, paylaşma, yardımlaşma, geçmiş

⁷³⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.220.

⁷³⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.221.

⁷⁴⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.222.

⁷⁴¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.223.

⁷⁴² 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.224.

değerlere saygı gibi değerlerin ve becerilerin giderek azalması. Teknolojinin gelişmesi ile değerler kazanımının doğru orantılı ve paralel gelişme gösterememesi. Gençlerimizin ruhsal yönünün dikkate alınmaması. Değerler eğitiminde, aile eğitiminin yetersiz kalması. Boşanma oranlarının yüksek olmasının, çocuğu ruhsal yönde olumsuz etkilemesi ve çocukları suça iterek, kötü alışkanlıklar kazanmasına yol açması. Yazılı ve görsel basında ahlâkî ve kültürel değerleri ön plana çıkartacak yayınların olmaması. Toplumsal değerleri yozlaştırıcı, manevî kimliği zedeleyici yayınların yoğun olması ve sürekli olumsuz haberlerin verilmesinin olumsuz davranışları pekiştirmesi. Ülkemizde yaşanan olumsuz toplumsal olayların en aza indirilebilmesi için; okul içinde verilen değerler eğitiminin yanı sıra okul dışında da devam edecek eğitim etkinliklerinin ve ortamlarının devlet kontrollü olmak üzere düzenlenmeli ve devamı sağlanmalı. Değerler eğitiminde teknolojik (kitle iletişim araçları) gelişimden faydalanılmalı. Millî, manevî, ahlâkî, etik, ekolojik, insanî ve kültürel değerlerimizi içeren eğitici yayınlara, izlenme oranının yüksek olduğu saatlerde yer verilmeli. Türk Edebiyatı, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, Sanat Tarihi gibi derslerin ders saati sayısı artırılarak değerler eğitimiyle ilgili konulara ağırlık verilmeli, programda bulunan diğer derslerde de değerler eğitimi verilmeli. Evlilik öncesi çiftlere, değerlere dönük aile eğitimi verilmeli, ailelerimize çocuklarını yetiştirmede, onlara beceri kazandırma ve değerler eğitimi vermede rehberlik edecek aile danışmanı tahsis edilmeli. Olumsuz haberlerin, programların, filmlerin, yazıların verilmesi gerekiyorsa gece geç saatlerde verilmeli, olumlu haberleri vererek olumlu davranışlar pekiştirilmeli.⁷⁴³

Konya

19. ve 20. yüzyıl başlarında modern eğitim anlayışının oluşum sürecinde etkili olan katı pozitivistmin gerçeklik ve değer arasında radikal bir ayırım yapan anlayışına hâlâ devam edilmesi, bu anlayışın genç beyinlerde derin bir anlam kaybına sebep olması. Formal, non-formal ve informal yollarla okullarda verilen değerler; yerel, bize özgü olmak yerine küresel pazarın ürettiği değerlerdir. Öğrencilere sunulan model kişilerin tarihimizden esinlenmemesi hatta bu isimler anıldığında küçümseyici anlamlar yüklenmesi. Müfredata eklenecek değerler eğitimi ile ilgili konuların ilk elden karşılaştığı en büyük sorun, konunun soyut olmasından dolayı kurulan dilin

⁷⁴³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, ss.229-230.

yargılayıcı olması. Müfredatta yapılan değişikliklerin sadece dünyadaki modaların rüzgârına göre değişmesi, arkasında yatan faydacı ve değer tüketici felsefenin göz ardı edilmesi. Öğretmenler arasında öğrenciler üzerinden yapılan öğretim tabanlı rekabetin, değerler eğitiminin tam olarak verilmesini engellemesi. Spor, sanat ve beceri eğitiminin değer merkezli olmaması sebebiyle millî ve manevî değerlere bağlı sanatçı ve sporcu yetiştirilememesi. İlköğretim 4. veya 5. sınıftan itibaren öğrencilerin akademik veya meslekî eğitime yönlendirilmemesinin, değerler eğitiminin aktarılması konusunda ciddi sorunlar oluşturması. Eğitim programlarına konulacak değerler eğitimiyle ilgili konuların uygulamasının denenmesi ve uygulama sonuçları hakkında objektif kriterlerle yapılan ölçümlerle ilgili tarafların yeterli bilgisi bulunmaması. Ders kitaplarında değerler eğitimi ile ilgili konuların niteliğinin, görsel zenginliğinin yeterli olmaması. Anne-baba eğitimi seminerlerine istenilen düzeyde katılımın sağlanamaması, okul-öğrenci-veli iş birliğinin gerek değerler eğitimi gerekse spor, sanat ve beceri eğitiminin istenilen seviyeye gelmemesi.⁷⁴⁴ Üniversitelerin öğretmen yetiştiren bölümlerinde, değerler eğitimi ile ilgili bir dersin yer almaması, bu durumun ileriki yaşamlarında geleceğin öğretmenleri olacak öğrencilerin, değer yargıları ve değerler eğitimi konularında yeterince eğitimsel bilgiye sahip olmamaları sorununu ortaya çıkarması. Televizyonların ve diğer basın-yayın organlarının farklı değer yargıları arasında seçim yapmak zorunda bırakan programlar yayımlamasının, arzu edilen değerlerin kazandırılmasını güçleştirmesi ve sahip olunan değerleri yıpratması. Müfredatta yer alan pozitivist anlayışın yanında millî, manevî, estetik, ekonomik, demokratik ve evrensel değerlere de yer verilmeli. Formal, non-formal ve informal yollarla okullarda verilen değerler; yerel, bize özgü değerlerden seçilmeli. Müfredata eklenecek değerler eğitimi ile ilgili konuların hangi eğitim kademesinde, hangi sınıfta ve ne boyutta verileceği belirlenmeli.⁷⁴⁵ Medya temsilcileri ile iş birliği yapılarak çocuğun okulda öğrendiği değerler ile medyada karşılaştığı değerlerin çatışmaması sağlanmalı. Değerler eğitiminin öğrencilere daha iyi aktarılabilmesi için; ilköğretim 4. veya 5. sınıftan itibaren öğrenciler akademik veya meslekî eğitime yönlendirilmeli. Ders kitaplarında değerler eğitimi ile ilgili konuların niteliği, görsel zenginliği yeterli hâle getirilmeli. Gerek değerler eğitimi gerekse spor, sanat ve beceri eğitiminin

⁷⁴⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.231.

⁷⁴⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.232.

istenilen seviyeye ulaşılabilmesi için anne baba eğitimi seminerlerine gerekli önem verilmeli ve istenilen düzeyde katılımı sağlanmalı. Üniversitelerin öğretmen yetiştiren bölümlerinde, değerler eğitimi ile ilgili dersler konulmalı. Mevcut öğretmenler değerler eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitim seminerine alınmalı. Değerler eğitimi drama eğitimi ile birlikte verilmeli, değerlerimizle ilgili örnekler, canlandırılarak öğrenciye yansıtılmalı. Ders kitaplarımızda tarihî değerlerimizden Yunus Emre, Mevlana, Hacı Bektaş-ı Veli, Alparslan, Fatih Sultan Mehmet, İbn-i Sina, Keloğlan, Nasrettin Hoca gibi kahramanlar seçilmeli ve bunların sahip oldukları değerler öğrencilere okuma parçalarıyla sunulmalı.⁷⁴⁶

Kütahya

Ortak ve etkili değerler eğitimini içeren programların bulunmaması. Yazılı ve görsel medyada kültürümüze ait değerleri yansıtan modellerin istenilen düzeyde bulunmaması. Sınav merkezli eğitimin değerler eğitiminden daha önde tutulması.⁷⁴⁷ Yükseköğretimde meslek liselerinin katsayı adaletsizliği tamamen kaldırılmalı.⁷⁴⁸ Örgün ve yaygın eğitimi içeren etkili ve ortak değerler programları uzmanlar tarafından somut etkinliklerle oluşturulmalı. Değerlerimizi her yaş grubuna sevdirecek film, tiyatro, çizgi film, animasyon, oyuncak ve oyun gibi basılı ve görsel yayın ve materyalleri oluşturularak teşvik edilmeli.⁷⁴⁹

Malatya

Beceri ve değerler eğitiminin öneminin, eğitimciler tarafından yeterince anlaşılamaması. Değerlerimizin okul müfredatımızda olmasına rağmen öğrencilere somutlaştırılarak kavratılmasında güçlük çekilmesi. Değerler eğitimine basın yayın organlarınca yeterince önem verilmemesi. Küçülen dünyamızda ulusal ve evrensel değerlerin birlikte verilmemesi. Sanat, spor, ticaret tüm yaşam alanlarında istenilen değerlerin yaşatılamaması. Ailelerin değerler eğitimi konusunda yeterince duyarlı olmaması.⁷⁵⁰ Beceri ve değerler eğitimin önemi akademisyenlerce hazırlanarak broşür ya da kitapçıklarla öğretmenlere ücretsiz dağıtılmalı. Değerler öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler seminerler yoluyla öğretmenlere uygulamalı verilmeli, her ay bir değer seçilerek okulun tüm personeli tarafından desteklenerek gündemde tutulmalı.

⁷⁴⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.233.

⁷⁴⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.235.

⁷⁴⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.237.

⁷⁴⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.238.

⁷⁵⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.241.

Basın yayın organları değerler eğitimi konusunda yasal zorunlulukla daha duyarlı hâle getirilmeli. İyi birey, iyi insan ve toplumsal bütünleşmenin gerçekleşebilmesi için topyekûn değerler eğitime önem verilmeli. Değerler eğitimi konusunda aileler seminerlere alınmalı. Ayrıca değerlerin kavratılması için okul programlarında değerler eğitimi ayrı bir ders olarak okutulmalı.⁷⁵¹

Manisa

İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında işlenen Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde, değerler eğitiminin konularındaki kavramların alt başlıkları oluşturulmalı. Her türlü kutlama ve sosyal etkinliklerde değerlerin aktarımı bir fırsat olarak değerlendirilmeli, topluma mâl edilmeli. Değerler eğitiminin gerçekleşmesinde medya üzerine düşen görevi yerine getirmeli.⁷⁵²

Mardin

Yeni yetişen nesillerde değer yargılarının olmaması. Medyanın değerleri yozlaştırıyor olması. Günümüzde değerler eğitiminin içeriğinin ve sınırlarının belirlenmemesi. Verilecek değerler eğitimin kapsamı tam olarak tespit edilmeli.⁷⁵³

Mersin

Değer eğitimi konusunda kavram kargaşasının olması. Medyanın değerler üzerinde olumsuz etki yapması. Geliştirilen eğitim ve öğretim programlarının içinde bulunan beceri ve değerler eğitiminin verilmesinde öğretmenlerin sorunlarla karşılaşması. Değer eğitiminde, toplumumuza ve insanlığa mâl olmuş kişilerin hayatlarına yer verilmemesi. Mevcut ders, çalışma ve öğretmen kitaplarında değer eğitime yönelik eksikliklerin olması. Değer eğitiminde teknolojik gelişmelerden yeterince yararlanılmaması. Değer eğitimi sadece Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinde verilir anlayışının hâkim olması. Okullarda olumlu alışkanlıkların kazandırılmasında değer eğitiminin etkin kullanılamaması. Öğrencilerin gözlem yoluyla edindikleri değerlerin olumlu olamaması.⁷⁵⁴ Değerlerin sadece bilgi boyutunda verilmeye çalışılması. Spor, sanat, beceri ve değer eğitime yönelik olmak üzere, okullarda öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun yeterli kitabın olmaması. Değer eğitime yönelik yeterince konferans, sempozyum, değerleri anlatan tiyatro vb.

⁷⁵¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.242.

⁷⁵² 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.244.

⁷⁵³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.245.

⁷⁵⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.246.

sanat etkinlikleri yapılmaması. Spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi alanında eğitimcilerin eğitimi kapsamında sorunların bulunması.⁷⁵⁵ Değer eğitimi konusunda kavram kargaşası giderilmeli, bunun için Bakanlıkça gerekli önlemler alınmalıdır. RTÜK’e Millî Eğitim Bakanlığından temsilci katılmalı; TV yayınları, çizgi film ve dizilerle medyanın bu sürece katkısı sağlanmalı. Beceri ve değerler eğitimi ile ilgili uygulamalar esnasında karşılaştıkları sorunların çözümü için, öğretmenlerin periyodik olarak hizmet içi eğitim almaları sağlanmalı. “Rehberlik ve Sosyal Etkinlikler” dersinde yapılacak etkinlikler, beceri ve değerler eğitimi içerecek şekilde yapılmalı. Millî değerlerimiz ile insanlığa mâl olmuş değerlerin gençlerimize benimsetilebilmesi için; illerde ve ülke genelinde “100 temel kişi 100 temel değer” adlı bir kitap projesi başlatılmalı. “Değerini koru, değerine sahip çık” gibi sloganlarla projeler gerçekleştirilmeli. İspanya’da örneği olan Cervantes Enstitüsü, Almanya örneği Goethe Enstitüsü tarzında, Türkiye’de Mevlana, Yunus Emre, Mehmet Akif Ersoy, Hacı Bektaş-i Veli, Ahmet Yesevi vb. enstitüler kurulup yaygınlaştırılmalı. Millî değerler ile insanlığa mâl olmuş temel değerler belirlenerek bu değerlere hayatlarını adanmış kişilerin hayat hikâyeleri kitaplaştırılıp, okunmaları özendirilmeli, çizgi filmleri yapılmalı. Çalışma kitaplarında yer alan etkinliklerin, değer kazanımına yönelik ve öğrencinin seviyesine uygun olmasına, ayrıca şarkı, türkü, atasözleri, deyimler, menkıbeler, efsaneler, örnek olaylar gibi öğrencilerin dikkatlerini çekecek unsurlardan oluşmasına özen gösterilmeli. Değer eğitiminde internet ortamından yararlanılmalı. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde ağırlıklı olarak dinî değerler üzerinde durulmalı, diğer derslerde; kültürel, siyasî, ekonomik, sosyal, maddî, manevî, soyut, somut, ulusal, evrensel vb. değerlerin kazandırılması için gerekli düzenlemeler yapılmalı.⁷⁵⁶ Okullarda olumlu alışkanlıkların kazandırılmasında, değer eğitimi etkin şekilde kullanılmalı. Çeşitli kanaat önderlerinin ve medyanın da yardımıyla toplumun genelini kapsayacak çalışmalar yapılmalı, öğrencilerin, “doğru davranışı gözle, doğruyu öğren” gibi sloganlarla iyi örnekleri görmeleri sağlanmalı. Değerler, değer açıklaması, değer analizi ve örnek olaylarla olumlu tutum ve davranış hâline dönüştürülmeli. Okullarda spor, sanat, beceri ve değerler eğitimine yönelik seviyeye uygun kitaplar ve süreli yayınlar takip edilmeli, sağlanmalı, haftalık değerler panosu

⁷⁵⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.247.

⁷⁵⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.248.

oluşturulmalı. Merkezî ve yerel yönetimler ile vatandaşların da katkısıyla, değerler eğitime yönelik konferans, sempozyum, tiyatro vb. etkinlikler yapılmalı. Spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi alanında, eğitimcilerin eğitime yönelik seminerler düzenlenmeli.⁷⁵⁷

Muğla

Değerler eğitimi ilköğretimin genel amaçlarına en yakın konulardır. Bunların öğrencilere doğrudan verilmesi gerekir. Değerler eğitimi kapsamındaki kavramlar, ilgili program kitaplarında yeterince ele alınmasına rağmen ders kitapları ve kılavuz kitaplarında aynı oranda işlenmemiştir. Bu durum daha geniş kapsamda işlenmeli (adalet, saygı, sevgi, çalışkanlık, hoşgörü, düşünce özgürlüğü).⁷⁵⁸

Muş

Değer olarak bilinen konuların toplum tarafından uygulanmaması.⁷⁵⁹ Değerler eğitimi bölgelerin özelliklerine, okulların talep ve ihtiyaçlarına göre belirlenmeli (kan davası ve töre cinayeti vb). Okullar her ay düzenli olarak tüm branşlar bazında bir “değer” belirlemeli, bir ay boyunca derslerde bunu işlemeli ve buna uygun müfredat düzenlenmeli (Bunla ilgili şahsiyetlerin çağırılması, film izletilmesi). Değerler noktasında eğitimciler hizmet içi eğitimlerle desteklenmeli. Öğrencilerden değerler ile ilgili “sözler” yazmaları ve bu sözlerle ilgili hayat içerisinde yapmış oldukları davranışları yazmalarına yönelik uygulamalar yapılmalı. Okulöncesi ve ilköğretim sınıflarında değerler eğitimi drama ve oyunsal formlarda verilmeli (Tarihî değerler vb).⁷⁶⁰

Nevşehir

Millî, ahlâkî, sanatsal ve dinî değerlere açıklık kazandırılmaması. İnsanları kendi konumunda kabul edebilen bütün görüşlere saygılı, tahammüllü bir anlayış verilememesi. Toplumun ortak kültür unsuru olan sanat değerlerinin yeterince benimsenmemesi. Bizi tarih boyunca öne çıkartan çok sayıda millî değerlerimiz olmasına rağmen toplum olarak bu değerlerimize gereken önemin verilmemesi.⁷⁶¹

⁷⁵⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.249.

⁷⁵⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.251.

⁷⁵⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.252.

⁷⁶⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.254.

⁷⁶¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.255.

Millî ve manevî değerlerin milletimize getirdiği faydalar vurgulanarak, bizi tarihte öne çıkartan unsurlar olduğu hatırlatılıp bu doğrultuda gerekli tanıtım yapılmalı.⁷⁶²

Niğde

İlimizdeki spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi konusunda yapılan çalışmalar istenilen düzeyde değildir. Yeni programda beceri ve değerler eğitimine verilen önem artmıştır.⁷⁶³ Spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi konusunda öğretmenlere hizmet içi eğitim kursları verilmeli. Değerler eğitimi konusunda millî ve manevî değerlere ağırlık verilmeli. Spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi alanında yurt içinde ya da yurt dışında faaliyetlere katılanlara gerekli maddî destek sağlanmalı.⁷⁶⁴

Ordu

Manevî değerlerimizi anlatarak öğretmeye çalıştığımız için çocukların değerlerimizi yeterince algılayıp sahip çıkamaması.⁷⁶⁵ Gelişen bilişim teknolojisiyle beraber şiddet ve cinsellik içeren yayınlara çocuklarımızın çabuk erişebilmesi ve ailelerin bu teknolojiye çocuklarını koruyamaması. Öğrencilerin bağımlılık içeren zararlı maddelere kolayca ulaşabilmesi, hatta bu maddeleri okullara getirebilmesi. Müfredatın yoğun olması ve değerler eğitimi konusunda uygulamaya dönük çalışmalar yapılmasına engel olması. Sınıfların kalabalık olması, öğretmenin ders yükünün ağır olması nedeniyle değerler konusunda çok önemli olan ikinci kademedeki 10 saatlik toplum hizmeti görevleri ve kulüp çalışmalarının aksatılması. Mevcut sınav sistemi nedeniyle gerek velilerin gerekse öğrencilerin başarı anlayışının test sorularındaki net sayısı ile doğru orantılı olması, değer yargılarını arka plana itmesi.⁷⁶⁶ Ortaöğretime ve yükseköğretime geçişte çoktan seçmeli sınavların yanı sıra özellikle meslek eğitimi almış öğrencilerin beceri, yetenek ve yaratıcılığının da değerlendirmeye katılması yönünde çalışmalar yapılmalı. Manevî değerleri anlatarak öğretmekten ziyade uygulamalarla sevdirmeye ve benimsetmeye özen göstermeli.⁷⁶⁷ Sınavlarda değerler eğitimi konularını içine alan en az bir soru sorulmalı, resim, müzik derslerinde drama çalışmalarında ve okullardaki her türlü etkinliklerde bu değerlerin uygulanmasına yönelik çalışmalar yapılmalı, müfredatlar yeniden incelenerek derslerde işlenen

⁷⁶² 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.256.

⁷⁶³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.257.

⁷⁶⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.258.

⁷⁶⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.259.

⁷⁶⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.260.

⁷⁶⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.262.

konularda verilen değerler eğitimi içeren konuların sayısı artırılmalı. Okullarda belli zaman aralıklarında (ayda bir gibi) öğretmenlerce belirlenecek değerler eğitimiyle ilgili bir konuda öğrencilerin doğrudan içinde olacakları, uygulamalı faaliyetler yaptırılmalı.⁷⁶⁸

Osmaniye

Eğitim sistemimizde sınav kaygısı yüzünden öğrenciler ve yetişen eğitimcilere değerler eğitimi verilemiyor. Eğitimci bu alanda iyi yetişemedikleri için iyi bir model oluşturamıyorlar. Örneğin, öğrencisine sigara içmenin zararlarını anlatan birçok öğretmenin okul kapısının önünde sigara içmekte sakınca görmüyor olması. Biz ve fedakârlık kavramının yok olması, marka ve tüketim kültürünün artması.⁷⁶⁹ Değerler eğitiminde bilimsel araştırmalar yapmak ve bunları pratiğe dökmek gerekir. Değerlerin netleştirilerek (Millî ve Evrensel Değerler) tüm derslerin müfredatına yerleştirilmesi gerekir. Ailelere ve öğretmenlere daha iyi bir değerler eğitimi sunulmalıdır. Değerlerin öğretilmesinde ilk görev aileye düşmektedir. Aileler bu konuda verilecek seminerlerle ve yazılı ve görsel basın yolu ile eğitilmeli. Okul ve öğrencilere yönelik televizyon programları MEB görüşüne sunulmalı, değerler ve karakter eğitimi politikamızın bir parçası olmalı. Öğretmen, millî ve evrensel değerler çerçevesinde yetiştirilmelidir. Öğretmen rol modelidir. Üniversitelerde meslek etiği dersi olmalı. Eğitimde tarihe mâl olmuş ünlü Türk düşünürleri, sevgiyi özümsemiş kişiler öne çıkarılmalı. Okullarda Değerler ve Karakter Eğitimi adı altında haftada bir saatlik ders verilmeli.⁷⁷⁰

Rize

Okullarda değerler eğitiminin ihmal edilmesi. Türkiye’de gençlerin suç oranının artması, aile bağlarının çözülmesi, madde kullanımının artması, ötekini düşünmenin yok olması, benin öne çıkması, marka ve tüketim kültürünün artması, okulun ve eğitimin aynı zamanda ahlâkî bir faaliyet olduğunun unutulması. Değerler eğitiminde okul, öğretmen, veli ve öğrencilerin üzerine düşen sorumlulukları tam olarak yerine getirmemesi.⁷⁷¹ Millî eğitimin temel hedefleri arasında olan değerler eğitime gereken önem verilmeli. Seminer çalışması iyi bir planlama ile yapılmalı, bu

⁷⁶⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.263.

⁷⁶⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.264.

⁷⁷⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, ss.265-266.

⁷⁷¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.267.

çalışmalarda değerler eğitimine de yer verilmeli ve değerlendirme çalışmaları yapılmalı. Değerler eğitimiyle ilgili projelerin hazırlanması ve uygulanması sağlanmalı. Değerler, sınıf içi ve dışı etkinliklerle, spor, törenler, oyunlar, drama ve müzik ile ğretilmeli. Değerler eğitimi öğretme-öğrenme etkinlikleriyle btnleştirilmeli. Değerler eğitimi medya araçları ile desteklenmeli, yayınlarda öğrenciler için kötü örnekler oluşturabilecek içeriklere yer verilmemeli. Değerleri ve öğrencilerden beklenen davranışları tanımlamak için ğrenci, ğretmen ve veliler arasında ortak bir anlayış olmalı. Öğretmenlerin model olma ve öğrencilerin karşısında değerleri en iyi şekilde temsil etmeleri için bilinçlendirilme çalışmaları yapılmalı. Bakanlık tarafından değerler eğitimiyle ilgili eğitici filmler hazırlanmalı ve okullarda gösterilmeli. Olumlu davranışlar, ailede ve okulda uygun bir şekilde pekiştirilmeli. Okulda ve sınıfta kültürel ve moral liderlik rolleri geliştirilmeli.⁷⁷²

Sakarya

Spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi için zaman ve kadro eksikliğinin olması. ocuk ve gençlerin; obezite, şiddet ve zararlı alışkanlıklardan uzak tutulması ve arındırılmasında en etkili czmn spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi ile sağlanabileceği, eğitim öğretimdeki yeri ve önemi ğrenci ve velilerimize kavratılmalı. Okul mevcut ğrenci sayıları azaltılmalı ve spor, sanat, beceri ve değerler eğitiminin amaca uygun yapılabilmesi için; kurumlar proje aşamasında fizikî ve donanımları düşünülerek yapılandırılmalı ve var olan kurumlardaki eksiklikler giderilmeli.⁷⁷³ Eğitimin tüm kademelerinde spor, sanat, beceri ve değerler eğitiminin amaca uygun yapılabilmesi için müfredatta geniş zaman ayrılmalı ve uzman eğitimciler tarafından yürütülmeli.⁷⁷⁴

Samsun

Öğrencilerin toplumun geneli tarafından kabul edilen ulusal ve evrensel değerleri (evre kültürü, insan hakları ve demokrasi kültürü, kadın erkek eşitliği, sanat kültürü gibi) benimsemesi önünde engeller olması. Çocukluk ve gençlik dönemlerinde kazandırılan olumlu kişilik özellikleri ve değer yapısının korunamaması. Kitle iletişim araçları ve popüler kültürün değer yozlaşmasına yol açması.⁷⁷⁵ Düşünme eğitiminden

⁷⁷² 18. Milli Eğitim şûrası, **l Komisyon Raporları**, s.268.

⁷⁷³ 18. Milli Eğitim şûrası, **l Komisyon Raporları**, s.269.

⁷⁷⁴ 18. Milli Eğitim şûrası, **l Komisyon Raporları**, s.270.

⁷⁷⁵ 18. Milli Eğitim şûrası, **l Komisyon Raporları**, s.272.

tüm öğrencilerin yararlanması sağlanmalı, bireysel değerlerden hareketle toplumu evrensel değerlere taşıyacak ders programları geliştirilmeli. Toplumsal değerler ve bunların bireylere kazandırılması çalışmaları, görsel ve yazılı kitle iletişim araçları tarafından desteklenmeli.⁷⁷⁶

Siirt

Okullarda kol çalışmaları çerçevesinde bu tür değerler eğitiminin yeterince verilmemesi. Değerler eğitimini yalnızca Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi sınırları içinde kalmayıp başka derslerin de müfredatında yer alması sağlanmalı. Evrensel değerler ayrı bir ders olarak oluşturulmalı, okullarımızda kol çalışmaları çerçevesinde bu tür değerler eğitimi verilmelidir.⁷⁷⁷

Sinop

Evrensel olmayan hiçbir değer bireye değer olarak verilmemeli. Bireye verilecek her değer bireyi mutsuz değil mutlu etmeli.⁷⁷⁸ Değerler bireyi kısıtlayıcı değil özgürleştirici olmalı. Adalet, doğruluk, çalışkanlık vb. değerler yerine, bireysel çıkarlar, menfaatler, yakınıni koruma gibi yozlaşmayı oluşturan değerlere izin verilmemeli. Değerler eğitiminde öncelikli hedef “korkusuz eğitim” olmalı. Saygı, onur ve adalet gibi değerlerin oluşması için çocuklarda eleştirel merak ve düşünce, yaratıcılık ve öğrenme alışkanlığı kazandırılmalıdır. *Değerler eğitiminde*; Önce yetişkin hedef olmalı, Ailenin katkısı sağlanmalı, Aile bütünlüğü korunmalı, Ön hazırlık, kabul (gerekliliği konusunda farkındalık yaratılması), norm belirlenmesi, yaptırım (yasak yerine fırsatlar) gibi aşamaları oluşturulmalı, Entegre müfredat yapılmalı, Aile ile sözleşme, görüşme ve eğitim yapılmalı, Sonuç yerine, kayıt alınmalı ve gelişim takip edilmeli, Önce öğretmen sonra ailenin eğitimi ele alınmalı.⁷⁷⁹

Sivas

Ülkemizde değerlerin kazandırılmaması, değer eğitiminin yapılamaması. Değerler eğitimi ile ilgili çalışmaların yapılmaması.⁷⁸⁰ Öğrencilerin sanat eğitimiyle ve aktiviteleriyle şiddetten uzaklaşabileceği düşünülmeli.⁷⁸¹ Ülkemizde değerlerin kazandırılması ve değer eğitiminin yapılabilmesi için bilimsel çalışma ve toplantıların

⁷⁷⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.273.

⁷⁷⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.274.

⁷⁷⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.278.

⁷⁷⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.279.

⁷⁸⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.280.

⁷⁸¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.281.

yapılması teşvik edilmeli, okul-aile iş birliği ile daha eşgüdümlü çalışılması için izleme ve değerlendirme çalışmaları yapılmalı. Okulda değerler eğitimi birimi kurulmalı, “ayın değeri” adı altında etkinlikler düzenlenmeli, AB projelerinden daha etkin faydalanılmalı, sosyal kulüp çalışmaları daha aktif hâle getirilmeli.⁷⁸²

Şanlıurfa

Toplumda ahlâk dışı davranışların normal karşılanır hâle gelmesi, sevgi ve saygının maddî ölçütlere indirgenmesi. Aile kurumunun ve aile içi iletişimin zayıflaması. Öğrencilerin, televizyon dizilerinin öne çıkardığı olumsuz karakterleri model alması. Toplumda yaşanan ahlâkî yozlaşmanın öğretmenlik mesleğine yansması. Televizyonların en fazla izlendiği saatlerde, değer yargılarımızı tahrip eden programlar kontrol altına alınmalı. Ailelere yönelik; spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi konularında eğitim çalışmaları yapılmalı.⁷⁸³

Şırnak

Eğitim programında 4-8. sınıflarda yer alan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi ile değerler eğitimi sağlanmaktadır. Örgün eğitim sisteminde müfredatta yer alan derslerde değerler eğitimi öğrencilere verilmeye çalışılmaktadır.⁷⁸⁴ Yaz tatillerinde Kur'an Kurslarına devam eden öğrenciler için değerler eğitimi ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Sevgi, saygı, adalet, barış, eşitlik, ahlâkî değerlere bağlılık, çalışkanlık ve iyilik gibi değerlerin azaldığı görülmekte. Öğrencilerin içinde bulunduğu gruplar, çevre, bilişim araçları gibi faktörlerin öğrenciler üzerinde etkileri sonucunda, öğrenciler bulunduğu gruba ve çevreye göre kazandıkları değerlere göre hareket etmekte, bu durum çok olumsuz sonuçlar verebilmektedir. Saygı, sevgi, adalet, çalışmak, iyilik gibi değerlerin sadece sözlü olarak okullarda anlatılması ve hayata dönük bir şekilde kavratılamaması sonucunda bu değerlerin zamanla öneminin azaldığı görülmektedir. Öğrenciler ve veliler sınavlardan dolayı değerler eğitimine gereken ilgiyi göstermemektedir. İlköğretim kurumlarında öğrencilere verilen davranış notlarının sınavlarda veya sınıf geçmede herhangi bir etkisinin olmaması, değerlerin yeterince kazanılmasını olumsuz etkilemektedir. Değerler eğitimine gerektiği kadar önem verilmediğinden çocukların, sahip olması gereken değerleri bilmemesi ve bu durumun öğrencilerin psikolojilerini olumsuz etkilemesi. Mevcut

⁷⁸² 18. Milli Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.282.

⁷⁸³ 18. Milli Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.283.

⁷⁸⁴ 18. Milli Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.289.

eğitimde gereken değerleri kazanamayan öğrencilerin çevrede çeşitli suç alanlarına yönelmesi. Sevgi, saygı, adalet, barış, eşitlik, ahlâkî değerlere bağlılık, çalışkanlık ve iyilik gibi değerlerin azalması ya da kazandırmada yetersiz kalınması. Mevcut durumun öğrencileri olumsuz etkilemesi sonucu başıboş bir şekilde davranışlar sergilemelerine sebep olması. Sahip olunması gereken değerler konusunda yetersiz kalan öğrencilerin dışa bağımlı şekilde yetişmesi, bulunduğu grubun veya içinde bulunduğu çevrenin özelliklerine bağlı olarak davranışlar göstermesi. Saygı, sevgi, doğruluk, çalışkanlık, yardımseverlik gibi değerlerin sadece sözlü olarak anlatılması sonucunda öğrenciler tarafından yeteri kadar ilgi görememesi ve bu değerlerin öğrenilmesini olumsuz etkilemesi. Değerler eğitiminde mutlaka okul-aile iş birliği sağlanmalıdır. Bunun sağlanması için okullar bünyesinde oluşturulan okul-aile birliği üyelerinin veli ziyaretleri sağlıklı bir şekilde yapılmalı. Değerler eğitiminin, okul öncesinde yer verilerek ve eğitimin her kademesini kapsayarak, hayata dönük bir şekilde uygulamaya geçirilmesi sağlanmalı. Saygı, sevgi, doğruluk, çalışkanlık, yardımseverlik gibi değerlerin sadece sözlü olarak anlatılmasından vazgeçilip, öğrencilerin yaparak ve yaşayarak öğrenmeleri sağlanmalıdır. Bunun için yaratıcı drama veya başkaca uygulamaya dönük yöntemler kullanılmalı.⁷⁸⁵ Değerler eğitiminde en etkili yolun model olduğu düşünüldüğünde, öğretmenlerin davranışlarında ideal değerlerle hareket etmeleri sağlanmalıdır. Öğretmenlerin bu konularda gereken bilgi ve desteğin il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerince düzenlenecek seminer ve hizmet içi kurslarla eğitilmeleri sağlanmalı. Mevcut durum hem öğrencilerin hem de velilerin sınavlardan dolayı değerler eğitimine gereken ilgiyi göstermelerini azaltmıştır. Değerler eğitimi konusunda gereken hassasiyetin kazanılabilmesi için mutlaka gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bunun için sınavlarda değerler eğitimi ile ilgili sorulara yer verilmeli. Değerler eğitiminin önemini gerek öğrencilere gerekse velilere kazandırmak amacıyla Millî Eğitim Bakanlığınca gerekli doküman ve broşürlerin hazırlanıp öğrenci ve velilere dağıtımı sağlanmalı.⁷⁸⁶

Tekirdağ

İlk ve ortaöğretimde uygulanan seçme ve yerleştirme sınavları nedeniyle değerlerimize yönelik eğitime çok fazla önem verilememesi.⁷⁸⁷ Okullarımızda

⁷⁸⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.290.

⁷⁸⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.291.

⁷⁸⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.292.

öğretilen değerler, okul dışında da görsel ve işitsel medyada (örneğin, diziler) vurgulanmalı.⁷⁸⁸

Tokat

Millî ve manevî değerlerin ezberci zihniyetle öğrenciye aktarılması, bundan dolayı bu değerlerin davranışlar hâline dönüştürülememesi. Değerler eğitiminde öğrencilerin eğitim sürecinde yeteri kadar takip edilememesi. Eğitim sistemi içerisinde verilen değerlerin herkes tarafından ortak değer olarak görülmemesi. Değerler eğitimi üzerinde iletişim araçlarının (medya) olumsuz etkisi. Bazı ailelerin değerler konusunda yeterli hassasiyete sahip olmaması ve bunun çocuk üzerinde olumsuz etki yapması. Değerler eğitimi üzerinde, alanları ve cinsiyetleri itibarıyla tarihî şahsiyetlerin model olarak yeterince yansıtılmaması. Fiziksel ve duygusal şiddet ile akran zorbalığının okullarda artması.⁷⁸⁹ Millî ve manevî değerleri öğrenciye aktaranlar (öğretmen, veli ve diğer paydaşlar) yaşantılarıyla örnek olmalı, değerleri davranış hâline getiren öğrenciler her ortamda ödüllendirilmeli. Değerler eğitiminde öğrencinin gelişim süreci okul öncesinden itibaren öğrenim hayatı boyunca takip edilmeli, sonuçlar kayıt altına alınmalı. Değerler konusunda “asgari müşterekler” yeniden ele alınmalı ve bu değerler toplumun tüm katmanlarını kuşatacak şekilde düzenlenmeli. İletişim araçları daha sıkı denetlenmeli, devletin kurumsal gücü ortaya konulmalı, eğitim kurumları olarak anne-baba eğitimini gerçekleştirerek çocukların medyanın olumsuz programlarından etkilenmeleri engellenmeli, okul ve gençliği konu alan programlarda RTÜK ve MEB’in ortak hareket ederek, okulları kötü davranışları sergileme yeri olarak gösteren programlar engellenmeli. Çocuğa, örgün eğitimin dışında kalan 0-5 yaş döneminde değerler eğitimini sağlamak için anne babalar zorunlu olarak belirli bir süre çocuğun gelişimini sağlayacak değerler eğitimine tabi tutulmalı. Değerler eğitiminde tarihî şahsiyetlerden ve günümüz şahsiyetlerinden örnek verilirken cinsiyet ayrımı yapılmaksızın her kesimden kişilere ders kitaplarında yer verilmeli. Fiziksel ve duygusal şiddet ile akran zorbalığının okullarda azaltılması için bu tür öğrenciler sanat, spor, beceri ve değerler eğitimi konularına yönlendirilmeli. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi seçmeli hâle getirilmeli.⁷⁹⁰

⁷⁸⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.293.

⁷⁸⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.294.

⁷⁹⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.295.

Trabzon

Televizyonlardaki dizilerin toplumsal değerlerle uyuşmaması. Değerler eğitime yönelik bilimsel ve uygulamaya dönük araştırma ve uygulamaların yeterli düzeyde olmaması. Öğretmenlerin (resmî okullar ve özel okullar) duyuşsal amaçların öğrencilere nasıl kazandırılacağına yönelik olarak hizmet içi eğitim ihtiyacı hissetmesi.⁷⁹¹ MEB, medyanın öğrenciler üzerindeki olumsuz etkisini gidermeye yönelik olarak RTÜK’le iş birliği yapmalı; çocukların kurallar sistemi içinde yetiştirilmesi (yatma saati, tv izleme saati belli olmalıdır) ve değer eğitiminin evde de devam ettirilmesi konusunda bilinçlendirme amaçlı velilere yönelik toplantılar düzenlenmeli. “Millî ve Evrensel” değerleri destekleyici yönde ders materyalleri geliştirilmeli. Değer eğitiminin okullarda nasıl gerçekleştirileceğine yönelik bilimsel araştırma ve akademik etkinlikler teşvik edilmeli, örnek eğitim materyalleri zenginleştirilmeli. Öğretmenlerin değer eğitiminde kullanacakları yöntemler konusunda bilinçlendirilmesi adına hizmet içi eğitim seminerleri açılmalı.⁷⁹² Okullarda “değer komisyonları” kurularak değerlerin öğrencilere kazandırılmasında kontrol mekanizmaları şeklinde görev yapması sağlanabilmeli. Bütün branş derslerinde değerlere ilişkin konular işlenmeli, bu konulara yıllık planlarda yer verilmeli.⁷⁹³

Tunceli

Öğrencide beceri ve yeteneklerin artırılmasının yanında ahlâkî ve toplumsal değerlerin verilmemesi.⁷⁹⁴

Van

Beceri ve değerler eğitiminde öğrencilerin olumlu rol-model alamaması.⁷⁹⁵ Eğitim kurumlarında etik ve ahlâk eğitimi boyutu, öğretim boyutu kadar önemsenmelidir. Kılavuz ve ders kitaplarında değerlerin farkındalığını sağlayacak faaliyetler, etkinlikler artırılmalı ve dönütleri sorgulanmalı. Değerler eğitimi konusunda bütün öğretmenler ve idareciler hizmet içi eğitime tabi tutulmalı. Değer eğitiminde ilköğretimde öğrencinin izleyici veya dinleyici olduğu etkinlikler yerine, aktif olduğu etkinliklerin kullanılmasında artış sağlanmalı. Ders kitaplarında beceriler

⁷⁹¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.296.

⁷⁹² 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.297.

⁷⁹³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.298.

⁷⁹⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.299.

⁷⁹⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.308.

ve değerler öğretmen ve öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılması için belirgin hâle getirilmeli.⁷⁹⁶

Yalova

Eğitimde tehdit, korku ve yaptırımlar yerine sevgi ve saygı hâkim olmalı, insan haysiyetine yakışan bir seviyede yaşamak keyfiyeti eğitim sürecinde de geçerli olmalı.⁷⁹⁷

Yozgat

Yürürlükte olan okulöncesi, ilk ve ortaöğretim ders programlarında, değerlerin öğretimi ayrıntılı bir şekilde yer almasına rağmen beklentiler doğrultusunda davranışa dönüştürülememesi. Okullarda çeşitli programlarla verilen değerler eğitimi medya tarafından desteklenmediğinden, öğrencilerin verilen değerlere taban tabana zıt olumsuz değerleri kabul etmesi ve günlük hayata yansıtması.⁷⁹⁸ Değer eğitimi uygulamaları mutlaka bilgi düzeyinden uygulama düzeyine yükseltilmeli. Anasınıflarından başlayarak çocuklarda yaşamları boyunca olumlu davranışları kazandırmak ve etkin davranış yönetimini oluşturması amaçlanmalı. Değerler eğitiminde öncelikli hedef “korkusuz eğitim” olmalı, saygı, paylaşım, hoşgörü, onur ve adalet gibi değerlerin oluşması için çocuklarda eleştirel merak, eleştirel düşünce, yaratıcılık ve öğrenme alışkanlığı kazandırılmasına önem verilmeli. Değerler eğitimi uygulamasında eğitimin çok önemli ve ayrılmaz parçası olan kurum yöneticileri, denetim elemanları, öğretmenler, personel, veli ve çevre, sorumluluklarının ölçüsü dâhilinde bu çalışmalarda yer almalı ve değerler eğitiminde üç temel strateji göz önünde bulundurulmalıdır. Bunlar; kurumda pozitif bir etik kültür oluşturmali, öğrencilerle sınıf dışında da ilgilenmeli, toplumu ve aileleri değer eğitimine dâhil etmeli. Değer ve ahlâk eğitimi, duyuşsal alana hitap eder ve öğrencilerde tutum değişikliğini hedefler. Bu açıdan bilişsel alana yönelik derslerden farklı bir yapıdadır. Tutum değişikliğini gerçekleştirebilmek için öğrencinin, kendisine verilen bilgileri içselleştirmesi önemlidir. Bu da bilgiyi kabullenme, kendine mâl etme ve sahiplenme süreçleri ile ilgilidir. Bu nedenlerle gelişimsel süreçler dikkate alınarak, yaparak yaşayarak öğrenmenin etkisi düşünülerek, çocukların drama yoluyla değerleri özümsemelerini sağlamaya yönelik eğitim ortamları hazırlanmalı. Eğitim

⁷⁹⁶ 18. Milli Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.309.

⁷⁹⁷ 18. Milli Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.311.

⁷⁹⁸ 18. Milli Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.313.

programlarında yer verilen değerler öğretiminde drama yoluyla öğretim esas alınmalı. Değerler eğitiminde öğrencilerin hayatında geniş yer tutan medyanın desteği sağlanmalı. Vatandaşlık ve insan haklarına saygı; doğa ve tüm canlılarla bütünleşme, katılımcılık, bilimsellik, eleştirel düşünebilme gibi değerlere dayanmalıdır. Vatandaşlar, kurallar ve onları denetleyen organlar bulunduğu için değil doğruluğuna inanıp değer hâline getirdikleri için toplumsal kuralları uygulamalı. Okullarımızda değer eğitimine daha fazla önem verilmeli.⁷⁹⁹

Zonguldak

Öğrencilerde değerlerin oluşmasında ailenin çok önemli bir rolü bulunmaktadır. Ancak ailelerin bu konuda bilinçlenmesi için eğitim sisteminde yeterli destek sağlanamaması. Bireylerin değerlerinin oluşmasında ailenin çok önemli bir rolü olduğundan ailelerin bu konuda bilinçlenmesi için eğitim sisteminde seminer, bilgilendirme tarzı çalışmalar yapılmalı. Medyada meslekî etik, insan hakları, bilinçli tüketicilik, demokrasi, hoşgörü, çok kültürlülük, sevgi, saygı, paylaşma gibi değerlere daha çok yer verilmeli.⁸⁰⁰

Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Yönlendirme Komisyonu

Adıyaman

Rehberlik anlayışının değerler eğitimi ile yoğrulması çok önemlidir. Geleceğe yönelik tüm beklentilerini tamamen kazanmak üzerine oturtan çocuklarımızın insanî, ahlâkî erdemler ve etik değerlerle renklendirilen bir anlayışa kavuşmalarında, rehberlik çalışmaları daha etkili olmalı.⁸⁰¹

Ağrı

Çocukların gelişim süreci ve ahlâkî düzeylerine uygun yayınlar izletilmeli ve aileler bu konuda bilgilendirilmeli.⁸⁰²

Amasya

Popüler kültürün öğrenciler üzerindeki olumsuz etkilerinin önlenmesi amacıyla, Bakanlığımız, basın yayın kuruluşlarının denetlenmesinden sorumlu kurumlar ile koordineli çalışarak yayınlar hakkında yaptırımli tedbirler alınmalı.⁸⁰³

⁷⁹⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.315.

⁸⁰⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.316.

⁸⁰¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.325.

⁸⁰² 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.331.

⁸⁰³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.338.

Ardahan

Erken yaşta evliliklerin yapılması, geleneksel nedenlerden kaynaklanan sorunların (akraba evliliği, ataerkil aile yapısı vb) olması. Baskı ve şiddetin disiplin aracı olarak kullanılması. Eğitimde fırsat eşitliğine gereken önemin gösterilmeyişi, nitelikten ziyade niceliğin ön plana alınması. Başarı için kolektif anlayıştan yoksun, ben duygusu ile hareket eden kuşakların yetiştirilmesi. Öğrencilerin sosyal, duygusal, bedensel yönlerinin hiçe sayılması, bilişsel yönlerinin ön plana çıkarılması.⁸⁰⁴ Görsel medyanın etkinliği dikkate alınarak, çocukların TV izlediği saatlerde, eğitim içerikli filmlerin yayınlanması için merkez yönetimi ile iş birliğine gidilmeli. Çocuk yaşta evlenmenin önüne geçilerek, yasal boşluk giderilmeli ve aile planlaması konusunda aileler bilinçlendirilmeli.⁸⁰⁵

Diyarbakır

Çocuk ihmal ve istismarı, sokak çocukları ve uyuşturucu kullanımının yaygınlaştığı günümüzde, uyuşturucu ile mücadele amacı ile en az ilçe düzeyinde; güvenlik, psikolog, pedagog, din adamları, STK'lar, kanaat önderleri ve eğitimcilerin görev alacağı Millî Eğitime bağlı komisyonlar, kurullar oluşturulmalı.⁸⁰⁶

Edirne

Okul çevrelerinin güvenli olmaması ve şiddetin önlenememesi. İlköğretim okulları arasında eğitimde fırsat eşitliği ilkesine aykırı olarak önemli derecede farklılıklar olması. Meslekî ve teknik ortaöğretim kurumları ile genel liselerin yükseköğretime geçişte aynı sınava tabi tutulması.⁸⁰⁷ Yükseköğrenime geçişte genel liseler ile meslek liseleri ayrı sınava tabi tutularak öğrencilerin ilgi, yetenek ve kabiliyetlerine göre yükseköğrenim kurumlarına yönlendirmeleri yapılmalı.⁸⁰⁸

Isparta

Öğrencilerin kendilerini gerçekleştirme için ifade ve beceri dersleri yanında, değerler eğitimi, sosyal beceri, atılgnlık, karakter eğitimi ve liderlik gibi dersler programlara konulmalı.⁸⁰⁹

⁸⁰⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.347.

⁸⁰⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.348.

⁸⁰⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.383.

⁸⁰⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.388.

⁸⁰⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.392.

⁸⁰⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.427.

Karaman

Meslek liselerinden yükseköğretime geçişin katsayı farkı ile engellenmesi.⁸¹⁰ Ortaöğretimden yükseköğretime geçerken katsayı engelinin kaldırılarak tüm öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetleri doğrultusunda üst öğrenime devam etmelerinin yolu açılmalı.⁸¹¹

Kayseri

Rehber danışman öğretmen yetersizliği veya kadro eksikliği din, edebiyat, tarih, müzik dersi öğretmenleri veya bu hizmeti vermede gönüllü öğretmenler ile kapatılabilmeli.⁸¹²

Trabzon

Televizyon programlarında okul ortamı ve eğitim içerikli dizi ve filmlerde olumsuz rol modellerinin gösterilmesinin öğrencileri olumsuz yönde etkilemesi. Meslek liselerinden mezun öğrencilere uygulanan katsayı probleminden dolayı bu liselere yönlendirme çalışmalarında sıkıntılar yaşanması.⁸¹³ Basın ve yayın kuruluşlarının dizi ve filmlerinde olumlu rol modellerini öne çıkarıcı yayınlar yapmaları teşvik edilmeli. Meslek liselerinden mezun öğrencilere uygulanan katsayı problemi tamamen ortadan kaldırılmalı.⁸¹⁴

Tunceli

Okul öncesi yaş gruplarına yönelik uygulanacak programlarda karakter eğitimine yönelik uygulamalar ağırlık kazanmalı.⁸¹⁵

Uşak

Evrensel ve toplumsal değerler eğitimiyle ilgili derslerin zorunlu ders olmaması ve bu konuların diğer derslerde de desteklenmemesi.⁸¹⁶ Katsayı engelinin meslekî ve teknik eğitime gelen öğrencilerin niteliğini düşürmesi.⁸¹⁷ Değerler eğitimiyle ilgili dersler ilköğretimden itibaren zorunlu ders olarak müfredata alınmalı.⁸¹⁸

⁸¹⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.443.

⁸¹¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.444.

⁸¹² 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.456.

⁸¹³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.537.

⁸¹⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.538.

⁸¹⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.541.

⁸¹⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.542.

⁸¹⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.543.

⁸¹⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.544.

Zonguldak

Okullarımıza meslek etiği, meslek ahlâkı, değerler eğitimi adı altında bir ders konulmalı.⁸¹⁹

2.1.4. Bölge Çalışmaları Komisyon Raporları

Şûra Genel Sekreterliği ve Millî Eğitim Basımevi tarafından hazırlanıp yayınlanan şûra kitaplarını incelememiz sonucu 15., 17. ve 18. Millî Eğitim Şûraları için hazırlanmış 3 adet bölge çalışmaları komisyon raporuna ulaşılmıştır. Tespitlerimize göre bu raporlarda doğrudan ve dolaylı olarak, din eğitimi ve öğretimi ile ilgili şehirlere göre değişen birçok bölgesel sorun ve önerilerde bulunulmuştur.

15. Millî Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı-3 Bölge Çalışmaları (Öneriler) 2000’li Yıllarda Türk Millî Eğitim Sistemi

13 – 17 Kasım 1995’te düzenlenmesine karar verilen 15. Millî Eğitim Şûrası için yapılan hazırlık çalışmalarından biri de bölge çalışmalarıdır. Bölge Çalışmaları Komisyon Raporu, dönemin Millî Eğitim Bakanı Nevzat Ayaz’ın konuşması ile başlamaktadır. Ayaz konuşmasında, “...Sağlıklı, mutlu, yüksek ahlâklı, çalışkan ve geleceğe ümitle bakan gençlik yetiştirmenin özlemi içerisindeyiz.”⁸²⁰ demiştir. Esasen bu açıklama dönemin millî eğitim anlayışında bazı beklentileri ortaya koymaktadır. Bu beklentilerden biri, “ahlâklı bireyler yetiştirmek” tir.

Bölge çalışmaları, Türkiye’nin farklı şehirlerinden gelen raporlardan oluşmaktadır. Tespitlerimize göre Bakanlık tarafından yayınlanan basılı kaynakta 13 bölge bulunmaktadır. *Bu bölgeler:* Adana, Antalya, Bolu, Diyarbakır, Erzincan, İzmir, Kars, Kayseri, Kütahya, Samsun, Tekirdağ, Trabzon ve Van’dır.

Bölgelerden gelen raporlarda üyeler belli başlı komisyonlara ayrılmışlardır. Bu komisyonlarda genel kurulda görüşülmek üzere eğitimdeki sorunlara, sorunların çözümü için bazı önerilere değinilmiştir. Biz de konumuzla ilgili olarak din eğitimi ve öğretimi ile ilgili dikkat çeken önerilere bu kısımda yer vereceğiz.

15. Millî Eğitim Şûrası bölge çalışmaları için oluşturulan komisyon başkanları; “İlköğretim ve Yönlendirme, Ortaöğretimde Yeniden Yapılanma, Yükseköğretime

⁸¹⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **İl Komisyon Raporları**, s.556.

⁸²⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı- 3, Bölge Çalışmaları (Öneriler) 2000’li Yıllarda Türk Millî Eğitim Sistemi**, Ankara, 1995, s.v.

Geçişin Yeniden Düzenlenmesi, Toplumun Eğitim İhtiyacının Sürekli Karşılanması, Eğitim Sisteminin Finansmanı.” Bu başlıklar altında toplam 5 komisyon oluşturulmuştur.

Adana Bölge Çalışmaları

Bu bölge Adana, Gaziantep, Hatay, İçel, Kahramanmaraş ve Karaman illerini kapsamaktadır.

Bütün okullar 8 yıllık temel eğitim kapsamına alınmalı ve aynı program uygulanmalıdır. (Bu öneriye 19 üyeden 9’u kabul, 6’sı ret oyu kullanmıştır.)⁸²¹ Öğreticilere, Türk toplumunun inançlarına, kültürel değerlerine uyum sağlayıcı eğitim programları hazırlanmalıdır. Burada din eğitiminin sosyolojik temeline temas edildiğini söyleyebiliriz.⁸²² Yabancı dille öğretim yapan okulların kitapları yerli kaynaklara göre yeniden yazılmalı, dinî inanç, örf, adet ve geleneklerimize aykırı olan resim ve metinler çıkarılmalıdır. İmam-Hatip Liselerine olan talebi azaltmak için bu okullardaki meslek derslerinden bazıları, genel liselere seçmeli ders olarak konulmalıdır.⁸²³ Her türlü lise ve dengi okul mezunlarının, her tür yükseköğrenim programına (Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde bulunan yükseköğrenim kurumları dâhil) gerekli şartları taşımak kaydıyla girmelerine fırsat verilmelidir.⁸²⁴ Bilindiği üzere katsayı problemi ve TSK’nın Kemalist yapısı sebebiyle o dönemde İmam-Hatip Lisesi mezunları askerî okullara alınmamaktaydı.

Antalya Bölge Çalışmaları

Bu bölge Antalya, Burdur, Denizli, Isparta ve Konya illerini kapsamaktadır.

Temel eğitim okulu bir bütünlük göstermeli, adı ne olursa olsun ortaöğretim kurumları bünyesindeki bütün ortaokullar kapatılmalıdır.⁸²⁵ Bu öneri esasında İmam-Hatip Liseleri bünyesinde açılan ortaokullara yapılan bir eleştiridir. Öneriyle birlikte bu okulların kapatılması istenmektedir. Temel eğitim programlarında yer alan Resim-İş, Müzik, Beden Eğitimi derslerinin notla değerlendirilmesinden vazgeçmeli, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi bu dersler dışında tutulmalıdır.⁸²⁶ İmam-Hatip ve Meslek Liselerindeki meslek dersi öğretmenleri kendi alanlarında

⁸²¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.3.

⁸²² 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.9.

⁸²³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.10.

⁸²⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.14.

⁸²⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.25.

⁸²⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.27.

branşlaştırılmalıdır.⁸²⁷ İmam-Hatip Liselerinin orta kısmının, temel eğitim II. kademe olarak aynı okullarda devamı sağlanmalı, böylece o alandaki meslekî öğretime bütünlük kazandırılacaktır.⁸²⁸ Yerinde bir uygulama olarak yükseköğretime geçişte bazı meslek dallarında, ortaöğretime dayalı alan eğitimi almış olanlara verilen ek puanlar, bütün meslek liseleri ve genel lise alanlarına uygulanmalıdır. Örneğin: Anadolu Öğretmen Liseleri: Eğitim Fakülteleri, İmam-Hatip Liseleri: İlahiyat Fakülteleri.⁸²⁹ Millî kültürümüzün her geçen gün yozlaşmasını önlemek için Millî benliğimize, örf ve ananelerimize, inançlarımıza uygun kültür araştırmaları yapılması görevi “Halk Eğitimi Kanunu” çerçevesinde Halk Eğitimi Kurumlarına verilmelidir.⁸³⁰ Bakanlığımızın kontrolü dışında halk eğitimi faaliyeti yapan, resmî ve özel birçok kuruluş görmektedir. Bu kuruluşların (Belediye, dernek, vakıf, oda vb.) bakanlığımızla işbirliği dâhilinde bu görevleri yürütmeleri hususunda acil tedbirler alınmalıdır. Türk Millî Eğitiminde telafisi mümkün olmayan yaralar açacak bu konunun öncelikle değerlendirilmesi komisyonumuzca benimsenmiştir.⁸³¹

Bolu Bölge Çalışmaları

Bu bölge Ankara, Bartın, Bolu, Çankırı, Kastamonu, Sakarya ve Zonguldak illerini kapsamaktadır.

Temel eğitim okulları, 2 yıllık okul öncesi eğitimine ilave olarak 5+3=8 yıllık eğitim olarak benimsenmeli ve yaygınlaştırılmalıdır. Lise ve Meslek Liseleri bünyesinde ortaokul açılmamalıdır.”⁸³² Bu önerinin İmam-Hatip Liseleri bünyesinde açılan orta kısımlara bir eleştiri niteliği taşıdığını belirtebiliriz. Genel ve Meslek Liseleri aynı çatı altında, aynı yapılanma içerisinde birleştirilmelidir.⁸³³

Diyarbakır Bölge Çalışmaları

Bu bölge Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Elazığ, Mardin ve Şanlıurfa illerini kapsamaktadır.

Temel eğitim kurumlarının 4. ve 5. sınıflarında resim, müzik, beden eğitimi, iş teknik, din kültürü ve ahlâk bilgisi derslerine branş öğretmenleri girmeli, sınıf

⁸²⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.31.

⁸²⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.32.

⁸²⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.38.

⁸³⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.46.

⁸³¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.47.

⁸³² 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.55.

⁸³³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.59.

öğretmenleri hizmet içi eğitiminden geçirilerek bu branşlardaki açık kapatılmalıdır. Kur'an-ı Kerim dersi, seçmeli ders olarak temel eğitim kurumlarının ikinci kademesinde okutulmalıdır.⁸³⁴ Milliyetçi, maneviyatçı, ahlâkî temel hak ve hürriyetler kavramlarında insan yetiştirmede problem olduğundan, ilköğretim müfredatı geliştirilmeli ve ilköğretim öğretmenlerinin yetiştirilmesi yeniden ele alınmalıdır.⁸³⁵ Genel liselerin bünyesinde ilköğretim kapsamındaki ortaokullar ayrılmalı, meslek liseleri bünyesinde bulunan ilköğretim kapsamındaki ortaokulların kalması sağlanmalıdır.⁸³⁶ Bu önerinin İmam-Hatipler için olumlu olduğunu söyleyebiliriz. Anadolu Ticaret, Anadolu Kız Meslek ve Anadolu İmam-Hatip Liselerinin alt yapıları hazırlandıktan sonra sayıları artırılmalıdır. Ortaöğretimde Kur'an-ı Kerim ve İlmihal Bilgileri adı altında seçmeli derslerin konulması sağlanmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığı Şûra Genel Sekreterliği Televizyon Yüksek Kuruluna gerekli uyarıda bulunarak, hazırlanan programların özellikle gelenek, görenek, millî ve ahlâkî değerlere uygun olarak hazırlanması hususunda uyarıda bulunmalıdır.⁸³⁷ Meslek ve teknik lise öğrencilerinin, kendi alan ve programları doğrultusunda lisans tamamlama programlarına geçişleri ek puan ve kontenjanlarla desteklenmelidir. Üniversite sınavlarında söz konusu meslek liselerinin alanları ile ilgili sorulara ağırlık verilmelidir.⁸³⁸ Üniversite sınavlarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi sorularına yer verilmelidir.⁸³⁹ AT, tüm boyutlarıyla sosyal, ekonomik ve kültürel yönleri olan kapsamlı bir entegrasyondur. Türkiye'nin bu entegrasyona, ulusal kültürünü bozmadan girebilmesi için, yaygın eğitimin bu konuda sorumluluk alması gerekmektedir. Millî, manevî değerlere dönük kurslara ağırlık verilmelidir.⁸⁴⁰

Erzincan Bölge Çalışmaları

Bu bölge Bayburt, Bingöl, Erzincan, Erzurum ve Sivas illerini kapsamaktadır.

Millî ve manevî ölçülere uygun olarak toplum gerçeklerine göre "Çocuk" tanıtımında birleştirilmelidir.⁸⁴¹ İnsan hakları, çevre, trafik, sağlığı koruma vb. konular programlarda yeniden ele alınmalı, manevî değerlere ağırlık verilmelidir. Meslek

⁸³⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.77.

⁸³⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.78.

⁸³⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.81.

⁸³⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.82.

⁸³⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.84.

⁸³⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.85.

⁸⁴⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.88.

⁸⁴¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.98.

liselerinin ortaokul kısımları devam ettirilmeli, temel eğitim programlarına göre yürütülmeli ve temel eğitimini tamamladığı kabul edilmeli, genel liselerin bünyesinde bulunan ortaokullar ayrılmalı.⁸⁴² Temel eğitim programlarında yer alan Resim-İş, Müzik, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmesine devam edilmeli, Çevre-Sağlık, Trafik, Okuma dersi de notla değerlendirilmelidir.⁸⁴³ İmam-Hatip Liselerinde; Akaid ve Fıkıh dersleri lise birinci sınıftan itibaren okutulmalı, böylece öğrencilerin İslâm dinini anlamalarına ve sağlıklı yorumlamalarına büyük ölçüde yardımcı olunmalıdır.⁸⁴⁴ Ders geçme ve kredili sistem uygulamasındaki Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Tarihi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri dışındaki, orta genel bilgi derslerindeki tekrar kaldırılarak öğrenciler dersi kendi isteği doğrultusunda seçmeli ve kapasitesi oranında başarılı olmasına imkân sağlanmalıdır. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi ilköğretimden itibaren yeterli seviyede ve bilimsel olarak verilerek, İmam-Hatip Liselerindeki yığılma azaltılmalıdır. Osmanlıca dersi İmam-Hatip Lisesi ve Anadolu İmam-Hatip Lisesi ile diğer ortaöğretim kurumlarında zorunlu ders olarak okutulmalı, ders geçme ve kredi sisteminde ise seçmeli ders olarak okutulmalıdır.⁸⁴⁵ İlk ve ortaöğretimde ihtiyaç duyulacak her branşın öğretmen adayı yetiştiren bölümleri, eğitim fakültelerinde mutlaka açılmalı, (örneğin, Ticaret Meslek Liseleri, Sağlık Meslek Liseleri, İmam-Hatip Liseleri, Endüstri Meslek Liselerine branş öğretmen adayı yetiştirecek bölümler gibi) eğitim fakültesi dışından öğretmen ataması yapılmamalıdır. Yükseköğretimdeki bütün bölümlerde millî ve manevî değerlerimizi içeren derslerin, ortak ders olarak okutulması sağlanmalıdır. İmam-Hatip Liseleri mezunları, İlahiyat Fakültelerini tercih etmeleri hâlinde, diğer meslek okulu mezunlarına tanınan ilave puandan yararlanmalıdır.⁸⁴⁶

İzmir Bölge Çalışmaları

Bu bölge Aydın, Balıkesir, İzmir, Manisa ve Muğla illerini kapsamaktadır.

Öğretmen, tespit edilen Millî Eğitim politikasına göre; devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne, Atatürk ilke ve inkılâplarına, millî ve manevî değerlere ve toplumun örf ve âdetlerine uygun bilimsel verilerle donatılmış olarak

⁸⁴² 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.99.

⁸⁴³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.101.

⁸⁴⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.103.

⁸⁴⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.104.

⁸⁴⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.107.

yetiştirilmelidir.⁸⁴⁷ İmam-Hatip Liselerinde görev alacak meslek dersi öğretmenlerinin branşlaşabilmeleri için lisans programlarında gerekli düzenlemeler yapılmalı; diğer branşların öğretmenlerinde olduğu gibi bu öğretmenlerin de yeterli pedagojik formasyon eğitimi almaları sağlanmalıdır (4+1).⁸⁴⁸ İmam-Hatip Liselerinde Kur'an-ı Kerim dersi ilk dört döneme değil, 6 döneme yayılmalıdır.⁸⁴⁹ Teknik liselerden ve meslek liselerinden mezun olan öğrencilerin kendi alanlarıyla ilgili yükseköğretim programı tercihlerinde artı puan verilmelidir.⁸⁵⁰ İl müdürlüklerince uygun görülen örgün eğitim kurumlarından; İmam-Hatip Liseleri; mevcut faaliyetlerine ek olarak, alanlarında denklik sağlayan kurslar, yetiştirme ve ilerleme vb. kurslar açabilmelidir.⁸⁵¹

Kars Bölge Çalışmaları

Bu bölge Ağrı, Ardahan, Artvin, Iğdır ve Kars illerini kapsamaktadır.

Ortaöğretim kurumlarında son zamanlarda meydana gelen istenmeyen davranışların, okullarımızdaki mevcut altyapıların olumsuzluklarından kaynaklandığı kanaatine varılmıştır. Öğrencilerin boş zamanlarını olumlu yönde değerlendirememeleri sonucu, okul dışındaki eğitim dışı kurum ve yerlere yönelmeleri neticesinde ahlâk bunalımına düştükleri de belirtilmektedir. Bu sebeple okullarımızda yetersiz bulunan alt yapıya ilaveten sosyal, kültürel ve sportif tesislerin kurulması yoluna gidilmelidir.⁸⁵² Ders geçme ve kredi sisteminde ortak derslere bağlı olarak üst seviyede seçmeli derslerin bulunmasına rağmen, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersine bağlı seçmeli dersler bulunmadığından, bu alana yönelik taleplere cevap verilmemektedir. Bu sebeple bu derse bağlı olarak; Arapça, Siyer-i Nebi gibi dersler seçmeli dersler listesine alınmalıdır.⁸⁵³ İmam-Hatip Liselerinde meslekî yetersizliğin giderilmesi için meslekî tatbikatlara ağırlık verilmelidir. Günümüz ihtiyaçları göz önünde bulundurularak arşiv çalışmalarında ve kaynakların araştırılmasında yararlı olacağı kanaati ile Osmanlıca dersi seçmeli olmalıdır.⁸⁵⁴ İmam-Hatip Lisesi mezunlarının Millî Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı ile ilgili

⁸⁴⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.122.

⁸⁴⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.130.

⁸⁴⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.132.

⁸⁵⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.137.

⁸⁵¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.143.

⁸⁵² 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.158.

⁸⁵³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.159.

⁸⁵⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.160.

alanlarda hizmet verebilmeleri için gerekli düzenlemelerin yapılması yoluna gidilmelidir.⁸⁵⁵ İmam-Hatip Lisesi mezunlarının istihdamları konusunda Bakanlığımızın önerilerine katılmakla birlikte, bu öğrencilerin eğilimlerine göre ara sınıflarda güzel sanatlar dallarına kaydırılmalarına imkân sağlanmalı, ayrıca İmam-Hatip Liselerine olan aşırı talebin azaltılması için diğer ortaöğretim kurumlarında da seçmeli ders olarak Arapça, Kur'an-ı Kerim, Siyer-i Nebi dersleri konulmalıdır. İmam-Hatip Liselerinin uygulamaya yönelik programlarına ağırlık verilmeli, yüksekokul kısmı ise daha ziyade uygulamaya yönelik olmalı ve böylece öğrencilerin mesleklerinde daha iyi yetişmeleri sağlanarak, ara eleman ihtiyacı günün şartlarına göre sağlanmalıdır.⁸⁵⁶

Kayseri Bölge Çalışmaları

Bu bölge Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Malatya, Nevşehir, Niğde, Yozgat ve Tunceli illerini kapsamaktadır.

Zorunlu ortak derslerin sayısı azaltılarak Türk Dili, Türk Tarihi, Atatürkçülük ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin kredisi tamamlanmadan diploma verilmemelidir.⁸⁵⁷ Yükseköğretime geçişte, meslek okulu öğrencilerinin tercihlerinde verilen puan çok az bulunmaktadır. Bu puanlar yükseltilmelidir.⁸⁵⁸ Mesleğe yönelik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin aynı programlara devam etmeleri özendirilmeli, ancak farklı programları tercihleri de engellenmemelidir.⁸⁵⁹ Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında verilen din eğitimi öğretimi halkın ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde yeniden düzenlenmeli, İslâm dininin toplumumuza Kur'an ve Hadislerin ışığı altında öğretilmesi için Millî Eğitim Bakanlığı gerekli tedbirleri almalıdır. Bu konuda yaygın eğitim kurumları da Diyanet İşleri Başkanlığı ile işbirliğine girerek kurslar düzenlemelidir. İktidarlara göre günü birlik değiştirmelere uğramayan bir Millî Eğitim politikası tespit edilmeli ve bu politikada yetiştirilecek insan tipi açıkça belirtilmelidir. Bu insan tipi Türk milletinin millî ve manevî değerlerine saygılı, hoşgörülü, devletine bağlı, milletini seven, diğer taraftan değişen dünya şartlarına uyum sağlayabilen millî şuura sahip olan bir insan tipi olmalıdır. Bu konuda hazırlanacak eğitim ve öğretim programları bu insan tipini ortaya çıkaracak

⁸⁵⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.161.

⁸⁵⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.164.

⁸⁵⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.185.

⁸⁵⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.189.

⁸⁵⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.192.

şekilde düzenlenmelidir.⁸⁶⁰ Millî kültürümüzün esasları, kültürümüzün evrensel kültür içerisindeki yeri, millî değerlerimiz gibi konuları kapsayan programlar gerek özel gerekse devlet televizyonları tarafından yapılmalıdır. Özellikle özel televizyonların okulda öğretilen bilgi ve değerlere ters düşecek, toplumsal yapıyı bozacak, toplumsal ahlâkı zedeleyecek yayınlar yapması engellenmelidir. Bunun için Radyo Televizyon Üst Kurulu, Millî Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığından oluşacak bir komisyon bu programları denetlemeli, bu komisyonun denetiminden geçmeyen programlar “Fikir Özgürlüğü” bahane edilerek yayınlanmamalıdır. Ayrıca, yaygın eğitim için ayrılan yayın saatlerinin süresi artırılmalıdır.⁸⁶¹ Toplumsal değişme sonucunda kaybolmakta olan gelenek, görenek ve törelerimiz eğitim kurumlarının her basamağında öğretilmelidir. Bunun için eğitim-öğretim programlarına “Türk Ahlâkı, Türk Kültürü, İş ve Meslek Ahlâkı, Türk Dili, Türk Tarihi, Türk Coğrafyası, Sosyal Âdetlerimiz” gibi dersler konulmalıdır. Kırsal kesimdeki insanlarımızın Millî Eğitim sistemine adapte olabilmesi için faaliyetlerini sürdüren Kur’an Kurslarının müfredat programına ilköğretim okulu 2. kademe derslerinin ilave edilmesi ve mezun olanlarının ilköğretim okulu mezunu sayılmaları için gerekli yasal düzenleme yapılmalıdır.⁸⁶²

Kütahya Bölge Çalışmaları

Bu bölge Afyon, Bilecik, Bursa, Eskişehir, Kütahya ve Uşak illerini kapsamaktadır.

Temel eğitim programlarında yer alan Resim-İş, Müzik, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri notla değerlendirilmeli. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi, temel eğitim okulu 1. sınıfından itibaren okutulmaya başlanmalıdır.⁸⁶³ Ortaöğretim kurumlarında, Osmanlıca ve Arapça seçmeli ders olarak konulmalıdır.⁸⁶⁴ İlköğretimin 8 yıl olması için gerekli düzenleme yapılmalıdır.⁸⁶⁵ Meslek liselerinde öğrencilerin yükseköğretim giriş sınavlarında cevaplandırılacak test grupları ile uyumlu programlara (Teknik, spor, güzel sanatlar, din, ticaret, sağlık, otelcilik, turizm,

⁸⁶⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.194.

⁸⁶¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.195.

⁸⁶² 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.196.

⁸⁶³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.209.

⁸⁶⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.214.

⁸⁶⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.215.

ziraat vb.) devam etmeleri ve bu programlardaki derslere yönelmeleri sağlanmalıdır.⁸⁶⁶ Lise ve meslek liselerinden, yükseköğretime geçişte birbirini tamamlayan programları tercih edenlere (+) puan verilerek öğrencilerin ilgili yükseköğretime geçişleri özendirilmeli, fakat hiçbir lise veya meslek lisesi mezunu öğrencinin üniversitenin çeşitli bölümlerine girmeleri engellenmemeli, bu konuda Anayasadaki “Eğitimde Fırsat Eşitliği” ilkesine bağlı kalınmalıdır.⁸⁶⁷

Samsun Bölge Çalışmaları

Bu bölge Amasya, Çorum, Samsun, Sinop ve Tokat illerini kapsamaktadır.

Binaları tamamlanmış, İHL’ nin hızla açılarak bina yetersizliğinin giderilmesi için çözüm sağlanmalıdır. Şube olarak açılmış İmam-Hatip Liseleri de bağımsız müdürlük olarak açılmalıdır.⁸⁶⁸ Meslek lisesi mezunu öğrencilerin kendi alanlarında bir yüksekokul programını seçmelerini sağlamak amacıyla ortaöğretim başarı puanına eklenen ek katsayı artırılmalıdır.⁸⁶⁹

Tekirdağ Bölge Çalışmaları

Bu bölge Çanakkale, Edirne, İstanbul, İzmit, Kırklareli ve Tekirdağ illerini kapsamaktadır.

Temel eğitim programlarında yer alan Resim, İş Eğitimi, Müzik, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmesinden vazgeçilmelidir.⁸⁷⁰ Meslek liselerinin mezunları kendi meslekleri ile ilgili yükseköğretim programlarını tercih ettiklerinde, uygulanmakta olan ek puan katsayısı artırılmalıdır.⁸⁷¹

Trabzon Bölge Çalışmaları

Bu bölge Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon illerini kapsamaktadır.

İlköğretim yerine “Temel Eğitim” kavramı kullanılmalı ve sekiz yıl mecburi olmalı, liselerde orta kısımlar açılmamalı ve temel eğitim aşamalı olarak on bir yıla çıkarılmalıdır.⁸⁷² Mihver derslerdeki ünite sayısı azaltılmalıdır. İfade ve beceri dersleri ile paket program olan Resim-İş, Müzik, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, Beden Eğitimi

⁸⁶⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.217.

⁸⁶⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.220.

⁸⁶⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.238.

⁸⁶⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.241.

⁸⁷⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.254.

⁸⁷¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.258.

⁸⁷² 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.269.

derslerinin mihver derslerle bağlantısı olmalıdır.⁸⁷³ Eğitimin özelliği sebebi ile İmam-Hatip Liseleri ile Anadolu Liseleri bünyelerinde yer alan ilköğretim ikinci kademe okulları aynen devam etmeli, diğer genel ve meslekî liseler bünyesindeki ortaokullar kaldırılmalıdır.⁸⁷⁴ Mevcut okul şubeleri müstakil okullar hâline dönüştürülmelidir. (İmam-Hatip Liseleri gibi.)⁸⁷⁵ İmam-Hatip Lisesi meslek dersi öğretmenlerini yetiştiren İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin ilgi alanları dikkate alınarak, mezun olduktan sonra okutacakları dersler belirlenmeli, branşlaşmayı sağlayacak şekilde ders programları oluşturulmalıdır. Diğer meslek lisesi öğretmenlerinin yetiştirilmesi için de aynı düzenleme yapılmalıdır. Dünyada değişen ülkelere entegre olabilmek için, mevcut öğretim programları yeniden düzenlenmelidir. Anadolu Lisesi türü ortaöğretim kurumlarında, dünya ülkelerinde geçerli dillerin öğretimi konusu düşünülmelidir. (Rusça, Arapça, Osmanlıca gibi.)⁸⁷⁶ Genel liseler bünyesinde açılan yabancı dil ağırlıklı sınıflara paralel olarak, İmam-Hatip Lisesi bünyesinde de bu tür sınıflar açılması hızlandırılmalıdır.⁸⁷⁷ Ortaöğretime öğrenci yetiştiren ilköğretim okulları (mevcut duruma göre) 8 yıl olarak eğitim ve öğretimlerini sürdürmektedirler. Bu süre iki aşamada ele alınarak, birinci aşamada ilk beş yıl, hazırlanacak olan yeni müfredat programlarına göre öğrencilere Türkçe-Matematik, Fen Bilgisi, Din Bilgisi, Hayat Bilgisi, Vatandaşlık Bilgisi, Millî Tarih, Millî Coğrafya, Resim-İş, Müzik, Beden Eğitimi dersleri verilmelidir. Liseye gelen bütün öğrencilere 1. ve 2. dönemlerde, ortak kültür dersleri ile alan ortak dersleri okutulmalıdır. Ortak dersler ve mevcut müfredat programları yeniden düzenlenerek, kredi saatleri azaltılmalı; Türkçe 1-2, Türk Tarihi 1-2, Türkiye Coğrafyası 1, Din Bilgisi 1-2, Beden Eğitimi 1, alanların özelliklerine göre Matematik 1-2, Fen Bilimleri 1-2 derslerine yer verilmeli, yabancı dil dersleri isteğe bağlı olmalı, istekli öğrencilerin lise öncesi 1 yıl hazırlık sınıfı okumaları sağlanmalıdır. Mevcut ortaöğretim okullarının (Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Yabancı Dil Ağırlıklı Sınıf, Genel Lise, Endüstri Meslek, Ticaret Meslek, Kız Meslek, İmam-Hatip vb.) isimleri kaldırılarak tek isim altında birleştirilmelidir. Askeri Lise ve

⁸⁷³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.270.

⁸⁷⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.276.

⁸⁷⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.277.

⁸⁷⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.278.

⁸⁷⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.279.

Harp Okullarına öğrenci alımında, İmam-Hatip Lisesi öğrencilerine farklı uygulama yapılmamalıdır.⁸⁷⁸

Van Bölge Çalışmaları

Bu bölge Bitlis, Hakkari, Muş, Siirt, Şırnak ve Van illerini kapsamaktadır.

İlahiyat Fakültelerinde yapılan eğitimde; 4 mezhebin ihtiyaçları doğrultusunda eğitim verilmeli ve bölgeye atanacak Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi öğretmenleri bölgenin özelliklerine uygun atanmalıdır.⁸⁷⁹ İmam-Hatip Lisesi mezunlarının istihdamı için Millî Savunma, Sağlık Bakanlığı ve mahalli idarelerde ihtiyaç duyulan kadrolar verilmelidir.⁸⁸⁰ Nüfus hareketlerinin önlenmesi için, vatanını seven, sosyal ve ekonomik yönden güçlü kılan millî ve manevî duyguları benimseyen nesiller yetiştirilmelidir. Göçle birlikte artan ve değişen taleplere cevap verebilecek şekilde yaygın eğitim kurumları yeniden yapılanmalıdır. Yurt dışındaki vatandaşlarımıza millî ve manevî duyguları verecek programlar hazırlanmalıdır.⁸⁸¹

Bölgelerin Ortak Önerileri

Temel eğitim süresi 1+5+3 şeklinde düzenlenmelidir.⁸⁸² Temel eğitim okulu bir bütünlük göstermeli, adı ne olursa olsun ortaöğretim bünyesindeki bütün ortaokullar kaldırılmalıdır. Ortaöğretim kurumları arasında yatay ve dikey geçişleri mümkün kılacak esnek bir program anlayışı getirilmelidir.⁸⁸³

17. Millî Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı Bölge Komisyon Raporları

13 – 17 Kasım 2006 tarihinde düzenlenecek olan 17. Millî Eğitim Şûrası, millî eğitim sistemini; sosyal, ekonomik ve bilimsel gelişmelere uygun olarak yapılandırmak ve sistemdeki sorunlara çözüm bulmak amacıyla toplanacaktır.⁸⁸⁴

17. Millî Eğitim Şûrası için hazırlanan Bölge Komisyon Raporunda Bakanlık tarafından yayınlanan basılı kaynakta 13 bölgede değinilen sorun ve öneriler, konumuzla ilgili olarak dikkatimizi çekmiştir. *Bu bölgeler:* Adana, Bolu, Bursa, Diyarbakır, Erzincan, Kars, Kayseri, Manisa, Muğla, Samsun, Tekirdağ, Trabzon ve Van'dır.

⁸⁷⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, ss.284-285.

⁸⁷⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.308.

⁸⁸⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.309.

⁸⁸¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.312.

⁸⁸² 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.320.

⁸⁸³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Çalışmaları (Öneriler)**, s.322.

⁸⁸⁴ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı, Bölge Komisyon Raporları**, Ankara, 2006, s.ix.

17. Millî Eğitim Şûrası Bölge Komisyon Raporlarında görüşülen konu başlıkları; *“İlköğretim, Ortaöğretim, Eğitimde Hareketlilik, Öğretim ve Öğretim Sürecinin Niteliği, Öğrenci Niteliği, Sosyal Çevre Niteliği, Yaşam Boyu Öğrenme, Öğretmen Yetiştiren Kurumların Niteliği, Öğretim Materyali ve Program Niteliği, Okul Öncesi Eğitimi, Sınav Sistemi ve Rehberlik ve Yönlendirme”* şeklindedir.

Adana

Meslekî yönlendirmelerde özellikle kız öğrencilere daha çok destek olunmalı ve meslek liselerinde karma eğitime ağırlık verilmelidir.⁸⁸⁵ Zorunlu eğitim kesintisiz olarak değil de kademeli olarak 12 yıla çıkarılmalı, (5+3+4 şeklinde); buna bağlı olarak kademeler arası geçişler kolaylaştırılmalı ve öğrencilere seçenek tanınarak hatadan dönme fırsatı verilmelidir.⁸⁸⁶ Üniversite giriş sınavında özellikle 1999 sonrası katsayı uygulamasındaki değişiklikler, meslekî ve teknik liselere yapılan yöneltmeyi olumsuz etkilemektedir. Meslekî ve teknik liselerin kuruluş, amaç ve görevleri doğrultusunda lisans düzeyindeki seçenekleri artırılmalıdır. Genel akademik lise mezunları ile meslekî ve teknik eğitim kurumları mezunlarının dikey geçişlerinde katkısı olacak seçmeli derslerin eşit düzeyde tutulup karşılıklı olarak farklı programlardan mezuniyetlerine olanak verilmelidir.⁸⁸⁷ Üniversite giriş sınavında meslek liseleri arasında katsayı uygulamasında yapılan ayırım adaletsizliğe neden olmaktadır. Katsayı uygulamasının bütün meslek liselerine aynı şekilde uygulanması (Anadolu öğretmen liselerinde olduğu gibi), genel liseler ile meslek liseleri arasında uygulanmakta olan katsayı uygulaması, meslek liselerine öğrenci yönelmesini azalttığından yeniden düzenlenmeli, öğrencilerin mezun oldukları okullar değil de, başarıları dikkate alınmalı ve gitmek istediği fakültenin sınavını kazanmaktan başka kriter aranmalıdır.⁸⁸⁸ Bölgemizin bazı yörelerinde az da olsa kız çocuklarının okula gönderilmesi konusunda ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan sıkıntılarla karşılaşılması. Sokak çocukları riski taşıyan çocukların, okullara kazandırılma sıkıntısı yaşanmaktadır. Sokak çocuklarına yönelik okullarda esnek programlar ve yetişmiş eleman eksikliği yaşanmaktadır. Bu çocukların okullarda ve yaşadıkları çevrede çok çabuk etiketlenmesi ve etiketleri doğrultusunda davranış kazanması, mevcut sokak

⁸⁸⁵ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.4.

⁸⁸⁶ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.5.

⁸⁸⁷ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.7.

⁸⁸⁸ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.8.

çocuklarına yönelik eğitim ve rehabilite için maddî kaynak, yetişmiş eleman ve mekân eksikliğinin bulunması.⁸⁸⁹ Bazı bölgelerde ilköğretimdeki kız çocuklarına yüklenen sosyal rollerin ağırlığının azaltılmasına çalışarak daha çok kız öğrencinin okul sürecine dâhil edilmesi sağlanmalıdır. Sokak çocuklarının eğitimi ve rehabilitasyonu çok uzun, zor ve pahalı bir süreçtir. Üstelik başarı yüzdesi de oldukça düşüktür. Bu çalışmalar her şeye rağmen devam etmeli fakat en önemlisi çocukları sokak çocukluğuna iten sebepler konusunda ciddi çalışmalar yapılması gerekmektedir. Yani bataklığın kurutulması esas olmalıdır. Sokak çocuğu olma riski taşıyan çocuklar belirlenip okullardan kesinlikle koparılmasının önüne geçilmelidir. Ayrıca okullarda bu çocuklara yönelik esnek programlar geliştirilmeli, öğretmenler ise hizmet içi kurstan geçirilmelidir. Sokak çocuğu olma riski taşıyan çocukların ailelerine yönelik il bazında yönetim birimlerince koordinasyon sağlanıp gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Bu çocuklara gerekli olan ergoterapi, psikoterapi ve gerekirse hastanede tedavi almaları sağlanmalıdır.⁸⁹⁰ Şiddetin önlenmesi amacıyla internet yasası çıkarılmalıdır. Medyanın öğrenci üzerinde yarattığı durumların önlenmesi için müfredata uygun dersler konulması sağlanmalıdır.⁸⁹¹ Bu sorunlar dolaylı olarak konumuzla ilgilidir.

Bolu

ÖSS’de uygulanan katsayı uygulamasının ortaöğretimde ciddi sorun yaratması. Ortaöğretim kurumlarında verilen Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin mevcut programının yetersiz olması.⁸⁹² Ortaöğretim kurumlarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri programı yeterli hâle getirilmelidir.⁸⁹³ Sanal hareketliliğin yasal ve teknik altyapı eksikliğinin giderilerek internet erişim birimlerinin (internet kafe vb.) belli bir standarda kavuşturularak periyodik denetimleri yapılmalıdır.⁸⁹⁴ Zorunlu eğitim 12 yıl olmalıdır.⁸⁹⁵ Okullarda baş gösteren şiddetin temelinde okul ve öğretmenlerin öğrenci davranışlarını etkilemede gücünün azalması yatmaktadır.⁸⁹⁶

⁸⁸⁹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.20.

⁸⁹⁰ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, ss.22-23.

⁸⁹¹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.24.

⁸⁹² 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.29.

⁸⁹³ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.30.

⁸⁹⁴ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.36.

⁸⁹⁵ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.42.

⁸⁹⁶ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.44.

Şiddet içeren filmlerin olumsuz etkileri göz önüne alınarak yayın saatleri konusunda düzenlemeler yapılmalıdır.⁸⁹⁷

Bursa

Yükseköğretime geçiş sisteminde, meslek lisesi öğrencilerinin alanları dışındaki öğretim programlarında yükseköğretim görmesinde sıkıntı bulunmaktadır.⁸⁹⁸ Mevcut yükseköğretime geçiş sisteminde meslek lisesi öğrencilerine, alanlarındaki öğretmen yetiştiren yükseköğretim programları dışındaki alanlarda lisans öğrenimi görmesine imkân tanınmalıdır.⁸⁹⁹ Kitle iletişim araçlarının denetimsizliklerinden kaynaklanan nitelsiz yayınlardan dolayı toplumumuz olumsuz yönde etkilenmektedir.⁹⁰⁰ Bireyleri zararlı alışkanlıklardan uzaklaştırmak için sosyal aktivite alanları çoğaltılmalıdır.⁹⁰¹ Kimsesiz ve sokak çocukları rehabilite edilerek, büyükşehir belediyelerince rehabilite merkezleri açılmalı ve bu kurumların denetimi resmî kurumlarca sağlanmalıdır. Yaşam boyu öğrenme, doğumdan ölüme kadar süreyi kapsamalı, belirli yaş aralığına konulmamalı, “Mevlana’nın Hoşgörüsü, Yunus Emre’nin Sevgisi” projesi oluşturularak, uygulamaya konulmalıdır. Dünyamızın daha iyi ve yaşanır hâle getirilmesi, gelecekte çevre felaketlerinin yaşanmaması için toplumun her kesiminin bilinçlendirilmesi amacıyla örgün ve yaygın eğitim kurumları ile ulusal ve yerel basında çevre bilinci aşıl原因ıcı eğitici programlar hazırlanmalı ve yayınlanmalıdır. Yurt dışına çıkış yapacak grup üyelerinin millî kültürümüz, tarihimiz ve değerlerimiz konularında bilgi eksiklikleri bulunmaktadır.⁹⁰² Yurt dışına çıkış yapacak grup üyelerine millî kültürümüz, tarihimiz ve değerlerimiz ile küreselleşme sonucunda ülkemizin ekonomik ve politik konumu hakkında yeterli bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır. Yurt dışına çıkacak gruba, illerimizi ve ülkemizi tanıtıcı CD ve yazılı dokümanlar konusunda destek sağlanmalıdır. YÖK tarafından yurt dışına gönderilen öğretim elemanları “millî ve manevî değerlere karşı, yıkıcı, bölücü ve rejime karşı faaliyetleri veya akademik başarısızlık hâlleri dışında” geri çağırılmamalıdır.⁹⁰³ Dünyadaki genel eğilimlere uygun, millî değerlere sahip bir

⁸⁹⁷ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.45.

⁸⁹⁸ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.57.

⁸⁹⁹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.58.

⁹⁰⁰ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.60.

⁹⁰¹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.61.

⁹⁰² 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.62.

⁹⁰³ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.65.

öğretmen yetiştirme modeli ortaya konulamamaktadır.⁹⁰⁴ Eğitimde fırsat eşitliği sağlanamamıştır. Meslek liseleri ile genel akademik eğitim veren liseler, aynı koşullarda yarıştırlmaktadır.⁹⁰⁵ Meslek lisesi mezunlarının kendi alanlarında lisans düzeyindeki eğitim kurumlarına geçişlerinde pozitif ayrımcılık sağlanmalıdır.⁹⁰⁶ Ortaöğretimde seçmeli “Kur’an Meâli” dersi konulmalıdır.⁹⁰⁷ Medya ve popüler kültürün olumsuz etkileri ile baş edebilme konusunda eğitim sistemimiz, etkin bir yapılanma ve stratejiye sahip değildir. Öğrenciler arasında kültür erozyonu yaygındır. Medyadan olumsuz etkilenmektedirler. Yeterli din ve ahlâk eğitimi verilememektedir. Madde bağımlılığı ilköğretime kadar düşmüştür. Okullarda şiddet olayları artma eğilimi göstermektedir. Katsayı uygulaması meslek liselerinde bir problem olmaktadır.⁹⁰⁸ İlköğretimde ve ortaöğretimde görsel sanatlar, müzik, beden eğitimi, teknoloji ve tasarım dersleri ile Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi notla değerlendirilmemelidir. Bazı bölgelerimizde kız çocuklarının ortaöğretime geçişleri konusunda ailelerin, istekli olmadıkları görülmektedir. Ülkemizde bazı bölgelerde kız çocuklarının okuması konusunda dirençle karşılaşmaktadır.⁹⁰⁹

Diyarbakır

“Haydi Kızlar Okula” ve benzeri kampanyalar artırılarak sürdürülmelidir.⁹¹⁰ İlköğretimde eğitimin oldukça ihmal edildiği daha çok öğretimin ön plana çıktığı açıkça görülmektedir. “İyi insan, iyi vatandaş” yetiştirmeye uygun müfredat geliştirilmeli, millî ve manevî değerlere bağlı bir nesil yetişmesi sağlanmalıdır.⁹¹¹ ÖSYM’ce farklı türlerde olan ortaöğretim okullarına farklı ortaöğretim başarı puanı verilmesinin adaletsizliklere yol açması. Yeterli meslekî yönlendirme yapılmadığından başarı düzeyi düşük öğrencilerin meslek liselerine gitmesi.⁹¹² Okullarda şiddet ve madde bağımlılığının artması. Üniversite sınavında sorulan soruların, sınava giren öğrencilerin öğrenim gördüğü okulların müfredat programının tamamını kapsamaması.⁹¹³ Üniversiteye yerleştirmede ortaöğretim kurumlarına

⁹⁰⁴ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.67.

⁹⁰⁵ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.71.

⁹⁰⁶ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.72.

⁹⁰⁷ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.74.

⁹⁰⁸ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.75.

⁹⁰⁹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.76.

⁹¹⁰ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.81.

⁹¹¹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.82.

⁹¹² 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.83.

⁹¹³ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.84.

uygulanan farklı OÖBP'ları yeniden gözden geçirilmelidir. Okullarda şiddet ve madde bağımlılığının azalması için; sosyal, sportif ve kültürel etkinliklere önem verilmeli, bu etkinlikler için mekân tahsis edilmeli; ahlâkî eğitime önem verilmeli, medya yayınları ve internet kafeler denetim altına alınmalıdır.⁹¹⁴ Özellikle 1999 sonrası katsayı uygulamasındaki değişiklikler, meslekî ve teknik liselere yapılan yöneltmeyi olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle ÖSYM tarafından yürütülen katsayı uygulaması tamamen kaldırılmalıdır.⁹¹⁵ Bölgemizdeki geleneksel yaklaşımdan dolayı, özellikle kadınların yaşam boyu öğrenimden faydalanamaması. Kadınlar, özel ekonomik tedbirlerle yaşam boyu öğrenmeye özendirilmelidir.⁹¹⁶ Sanal hareketliliğe bağlı olarak dilde, kültürde ve sosyal hayatta olumsuzlukların yaşanması. Sosyal uyum becerisini artırıcı tedbirler yanında aile yapısı korunmalı ve toplumsal değerler güçlendirilmelidir. Toplumsal değerlerin korunması için görsel ve yazılı medya yayınlarına teknik ve yasal düzenleme getirilerek, eğitim içerikli programlara ağırlık verilmelidir.⁹¹⁷

Erzincan

Katsayı problemi. Özellikle 1999 sonrası katsayı uygulamasındaki değişikliklerin meslekî ve teknik liselere yapılan yöneltmeyi olumsuz yönde etkilemesi.⁹¹⁸ Meslekî ve teknik eğitim programlarından mezun olan öğrencilerin bölümleri ile ilgili fakültelere girişte katsayı uygulaması kaldırılmalı ve üniversiteye girişte eşitlik sağlanmalıdır.⁹¹⁹ Doğal afetler, ilk yardım, ana çocuk sağlığı, bulaşıcı hastalıklar, madde bağımlılığı, ergenlik psikolojisi, aile içi ilişkiler, beslenme, yabancı dil, çevre sağlığı ve anne baba eğitimi gibi konularda daha kapsamlı bir program hazırlanmalı ve yaygın eğitim kurumlarının toplumun bu konularla ilgili kesimine daha hızlı ve etkin ulaşabilmesi için, yeni programlar oluşturularak bilinçlendirme eğitimi sağlanmalıdır.⁹²⁰ Okuryazarlık oranının artırılması çalışmaları sürdürülmeli, özellikle kız çocuklarının temel eğitime %100 ulaşma planlaması gerçekleştirilmeli.⁹²¹ Kültürel amaçlı hareketlilikte, yeterli bilincin verilmesi gerekir. (Kendi kültürünü tanıyan ve bilen nesillerin, iyi bir temsil yeteneği olacağı ve dünya kültürünü tanımaya

⁹¹⁴ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.85.

⁹¹⁵ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.86.

⁹¹⁶ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.87.

⁹¹⁷ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.89.

⁹¹⁸ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.99.

⁹¹⁹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.100.

⁹²⁰ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.103.

⁹²¹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.104.

da daha açık olacağı unutulmamalıdır.) Bu konuda okullarımıza “millî kültürümüz ve değer eğitimi” dersi konulmalıdır.⁹²² Millî ve manevî değerlerimizi kemiren ve gelecek neslimizi bizden uzaklaştırabilecek olan olumsuz faaliyetler kontrol altına alınmalı, bu faaliyetlere destek veren dernek, kurum ve kuruluşlar tespit edilmeli ve buna karşı politikalar oluşturulmalıdır.⁹²³ Eğitim kurumlarında rehberlik ve denetimin etkili bir şekilde sağlanamaması yüzünden şiddet olaylarında artış görülmesi.⁹²⁴ Meslek yüksekokullarına meslek lisesi öğrencilerinin sınavsız geçmesinin öğrenci motivasyonunu olumsuz etkilemesi, böylece bu okulların niteliksiz hâle gelmesi.⁹²⁵ Tüm öğretim kademelerinde öğrencilerde görülen davranış bozuklukları “değerler ve kültür” adı altında bir dersin programına alınarak önlenmeye çalışılmalı, bu amaçla okullarda sportif ve sosyal faaliyetler artırılmalı, bu sorunların çözümünde öğretmen ve yöneticiler kararlı bir tutum sergilemelidir. Okulda verilen eğitim öğretimin dışarıdaki çevre ve yaşantı ile uyuşmaması, medyanın, basın ve TV’nin okul ve eğitim üzerinde olumsuz etkiler oluşturmaları.⁹²⁶ Öğretim programlarının sosyal çevre ile uyum içinde olmasına özen gösterilerek programlar hayatîlik ilkesine göre hazırlanmalı, TV yayınları denetlenmelidir. Türk toplum örf ve âdetlerine uymayan, suça özendirici, şiddet eğilimli veya magazin ağırlıklı yayınların çocukların izlediği saatlerde yayına girmemesine özen gösterilmelidir. Özellikle gündüz kuşağında eğitime yönelik TV yayınlarına ağırlık verilmelidir. Medya yoluyla sosyal ve kültürel kaynaşmayı sağlayıcı çalışmalara ağırlık verilmelidir.⁹²⁷

Kars

Üniversiteye geçişte özellikle meslekî ve teknik okul ya da kurumlara yönelik farklı katsayı uygulamasının öğrencilerin meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarına yönelmelerine engel olması.⁹²⁸ Meslek liselerinin önü açılarak öğrencilerin ilgi alanlarına göre meslek seçebilme alternatifleri geliştirilmelidir.⁹²⁹ ÖSS’de genel ve meslekî teknik liselere uygulanan farklı katsayı ve meslekî teknik liselere alan dışı tercih yapma sınırlaması, meslekî ve teknik liselerin girmesi gereken bölümler için de

⁹²² 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.107.

⁹²³ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.108.

⁹²⁴ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.112.

⁹²⁵ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.113.

⁹²⁶ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.116.

⁹²⁷ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.117.

⁹²⁸ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.123.

⁹²⁹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.125.

genel liselere sınırlama uygulanması gereklidir. Eğitim sistemimizin kanayan yaralarından bir tanesi de meslek liseleri sorunudur. Meslek lisesi mezunu olan öğrencilerin ilgili veya yakın branşlarda lisans eğitimi alabilmelerinde daha önemli destekler sağlanmalıdır. Bu ortaöğretime yönlendirmede de büyük rahatlık sağlayacak ve normal liselerin yükü daha da hafifleyecektir.⁹³⁰ Meslek liseleri ve normal liseler ÖSS’de aynı kapsamda tutulmamalı, yapılacak ÖSS alanlara göre düzenlenmeli ve ayrı olarak uygulanmalıdır. Meslek liseleri önündeki katsayı engeli kaldırılmalıdır.⁹³¹

Kayseri

Öğrencilerimizin yönelme ve yöneltmesinde etkili olacağı göz önünde tutularak, üniversiteye giriş sınavlarında uygulanan “katsayı” uygulaması gözden geçirilmelidir.⁹³² Okullar ve alanlar arasında farklı katsayı uygulamaları (AOBP-OBP) olması. Meslek liselerinin mevcut yapıda tercih edilmemesi sonucu, genel ortaöğretimdeki öğrenci sayılarının artmasına neden olması ve bu durumun da şiddet olaylarını artırmış olması. Eğitimden beklenen millî, manevî ve kültürel değerlerin ve Türk dilinin korunması ve geliştirilmesi ilkesinin göz ardı edilmiş olması.⁹³³ Karakter oluşumu ilköğretim çağında şekillenmeye başladığı için millî, manevî, ahlâkî, kültürel ve insanî değerlerimizin öğretilmesinde ve benimsetilmesinde çok hassas olunmalı, yeni yöntemler geliştirilmeli, millî ahlâk anlayışı oluşturulmalı ve pekiştirilmeli, millî kültürümüzün ve dilimizin bozulup yozlaşmadan çocuklarımıza aktarılması sağlanmalıdır. Eğitimde millî kültürün korunması ve yeni nesillere intikâli ilkesi asla göz ardı edilmemeli, kültür yozlaşmasının yaşandığı günümüzde çocuklarımızın kişilik ve kimlik bunalımı yaşamaması için kendi değer yargıları öğretilmeli ve özümsetilmelidir. Bununla ilgili olarak basın yayın ve medya kuruluşları kendilerine çeki düzen vermeli, ahlâkî çöküntüye neden olacak yayınlar yapmamalı, millî, manevî ve ahlâkî değer yargılarımıza uygun yayın programları hazırlanmalıdır.⁹³⁴ İlköğretimde uygulanmakta olan “Haydi Kızlar Okula” kampanyasının ortaöğretim çağındaki kız çocuklarını kapsamaması.⁹³⁵ İlköğretimde uygulanmakta olan “Haydi

⁹³⁰ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.127.

⁹³¹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.128.

⁹³² 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.144.

⁹³³ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.146.

⁹³⁴ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.147.

⁹³⁵ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.154.

Kızlar Okula” Kampanyası ortaöğretim çağındaki kız çocuklarını da kapsmalı ve bu öğrencilerin barınma ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tedbirler alınmalıdır.⁹³⁶

Manisa

Okul öncesi eğitim; kişiliğin oluşmasında temel teşkil etmesi nedeniyle, uygulanacak olan programın ve kullanılacak olan öğretim materyallerinin millî, manevî ve insanî değerlere önem veren ve iyi vatandaş olma özelliklerini kazandıracak nitelikte olmalıdır.⁹³⁷ Okullarda güvenlik problemleri oluşması. Yazılı ve görsel basının, öğrenci psikolojisini ve ahlâkını bozan, şiddeti teşvik eden yayınlar yapması.⁹³⁸ ÖSS’de meslek lisesi ve genel lise mezunları için farklı uygulanan katsayı nedeni ile meslek lisesi mezunları lisans programlarına gidememektedir. Bu durum toplumda yarattığı psikolojik etki ile meslek liselerini tercih eden öğrenci sayısının azalmasına neden olmaktadır. Okullarda güvenlik problemlerinin oluşması. Yazılı ve görsel basının, öğrenci psikolojisini ve ahlâkını bozan, şiddeti teşvik eden yayınlar yapması. Ortaöğretim kurumları, genel akademik liseler ve meslekî ve teknik eğitim liseleri olarak iki okul türünde oluşmalıdır. Genel akademik liselerin içinde fen bilimleri, sosyal bilimler vb. programlar bulunmalı, meslekî ve teknik eğitim liselerinde de ihtiyaca uygun programlar yer almalıdır. Yükseköğretim programlarına geçişler bu programlardan yapılmalıdır.⁹³⁹ Ortaöğretim kurumlarında seçmeli dersler arasında Kur’an-ı Kerim öğretimi dersine de yer verilmelidir. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ders saati artırılmalıdır. Yükseköğretime geçiş sisteminin adalet ve verimlilik ekseninde yeniden düzenlenmesi bir zarurettir. Mevcut ÖSS uygulamasının devam ettirilmesi öğrencileri gelecek kaygısına, umutsuzluk ve mutsuzluğa sürüklemektedir.⁹⁴⁰ Okullardaki şiddet olaylarının nedenleri araştırılarak, ortaya konulmalı ve çevrenin öğrenciler üzerindeki olumsuz etkilerinin kaldırılması için acil tedbirler alınmalıdır.⁹⁴¹

Muğla

Meslekî ve teknik eğitim kurumu mezunu öğrencilerin kendi alan ve dallarının devamı niteliğindeki lisans programlarına devamlarının sağlanabilmesi amacıyla

⁹³⁶ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.156.

⁹³⁷ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.162.

⁹³⁸ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.165.

⁹³⁹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.169.

⁹⁴⁰ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.171.

⁹⁴¹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.183.

gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Meslekî ve teknik liselere ilginin artırılması için, hâlen uygulamada en büyük engel olarak görülen katsayı uygulaması ortadan kaldırılmalıdır. Meslekî ve teknik eğitim veren okul öğrencileri yükseköğretimde kendi alanı kabul edilecek bölümlere göre ayrı soru kitapçıkları ile sınava alınmalı ve kendi alanlarına uygun bir yükseköğrenime geçişleri sağlanmalıdır.⁹⁴² Mevcut sistemde katsayı eşitsizliği eğitim sistemine olan güveni sarsmakta, öğrencilerin motivasyonunu düşürmektedir. Bu bakımdan katsayı tüm öğrenciler için eşit olmalı, her sınıf düzeyinde sınav yapılarak sınav sistemi zamana yayılmalı, sınav öğrencinin mezun olduğu alana göre yapılmalıdır.⁹⁴³ Örgün ve yaygın eğitimde temel değerlerimiz, eğitim ahlâkı, millî ve manevî değerlerimizin vurgulanması ile birlikte yaşam boyu eğitimin önemi üzerinde hassasiyetle durulmalı, her kurum kendi sınırlarını zorlayarak yaygın eğitimde aktif rol almalıdır. Meslek liselerinin üniversiteye girişteki katsayı problemi çözülerek meslekî eğitim cazip hâle getirilmelidir.⁹⁴⁴ ÖYP’ de yer alan dersler, konusunda uzman kişiler tarafından toplumun ortak değer ve yargılarını hedef kitleye uygun olarak aktaracak şekilde düzenlenmelidir. Bu amaçla AB ülkelerinde olduğu gibi “Değerler Eğitimi” adı altında dersler programa konulmalı. Değerlerin (insanî, kültürel, manevî, ahlâkî vb.) öğrencilere kazandırılması konusunda, okul öncesinden başlanarak tüm kademelerde “değerler eğitimi” dersi eğitim programlarına alınmalı ve alanın uzmanlarınca okutulmalı.⁹⁴⁵

Samsun

Ortaöğretimden yükseköğretime geçişte meslek alanları yükseköğretimle örtüştürülerek yapılandırılmalı, kendi alanlarına geçenlere ek puan verilmeli, alan dışı tercihlerde herkese eşit katsayı uygulaması getirilmeli.⁹⁴⁶ Medyanın toplum üzerindeki olumsuz etkisinin baskın olması.⁹⁴⁷ Medyanın bilgi ve etik anlamda sisteme katılması için gerekli düzenlemeler yapılmalı, kontrolü sağlanmalı.⁹⁴⁸ Televizyon yayınlarının öğrencilerin bireysel gelişimlerini olumsuz yönde etkilemesi, dolayısıyla eğitimde

⁹⁴² 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.190.

⁹⁴³ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.192.

⁹⁴⁴ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.196.

⁹⁴⁵ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.202.

⁹⁴⁶ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.211.

⁹⁴⁷ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.214.

⁹⁴⁸ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.215.

beklenen hedeflerin gerçekleştirilmesini engellemesi. Öğrencilere örnek ya da ilham alabilecekleri olumlu kişiliklerin tanıtımının yeterince yapılmaması ve bundan doğan boşluğu ise yanlış örneklerin doldurması. Okullarda madde bağımlılığı ve şiddet olaylarının yaşanması.⁹⁴⁹ Öğrencilerin kişisel gelişimlerini olumsuz etkileyecek televizyon yayınları en aza indirilmeli, televizyon yayınlarından olumlu etkileyebilecekler de özendirilmeli. Bu amaçla programlar eğitim ve öğretim açısından değerlendirilerek elde edilen sonuçların kamuoyuyla paylaşılabilmesi özel bir yapılanma sağlanmalı. Örneğin bu amaçla “eğitimciler, sosyologlar, psikologlar, basın, öğrenciler, veliler, hukukçular” gibi değişik gruplardan temsilciler barındıran özel bir kurul oluşturulmalı. “Azim, başarı, dürüstlük, çalışkanlık ve topluma yararlı olma” gibi değişik açılardan öğrenciler için olumlu örnek oluşturacak isimlerin gerek okul gerek aile gerekse medya yoluyla tanıtımına önem verilmeli. Olumsuz örneklerin öğrencilere örnek oluşturmalarının da aynı yolla önüne geçilmeli. Bu anlamda ulusal ve mahallî basın yayın organlarıyla iş birliğine önem verilmeli. Okullarda güvenli bir ortamın oluşturulabilmesi için insan onuru, hak ve özlükler ihlal edilmeden, okul yönetimlerince herhangi bir merciden izin alınmasına gerek olmaksızın, “üst arama, güvenlik kartı, okul bahçelerinde güvenlik kamerası uygulaması” gibi etkili önlemlerinin alınmasını sağlayacak yasal düzenlemeler yapılmalı.⁹⁵⁰

Tekirdağ

Zorunlu eğitim süresi, ana sınıfı+12 yıl olmalı.⁹⁵¹ Öğretmen liselerinin, meslekî ve teknik liseler arasında belirtildiği hâlde, uygulamada meslek lisesi olmayıp, ÖSS tarafından genel lise gibi değerlendirilmesi. Bunun da toplumun algılamasında yanlışlığa yol açması ve mezunlarının yükseköğretime geçişlerinde sorun yaratması. (Ayrıca İmam-Hatip Liselerinin de meslek liseleri arasında belirtildiği hâlde, 3308 sayılı Kanun kapsamında yer almaması.) Meslekî ve teknik eğitim veren liselerden mezun olan öğrencilerin üniversite sınavında Fen ve Anadolu Lisesi gibi liselerden mezun öğrenciler ile aynı sınava tabi tutulması. Meslekî ve teknik eğitim veren liselerden mezun olan öğrencilerin, diğer liselerden mezun olan öğrencilerle aynı öğrenci seçme sınavına girmesi.⁹⁵² “Öğretmen Liseleri” ve “İmam-Hatip Liseleri”

⁹⁴⁹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.219.

⁹⁵⁰ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.221.

⁹⁵¹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.228.

⁹⁵² 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.233.

meslek lisesi konumundan çıkarılıp, genel akademik liseler kapsamına alınmalı. Meslekî ve teknik eğitim veren liselerden mezun olan öğrencilere üniversiteye giriş ile ilgili ayrı bir sınav uygulanmalı, mezun olduğu alan/bölüm ile ilgili bilgiler ölçülmeli. Meslekî ve teknik ortaöğretim mezunlarının kendi alanlarına yönelik lisans programlarına geçişine imkân verecek bir düzenleme yapılmalı. Meslekî ve teknik eğitim veren liselerden mezun olan öğrencilere üniversiteye giriş ile ilgili ayrı bir sınav uygulanmalı, mezun olduğu alan/bölüm ile ilgili bilgiler ölçülmeli.⁹⁵³ Meslek liselerinden mezun olan kişilerin lisans eğitimine devam etmesinde sorunlar yaşanması.⁹⁵⁴ Müfredatta Atatürk ilkelerine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerinin işlendiği konulara daha fazla yer verilmesi ve öğrencilerde bu bilincin geliştirilmesi çalışmalarının yapılması sağlanmalı. Kitle iletişim araçları bireyin eğitime katkıda bulunacak nitelikte programlara ağırlık vermeli, bireyin gelişimini olumsuz etkileyen programlar ilgili kurumlar tarafından denetlenerek önlenmeli.⁹⁵⁵ Meslek liselerinden mezun olan kişilerin lisans eğitimine devam edebilmeleri konusunda gerekli düzenleme yapılarak meslekî eğitim özendirilmeli. Ülke düzeyinde “Yetişkin Eğitimi Seferberliği” başlatılmalı.⁹⁵⁶ Ülkemizde bazı bölgelerde kız çocuklarının okuması konusunda dirençle karşılaşılması.⁹⁵⁷ Anne babaların çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarında daha çok geleneksel değerlerin hâkim olması. Anne babaların bu tutum ve davranışlarının çoğunun, eğitim açısından sorunlar doğurması. Eğitim kurumlarında, “anne baba eğitimi” programları, sivil toplum kuruluşlarının katkılarıyla yeniden düzenlenmeli.⁹⁵⁸ Zorunlu eğitim, ana sınıfı ile birlikte 13 yıla çıkarılmalı.⁹⁵⁹ Okuyan kız çocuklarının istihdamı sağlanarak okullaşması teşvik edilmeli. “Haydi Kızlar Okula” kampanyası toplumun bütün katmanları tarafından desteklenmeli ve bu kampanyanın teşvik edilmesini sağlayacak yapı oluşturulmalı.⁹⁶⁰

⁹⁵³ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.234.

⁹⁵⁴ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.237.

⁹⁵⁵ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.238.

⁹⁵⁶ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.240.

⁹⁵⁷ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.250.

⁹⁵⁸ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.251.

⁹⁵⁹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.252.

⁹⁶⁰ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, ss.253-254.

Trabzon

Öğrencinin daha çok akademik gelişimine önem verilmesi, buna bağlı olarak öğrencilerin giderek toplumun değerlerinden uzaklaşması ve değerler eğitiminin yeterince verilememesi. Üniversiteye geçişte özellikle meslekî ve teknik eğitim okullarına ve kurumlarına yönelik katsayı uygulamasındaki sınırlılığın, ilköğretim okullarında yapılan yöneltmeyi anlamsız kılması, üniversite hedefi olan öğrencilerin meslekî ve teknik okul/kurumlarına yönelmelerine engel olması. Yükseköğrenime geçişte, meslek liselerine uygulanan katsayı adaletsizliği nedeniyle genel liseler tercih edilmektedir. Meslek liselerine genellikle akademik başarısı düşük, yeteneği uygun olmayan öğrencilerin devam etmesi.⁹⁶¹ ÖSS' ye giren öğrencilerin alanları ile ilgili her türlü programa tercih yapıp girememesi, genel ortaöğretim mezunları ile meslek liseleri mezunları arasında farklı katsayı uygulamasının olması. Diğer taraftan ortaöğretim kurumları arasında geçiş esnekliğinin yeterince olmaması ciddi bir sorun olup, öğrenci ve veliler için büyük bir haksızlık olarak algılanmaktadır. MYO' lara sınavsız geçişlerin, bu okulların amacından uzaklaşmasına ve daha da önemlisi sınavsız geçişin asıl amacının kaybolmasına yol açması. Meslekî ve mesleki teknik eğitimin, sistem içerisindeki önem ve yerinin doğru anlaşılamaması, dolayısıyla ihtiyaca cevap veren bir kalite ve özelliğe kavuşamamasına neden olması.⁹⁶² Üniversite tercihlerinde öğrencilerin aynı katsayı çarpanlarıyla alanlarında her türlü fakülte ve yüksekokula gidebilmelerine imkân sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.⁹⁶³ Meslek lisesi mezunlarına genel lise mezunu olmaları için gerekli mevzuat düzenlemesi yapılmalıdır.⁹⁶⁴ Yaşam boyu öğrenme sürecinde büyük öneme sahip olan kitle iletişim araçlarının olumsuzluğu. Meslek liseleri ile genel liseler arasında ÖSS'deki katsayı farkının, meslek liselerine yönelen öğrenci seviyesini düşürmesi ve bu okullara talebi azaltması. Yaşam boyu öğrenme sürecinde kitle iletişim araçlarının olumsuz etkilerinin giderilmesi için; RTÜK denetim sürecinde daha etkin hâle getirilmeli. Medya temsilcileriyle bir araya gelerek mutabakat sağlanmalı.⁹⁶⁵ Ebeveyn ve çocukların TV'yi en yoğun izledikleri zaman aralıklarında (19.00-22.00) yaşam boyu öğrenmeye yönelik programların yayınlanmasına öncelik

⁹⁶¹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.259.

⁹⁶² 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.263.

⁹⁶³ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.264.

⁹⁶⁴ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.265.

⁹⁶⁵ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.266.

verilmelidir. ÖSS’de meslek liseleri ile genel liseler arasındaki katsayı farklarının meslek lisesi öğrencileri lehine değiştirilerek, bu öğrencilerin yaşam boyu öğrenme sürecinde etkin olmaları sağlanmalıdır.⁹⁶⁶ Son zamanlarda okullarda ve okul çevrelerinde yaşanan şiddet olaylarında medyanın da olumsuz etkisinden dolayı sosyal ve ahlâkî değerlerin korunması açısından problemler yaşanması. Okulların çevresinde meydana gelen münferit olayların engellenmesinde medyanın daha hassas davranması için gerekli önlemler alınmalıdır.⁹⁶⁷

Van

Okul öncesi eğitimde bölgesel nedenlerden kaynaklanan dil eğitimi yanında, şahsiyet ve kişilik gelişimi dikkate alınarak millî ve manevî değerlere daha da ağırlık verilmelidir.⁹⁶⁸ Üniversitelere giriş aşamasındaki katsayı adaletsizliğinin ilköğretimden ortaöğretime geçişte meslek liselerine olan ilgiyi azaltması. Sevgi, hoşgörü eğitimde çok önemlidir. Türk Millî Eğitim Sisteminin temel ilkelerinden birisi, insanları demokrasi bilincine ulaştırmaktır. Eğitim yaklaşımımızda rekabetçi bir sistemin olması, her öğrencinin diğer bir arkadaşını rakip olarak görmesi.⁹⁶⁹ Mevcut ortaöğretim kurumlarının, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kademeler arası geçiş ve farklı alanlardan da yeterlik alarak mezun olması açısından gerekli esnekliğe sahip bulunmaması, tek tip ve mutsuz insan modeli yetişmesine neden olabilmesi.⁹⁷⁰ ÖSS’ye girişte fırsat eşitliği sağlanarak farklı katsayı uygulamasına son verilmelidir.⁹⁷¹ Ortaöğretim zorunlu eğitim kapsamına alınmalıdır.⁹⁷² Bireylerin yaşam boyu öğrenme sürecinde Din Bilgisi ve Din Kültürü eğitimleri tamamlanmalı ve bireyin moral, motivasyon ve psikolojik onarımlarına destek mahiyetinde ortamlar oluşturulmalı ve bu konuda Anayasamızın 24. maddesi çerçevesinde gerekli tedbirler alınmalıdır.⁹⁷³ Din eğitiminin durumu. Program bütünlüğü içerisinde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi eğitiminde ders saatinin artırılması hususunda gerekli düzenleme yapılmalıdır.⁹⁷⁴

⁹⁶⁶ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.267.

⁹⁶⁷ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.277.

⁹⁶⁸ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.279.

⁹⁶⁹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.280.

⁹⁷⁰ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.281.

⁹⁷¹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.282.

⁹⁷² 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.283.

⁹⁷³ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.284.

⁹⁷⁴ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.290.

18. Millî Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı Ön ve Bölge Komisyon Raporları

01 – 05 Kasım 2010’da düzenlenmesine karar verilen 18. Millî Eğitim Şûrası öncesinde yapılan hazırlık çalışmalarından biri de Bölge Komisyon Raporlarıdır. Bakanlık tarafından yayınlanan hazırlık çalışma kitabında 18. Millî Eğitim Şûrası için ön ve bölge komisyon raporları tek kitap olarak yayınlanmıştır.⁹⁷⁵

18. Millî Eğitim Şûrası bölge çalışmaları için oluşturulan komisyon başlıkları; “*Öğretmenin Yetiştirilmesi, İstihdamı ve Mesleki Gelişimi, Eğitim Ortamları, Kurum Kültürü ve Okul Liderliği, İlköğretim ve Ortaöğretimin Güçlendirilmesi, Ortaöğretime Erişimin Sağlanması, Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi, Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Yönlendirme.*” Bu başlıklar altında toplam 5 komisyon oluşturulmuştur.

Öğretmenin Yetiştirilmesi, İstihdamı ve Mesleki Gelişimi Komisyonu

Bursa

Türk Eğitim Sisteminde öğretmen; eğitim fakültesi, fen-edebiyat fakültesi, beden eğitimi ve spor yüksekokulları, ilahiyat fakültesi, açık öğretim fakültesi gibi üniversitelerin çeşitli fakülte ve yüksekokullarında yetiştirilmektedir. Bu fakültelerden sadece eğitim fakültesi ile beden eğitimi ve spor öğretmenliği branşlarında süreç içinde öğretmenlik meslek bilgisi dersleri verilmektedir. Diğer fakültelerden mezun olanlara ve son sınıfta okuyanlara “pedagojik formasyon” adı altında bazı öğretmenlik meslek bilgisi dersleri verilerek öğretmen olma hakkı tanınmaktadır.⁹⁷⁶ Öğretmen yetiştirme görev ve sorumluluğu eğitim fakültelerine verilmeli ve sadece bu fakülteden lisans eğitimi alarak mezun olan öğrencilerin öğretmen olarak atanması sağlanmalı.⁹⁷⁷

Erzurum

Kuruluş amacına paralel olarak başlangıçta eğitim fakülteleri öğretmen yetiştiren tek yükseköğretim kurumu olmasına rağmen bugün çeşitli nedenlerle öğretmen kaynağının genişletilmesi ve başka fakültelere de bu görevin yüklenmesi.⁹⁷⁸ Eğitim fakültelerinde yürütülen din kültürü ve ahlâk bilgisi, beden eğitimi, iletişim öğretmenliği, sağlık meslek dersleri öğretmenliği vb. programlarda “alan ve meslek

⁹⁷⁵ Bu kısımda bölge komisyon raporundan bahsedilecektir. Raporun ön komisyon raporuna “2.1.2. Ön Komisyon Raporları” başlığında değinilmiştir.

⁹⁷⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Hazırlık Dokümanı Ön ve Bölge Komisyon Raporları**, Ankara, 2011, s.94.

⁹⁷⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.100.

⁹⁷⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.105.

bilgisine yönelik” derslerin yürütülmesinde ilgili fakültelerin öğretim elemanlarından yararlanılmalı.⁹⁷⁹

Gaziantep

Mesleğe başlayan öğretmenlerde meslek sevgisi, meslek ahlâkı, meslekî sorumluluk, meslekî değerler gibi konularda eksiklikler görülmesi.⁹⁸⁰ Eğitim fakültelerinde, öğretmen adaylarına değerler eğitimi, meslekî etik ve iş ahlâkı dersleri verilmeli, hizmet içi eğitim kurslarıyla pekiştirilmeli.⁹⁸¹

İzmir

Öğretmen yetiştirme görevi yalnızca kurulması önerilen eğitim üniversitesi bünyesindeki eğitim fakültelerine verilmeli.⁹⁸²

Konya

Öğretmen yetiştirmenin temel kaynağı eğitim fakülteleri olduğundan bu nedenle farklı uygulamalarla (öğretmenlik sertifika programı gibi) diğer fakülterle veya yüksekokullara öğretmen yetiştirme yolu açılmamalı, bu yanıştan en kısa sürede dönülmeli.⁹⁸³

Samsun

Sorun, öğretmenlik mesleğine eğitim fakülteleri dışındaki eğitim kurumlarından atama yapılması.⁹⁸⁴

Eğitim Ortamları, Kurum Kültürü ve Okul Liderliği Komisyonu

Bursa

Hayat boyu öğrenme sürecinde örgün ve yaygın eğitim kurumları arasında iş birliği sağlanmalı.⁹⁸⁵ Eğitim programları hazırlanırken millî ve kültürel değerlere daha fazla önem verilmeli.⁹⁸⁶

⁹⁷⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.107.

⁹⁸⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.113.

⁹⁸¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.116.

⁹⁸² 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.122.

⁹⁸³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.126.

⁹⁸⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.132.

⁹⁸⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.148.

⁹⁸⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.150.

Gaziantep

Eğitim kurumlarımızda genellikle hoşgörü ve güven ortamı oluşturulamaması.⁹⁸⁷ Eğitim kurumlarımızda hoşgörü ve güven ortamı oluşturulmalı.⁹⁸⁸

İzmir

Türk milletine ait geleneğe bağlı sosyal davranışların, değerlerin sınav sistemi nedeniyle körelmesi.⁹⁸⁹ Bütün paydaşlara etik ve değerler eğitiminin yeterince verilememesi. Evrensel değerler benimsenirken millî kültür ve değerlerin korunamaması.⁹⁹⁰ Türk milletine ait geleneğe bağlı sosyal davranışların, sınav sistemi nedeniyle körelmesine izin verilmemeli.⁹⁹¹

Konya

Meslekî ve teknik ortaöğretim kurumları öğrencilerinin üniversiteye geçişteki katsayı adaletsizliğinin devam etmesi nedeniyle, meslek liselerine öğrencilerin yönlendirilmesinde güçlük çekilmesi. Yaygın eğitim kurumlarının son yıllarda etkinliğinin ve yükünün artması. Yaygın eğitim faaliyetlerinde, sivil toplum kuruluşları ile iş birliğinin tam olarak geliştirilememesi.⁹⁹² Okullarda şiddetin ve sanal zorbalıkların olması öğrencinin öğrenmesini olumsuz yönde etkilediğinden şiddetin önlenmesi için okul paydaşlarının katılımı sağlanarak tedbirler artırılmalı. Olumsuz aile tutumları, baskı grupları, olumsuz basın ve görsel kitle iletişim uyaranlarının etkisini en aza indirmek için önlemler alınmalı.⁹⁹³ Sigara, uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıkların önlenmesinde tüm eğitim kurumları ile beraber; emniyet müdürlüğü, sağlık müdürlüğü, sivil toplum kuruluşları ve okul aile birliklerinin etkin olarak işbirliği yapması sağlanmalı.⁹⁹⁴ Okul kültürünün oluşumunda değerler karmaşası yaşanması, yazılı ve görsel medya, internet vb. ortamlarda yapılan yayın ve programların eğitim sistemimizin genel ve özel amaçlarıyla örtüşmemesi, değerler karmaşasına neden olması. Millî değerlerimizi tehdit eden veya küçük düşüren

⁹⁸⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.157.

⁹⁸⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.158.

⁹⁸⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.164.

⁹⁹⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.165.

⁹⁹¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.168.

⁹⁹² 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.172.

⁹⁹³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.174.

⁹⁹⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.175.

olumsuzluklar karşısında kurumsal tepki oluşturulamaması.⁹⁹⁵ Millî, manevî ve evrensel değerlerin drama, tartışma, kompozisyon, beyin fırtınası ve benzeri yöntemlerle içselleştirilmesi sağlanmalı.⁹⁹⁶ Sınav merkezli eğitimden uzaklaşılarak öğrencilerin özgüvenleri sağlanmalı, kendi sorunlarını çözen, toplumun sorunlarına duyarlı ve toplumun bir üyesi olarak o sorunları çözmeye gönüllü bireyler yetiştirmek için sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerle öğrencilere insanî ve ahlâkî değerler kazandırılmalı. Okulun kültürel lideri olan okul yöneticileri farklılıklara saygı, sınıf içi ve okulda demokrasiyi bir değer olarak kabul etme ve uygulama, tarafsızlık, objektiflik, saydamlık ve güven duygusunu oluşturma, verimlilik, hesap verebilirlik, dürüstlük, empati ve hoşgörü gibi değerleri okulda yerleştirmeli ve geliştirmeli. Evrensel olabilmek için önce kendi değerlerini benimseyen bireyler yetiştirilmeli, değer temelli eğitim ortamları ve programlar hazırlanmalı. Oluşturulan okul kültürü farklı değer ve inançlara sahip okul paydaşlarının söz konusu farklılıklarını ortak değerler düzleminde birleştirecek yapıda olmalı.⁹⁹⁷ Olumlu bir okul kültürü oluşturmada değer eğitime, değerlere dayalı ve değerler aracılığıyla yönetime önem verilmeli. Demokratik bir sınıf kültürü yaratmak için öğretim etkinliklerinde öğrencilerin, öncelikli olarak eleştirel düşünme, problem çözme, başkalarına karşı saygılı ve hoşgörülü olabilme becerileri geliştirilmeye çalışılmalı; bunun için sınıf ortamında gerekli etkinliklere yer verilmeli.⁹⁹⁸ Okul yönetimi ve eğitim liderliğiyle ilgili meslekî ve etik standartlar geliştirilmeli, söz konusu standartlar birtakım yaptırımlarla desteklenmeli, daha erdemli bir okul anlayışının yerleştirilmesi konusunda okul müdürlerinin etik liderlik davranışları göstermeleri sağlanmalı.⁹⁹⁹

Samsun

Eğitim sistemi, eğitimden çok öğretimi öncelemektedir. Test odaklı bir görüntü çizen eğitim sistemi, çocukların yaratıcılıklarını ve yeteneklerini köreltmekte, toplumsal ahlâkî değerlerden ve evrensel etik değerlerden kopuk yetişmelerine neden olmaktadır.¹⁰⁰⁰ Eğitim ortamları tek tip öğrenci yetiştirmeye yönelik oluşturulmakta

⁹⁹⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.177.

⁹⁹⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.178.

⁹⁹⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.179.

⁹⁹⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.181.

⁹⁹⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.185.

¹⁰⁰⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.186.

olup öğrencilerin farklı düşünce ve becerileri ortaya çıkarılamamaktadır.¹⁰⁰¹ Eğitim ortamları bireysel farklılıklara değer verecek, farklı düşünce ve becerileri ortaya çıkaracak şekilde tasarlanmalı.¹⁰⁰² Okullarda tüm paydaşlarca benimsenmiş kurumsal ilke ve değerlerin oluşturulamaması ve meslekî etik kodlarının güçlü bir şekilde tanımlanmamış olması, kurum imajına zarar vermesi. Her alandaki (öğrenci-öğretmen kıyafeti, okul ve sınıf ortamları vs.) şekilci anlayış ve katı tutumun kurum kültürüne zarar vermesi. Okullarda tüm paydaşlarca benimsenmiş kurumsal ilke ve değerler oluşturulmalı ve meslekî etik kodları, evrensel değerler çerçevesinde güçlü bir şekilde yeniden tanımlanmalı.¹⁰⁰³ Öğrenci-öğretmen kıyafeti, okul ve sınıf ortamları vb. konularda katı anlayış ve tutumlar, ilgililerin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda esnek hâle getirilmelidir.¹⁰⁰⁴

İlköğretim ve Ortaöğretimin Güçlendirilmesi, Ortaöğretime Erişimin Sağlanması Komisyonu

Antalya

Yeterince hoşgörü ve üretkenliğin olmaması, bu durumun şiddete eğilimli, sadece tüketen öğrencilerin yetişmesine neden olması.¹⁰⁰⁵ Risk faktörlerinin artmasının, eğitim öğretimin sağlıklı yürütülememesine ve toplumsal barışın bozulmasına neden olması.¹⁰⁰⁶ Daha hoşgörülü ve üretken öğrenciler yetiştirmeye yönelik programlar ve eğitim öğretim ortamları hazırlanmalı.¹⁰⁰⁷

Bursa

Akademik başarının, insanî değerlerden önce tutulması.¹⁰⁰⁸ Medyada eğitim konusunda kötü örnek olacak dizi ve yayınların olması. İlköğretimde yaş farklarının fazla olması (1. sınıf ile 8. sınıf öğrencisi arasındaki yaş farkı) nedeniyle korku, baskı vb. olumsuz durumların karakter gelişimini engellemesi. Şiddet ve taciz olaylarının artması.¹⁰⁰⁹ Amacımız insan yetiştirmek olmalı, akademik eğitim vermek ikinci planda olmalı.¹⁰¹⁰

¹⁰⁰¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.187.

¹⁰⁰² 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.188.

¹⁰⁰³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.189.

¹⁰⁰⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.190.

¹⁰⁰⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.195.

¹⁰⁰⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.196.

¹⁰⁰⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.199.

¹⁰⁰⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.202.

¹⁰⁰⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.203.

¹⁰¹⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.205.

Erzurum

Bölgemizde ilköğretimde okullaşma oranında (özellikle kız çocuklarının okullaşmasında) son dönemlerde yürütülen projelerle önemli artış sağlanmasına karşın bazı yörelerde henüz istenilen düzeye ulaşılamamıştır.¹⁰¹¹ Çağ nüfusundaki gençlerin (özellikle kızların) okula devamının sağlanmasında ailelerle sürdürülen iletişim devam ettirilmeli, bu konuda toplum kanaat önderlerinin desteği alınmalı.¹⁰¹²

Gaziantep

Yeterli sayıda ve nitelikte meslek liselerinin olmaması ve üniversiteye girişte meslek liselerinin önündeki katsayı probleminin bütünüyle çözülememesi.¹⁰¹³ Meslek yüksekokullarına sınavsız geçiş devam ettirilmeli, YGS’ de ek puan uygulaması olmalı, meslek lisesi öğrencilerine mevzuatla tanınan hakların kullanımı etkin kılınmalı.¹⁰¹⁴

İzmir

Yükseköğretime geçişte uygulanan katsayı farklılığı kaldırılmalı. Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması çalışmaları bir an önce sonuçlandırılmalı.¹⁰¹⁵

Konya

Öğretim programları hazırlanırken içerik olarak ülke gerçeklerinin dikkate alınmaması, programlarda ulusal değerlere ve toplumsal gerçeklere yeterince yer verilmemesi.¹⁰¹⁶ Ülkemizde zorunlu eğitimin süresi AB ülkeleri ile eşitlenmeli 1+8+4 olmak üzere 13 yıldan az olmamalı.¹⁰¹⁷

Samsun

Okullardaki güvenlik sorununun çözümü için; yazılı ve görsel medyanın, şiddet içeren ve etik olmayan programlar yapması engellenmeli.¹⁰¹⁸

Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi Komisyonu

Antalya

Özel yetenek gerektiren görsel sanatlar, müzik ve beden eğitimi gibi derslerin notla değerlendirilmesi, bunun sonucu öğrenci velilerinin sportif, sanatsal çalışmalar

¹⁰¹¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.207.

¹⁰¹² 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.213.

¹⁰¹³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.217.

¹⁰¹⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.218.

¹⁰¹⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.221.

¹⁰¹⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.225.

¹⁰¹⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.226.

¹⁰¹⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.232.

ile değerler eğitimine sınav ve not kaygısıyla ön yargılı yaklaşması. Görsel yayın ile basın kurumlarında sanat, spor, beceri ve değerler eğitimine odaklı yayınların yetersizliği hatta medyanın değerler üzerinde olumsuz etkisinin olması. Okullar ile öğrenci velilerinin değerlerden önce sınavları ön plana alması. Değerler ile ilgili etkinlik çalışmalarına programlarda yeteri kadar yer verilmemesi ve ilgili kurum ve kuruluşlarla donanımların ortak kullanımı açısından yeterli iş birliği yapılmaması. Sporun, sanatın ve değerler eğitiminin gelişmesi için ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında sosyal kulüplerin yeterli düzeyde olmaması. Öğrencilerin pragmatik değerleri ile yaşamlarını sürdürme ısrarlarının özellikle değerler eğitimi konusunda önemli bir engel oluşturması.¹⁰¹⁹ Değerlerin sadece öğretim boyutunda kalması ve eğitim boyutunun yetersiz olması. Değer eğitiminde sanal müzelerin de alternatif olarak kullanılmaması. Yazılı ve görsel basın; sportif ve sanatsal çalışmalar ile değerler konusunda, teşvik edici yayınları artırmalı. Öğrenci velilerinin bilinçlendirilerek, sportif ve sanatsal çalışmalar ile değerler eğitimi desteklemeleri sağlanmalı.¹⁰²⁰ “Değerler Eğitimi” adı altında bir ders oluşturulup yerel, ulusal ve evrensel değerlerden oluşan bir ders planlanmalı. Millî eğitim müdürlüğü, üniversite, belediye, gençlik ve spor müdürlüğü ile diğer kamu ve özel kuruluşlar iş birliği yaparak öğretmenlere spor, beceri ve değerler eğitimi konularındaki yeni gelişmeler hizmet içi kurslar yoluyla aktarılmalı, objektif değerlendirme ölçütlerinin oluşturulması konusunda öğretmenlerin hizmet içi eğitim kurslarına alınmaları sağlanmalı.¹⁰²¹ Beceri ve değer eğitimine yönelik programlarda yer alan beceri ve değerlerin etkinlik şeklinde uygulanması oldukça önemlidir.¹⁰²² Millî değerlerimiz ile insanlığa mâl olmuş değerlerin gençlerimize benimsetilebilmesi için; öğrencilerin yakından uzağa ilkesi temel alınarak toplumumuza mâl olmuş kişilerin değer içeren hayatlarını tanıması için illerde ve ülke genelinde “100 temel kişi 100 temel değer” adlı bir kitap projesi başlatılabilir. “Değerini koru, değerine sahip çık” gibi sloganlarla projeler gerçekleştirilebilir. İspanya’da örneği olan Cervantes Enstitüsü, Almanya örneği Goethe Enstitüsü tarzında Türkiye’de Mevlana, Yunus Emre, Mehmet Akif Ersoy, Hacı Bektaş-ı Veli, Ahmet Yesevi vb. enstitüler kurulup yaygınlaştırılmalı.

¹⁰¹⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.234.

¹⁰²⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.235.

¹⁰²¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.236.

¹⁰²² 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.237.

Millî değerler ile insanlığa mâl olmuş temel değerler belirlenerek bu değerlere hayatlarını adanmış kişilerin hayat hikâyeleri kitaplaştırılıp okunmaları özendirilmeli, çizgi filmleri yapılmalı. Ders, çalışma ve öğretmen kitaplarında değer eğitimi vermek adına çok az sayıda işleyiş örneği görülmektedir. Çalışma kitaplarında yer alan etkinliklerin değer kazanımına yönelik daha fazla sayıda gerçekleşmesine önem verilmelidir. Yapılması önerilen etkinliklerin öğrencinin seviyesine uygun olmasına ayrıca şarkı, türkü, atasözleri, deyimler, menkıbeler, efsaneler, örnek olaylar gibi öğrencilerin dikkatlerini çekecek unsurlardan oluşmasına dikkat edilmeli. Bakış açılarının yenilenmesi, veli-öğrenci-öğretmen davranış ve tutumlarının değişmesi için; yaşam için sanat, özgüven için sosyal beceri, sağlıklı birey ve toplum geleceği için değerler, bir gün değil ömür boyu sporun önemi kavratılmalı; sağlıklı yaşam, düşünme, isteklendirme ve çalışma azminin artacağı bilinç oluşturulmalı.¹⁰²³

Bursa

Kitle iletişim araçları yayınları toplumsal değerlerimizi destekleyici yeterlilikte değildir. Ortaöğretim kurumlarında, değerlerimizin gelişimini destekleyici, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi haftada bir saat olarak uygulanmaktadır. Değerler eğitiminin yetersizliğinden, ülkemizde boşanma oranları artmıştır. Gerek görsel basında gerekse yazılı basında sürekli olumsuz haberler verilmektedir. Bu olumsuz örnekler, öğrencilerin bilinçaltına yerleşmektedir. Toplumda şiddet, güvensizlik, kötü alışkanlıklar, saygı-sevgi eksikliği, hoşgörüsüzlük gibi davranışlarda artış gözlenmektedir. Toplumsal yapıdaki insanî değerlerin azalması, gelecek nesiller için önemli tehdit oluşturabilir. Hiçbir değer tekelleştirilmemeli, zira bu yapılsa kültürün çoklukta birlik ilkesi zedelenir. İnsanların neyi sevecekleri neye inanacakları tartışılır olur. Bu durum yaratılmamalı.¹⁰²⁴ Ötekileştirme toplumsal cinnet doğurur. İnsanlar yönsüzleşme, yabancılaşıma, maddeleştirmeden arındırılmalı. Yaygın eğitim ve oluşturulacak bir medya etiğiyle okul dışında da değerler davranışlara dönüştürülmeli, değerler eğitiminde iletişim araçlarından yeterince yararlanılmalı, millî ve etik manevî değerler bu yolla verilmeli. Sosyal derslerin program içeriklerinde değerler eğitimine önem verilmeli, bu bağlamda aile bireylerine her yaş grubunda eğitim verilmeli. Yurttaşlık bilinciyle bireylerin ahlâkî yıkıntıya karşı kişi dokunulmazlığını yasal yolda

¹⁰²³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.238.

¹⁰²⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.243.

korumaları sağlanmalı. Televizyondaki simgeler (akıllı işaretler) değerler ve eğitim açısından zenginleştirilmeli.¹⁰²⁵

Erzurum

Beceri ve değerler eğitiminde öğrencilerin olumlu rol-model görememesi. Yazılı ve görsel basının öğrencinin ve gençliğin üzerinde olumsuz etkisi olması. Toplumda değerlerde hızlı bir çözülme, yozlaşma, kişilik erozyonu, başka toplumların değerlerine özenme doğrultusunda genel bir eğilim olması. Medyanın eğitim konusunda duyarsızlığı ve eğitim yönünden sorumsuz olması. Bireyci ve rekabetçi sistemin değerleri ikinci plana atması.¹⁰²⁶ Eğitim kurumlarında etik ve ahlâk eğitimi boyutu, öğretim boyutu kadar önemsenmeli. Kılavuz ve ders kitaplarında değerlerin farkındalığını sağlayacak faaliyetler, etkinlikler artırılmalı ve dönütleri sorgulanmalı, müfredatta toplumsal ve evrensel değerleri içeren derslere yer verilmeli.¹⁰²⁷ Değerler eğitimi konusunda bütün öğretmenler ve idareciler hizmet içi eğitime tabi tutulmalı. Şiddet karşıtlığı konusunda öğrencilerin bilinçlendirilmesi seminerlerle ve derslerle sağlanmalı. Değer eğitiminde ilköğretimde öğrencinin izleyici ve dinleyici olduğu etkinlik yerine, aktif olduğu etkinliklerin kullanılmasında artış sağlanmalı. Kılavuz ve ders kitaplarında beceriler ve değerler eğitimi öğretmen ve öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılması için belirgin hâle getirilmeli. Değerler eğitiminin esas amacı karakterli, olay ve evreleri kimlik ve kültürel derinlikli anlayan, yorumlayan, dengeli, tutarlı, iyi insan, iyi vatandaş yetiştirmek olmalı. Değerler eğitimi, her türlü ideoloji ve siyasetin üstünde tutularak; kaynağını evrensel-ahlâkî ilkelere, ortak akıldan ve insanın doğasından alarak gerçekleştirilmeli. Değerler eğitimine, varlığına ve gerçekliğine kimsenin itiraz edemeyeceği ve yok sayamayacağı değerlerden başlanmalı. Değerler eğitimi, yeni bir ders, alan veya öğrenme muhtevası olarak müfredata konularak, sosyal çevre ve okul pratikleri olarak uygulanmalı. Değerler eğitimi, yaşanan ve algılanan problemlere uyarlı olarak rehberlik dersi programında her aya bir değer olmak üzere ve aşamalı olarak verilmeli.¹⁰²⁸ Değerlerin öğretilmesinde, mihver ders veya tematik yaklaşımla branş öğretmenleri arasında işbirliği sağlanmalı. Değerler eğitiminin okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretimde uygulanmasında, sosyal etkinlikler

¹⁰²⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.244.

¹⁰²⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.246.

¹⁰²⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.247.

¹⁰²⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.248.

programında olduğu gibi temel, insanî ve dersin değerlerini esas alan modüler bir program oluşturulmalı. Suç ve kusur analizi yapılarak, suç ve kusurların hangi değerlerin aşınması ve aşılmasından kaynaklandığı tespit edilerek, çözümler ve değer önem, öncelikleri belirlenmeli, sosyal ve eğitsel paydaşlarla bu değerlerin önem ve öncelikleri paylaşılmalı. Değerlerle ilgili olumlu öğrenci davranışları ödüllendirilmeli (iyilik kutusu, ayın öğrencisi vs.). Öğretmen ve yöneticilere, diğer paydaşlara hizmet içi eğitimle değerler eğitimine yönelik gerekli ve öncelikli yeterliklerin kazandırılması sağlanmalı. Aile bütünlüğünün değer olarak korunması için gerekli tedbirler alınmalı, aile sevgisi değer olarak işlenmeli. Aile bütünlüğüne karşı tüketim sürekliliğini besleyen, aile içi çalışmayı tetikleyen, gelecekte yaşama risk ve belirsizliğine rağmen krediye dayalı harcamayı destekleyen, tüketim sürekliliği için ailevî değerleri erozyona uğratan ve moda kültürleri üzerinden beslenen değişim ve yabancılaşmaya karşı; ailenin korunmasına yönelik olarak çok yönlü eğitsel tedbirler alınmalı ve kültürel faaliyetler gerçekteştirilmeli. Olumsuzluk üreten kitle iletişim araçları ile ürünleri filtre edilmeli. Değerlerin kurumsallaştığı kurumlar üzerinde yaşanan yağma ve çatışmaya karşı önlem alınmalı. Değerlerin sürekliliği ve etkililiği için kurum-birey, devlet-millet, din-değer, kişilik, kültür ve kimlik ayrışmalarını önleyecek eğitim ve kültür programları oluşturulmalı. Değerler eğitiminin özünü teşkil eden “etik değerler”, 4-5 yaşından itibaren okulöncesinde verilmeye başlanmalı ve eğitimin her kademesinde artarak devam etmeli. Değerler eğitiminde amaçlanan hedefler için, çocuklar bu kavramlarla erken yaşlarda tanıştışılmalı, kendi akran grubuyla birlikte çeşitli drama, grup oyunu, tartışma, eğitici film, masal, hikâye ve grup etkinliklerine de yer verilmeli.¹⁰²⁹ Müfredat içerisindeki değerler modüler bir eğitim programıyla beceri esaslı öğretilmeli. Değerler eğitimi, rol modelleri ve kahramanlar üzerinden somutlaştırılarak işlenmeli. Millî, manevî, sosyal değerlerimiz okulöncesinde başlamak üzere ilköğretim ve ortaöğretimdeki öğrencilerin sosyal-ruhsal gelişim seviyeleri, öğrenme yaşları dikkate alınarak planlanmalı. Güvensizlik ve belirsizlik üreten, tek tek bireyleri kategorize etmeden etkileyen ve savuran çağın sorunlarıyla baş edebilmek için, mutluluk ve gelecek üreten değerlerin uyumlu şekilde, aile, birey, okul, sosyal yapı ve kurumlarla kitle iletişim araçları aracılığıyla paylaşılması-yaşatılması için gerekli çaba gösterilmeli. Değerler eğitimi sadece Din Kültürü ve

¹⁰²⁹ 18. Millî Eğitim şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.249.

Ahlâk Bilgisi dersi içinde işlenmemeli, bütün derslerde bu konuya yer verilmeli. Çocukların televizyon izleme saatlerinde yayınlanan programlar pedagojik yönden incelemeye tabi tutulmalı.¹⁰³⁰

Gaziantep

Ülkemiz genelinde olduğu gibi bölgemizde de okullarımıza ait spor, sanat ve beceri eğitim alanları bulunmaktadır. Ancak, bugün toplumumuzda, millî ve manevî değerlerimizden uzaklaşılması, aile ve okul kültürünün yozlaşması, aile, okul ve toplumda rol model eksikliği, maddî değerlerin önemsenip, manevî değerlerin ötelenmesi ve bütün bunlara ilaveten öğretim programlarında da öz değerlerimize yeterli ağırlığın verilmeyişi sebebiyle; bencillik, madde bağımlılığı, çeteleşme, öz güven eksikliği, başarısızlık endişesi, doyumsuzluk, uyum problemi, güvenlik, şiddet vb. problemler, eğitimde kaliteyi ve sosyal barışı olumsuz etkilemektedir.¹⁰³¹ Beceri ve değerler eğitiminin öneminin eğitimciler tarafından yeterince anlaşılamaması. Dış etkenlerin (TV, İnternet, Medya, vb.) olumsuz örneklerle çocuk ve gençlerimizi etkilemesi. Nasıl bir insan yetiştirileceğinin öğretim programlarında net olarak belirtilmemesi. Değerlerimiz, okul müfredatımızda olmasına rağmen öğrencilere somutlaştırılarak kavratılmasında güçlük çekilmesi. Değerler eğitimi konusunda toplumsal duyarlılığın yetersiz olması.¹⁰³² Eğitim fakültelerinin ders programları arasına karakter (değerler) eğitimi konulmalı; görevdeki öğretmenlere üniversitelerle iş birliğiyle “Karakter Eğitimi ve Rol Model Olma” noktasında hizmet içi eğitimler nitelikli biçimde verilmeli. Yazılı ve görsel medyadaki olumsuz örnekler (yazı, resim, film, dizi vb. programlar) yerine olumlu örnekler hazırlanarak, görsel ve yazılı medya kanalı ile değerlerimiz yeniden kazandırılmalı. Her ne kadar Millî Eğitim Temel Kanunu ve okul kademeleri yönetmeliklerinde yetiştirilmek istenen insan modeli belirtilmiş ise de tüm toplum kesimlerinin katılımıyla istenen insan modeli belirlenerek öğretim programlarında yer almalı. Toplumumuzda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin etkileri göz önünde bulundurularak özellikle birleştiricilik, ahlâk, aile mefhumu yönleri detaylı olarak öğrencilere verilmeli. Değerler eğitimi konusunda

¹⁰³⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.250.

¹⁰³¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.251.

¹⁰³² 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.252.

toplumsal duyarlılığın artırılması için diğer kamu kurum ve kuruluşları ve STK'lar ile iş birliği yapılmalı.¹⁰³³

İzmir

Ailelerin değerler eğitimi açısından yeterli bilince sahip olmaması. Değerlerimizi her yaş grubuna sevdirecek film, tiyatro, çizgi film, animasyon, oyuncak ve oyun gibi basılı ve görsel yayın ve materyallerin yeterli ve yaygın olmaması. Sınav merkezli eğitimin değerler eğitiminden daha önde tutulması. Değerler eğitiminde medyanın sorumsuz davranması. Program değerlerinin zaman zaman ailede verilen değerlerle uyuşmaması. Millî ve manevî değerlerde şiddetli ve sürekli bir yozlaşma görülmesi. Aileden sorumlu kurum ve kuruluşlarca değerler eğitimi çalışmalarına daha fazla ağırlık verilmeli. Değerler eğitiminin tam olarak gerçekleştirilmesi için programlarda öngörülen değerlerin gerçekleştirilmesi süreklilik içinde gözden geçirilmeli.¹⁰³⁴ Ortaöğretimde ahlâk eğitimi açısından Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi iki saate çıkarılarak içeriği zenginleştirilmeli, değerler eğitimi konuları ve kavramlarının alt başlıkları somutlaştırma adına oluşturulmalı. Değerler eğitimi açısından medya üzerine düşen görevi yerine getirerek her türlü olumsuz program (cinsellik, şiddet, magazin vb.) ve yayınlar RTÜK tarafından daha dikkatli incelenmeli, gereği yapılmalı. Program değerleri ve ailede verilen değerlerin uyumu açısından aile eğitimine daha fazla önem verilmeli. Her türlü kutlama ve sosyal etkinlikler değerler eğitiminde bir fırsat olarak değerlendirilmeli, millî ve manevî değerlerin öne çıktığı ulusal ve yerel kutlama törenlerine halkın daha etkin katılımını sağlayacak özendirici düzenlemeler yapılmalı. Ortaöğretim kurumlarında değerler eğitimi açısından danışman öğretmenlik uygulamasına geçilmeli. Millî, manevî değerler (Türk dili, örf-âdet, gelenek-görenek, kültür ve ahlâkî değerler) eğitimin her kademesinde eğitim ortamlarında özellikle işlenmelidir.¹⁰³⁵

Konya

İlk ve ortaöğretim çağındaki çocuklarda; millî, manevî ve evrensel değerler eğitiminin etkin bir şekilde kazandırılması konusunda, aile başta olmak üzere, tüm sosyal kurumlar etkin rol üstlenmediğinden bu konuda ortak bir tavır geliştirilememesi. Sosyal sorumluluk bilincinin ve çevreye duyarlılığın

¹⁰³³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.254.

¹⁰³⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.257.

¹⁰³⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.258.

geliştirilmesinde yeterli toplumsal hassasiyet bulunmaması. Mevcut eğitim sisteminin bilişsel alana dönük olmasının, duyuşsal alana dönük hedeflerin arka planda kalmasına neden olması.¹⁰³⁶ İlk ve ortaöğretim çağı çocuklarda, değerler eğitiminin etkin bir şekilde kazandırılabilmesi için, aile başta olmak üzere tüm sosyal kurumlar etkin rol üstlenmeli ve bu konuda ortak tavır geliştirilmesi sağlanmalı.¹⁰³⁷ Millî eğitim sistemi içerisinde, drama eğitimi yoluyla, değerler eğitiminin ön plana çıkarılması sağlanmalı.¹⁰³⁸

Samsun

Türkiye’de değerlerle ilgili yapılan çalışmaların, insanımızın batı ülkeleriyle kıyaslandığında geleneksel, dinî ve ahlâkî değerlere daha çok önem verdiğini göstermesi. Küreselleşme ile birlikte yerel ve küresel değerlere verilen önemin artması, ulusal alandaki değerlerin ise gerileme eğilimi taşıması, Türkiye gibi ülkelerin evrensel değerlerin oluşumunda temel aktör konumunda olmaktan çok etkilenen konumda olması. Ülkemizde değerler ve eğitimi konusunda yapılan empirik ve teorik çalışmalar bir bütün olarak incelendiğinde, bu araştırmaların bazılarının birbiri ile çelişir mahiyette veriler sunması. Çocukların okul dışından edindikleri ile okulda öğrendikleri değerler arasında ihtilafa düşmesi.¹⁰³⁹ Millî Eğitim Bakanlığı müfredat programlarında geleneksel, millî ve modern değerleri beraber vermiş olmakla birlikte değerlerin eğitimci tarafından nasıl verileceğine ilişkin bir yol haritasının belirlenmemesi, özellikle okullarda akademik başarıya odaklanma, sınavlarda başarılı olma öne çıktığından hedeflenen değerlerin işlevselliğinin göz ardı edilmesine yol açması. Değerlere ve değerlerin korunmasına ilişkin toplumsal duyarlılığın ve farkındalığın sağlanamaması. Ders kitaplarında okuma parçalarının birçoğunun değerler eğitimi destekleyici nitelikte olmaması. Millî eğitimin temel amaçlarında ifade edilen; millî, ahlâkî ve insanî değerlerin neler olduğunun öğrencilere net olarak tanımlanmaması. Değerler; genel yaklaşım içerisinde ezberci metotla öğrenciye aktarıldığından, davranışlar hâline dönüştürülememesi. Eğitim sistemi içerisinde verilen değerlerin eğitim paydaşları tarafından üzerinde uzlaşılmış değerler olarak görülmemesi. Değerler eğitimi üzerinde iletişim araçlarının (medya) olumsuz etkisinin

¹⁰³⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.260.

¹⁰³⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.261.

¹⁰³⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.262.

¹⁰³⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.267.

olması (Televizyonlardaki dizilerin toplumsal değerlerle uyuşmaması, öğrencilerde değer çatışmasına sebep olmaktadır. Bu tür dizi ve programların akşam saatlerinde yayına girmesi izlenme oranını artırmaktadır. Araştırmalarda ilköğretimde bir öğrencinin 4,5 saat TV seyrettiği ve en az 60 şiddet olayını seyretmek zorunda kaldığı tespit edilmiştir. Bu sebeple çocuklarımız şiddet seyretmekte, şiddet görmekte ve arkadaşlarına da şiddet uygulamaktadır). Değerler eğitiminin okul öncesinden başlayarak eğitim süreci içerisinde sarmal bir şekilde yapılandırılmaması. Değerler eğitime yönelik dış paydaşlarla iş birliği yapılmaması. Halk eğitim merkezlerimiz ve sivil toplum kuruluşlarımızın, değerler eğitimi içeren kursları açmaması. Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde “değerler eğitimi” konusunda strateji geliştirmek için bir birim bulunmaması. Türkiye’de 18 yaş altı gençlere yönelik toplumsal bir değer haritasının çıkarılmaması, dolayısı ile eğilimlerin tespit edilememiş olması nedeniyle değerler eğitimi ile ilgili strateji üretilmemesi. Öğretmen yetiştiren fakültelerde değer eğitime ilişkin özel bir ders bulunmaması. Mesleğe yeni giren öğretmenlere, adaylık eğitimi sürecinde değerler eğitimiyle ilgili bir programın olmaması.¹⁰⁴⁰ İlköğretim ve ortaöğretim kurumları disiplin yönetmeliğinin değişmesi ve öğrenci davranışlarını değerlendirecek bir kurul bulunmaması. Gelişen bilişim teknolojisiyle beraber şiddet ve cinsellik içeren yayınlara çocuklarımızın çabuk erişebilmesi. Göçten kaynaklanan değişimin uyum ve değer kazandırma boyutuyla iyi yönetilememesi. Öğrencilerin bağımlılık içeren zararlı maddelere kolayca ulaşabilmeleri. Müfredatın akademik ağırlıklı olması sebebi ile değerler eğitime gereken ağırlığın verilememesi. Mevcut sınav sistemi nedeniyle gerek velilerin gerekse öğrencilerin başarı anlayışının test sorularındaki net sayısı ile doğru orantılı olması, değer yargılarını arka plana itmesi. Toplumumuzdaki çocuk ve gençlere ait değerleri ortaya koyacak kapsamlı bir değerler haritasını belirleyecek araştırmalar yapılmalı ve 5 yılda bir MEB ilgili birimlerince bu çalışma güncellenmeli. Çevrede, ailede, okulda, sosyal, politik vb. alanlarda hangi değerlerin ön plana çıkarılması gerektiği üzerinde de farklı ortamlarda tartışmalar yapıp strateji geliştirilmeli. Millî ve ahlâkî değerlerin kazandırıldığı derslerden birisi Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersidir. İlk ve ortaöğretim DKAB programlarında ahlâk ve değerlere öncelik verilecek şekilde strateji geliştirilmeli. DKAB öğretmen yetiştirme programları ahlâk ve değerlere öncelik verilecek şekilde yapılandırılmalı.

¹⁰⁴⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.268.

Toplumda medya tarafından üretilen tüketim kültürü, şiddet, cinsellik, ayrımcılık vb. olumsuz değerleri sorgulayacak bir medya okur-yazarlığı ve bilinci oluşturulmalı, öte yandan medya profesyonellerinin meslekî standartlarına söz konusu değerler konusunda duyarlılık geliştirilmesi eklenmeli. İletişim fakültelerinin ders programlarına değerler ile ilgili bir program eklenmeli. Değerlerin yozlaşmasına neden olan yayın politikasına ağır yaptırımlar getirilmeli. Genel kabul gören değerlerin yeni nesle kazandırılması yalnız bir dersin öğretmenin işi değildir. Okul paydaşlarının her birinde değerler eğitiminin önemi konusunda bir bilinç oluşturulması gerekir. Daha sonra paydaşlara kendi rollerini yerine getirmeleri için destek sağlanmalı.¹⁰⁴¹ Eğitim fakültelerinde “Değerler Eğitimi” adı altında ders de okutulmalı. İstenen değerlerin kazandırılmasında program içi ve program dışı hangi aktivitelerin yapılması gerektiği üzerinde durulmalı. Öğretmen ve idarecilere yönelik hizmet içi eğitim programlarına değerler eğitimi konusu dâhil edilmeli. Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde değerler ve eğitimi konusunda strateji geliştirmek, eğitim materyali üretmeyi teşvik etmek ve okuldaki uygulamalara yardımcı olmak amacıyla bir birim kurulmalı. Halk eğitim merkezleri ve/veya sivil toplum örgütleri aracılığı ile yetişkinlere yönelik değerler ve eğitimi konusunda seminer programları hazırlanıp sunulmalı. Değerler dilde ve davranışta tezahür ettikleri için, değerlerin taşıyıcısı ve koruyucusu dil ve ahlâktır. Bu açıdan yaşayan dilin taranarak değer bildiren kavramların/terimlerin ve deyimlerin folklorik dilsel malzemelerinden geçmişe ait bir değer haritası çıkarılmalı. Öğretmen, veli ve diğer paydaşlar yaşantılarıyla örnek olmalı. Değerleri davranış hâline getiren öğrenciler ödüllendirilmeli. Değerler eğitiminin, ailede başlayan ve bireyin yaşamının sonuna kadar devam eden bir süreç olmasından dolayı; değerlerin hangi eğitim kademesinde nasıl ve ne boyutta verileceği belirlenmeli. Amaçları sadece okulun maddî ihtiyaçlarını gidermek olarak düşünülen ya da uygulamaları itibarıyla öyle görünen okul-aile birliklerinde, okullarda öğrencilere kazandırılmak istenilen değerler velilere anlatılmalı. Hatta değer eğitimi sürecine seminerler, konferanslar gibi eğitsel faaliyetlerle ailelerin de katılmaları sağlanmalı. Değerlerin ölçülmesinde kullanılan ölçüm araçları gözden geçirilmeli ve eksiklikleri giderilmeli. Manevî değerleri anlatarak öğretmekten ziyade uygulamalarla sevdirmeye ve benimsetmeye özen gösterilmeli. İlköğretimde ders çizelgelerinde yapılan yeni düzenleme ile 1-3.

¹⁰⁴¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.269.

sınıflarda 5 saat, 4-5. sınıflarda 4 saat olarak ayrılan serbest zaman etkinlikleri bölümünün bir kısmı değer eğitime ayrılmalı ve okul bünyesinde bir plan dâhilinde verilmelidir.¹⁰⁴²

Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Yönlendirme Komisyonu

Antalya

Öğrenciler arasındaki çeteleşme ve şiddet eğilimlerinde artış olması. Bilişim ve iletişim araçlarının güvenli olmayan kullanımında artış olması.¹⁰⁴³ Olumlu ahlâk ve kişilik özellikleri ile öne çıkan öğrenciler, okul idaresince arabulucu öğrenci olarak görevlendirilmeli.¹⁰⁴⁴

Bursa

Okul dışındaki uyaranların (televizyon, internet, arkadaş ortamı vb.) çocuğu uygun olmayan alanlara yöneltmesi.¹⁰⁴⁵ Eğitim kurumlarında gençlerin psikolojik sorunlarına rehberlik kapsamında önleyici ve koruyucu mekanizmalar kurulmalı (uyumsuz çocuklar, kötü alışkanlığı olan çocuklar, çeteler, şiddete maruz kalan çocuklar vb.).¹⁰⁴⁶ Okullarda bilgisayar, internet, televizyon ve teknoloji kullanımı konusunda öğrenciler, aileler, öğretmenler bilgilendirilmeli, Bakanlığımız RTÜK ile işbirliği yapılmalı.¹⁰⁴⁷

Erzurum

Suçâ sürüklenmiş çocukların (taş atan, kamu malına zarar veren, çevresine uyum sağlamayan vb.) yaşadıkları sorunların öğrenim ve uyum problemi olarak yansması. Sosyo-ekonomik yetersizliği olan bölgelerde aile ortamında uygun çalışma ortamları olmayan çocukların boş vakitlerini uygun olmayan ortamlarda geçirerek kötü alışkanlıklar kazanması.¹⁰⁴⁸ Suçâ sürüklenen çocukların topluma kazandırılması amacıyla suçâ iten nedenlerden dolayı okullarda önleyici çalışmalar yapılmalı. Diğer kurumlarla işbirliğine gidilerek Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde çalışan okul idarecileri, branş öğretmenleri ve rehber öğretmenleri konuyla ilgili “eğitici eğitimi”

¹⁰⁴² 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.270.

¹⁰⁴³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.272.

¹⁰⁴⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.275.

¹⁰⁴⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.278.

¹⁰⁴⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.281.

¹⁰⁴⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.282.

¹⁰⁴⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.286.

ne alınmalı, rehberlik etkinliklerinde (taş atan, kamu malına zarar veren, çevresine uyum sağlayamayan vb.) çocuklara yönelik etkinlikler düzenlenmeli.¹⁰⁴⁹

Samsun

Televizyon programlarında, okul ortamı ve eğitim içerikli dizi ve filmlerde olumsuz rol modellerin gösterilmesinin öğrencileri olumsuz yönde etkilemesi.¹⁰⁵⁰ Basın ve yayın kuruluşlarının, dizi ve filmlerde olumlu rol modellerini öne çıkarıcı yayınlar yapmaları teşvik edilmeli.¹⁰⁵¹

Genel kurul görüşmeleri öncesi yapılan hazırlık çalışmalarına değindiğimiz ikinci bölüm burada sona ermiştir.

Çalışmamızın bu bölümünde genel kurul görüşmeleri öncesinde yapılan hazırlık çalışmaları, ön komisyon raporları, il ve bölge çalışmaları komisyon raporlarında din eğitimi ve öğretimi ile ilgili değinilen sorunları ve yapılan önerileri raporlar hâlinde sunmaya çalıştık.

Hazırlık çalışmaları komisyon raporlarında din eğitimi ve öğretimi, ahlâk ve karakter eğitimi, değerler eğitimi gibi konulara dair noktaları tespit ettik. Ayrıca din eğitimiyle bağlantılı olduğunu düşündüğümüz yaygın eğitim, halk eğitimi, yetişkin eğitimi, aile eğitimi, kız çocuklarının eğitimi, meslek liseleri, katsayı problemi, olumsuz tutum ve alışkanlıklar... gibi konulara dair sorun ve önerileri de tezimizde paylaşmayı uygun bulduk.

Üçüncü bölümde, 1990'dan günümüze millî eğitim şûralarında din eğitimi ve öğretimi ile ilgili yapılan genel kurul görüşmelerine değineceğiz. Bu kısımda kurul görüşmelerinde söz alan isimlerin konuşma ve tartışmalarına yer verecek; ikinci ve üçüncü bölümün değerlendirmesini sonuç ve değerlendirme kısmında birlikte yapacağız.

¹⁰⁴⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.288.

¹⁰⁵⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.305.

¹⁰⁵¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Bölge Komisyon Raporları**, s.306.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1990'DAN GÜNÜMÜZE MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRALARINDA DİN EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİ İLE İLGİLİ YAPILAN GÖRÜŞMELER

Şûralar, Türk Eğitim Tarihi içerisinde önemli bir konuma sahiptir. Şûralar için illerde ve bölgelerde yapılan hazırlık çalışmaları, oluşturulan komisyonlarca yürütülür. Komisyonlar, üyelerin görüşleri ve fikir alışverişleri sonucu aldıkları kararları öneri hâline getirir. Bu öneriler ise genel kurulda sunularak değerlendirilip, karara bağlanır. Bu anlamda Şûralara, Millî Eğitimle ilgili politikaların çizilmesinde yol gösterici olma rolü verildiğini belirtebiliriz.¹⁰⁵²

Çalışmamızın bu kısmında 13. Şûradan itibaren günümüze değin yapılmış olan şûralardaki genel kurul görüşmelerine yer vereceğiz. Alanında uzman, akademisyen, eğitimci, yönetici, idareci, siyasetçi vs. birçok katılımcının görüşlerini paylaşacak, sonrasında tezimizin sonuç ve değerlendirme kısmına geçeceğiz.

3.1. GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ

Eğitime dair kapsamlı çalışmalar ve görüşmelerin yapıldığı, önemli kararların alındığı; Bakanlığın, yaptırımcı olmaktan ziyade danışma organı niteliğine sahip bulunan Millî Eğitim Şûraları öncesinde, genel kurulda görüşülmek üzere hazırlık çalışmaları yapılmaktadır. İkinci bölümde değindiğimiz genel kurul öncesi çalışmalar ve sunulan raporlar geniş katılımcılar tarafından ortaya konulmuştur. Bu çalışmalar sonrasında şûralar için asıl tartışma platformu, genel kurul görüşmeleridir. Tespitlerimize göre genel kurul öncesi sunulan raporların birçoğu ne yazık ki genel kurul görüşmelerine taşınmamıştır. Özellikle il ve bölgelerde konumuzla ilgili olarak birçok olumlu gelişmeler ortaya çıkmış, fakat genel kurulda tüm raporlar görüşülmemiştir. Tartışmalar kısır bir döngüde kalarak belli konular üzerine yoğunlaşmıştır.¹⁰⁵³ Çalışmamızın bu bölümünde 13. Şûradan itibaren düzenlenen şûraların genel kurul rapor, görüşme ve kararlarına yer vereceğiz.

¹⁰⁵² Meray ve Kaymakçı, s.821.

¹⁰⁵³ Bu konular; müfredat çalışmaları, ölçme ve değerlendirme, eğitimcilerin kişisel gelişimi, okulöncesi eğitim, özel eğitim, meslekî eğitim, yaygın eğitim, okul sağlığı ve güvenliği, rehberlik, okul-aile iş birliği, çalışma koşullarını geliştirme... gibi konulardan oluşmaktadır.

3.1.1. Rapor, Görüşme ve Kararlar

Şûralar için düzenlenen çalışmalar içinde esas kısmı genel kurul görüşmeleri oluşturmaktadır. Kurul görüşmelerinde komisyon raporlarında öneri olarak sunulan kararlar kabul edilip, reddedilebilmektedir. Yoğun tartışmaların gündeme geldiği genel kurul görüşmelerine Türkiye'nin her şehrinden katılımcılar iştirak etmektedir.¹⁰⁵⁴ Araştırmamızda 19. Şûra hariç diğer şûraların genel kurul görüşmelerine basılı kaynak olarak ulaşılmıştır.¹⁰⁵⁵

13. Millî Eğitim Şûrası Yaygın Eğitim Raporlar, Görüşmeler, Kararlar

15 – 19 Ocak 1990'da düzenlenen 13. Millî Eğitim Şûrası tek maddelik gündemle “Yaygın Eğitim” konusunu görüşmek üzere toplanmıştır. Bu şûrada din eğitimi ve öğretimiyle ilgili olarak tespit ettiğimiz nokta Diyanet İşleri Başkanlığı ile ilgilidir. Tespitlerimize göre bu şûra, konumuzla bağlantısı açısından kayda değer veriler sunmamaktadır.

Dönemin Cumhurbaşkanı **Turgut Özal**, şûra açılış konuşmasında kuruldaki katılımcılara hitaben şöyle demiştir:

*“Geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın ve gençlerimizin modern ve ileri Türkiye idealine, Atatürk İlke ve İnkılaplarına bağlı, millî ve ahlâkî değerlerimizi benimsemiş, bilgili, ilmî düşünceye sahip herkese karşı sevgi, saygı müsamaha besleyen, medenî birer insan olarak yetişmelerini millî eğitimin temel ilkesi sayarak Türkiye'nin bugünü ve yarını için nasıl bir yaygın eğitim sisteminin gerekli olduğunun saptanması, politika ve uygulama plânlarının ortaya konulması; Şûra'nızın en başta dikkate alınması gereken hususları olmalıdır.”*¹⁰⁵⁶

13. Millî Eğitim Şûrası, Cumhuriyet tarihinde ilk defa sadece yaygın eğitim konusunda, Türkiye'de bu alanda ilgili çalışmalar yapan bakanlıkların, üniversitelerin, diğer resmî, özerk, özel ve gönüllü kuruluşların yetkili temsilcileriyle toplanmış bir şûradır.¹⁰⁵⁷

Şûra açılış konuşmasında dönemin Millî Eğitim Bakanı **Avni Akyol**, insanların büyük bir bölümünün; bilim, teknoloji ve sanattaki büyük değişme ve gelişmeleri

¹⁰⁵⁴ Bu katılımcılar; asıl-tabii üyeler, seçimle gelen üyeler, davetli üyeler ve müşahitlerden oluşmaktadır.

¹⁰⁵⁵ Daha önce de belirttiğimiz üzere, 19. Millî Eğitim Şûrasının basılı bir kitabı bulunmamaktadır. Bu şûraya dair bilgilere çevrimiçi olarak ulaşılmıştır.

¹⁰⁵⁶ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Yaygın Eğitim (Raporlar-Görüşmeler-Kararlar)**, Ankara, 15-19 Ocak 1990, s.8.

¹⁰⁵⁷ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.19.

izleme ve bunlara uyum sağlamada, yeni teknolojileri kullanmada güçlük çekmekte olduğunu belirtmiştir. Ona göre bu güçlük, insanları, bilgisizlik ve beceriksizlikten kaynaklanan korkuya, endişeye, çekinmeye, çeşitli saplantılara, dolayısıyla başarısızlığa ve mutsuzluğa götürebilmektedir. Böyle bir sonuç, insanın ve toplumun temel amaçları ve beklentileriyle bağdaşmamaktadır. Bu durum, iyi meslek adamı, iyi vatandaş ve iyi insanlar yetiştirmeye olan ihtiyacı giderek artırmaktadır. Akyol’a göre bu ihtiyacı karşılamanın tek yolu “eğitim” dir.¹⁰⁵⁸

Akyol, Millî Eğitim politikasının temelini, her şeyden önce, akla, bilime ve sevgiye dayalı olacağını belirtmiştir. Bu temelin üzerinde Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılâplarının ışığı altında millîlik, çağdaşlık, laiklik ve demokratiklik, vazgeçilmez ana ilkeler, temel ilkeler olarak titizlikle korunacak ve uygulanacaktır. Akyol, millî ve manevî değerleri iyilik, güzellik, doğruluk ve sorumluluk duygusu bilinciyle geliştirmeye özen göstereceklerini vurgulamıştır.¹⁰⁵⁹

İncelemelerimiz sonucu, konumuzla ilgili olarak şûra kurul görüşmesinde söz alan isimlerden biri *Kavram, Kapsam ve Eğilimler* komisyonunda yer alan, **Halil Gençoğlu** olmuştur. Gençoğlu, raporda bir değişiklik olduğunu belirterek söz hakkı istemiştir. Usulen oylanan raporların daha sonra değiştirilmemesi esastır fakat ona göre, daha önce oylanan bir raporda değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklik, yaygın eğitim kapsamına giren kurum ve kuruluşlar içinde Diyanet İşleri Başkanlığı da sayılırken, sonraki raporda çıkarılmış olmasıdır. Ne yazık ki kurul içinde Diyanet İşleri Başkanlığının burada yer almasının laikliğe aykırı olduğunu ifade edenler olmuştur. Buna karşılık Gençoğlu, Diyanet İşleri Başkanlığının yaygın eğitimin dışında kabul edilmesinin yaygın eğitimi inkâr etmek anlamına geldiğini belirterek, bu duruma karşı çıkmıştır. Camiler, yaygın eğitimin en güzel örneklerinden biridir. Diyanet İşleri Başkanlığının yaygın eğitim yapan kuruluşlar arasından çıkarılması akla ve mantığa ters düşmektedir.¹⁰⁶⁰ Gençoğlu, Nurettin Uçak’la birlikte Şûra Divan Başkanlığına bir önerge sunarak, bu durumun düzeltilmesini teklif etmiştir.¹⁰⁶¹

Komisyon başkanı **Prof. Dr. Rifat Önsoy**, eleştiriler üzerine bir açıklama yapmış, Gençoğlu’nun eleştirisini doğrulamıştır. Değişen hususun sadece bu

¹⁰⁵⁸ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.23.

¹⁰⁵⁹ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.43.

¹⁰⁶⁰ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.83.

¹⁰⁶¹ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.93.

olmadığını belirterek, bu konunun istismar edildiğini ve bazı arkadaşların Diyanet İşleri Başkanlığı isminden rahatsızlık duyduğunu ifade etmiştir. Önsoy, Kurumun yıpratılmaması için, DİB' in yaygın eğitim faaliyeti yapan kuruluşlardan çıkarıldığını açıklamıştır.¹⁰⁶²

Kurul görüşmelerinde söz alan isimlerden biri de **Rasim Pehlivanoglu** olmuştur. Pehlivanoglu, halk eğitimi yapan kişi ve kuruluşlar özellikle TV, basın, gönüllü kuruluşlar, dernekler, camiler, kütüphanelerden bahsederek; bugün gelinen noktada TV'lerin millî kültürümüze uygun yayın yapmadığını belirtmiştir. Ona göre halk eğitimi; ahlâksızlığın, yoksulluğun, düşkünlüğün yenilmesinde etkili olacaktır. Türk Millî Eğitiminin Amaçları; kendisine, ailesine, milletine ve memleketine faydalı olacak, millî ve manevî değerlerimizle donanmış, ideal insan yetiştirmeyi hedef almıştır. Bu sebeple halk eğitimi hizmetlerinde de bu amaca ulaşmanın esas olması gerekmektedir.¹⁰⁶³

Görüşmelerin devamında, Diyanet İşleri Başkanlığının yaygın eğitimdeki yeri ve rolüne ilişkin olarak Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı ayrıca Şûra Üyesi **Hamdi Mert** söz alarak, Diyanet İşleri Başkanlığının yaygın din eğitimi hizmetlerini yürüten bir kuruluş olduğunu ifade etmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı, Anayasa'da yeri olan, anayasal bir kuruluştur. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda Diyanet İşleri Başkanlığına yer verilmiş ve özel bir kanunda gösterilen hizmetleri yerine getirir hükmü konulmuştur. Anayasa'da adı geçen, sözü edilen özel kanun Diyanet İşleri Başkanlığına yaygın din eğitimi yürütme görevi vermiştir. Mert, tüm bunlara rağmen DİB 'in yaygın eğitim faaliyeti yapan kurumlar arasında sayılmamasını eleştirerek, bu yanlışın düzeltilmesi talebinde bulunmuştur.

Prof. Dr. Turhan Oğuzkan, bu talebe karşı komisyonun bir itirazı bulunmadığını belirtmiştir. Bunun üzerine **Komisyon Başkanı**, bu eksikliğin giderilmesi için oylamaya bile gerek olmadığını belirterek, sehven yapılan yanlışın düzeltilmesini kabul etmiş ve DİB, listeye yeniden eklenmiştir.¹⁰⁶⁴ Bu doğrultuda genel kurulda komisyon raporunda yapılan değişiklik; komisyon raporunun *Mevcut Durum* bölümlerinde yer alan “Ülkemizde yaygın eğitim hizmeti yapan diğer

¹⁰⁶² 13. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, ss.93-94.

¹⁰⁶³ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, ss.197-198.

¹⁰⁶⁴ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, ss.261-264. Ayrıca bknz: Cemil Yavaş, **Heyet-i İlmiye ve Milli Eğitim Şûralarında Din Eğitimi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2003, s.85.

kuruluşlar” kısmına Diyanet İşleri Başkanlığı yeniden ilave edilmiştir.¹⁰⁶⁵ Ayrıca görüşmelerin devamında söz alan **Dr. Beşir Atalay**, Diyanet İşleri Başkanlığının önemli yaygın eğitim faaliyeti yapmakta olan bir kurum olduğunu belirtmiştir.¹⁰⁶⁶

Görüşmelerde söz hakkı alan **Prof. Dr. Yahya Kemal Kaya**, kaynak sorunu için, özellikle halkın katkısına başvurmak gerektiği üzerinde durmuştur. Bu konuda, kurolda bulunan değerli din adamlarının dikkatini çekmek isteyerek; ülkemizde bir milyon dokuz yüz bin nüfusa bir üniversite, 275 bin kişiye bir fakülte, 18 bin 530 kişiye bir lise, 30 bin 200 kişiye bir ortaokul, 1100 kişiye bir ilkokul, 16 bin kişiye bir anaokulu, 3 bin 850 kişiye bir ocak, dispanser, yataklı veya yataksız hastane cinsinden bir sağlık kurumu düşmekte olduğunu açıklamıştır. Buna karşılık, Müslümanlıkta ibadetin her yerde yapılması mümkün iken, Cenâb-ı Hakk’ın da gösterişe ihtiyacı yok iken, 850 kişiye bir cami, kadınlar ve çocuklar çıkarılırsa 203 kişiye 200 kişiye, 300 kişiye bir cami düşmüş olması; eğitimdeki sıkıntıların giderilmesinde en büyük potansiyelin halkın arasında bulunduğunu açıkça gösterdiğini söylemiştir. Önemli olan, cami ve imam hatip dernekleri gibi, halkımıza yaklaşmanın yöntemlerini bulmak ve bu dünya için bir şeyler yapmış olmanın da önemini anlatabilmektir. Bu sebeple, Diyanet İşleri Başkanlığı ve camilerin, vaizlerin, din adamlarının yaygın eğitim işlerinde devreye girmesi gerekmektedir.¹⁰⁶⁷

14. Millî Eğitim Şûrası Raporlar, Görüşmeler, Kararlar

27 – 29 Eylül 1993’te düzenlenen 14. Millî Eğitim Şûrası 2 maddelik gündemle, “*Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği, Okulöncesi Eğitimi*” konusunu görüşmek üzere toplanmıştır. Konumuzla ilgili olarak şûrada, “Nasıl bir insan yetiştirmeliyiz?” sorusu üzerine beyanda bulunanlar olmuş, okul öncesi eğitimde zorunlu din dersleri konulması gündeme gelmiştir.

Dönemin Cumhurbaşkanı **Süleyman Demirel**, şûra açılış konuşmasında misafirlere hitap ederken şunları dile getirmiştir:

“Benim sizden istediğim, bu büyük Türk toplumunu birbirine yapıştırarak Türk Milleti hâline getirmiş bulunan büyük değerleri mutlaka çocuklarımıza ve gençlerimize aktarınız. Bunu yaparsanız, huzur içinde olan, güven içinde olan bir Türkiye’yi yaparsınız. Bunu yaparsanız, ondan sonra bu çocukların zihnine ve gönlüne konacak olan şeyleri koymak imkânını bize verirsiniz. Ben diyorum ki, Türk Milleti’nin fertlerine, Türk Milletinin millî,

¹⁰⁶⁵ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.267.

¹⁰⁶⁶ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.310.

¹⁰⁶⁷ 13. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, ss.363-364.

ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimsetiniz ve bunların korunup geliştirilmesinin yollarını gösteriniz ve ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan insanlar olarak, -ki bu hâle gelen kişi yurttaştır, vatandaştır- vatandaşlar olarak Türk insanını yetiştiriniz. Bu ülkenin insanlarına, bu ülkenin değerlerini sevdiniz, tarihini öğretiniz, geleneklerini öğretiniz, yani bu milleti Türk Milleti yapan bağları öğretiniz. Sağlıklı karar alabilen kişi millî ve manevî duygularla, hislerle, bilgilerle doluyorsa, hiç korkmayın, yolunu açıp gidecektir. Bu çeşit fertlerden müteşekkil bir toplum, hiç korkmayın, bir millettir, bir yüce millettir ve bunun bileğini kimse bükemez.

Bu ülke, tarihinden şikâyetçi olamaz ve kültür hazinelerinden şikâyetçi olamaz, inançlarından şikâyetçi olamaz, bir büyük Türk toplumunun, 11 milyon kilometrekare üzerinde bulunan bir büyük Türk toplumunun, her birisi bir büyük çınarın dalı gibi kardeşlerden müteşekkil bir büyük toplumun mensubu olmaktan şikâyetçi olamaz ve nihayet, bütün bu unsurlarla birlikte benim milletim ve bu büyük toplumun bütün mensupları uygarlık yarışında dünyada barış, dünyanın daha ileri imkânlarla teçhiz edilmesi, dünyada herkesin hür, dünyada herkesin güvenlik içinde, dünyada herkesin tok, dünyada herkesin istediği şekilde inanç ve istediği şekilde ibadet hakkına sahip olduğu ve temiz yaşanılabilir bir dünyaya hep beraber sahip çıkmayı kafalarımıza yerleştirmiş bir toplum, sanıyorum ki, diğer uygar topluluklarla birlikte büyük çağdaş toplumu meydana getirir.”¹⁰⁶⁸

Dönemin Başbakanı **Tansu Çiller**, şûra açılış konuşmasında bütün ailelere seslenerek, kız çocuklarının okutulması gerektiğini vurgulamıştır. Gelenek ve göreneklerimize, dinimizin yüce ufkunun açıklığına bağlı kalarak çağdaş bir insan olmamızın mümkün olduğunu belirtmiştir.¹⁰⁶⁹

Dönemin Millî Eğitim Bakanı **Nahit Menteşe** ise şûra açılış konuşmasında, din eğitime önem verileceğini ve bu hususta gereken tedbirlerin alınacağını açıklamıştır.¹⁰⁷⁰ Menteşe konuşmasının devamında, çocuklarımızın millî birliğimize ve bütünlüğümüze, inançlarımıza, kültürümüze, millî ve manevî değerlerimize bağlı, iyi ahlâklı, iyi insan, iyi vatandaş olarak yetiştirilmelerini ve onların zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal yönlerden gelişmelerini sağlamanın en önemli görevleri olduğunu dile getirmiştir.¹⁰⁷¹

Genel kurulda ilk olarak *Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği* komisyonu ile ilgili görüşmeler yapılmıştır. Bu konuda söz hakkı alanlardan **Rıfat Yüzbaşıoğlu**, dünyada hızlı değişim sonucunda ortaya çıkan yeni ve çok yönlü problemlerin, insanların yozlaşmasına neden olacağını belirtmiştir. Mevcut eğitim sistemiyle bu yozlaşmanın önüne geçilmesi maalesef zor olacaktır. Bu sebeple eğitim sistemimiz

¹⁰⁶⁸ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1993, ss.5-7.

¹⁰⁶⁹ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.15.

¹⁰⁷⁰ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.21.

¹⁰⁷¹ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.22.

insanları içinde bulunduğu çevreye uyum içinde, dengeli bir şekilde yaşamaya hazırlayacak duruma getirilmelidir. Yüzbaşıoğlu bir tecrübesini paylaşarak, yurtdışında yaşayan Türk gençlerinin asimile olduğunu ifade etmiş ve Millî Eğitim Bakanlığına çağrıda bulunmuştur. Ona göre, yurt dışı teşkilâtında görevlendirilecek uzmanlar, Türk ve Müslüman olmanın gururunu duyacak, inançlı insanlar arasından seçilmelidir. Bu kişiler özellikle millî ve dinî konularla ilgili birtakım bilgilerle donatılmalıdır.¹⁰⁷²

Görüşmelerin devamında **İlyas Kosender**, eğitimdeki maksatlarının, yetişmekte olan ve yetişen öğrencilerimize atalarının yollarını göstermek, imanlı iyi bir insan olmalarını sağlamak olduğunu belirtmiştir.¹⁰⁷³

Komisyon Başkanı, görüşmelerin bu kısmında katılımcılara bir ricada bulunarak; okula, camiye, kışlaya politikanın karıştırılmaması gerektiğini vurgulamıştır.¹⁰⁷⁴

Kurul görüşmelerinde yozlaşma sorunundan dolayı söz alanlardan biri de **Avni Akyol**'dur. Akyol'a göre, yozlaşma sorununu giderecek olan etkenler ilk olarak; semâvî dinler, Kur'an, peygamberler, din adamları, ahlâkçılardır ama bunları çocuğun beynine kazıyacak, davranış hâline getirecek olan esas kişiler eğitimcilerdir. Yani yozlaşma ile mücadele edecek olan eğitimcilerdir. Olması gereken, kazandırılması gereken davranışlar eğitimciler tarafından çocuklara kazandırılmalıdır.¹⁰⁷⁵ Ona göre çağdaş eğitim; sosyolojiyi ve tarihi bilmeden, geçmişi görmeden, bir milletin varlık sebeplerini ve temellerini, kültür değerlerini, dinî, millî, sosyal, insanî inançlarını, ideallerini, köklerini, özlerini bilmeden yapılamaz. Millî ve manevî değerlerimizle değişerek gelişmeli, gelişerek devam etmeliyiz.¹⁰⁷⁶

Görüşmelerde **Ömer Lütfü Taştanoğlu**, bir eleştiride bulunarak, bugüne kadar hâlâ nasıl bir insan yetiştireceğimizin tespitinin yapılamadığını belirtmiştir. Taştanoğlu, eğitim sistemini oturtmak için bu soruya cevap vermemiz gerektiğini dile getirmiş, bir tespit olarak milletçe geçirdiğimiz rahatsızlıkların temelinde ahlâk buhranının olduğunu açıklamıştır. Bugün geline nokta materyalist, kaba, idealsiz

¹⁰⁷² 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, ss.113-116.

¹⁰⁷³ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.130.

¹⁰⁷⁴ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.136.

¹⁰⁷⁵ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.151.

¹⁰⁷⁶ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, ss.152-153.

ve inançsız eğitimin, çocukları ve gençleri doymayan canavarlar hâline getireceğini akıldan çıkarmamak gerektiğini belirterek, eğitimcilere de uyarıda bulunmuştur.¹⁰⁷⁷

Ali Naili Erdem, fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür nesiller yetiştirilmesinin Cumhuriyet'in esası olduğunu ama bunu yeterince uygulayamadıklarını belirtmiştir. Erdem'e göre, ne yalnızca akıllı besleyen düşünce tarzı, ne sadece gönlü doyuran inanç tarzı bir insanın temel sorunudur. Akıl kadar gönül, gönül kadar da akıl, eğitimimizi beslemelidir. Sadece imana hitap eden, inancı pekiştiren bir eğitim sistemini övmek akıllı bir tarafa itmektir. Akıllı öne alıp, inancı unutmak ise tek kanatlı bir kuşu uçurmaya çalışmak gibidir ve bilinmelidir ki tek kanatlı kuş uçmaz. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun amacı; dünyanın neresinde olursa olsun, özgür insanı, kendi akılla düşünen insanı, kendi toprağıyla yaşayan insanı yetiştirmektir.¹⁰⁷⁸ Bu bağlamda toplumun millî ve manevî değerleri yok edilemez.¹⁰⁷⁹ Erdem, eğitim sistemimizin nasıl olması gerektiğine dair doyurucu bir açıklama yapmıştır. Kanaatimize göre akıl ve inanç ikiz kardeş gibidir. Eğitim sistemimizde bu iki kavram birlikte ele alınmalıdır.

Kurul görüşmelerinin devamında **Mustafa Coşkun**, “Sekiz yıllık mecburî ilköğretimin gerçekleştirilmesi için ortaöğrenim bünyesindeki ortaokulların ilköğretim genel müdürlüğü bünyesine bir an önce aktarılması gerekmektedir.” maddesinin değiştirilmesini önermiştir. Zira İmam-Hatip Liselerinde eğitim ve öğretimin devamı göz önünde bulundurulursa, bünyelerinde kalan ortaokulların, bağlı olduğu genel müdürlüklerde kalması daha uygun olacaktır.¹⁰⁸⁰

Görüşmelerde **Hüseyin Ağca**, eğitim sistemimizin yabancı modellerin deneme tahtası olmaktan kurtarılması gerektiğini ifade ederek, 1000 yılı aşkın eğitim tecrübemizden örnek vermiştir. Ağca'ya göre, tarihî süreçte enderun ve medreselerimiz olduğu gibi, miskinler tekkesi olmuş medreselerimiz de vardır. Eğitimciler kötü örnekleri bırakıp, iyi örnekleri almalıdır.¹⁰⁸¹

Okulöncesi Eğitimi komisyonu genel kurul görüşmelerinde, öncelikli olarak tarihsel gelişime değinilmiştir. Ülkemizde, Cumhuriyet döneminden önce, Fatih Sultan Mehmet zamanında vakıflara bağlı olarak kurulan “Sıbyan Mektepleri”

¹⁰⁷⁷ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, ss.162-163.

¹⁰⁷⁸ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.169.

¹⁰⁷⁹ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.172.

¹⁰⁸⁰ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.178.

¹⁰⁸¹ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.196.

Okulöncesi Eğitimi konusunda ilk adımdır.¹⁰⁸² Daha sonra azınlıkların ve yabancıların kendi çocukları için açtıkları anaokulları vardır. Ülkemiz, temelleri 15. yüzyıla dayanan Okulöncesi Eğitimi ile dünya ülkelerine öncülük etmiştir.¹⁰⁸³ Okulöncesi eğitiminin amaç ve hedefi; çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimine destek olmak ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamaktır.¹⁰⁸⁴ Bu eğitimde temel ilkelerden biri; millî, manevî ve evrensel değerler konusunda çocukta gereken bilimsel yönlendirmenin yapılması, çocuğun ahlâkî gelişimi için programlar geliştirilmesidir.¹⁰⁸⁵

Kurul görüşmelerinde **Mustafa Baş**, eğitim sistemine eleştirilerde bulunarak, Millî Eğitim Sisteminin millîlik vasıflarından zaman zaman uzaklaştığını söylemiştir. Ona göre eğitim sistemimizi kendi tarihsel gelişmemiz, kültürümüz, inanç ve geleneklerimiz yönlendirmemektedir. Kendi öz kaynaklarımızı yok sayarak, batı kaynaklarını esas almaktayız. Maalesef eğitim kavramlarının muhtevalarından kopma ve uzaklaşma görülmektedir. Baş, diğer bir sorun olarak Millî Eğitim Sistemimizin laiklik noktasında bir çıkmazın içerisinde bulunduğunu belirtmiştir. Mevzuat, eğitim politika ve uygulamaları incelendiğinde temel hak ve hürriyetler, özellikle eğitim ve öğretim ideolojik esaslarla kısıtlanmıştır. Ne etnik, ne de inanç, fikir ve düşünce düzeyinde çoğulcu, insana saygı ve sevgiyi, hoşgörüyü esas almamıştır. Eğitim ve öğretim faaliyeti dini, dili, etnik kökeni, tabiiyeti, kılık kıyafeti ne olursa olsun, azınlık ya da çoğunluk oluşuna bakılmaksızın herkese verilmesi gereken bir kamu hizmeti olmasına rağmen ülkenin eğitim sistemi azınlıklara verilen hakları dahi çoğunlukla vermemiş; eğitimde inanç, düşünce ve zümre farkı gözetmiştir. Ülkemizde hâlâ inançlarından dolayı okuması engellenen insanlar vardır. Engelleyen yasalar ve kanunlar vardır. Baş örtülü diye okula öğrencileri almayan rektörler vardır.¹⁰⁸⁶

Görüşmelerin devamında **Prof. Dr. Tatar Kamil Kara**, okulöncesi eğitimini ehemmiyeti olan bir alan olarak belirtmiş, bütün insanların İslâm fıtratı üzerinde yaratıldığını vurgulamıştır. Tatar'a göre, yedi yaşına kadar alınan terbiye yetmiş yaşına kadar değişmez. Bu sebeple çocuklar yetiştirilirken, nasıl yetiştirileceğinin

¹⁰⁸² Bu mekteplerde daha çok dinî eğitim yapılmıştır.

¹⁰⁸³ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.234.

¹⁰⁸⁴ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.247.

¹⁰⁸⁵ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.251.

¹⁰⁸⁶ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, ss.283-284.

bilinmesi gerekmektedir. Türk çocuğu ilk kelimeleri öğrendiği zaman millî, insanî ve İslâmî varlıkları öğrenmelidir.¹⁰⁸⁷

Kurul görüşmelerinin devamında **Prof. Dr. Galip Karagözoğlu**, Türk Eğitim Sisteminin amacının ve yetiştirilecek insan tipinin niteliklerinin 1739 Sayılı yasada belirlendiğini söylemiştir. Ona göre, ilgili yasa¹⁰⁸⁸ yürürlükte olduğu sürece, başka niteliklere sahip veya başka tür insan tipini yetiştirmek, Türk Millî Eğitiminin bugünkü politikası içerisinde değildir, olmamalıdır.¹⁰⁸⁹

Kurul görüşmelerinin sonunda **Salim Kaya**, eğitimde millîlik vasfının önemine değinerek; eğitim sisteminin halkın örf, âdet, gelenek ve göreneklerine, dinî inançlarına ve tarihine ters düşmemesi gerektiğini belirtmiştir. Kaya, iki kanatlı kuş olmamız gerektiğini belirterek; bir kanadın maddeye, bir kanadın manaya bakmak zorunda olduğunu ifade etmiştir. Büyük Türkiye için, “Madde artı mana, eşittir zafer.” diyerek akıl ve inanca vurgu yapmıştır.¹⁰⁹⁰

Genel kurul görüşmesinin sonunda alınan kararlardan birisi; “*Belediyeler, Kamu İktisadî Teşekkülleri, Vakıflar, Dinî Kuruluşlar ve diğer özel müteşebbislerin Okulöncesi Eğitim kurumları açmaları desteklenmeli ve teşvik edilmelidir.*”¹⁰⁹¹ Diğer karar ise, “*Türk insanının 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda ifadesini bulan vasıflarda yetişmesini sağlamak amacıyla resmî ve özel kurumlarda yapılan Okulöncesi Eğitiminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için etkin bir koordinasyon sağlanmalıdır.*” şeklinde olmuştur.¹⁰⁹²

15. Millî Eğitim Şûrası “2000’li Yıllarda Türk Millî Eğitim Sistemi” Raporlar, Görüşmeler, Kararlar

13 – 17 Mayıs 1996’da düzenlenen 15. Millî Eğitim Şûrası, ikinci bölümde de değindiğimiz üzere birçok gündem maddesiyle toplanmıştır. Bu şûra, araştırmamız kapsamına dâhil olan 7 Şûra içinde en kapsamlı veriler sunan şûra olma özelliğini

¹⁰⁸⁷ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.286.

¹⁰⁸⁸ Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk Milleti’nin bütün fertlerini, Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesi bulunan Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk Milleti’nin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmektir.

¹⁰⁸⁹ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.288.

¹⁰⁹⁰ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.295.

¹⁰⁹¹ 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.315.

¹⁰⁹² 14. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, s.320.

taşımaktadır. Genel kurul öncesi ve genel kurul görüşmelerinde hakkında en fazla hazırlık ve tartışma yapılan şûra, 15. Millî Eğitim Şûrası olmuştur. Özellikle il komisyon raporlarında 15. Şûra ile ilgili pek çok öneri sunulmuş fakat bu raporların az bir kısmı genel kurul görüşmelerine taşınmıştır.¹⁰⁹³

Şûra açılış konuşmasında dönemin Millî Eğitim Bakanı **Turhan Tayan**, 15. Millî Eğitim Şûrasının, 2000’li yıllarda Türk Millî Eğitim Sisteminin hedef, ilke ve politikalarını belirlemek, özellikle yönlendirme ve yeniden yapılanmayı tartışmak ve karara bağlamak üzere toplandığını belirterek; şûrada; ilköğretimin 8 yıla çıkarılması,¹⁰⁹⁴ ilköğretimde yönlendirme, ortaöğretimde yeniden yapılanma, yükseköğretime geçişin yeniden düzenlenmesi, toplumun eğitim ihtiyacının sürekli karşılanması ve finansman kaynağı yaratılması gibi eğitimimizin temel sorunlarını çözecek kararlar alındığını ifade etmiştir.¹⁰⁹⁵

Açılış konuşmasında dönemin devlet büyükleri de söz almıştır. Dönemin Başbakanı **Mesut Yılmaz**, *“Öncelikli meselemiz sekiz yıllık temel eğitimin tüm çağ nüfusuna yaygınlaştırılması ve orta vadede 12 yıllık sürenin hedeflenmesidir. Sekiz yıllık temel eğitimin yaygınlaştırılması her türlü mülahazanın üstünde tutulması gereken ülkemizin geleceği bakımından hayati öneme haiz bir konudur. Bunu gerçekleştirmekte kararlıyız.”*¹⁰⁹⁶ diyerek 8 yıllık eğitim kararının bu şûrada kesinleşeceği mesajını vermiştir. Nitekim şûradan çıkan en önemli karar da bu yönde olmuştur.

İlköğretim ve Yönlendirme komisyonu, raporunda, sanayileşme ve demokratikleşme yolunda önemli adımlar atılan ülkemizde, vatandaşların eğitim ihtiyacına cevap vermek üzere zorunlu eğitim süresinin uzatılması gerektiğini ifade etmiştir. Beş yıllık temel eğitim hedefini gerçekleştiren ülkemizde, 3 yıllık ortaokul eğitiminin de “Zorunlu Eğitim” kapsamına alınması ve 8 yıllık zorunlu temel eğitime geçilmesi esasında 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile 1973 yılında zaten kabul edilmiştir.¹⁰⁹⁷ 8 yıllık zorunlu eğitim, 1970’lerden itibaren sürekli gündeme gelmiş ve

¹⁰⁹³ Efendioğlu, s.41.

¹⁰⁹⁴ İlköğretimin 8 yıla çıkarılması meselesi, 10. Şûra’dan itibaren Millî Eğitim Şûralarını sürekli meşgul eden bir konu olmuş ve bu konu 15. Şûra’da kesinlik kazanarak, 1997-1998 eğitim öğretim yılında ilköğretim 8 yıla çıkarılmıştır. Bunun sonucu olarak İmam-Hatip okulları öğrenci kaybı yaşamıştır.

¹⁰⁹⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **“2000’li Yıllarda Türk Millî Eğitim Sistemi”, Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, Şûra Genel Sekreterliği, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1996, s.VI.

¹⁰⁹⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.25.

¹⁰⁹⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.102.

çetin bir uğraş sonucu yasalaşmıştır. Ayrıca bu zor dönemeç, aynı zamanda milletçe verilen bir sınav olmuştur.¹⁰⁹⁸ Raporun devamında, uzun vadede zorunlu eğitimin 18 yaşını kapsayacak şekilde düzenlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.¹⁰⁹⁹

İlköğretim ve Yönlendirme Genel Kurul Görüşmeleri

Komisyon başkanı **Prof. Dr. Ayla Oktay**, il ve bölgelerden gelen bazı önerileri okuyarak, bu önerileri tartışmaya açmıştır. Konumuzla ilgili olarak bu önerilerden biri, “*Müzik, Resim, Beden Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri notla değerlendirilmemelidir.*” önerisidir.¹¹⁰⁰

Trabzon İl Genel Meclisi Üyesi **Nazım Bilgin** söz alarak, ilgili öneri için bir oylama yapıldığını ve 47 kabul, 37 ret aldığını söylemiştir. Bilgin, oylamaya riayet ederek bir eleştiride bulunmuştur. Ona göre, ilgili derslere giren öğretmenlerin öğretmen ve veli arasında, talebe arasında uyumsuzluk bağı olacaktır. Zira bir işçi akşama kadar çalışacak, akşamüstü yevmiyesini almak üzere müracaat ettiği zaman da senin yevmiyen yok denecektir. Bu mantığa aykırı bir uygulamadır. Çalışan bir talebe ile arkadaşına karşı aralarında bir rekabet doğar. Bu rekabet, öğrencinin aldığı notlar neticesindedir. Bilgin, ilgili önerinin değiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.¹¹⁰¹

Bilgin’in eleştirisi üzerine, Şûra başkanı **Turhan Tayan**, notla değerlendirilmeme hususunun rapordan çıkarılması¹¹⁰² yönünde kendisinin de imzasını taşıyan bir önerge olduğunu açıklayarak, konuyu tartışacaklarını belirtmiştir.

Şûrada Balıkesir Ünv. Eğt. Fak. Dekanı **Prof. Dr. Mustafa Özcan**, uzun bir açıklamada bulunmuştur. Özcan, Anayasanın 24. maddesinde “*Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.*” ifadesi bulunduğunu ve bu hükmün ilkokul 1. sınıftan başlayarak liselerin bütün sınıflarını kapsadığı hâlde, bu derslerin ilkokul 4. sınıftan itibaren okutulduğunu belirtmiştir. Özcan, bazı ülkelerdeki uygulamaları örnek vermiştir. Örneğin, Batı ülkelerinde Din Bilgisi dersleri anaokullarından veya en geç ilkokul 1. sınıftan başlatılarak okutulmaktadır. Avrupa’daki Türk işçi çocukları da Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlatılan Din Kültürü kitaplarıyla bu dersleri okumaktadırlar. Mesela Belçika’da bu dersler oradaki çocuklarımız tarafından ilkokul

¹⁰⁹⁸ Sakaoğlu, s.275.

¹⁰⁹⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.103.

¹¹⁰⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.118.

¹¹⁰¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.130.

¹¹⁰² Yani bu derslerin notla değerlendirilmesine devam edilmelidir.

1'den itibaren okutulmaktadır. Özcan, *“Bugün kendi Bakanlığımız Avrupa'daki işçi çocuklarımıza uygun ve lââyık gördüğü bu dersi neden kendi ülkemizdeki çocuklarımıza uygun ve lââyık görmez ve 1. sınıftan başlatmaz?”* diyerek bir eleştiride bulunmuştur. Zira Anayasa'nın 24. maddesi bunu emretmekte, 4. sınıftan başlatılır dememektedir. Bu sebeple Din Kültürü dersleri ilkokul 1. sınıftan veya temel eğitimin başladığı sınıftan itibaren okutulmalıdır. Bütün Avrupa ülkelerinde de anaokullarından itibaren bu ders okutulmaktadır. Özcan, şûra üyelerine bir din eğitimcisi olduğunu ifade ederek; bizzat Almanya'da, Fransa'da, Hollanda'da, Belçika'da sınıflara girdiğini söylemiş, *“Hristiyanlık din dersi dinledim. Sabahın ilk saatinde Matematik de olsa, Tarih de olsa, Din Kültürü de olsa herkes, müdür dâhil dua ederek derse başlıyorlar, ilâhilerle ders devam ediyor. Öğlen duayla, akşam duayla bitiriliyor. Senenin başında duayla okullar açılıyor, sene sonunda duayla kapatılıyor.”* diyerek gözlemlerini aktarmıştır.

Özcan'ın değindiği ikinci husus, zorunlu eğitimin 8 yıllık bütün hâlinde ele alınmasıyla ilgilidir. Şûrada, zorunlu eğitimin süresinin uzatılması kararının dine ve İmam-Hatip Liselerine karşı özellikle getirilmiş bir karar olduğu yönünde bir hava esmiştir. Özcan, kimseye karşı ne dini, ne de dinî kurumları savunma mevkiinde olmadıklarını vurgulamıştır. Ancak endişe duyduğu bazı hususlar olduğunu söylemiştir. Şunu kesin olarak belirtmek gerekiyor ki eğer özellikle İmam-Hatip Liselerine ilkokul 5'ten sonra, ortaokul 1'den itibaren öğrenci alınmazsa, bu öğrenciler mihraba geçtiği zaman, namaz sahih olacak şekilde Kur'an-ı Kerim öğrenmeleri mümkün olmayacaktır. Ayrıca ortaokuldan sonraki bir yönlendirme, mesleğe yönelme konusunda isteği azaltacaktır. Bu, çocuğun biyolojik, zihinsel ve psikolojik gelişmelerine aykırı bir durumdur. Yönlendirmeyi 18 yaşından sonraya bırakmak, insan gerçeğine ve insanın gelişme sürecine uygun bir yaklaşım değildir. Özcan bir öneride bulunarak, zorunlu eğitim süresinin uzatılmasını ve uygulamanın 2+5+3+1 şeklinde hem memleket gerçeklerine, hem de ihtiyaçlara cevap verecek şekilde olması gerektiğini söylemiştir. Aksi takdirde zorunlu eğitim süresinin uzatılması, özellikle de bunun meslek okulları bünyesindeki ortaokulları kapatacak şekilde algılanıp uygulanması, bilimsel değil, ideolojik mahiyet taşıyan bir karardır. Şûrada alınacak kararlar ihtiyaca cevap vermeli, gerçeklere uygun olmalı ve mevcut kurumları baltalamaya değil, geliştirmeye yönelik olmalıdır. Özcan'a göre İmam-Hatip Lisesi,

Din Eğitimi meselesi şûra sıklığı içinde müzakere edilip sonuca bağlanacak bir konu değildir. Bu sebeple Din Öğretimi için, İmam-Hatip Liseleri için, Kur'an Kursları için bir ayrı şûra toplanmalıdır.

Şûrada bazı üyeler, “Biz çağı yakalamak istiyoruz, ortaçağa dönmek istemiyoruz.” gibi laflar söylemiştir. Bunun üzerine Özcan, eğer ortaçağa dönmekten kasıt, dine yönelmek, İslâm'ı öğretmek talebine cevap olarak söyleniyorsa bunun yanlış olduğunu; çünkü İslâm'ı istemenin, İslâm din eğitimini istemenin ortaçağa dönmek demek olmadığını belirterek, bu görüşü eleştirmiştir. Özcan, bu nokta da Ulu Önder Atatürk'ün dine dair bir açıklamasını şûra üyelerine okumuştur: “İnsanlara feyiz ruhu vermiş olan dinimiz son dindir, ekmel dindir. Çünkü dinimiz akla, mantığa hakikaten tamamen tevafuk ve tetabuk ediyor, eğer akla, mantığa ve hakikate tevafuk etmemiş olsaydı, bununla diğer kavanin-i ilâhiye beyninde tezat olması icap eder. Çünkü bil cümle kavanin-i yapan Cenâb-ı Hak'tır.” Din eğitimi ve İslâm'ı istemenin bilime aykırı bir yönü yoktur. Bilim kanunlarını Cenâb-ı Hak koymuştur ve İslâm Allah'ın sözüdür.¹¹⁰³

Şûrada söz alan isimlerden biri de Emekli Öğretmen **Rasim Pehlivanlı**'dır. Ona göre ele alınması gereken asıl konu, eğitimde öğretmen ve millî kültür meselesidir. Öğretmenin millî kültür ile bezenmesi ve öğrencilerini millî kültür ile donatabilmesi gerekir. Millî kültür; milletleri birleştiren millî, manevî, insanî, ahlâkî eğitim bütünüdür. Bugün millî değerler, manevî değerler, ahlâkî ve insanî değerler henüz tespit edilmiş değildir. Bu değerlerin konunun uzmanlarıyla tartışılması, başta öğretmen okulları olmak üzere bütün okulların müfredat programlarına dağıtılması gerekmektedir.¹¹⁰⁴

TBMM Millî Eğitim Komisyonu Üyesi ve Milletvekili **Ömer Özyılmaz**, zorunlu eğitimin 8 yıl olması konusunda, milletimizin bünyesine en uygun olanın 5+3 şeklinde olacağını belirtmiştir. Aksi hâlde öteden beri var olan devlet ve millet arasındaki soğukluk daha da genişlemiş olacaktır. Bu sebeple olaya ideolojik bakmayarak, şûradan 5+3 şeklinde bir uygulama kararı çıkmalıdır.¹¹⁰⁵

Görüşmelerin devamında Süleyman Demirel Üniv. Burdur Eğt. Fak. Eğt. Bil. Böl. Bşk. **Feyzi Öz**, din adamlarını eleştirerek, bir öneride bulunmuştur. Öz'e göre,

¹¹⁰³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.132-136.

¹¹⁰⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.137.

¹¹⁰⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.143.

günümüzde din adamları tembel bir ortak kültüre sahiptir. Bu sebeple bütün din adamları İlahiyat Fakültesi mezunu olmalı, yüksek lisans, doktora yapmalıdır. Yüce İslâm akıl dinidir, bu akıl dini de ancak ortak kültür olması suretiyle insanların birbirine etki yapmasını mümkün kılacaktır.¹¹⁰⁶

Kurulda Emekli Genel Müdür **M. Vahit Yılmaz**, din dersleri konusuna değinmiştir. Toplumumuzun birtakım iç inanışları, kutsal saydığı inanışları olduğunu ve bu inanışların hiç kimsenin tekeline olmadığını vurgulamış; bu dersin öğretimine dair bazı açıklamalarda bulunmuştur. Yılmaz’a göre, hangi bilgi, hangi kültür, insanların yaşantısına göre, nereden itibaren verilir? Bunun saptanması bilimsel verilere bağlıdır. Yabancı Dil ilkököl 1. sınıftan itibaren verilmez, keza Fizik dersi ortaokul 1. sınıf, 2. sınıftan itibaren verilmez; aynı şekilde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin en sağlıklı alınabileceği sınıfın hangisi olacağına –şu veya bu değil- bilim ve eğitim teknolojisi karar verir. Bu yüzden çocuklar, din eğitiminden uzaklaştırılmış değildir. Ayrıca din adamlarının, din eğitimi yapacakların veya dinî görev yapacakların toplumun kültür seviyesine uygun biçimde ve seviyede olması gerekmektedir. Din adamları, cemaati tatmin edecek yeterlikte olmalıdır.¹¹⁰⁷

Kurulda söz alan Ulaştırma Bakanlığı, Eğitim Dairesi Başkanı **Hüseyin Kılıç**’a göre eğitimde moral, etik ve ulusal değerler vardır. Eğitim, bu öğelerle donanmış insanlara olumlu davranış kazandırma sürecidir. Öğretimde bunların hiçbirisi yoktur. Bir adama yankesiciliği de öğretebilirsiniz. Öğretim olur ama ahlâkî bir değeri yoktur. 1982 Anayasası’nın 24. maddesinin 3. paragrafı, “*din kültürü ve ahlâk eğitimi*” diyor. Kılıç’a göre, okullarda din eğitimi ve ahlâk eğitimi yapılmayacak; öğretilenektir. Bu bağlamda derslerde Hristiyanlık ve İncil de öğretilenektir, böylece öğrenciler Hristiyanlık ile İslâm arasında bir karşılaştırma imkânı bulacaktır.¹¹⁰⁸ Zaten aklîselim bir öğrenci kendi iradesi ile İslâm’ı herhangi bir yönlendirme olmadan seçecektir.

Görüşmelerin devamında TBMM Millî Eğitim Komisyonu Üyesi, Milletvekili **Tayyar Altıkulaç**, 8 yıllık eğitimle ilgili yapılan yanlışa değinmiştir. Esasında temel eğitimin 8 yıl olarak belirlenmesi konusunda kimsenin farklı bir düşüncesi yoktur. Yalnız, bu tarihî karar alınırken, meslek okullarının orta kısımları da uygulamadan

¹¹⁰⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.146.

¹¹⁰⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.150-151.

¹¹⁰⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.154.

kalkmaktadır. Bunun gerekçesi “ortak kültür oluşturmak” olarak açıklanmıştır. Altıkulaç, katılımcılara bir soru yönelterek, meslek okullarının orta kısımlarında, çeşitli meslek okullarında ve İmam-Hatip Liselerinde bu ortak kültür anlayışını zedeleyen bir şeyin olup olmadığını sormuştur. İmam-Hatip Liselerinin orta kısımlarında, diğer meslek okullarından farklı olarak okutulan şey; Kur’an-ı Kerim ve Arapça dersleridir. Ayrıca mevcut sistemde 7 yıl uygulamalı İmam-Hatip Liseleri sonunda yetiştirilen insanların birer meslek adamı olarak ihtiyaca ne kadar cevap verip, vermediği tartışılmaktadır. Bu probleme rağmen İmam-Hatip Liselerinin tabanı budanmakta, bu öğretimin 4 yılda karşılanacağı düşünülmektedir. DİB’ in ihtiyaçları açısından bu yaklaşım son derece sakıncalıdır. Zira ülkede din görevlisi yetiştirme ihtiyacını duyacak illegal çalışmalar yapılabilir. Zorunlu eğitim 8 yıla çıkacaksa eğer başka sakıncalı uygulamalara gidilmemelidir.¹¹⁰⁹

Şûrada, Çamlıca Kültür ve Yardım Vakfı Genel Müdürü **M. Altan Arabacıoğlu**, “Müzik, Resim, Beden Eğitimi ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri, notla değerlendirilmemeli.” şeklindeki önerinin ortadan kaldırılmasını ve “notla değerlendirilmelidir” şekline dönüştürülmesini teklif etmiştir.¹¹¹⁰

TBMM Millî Eğitim Komisyonu Üyesi, Sözcü, Milletvekili **Hasan Dikici**’ye göre müzik, beden eğitimi, spor, din bilgisi ve din eğitimi dersinin notla değerlendirilmemesi eğitimi zora sokacaktır.¹¹¹¹ Bu sebeple konu açıklığa kavuşturulmalıdır.

TBMM Millî Eğitim Komisyonu Üyesi, Milletvekili **Celal Topkan**, yurtdışında din dersi olduğunu ama bir mecburiyet olmadığını belirtmiştir. İsteyen aile, isteyen çocuğuna bu dersi aldirtmaktadır. Toplumumuzun %99’u Müslüman olduğuna göre herkesin ailesinden veya çevresinden din eğitimini aldığını söylemiştir. Topkan’a göre, din eğitiminden ziyade odaklanmamız gereken konu 8 yıllık temel eğitimidir. İnsanlarımızı bilgi toplumuna götürmek için bilginin altyapısını oluşturmak zorundayız. Temel altyapıyı aldıktan sonra, isteyen İlahiyat Fakültesine gider, isteyen İmam-Hatip Lisesine gider ve kişi bilgili bir din adamı olma fırsatını her zaman yakalayabilir. Kısaca 8 yıllık temel eğitim ülkenin geleceği için elzem bir karardır.¹¹¹²

¹¹⁰⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.155-156.

¹¹¹⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.157.

¹¹¹¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.161.

¹¹¹² 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.164-165.

Kurul görüşmelerinde Kahramanmaraş İl Genel Meclisi Üyesi **Hasan Erdoğan**, yeni bir öneri getirerek 8 yıllık mecburi eğitimi gerekli gördüklerini fakat 5. sınıftan sonra öğrencilere bir tercih hakkının konulmasını gerektiğini belirtmiştir. 5. sınıfı bitiren öğrenci; dilerse, 8 yıla kadar aynı okula gitsin, dilerse 3 yılı istediği okulda bitirsin. Ayrıca din kültürü ve din dersini not verilmeden, palas ders seviyesine indirgersek, en üst makamdan en altına kadar her türlü yolsuzluğun içerisinde çıkamayacağımızı vurgulamıştır.¹¹¹³

TBMM Millî Eğitim Komisyonu Üyesi **Tuncay Karaytuğ**, genel kurulda daha önce konuşma yapan üyelerin açıklamalarına eleştiriler yöneltmiştir. Karaytuğ'a göre, tartışmalardaki asıl sorun temel eğitimin kesintili mi (5+3) yoksa kesintisiz mi (8) olmasında düğümlenmektedir. Olması gereken raporda belirtilen 8 yıl kesintisiz eğitimidir. Bu eğitimin amacı İmam-Hatip Liselerinin köklerini kurutmak değildir. Böyle bir düşünce konuya ideolojik olarak bakmaktır. Din dersi Millî Eğitimin bir parçası olarak algılanıyorsa, bunun için ayrı bir şûra toplanmasını istemek doğru değildir. Karaytuğ konuşmasının devamında, yurtdışında verilen din dersinin metropol ülkelerde yaşayan, özellikle üçüncü dünya ülkelerinden gelen insanların çocuklarının asimilasyona, kimlik kaybına uğramamaları ve kendi kimliklerinin korunması için verildiğini ifade etmiştir. Türkiye'de her aile kendi çocuğuna, dinsel eğitimi, doğduğu andan veya yürümeye başladığı andan itibaren zaten vermektedir. Ayrıca Avrupa bir Rönesans yaşamış ve bu Rönesans sonrasında dinsel bağnazlık dışlanmıştır. Karaytuğ katılımcılara bir soru yönelterek, Türkiye'de din eğitimi verilmesini iddia edenlerin, özellikle 6, 7 ve 8. sınıflarda yönlendirmeye tâbi tutulmak istenilen çocuklara, İslâmiyet'in hangi ekolüne göre din eğitimi vereceklerini merak ettiğini belirtmiş, bu eğitimi vermeyi düşünenlerin önce kendi ekolleri arasındaki çatışmalara son vermeleri gerektiğini söylemiştir.¹¹¹⁴

Marmara Ünv. Fen. Edb. Fak. Fizik Böl. Bşk. **Prof. Dr. Ömer Asım Saçlı**, temel eğitimin 8 yıl bir bütün mü yoksa 5+3 mü olması etrafında kümелendiğini belirterek, dünyanın hiçbir gelişmiş ülkesinde 5 yılda hatta 8 yılda kalan bir temel eğitim bulunmadığını ifade etmiştir. Saçlı, şûranın bu konu etrafında takılıp kalmasını eleştirmiştir.¹¹¹⁵

¹¹¹³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.166.

¹¹¹⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.167-168.

¹¹¹⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.171.

Görüşmelerin devamında Emekli İlköğretim Müfettişi **Şükrü Kaya Atalar**, bazı konuşmacıların “din dersi” ismini kullanmalarını eleştirmiştir. Atalar, müfredat programında din dersinin kalktığını, isminin “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi” olduğunu vurgulayarak; bu dersin özel metodu ve programı olduğunu açıklamıştır. Ayrıca Atalar, ifade ve beceri derslerine ağırlık verilip; Beden Eğitimi, Resim, Müzik ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin değerlendirme dışında tutulmasının okulda büyük huzursuzluklara sebep olacağını ve bu derslerdeki verimin azalacağını belirterek, notla değerlendirilmesine devam edilmesi gerektiğini beyan etmiştir.¹¹¹⁶

TBMM Millî Eğitim Komisyonu Üyesi **Mikail Korkmaz**, kurul görüşmelerinde Türkiye Cumhuriyeti’nin bir cumhuriyet hükûmeti olduğunu ve demokrasiyle yönetildiğini belirterek, %99’u Müslüman olan bir ülkede din derslerinin bu kadar fazla tartışılmasını bir talihsizlik olarak nitelendirmiştir. Korkmaz, şurada kendi yaşantısından örnek vererek, İmam-Hatip Lisesi mezunu olduğunu, Tayyar Altıkulaç ve arkadaşlarının vermiş olduğu burslarla okuduğunu belirterek bu günlere geldiğini üyelerle paylaşmıştır. Ona göre, İmam-Hatip Liseleri, partiler üstü bir program uygulayan, partiler üstü bir okuldur. Bu sebeple ilgili okullar üzerinden siyaset yapılarak oyun oynanmamalıdır. Zira bu konu halkın konusudur ve halk bu okullara her zaman sahip çıkmıştır. İsteyen öğrenci 5 yıldan sonra 3 yılını istediği okulda okuyabilmeli, bir engelle karşılaşmamalıdır.¹¹¹⁷

Genel kurul görüşmelerinde en dikkat çeken konuşmacılardan biri de Ankara Tevfik İleri İmam-Hatip Lisesi Öğrencisi **Fahrettin Tan** olmuştur. Şûraya, Türkiye İmam-Hatip Liseleri ve Ankara İmam-Hatip Liselerini temsilen katılmıştır. Tan’ın ilk eleştirisi, şûradaki bazı kesimlerin İmam-Hatip Liselerini Atatürk düşmanı olarak görmelerine olmuştur. Tan, insanların İmam-Hatip Liselerine güvenmelerini ve bu okuldaki öğrencilerin millet uğrunda, devlet uğrunda canını vermeye hazır, Atatürk’ü seven gençler olduğunu bilmelerini istemiştir. İHL’ leri eleştirenlerin maksadının ne olduğunu, niçin bu okulları hedef aldığını merak ettiğini söylemiştir. Atatürk düşmanlığının kabul edilebilir olmadığını belirterek; Atatürk’ün İmam-Hatip Liseleri ve İlahiyat Fakültelerinin açılmasını emrettiğini dile getirmiştir.¹¹¹⁸ Atatürk, kendi sağlığında laiklik uygulamasına geçilmesine rağmen, laikliğe ters düşüyor diye bu

¹¹¹⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.174-175.

¹¹¹⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.176-177.

¹¹¹⁸ Tevhid-i Tedrisat Kanunu (1924), İHL ve İlahiyat Fakültelerinin en temel hukukî dayanağıdır.

okulları kapatmak istememiştir. Öyleyse ilgili okulların gerekliliğine dair en büyük kanıt bu olmalıdır.¹¹¹⁹

Görüşmelerin devamında Demokrat Eğitimciler Sendikası Başkanı **Fethi Bolayır**, sendika olarak ilköğretim okullarının 8 yıl olmasını ve bütün liselerin orta kısımlarının kaldırılmasını istediklerini belirterek, eğitimin bir bütünlük altında birleşmesini istediklerini açıklamıştır.¹¹²⁰

Şûrada söz alan Milliyet Gazetesi Eğitim Servisi'nden **Abbas Güçlü**' ye göre 15. Millî Eğitim Şûrasının ana konusu İmam-Hatiplerin orta bölümlerinin kaldırılıp kaldırılmamasına kilitlenmiştir. Güçlü, İmam-Hatiplerin orta bölümlerinde 300 bin öğrenci, Türkiye genelinde ise 15 milyon öğrenci olduğunu açıklayarak; 300 bin öğrencinin kaderi için, 15 milyon öğrencinin daha fazla eğitim almasının engellenmemesi gerektiğini belirtmiştir. Bu sırada araya giren Millî Eğitim Bakanı ve Şûra Başkanı **Turhan Tayan**, bu şûranın herhangi bir okulu kapatmak için düzenlenmiş bir şûra olmadığını dile getirmiş; bu okulların hepimizin okulu, bu çocukların hepimizin çocuğu olduğunu vurgulamıştır.

Sözüne devam eden Güçlü, şûrada sadece eğitimin tartışılmasını, eğitime hiçbir ideolojinin katılmamasını istemiştir. Ülkemizde elbette ki din eğitimi verilecek ve insanlar dinini en iyi şekilde öğreneceklerdir fakat bu durum siyasî bir platforma çekilmemelidir. Güçlü, bir eleştiride bulunarak ülkemizde din eğitiminin çok iyi bir şekilde verilmediğini kabul etmemiz gerektiğini belirtmiştir. Asıl tartışılması gereken konu, sadece 300 bin öğrenciye değil, 15 milyon öğrenciye daha iyi bir din eğitimi nasıl vermemiz gerektiği sorusu üzerine odaklanmalıdır. Özetle açık uçlarda değil, ortak noktada buluşulması gerekmektedir.¹¹²¹

Komisyon Başkanı **Prof. Dr. Ayla Oktay**, şûrada iki konunun çok dikkat çektiğini söylemiştir. *Birincisi*; kimsenin 8+1 9 yıllık zorunlu eğitime karşı çıkmamasına rağmen, bu konunun İmam-Hatip Okulları meselesi hâline getirilmesi üzücü bir durum olmuştur. *İkincisi*; Resim, Müzik, Beden Eğitimi ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmemesi konusudur. Bu dersler esasında zorunlu derslerdir ve program içerisinde yer almaktadır. Oktay'a göre, bu maddeye eleştiri yapanlar daha çok öğretmenleri düşünmektedir. Zira dersi notla

¹¹¹⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.179-182.

¹¹²⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.183.

¹¹²¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.184-186.

değerlendirilmeyen bir öğretmenin diğer öğretmenlerin yanında konumu zedeleneyecektir. Oktay, son olarak, meselenin şu ya da bu okulun kapatılması, kaynağının kurutulması olmadığını belirterek; yegâne amaçlarının çocukların daha iyi yetiştirilmesi olduğunu ifade etmiştir.¹¹²²

Millî Eğitim Bakanı ve Şûra Başkanı **Turhan Tayan**, genel kuruldaki katılımcılara seslenerek, ilköğretim okullarında okutulmakta olan Resim, Müzik, Beden Eğitimi ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmemesiyle ilgili kararın rapordan çıkarılmasını önermiştir. Bu öneri çoğunlukla kabul edilmiş ve ilgili derslerin notla değerlendirilmesine devam edilmesine karar verilmiştir.¹¹²³ Ayrıca Tayan, 8 yıllık eğitimin 5+3 olarak değiştirilmesi yönünde önerge olduğunu belirterek, önergeyi oylamaya sunmuş, ilgili önerge reddedilmiştir.¹¹²⁴ Sonuç olarak şûradan, *İlköğretim ve Yönlendirme* ile ilgili 8 yıllık kesintisiz eğitim kararı çıkmıştır.¹¹²⁵ Böylece 1997 – 1998 yılından itibaren ülke genelinde sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretime geçilmiştir.¹¹²⁶

Ortaöğretimde Yeniden Yapılanma Genel Kurul Görüşmeleri

Konumuzla ilgili olarak Ortaöğretimde Yeniden Yapılanma komisyon raporunda alınan kararlardan biri; “*genel ve meslekî liselerin bünyelerinde bulunan ilköğretim kapsamındaki ortaokullar ayrılmalıdır.*”¹¹²⁷ şeklindedir.

Şûrada söz alan isimlerden biri Türkiye İmam Hatip Vakfı Genel Merkezi’nden **Adil Küçük** olmuştur. Küçük’ e göre, ısrarlı bir kesimin İmam-Hatip denince aklı başından gitmektedir. Halbuki İmam-Hatip, dünyamıza ve ahiretimize gerekli olan bir alandır. Ülkemizde bugüne kadar İHL Okulu ile başka bir okulun kavgasına şahit olunmamıştır. Keza sokaklarda illegal örgütlerin bayraklarını çeken insanların içerisinde bir ortaöğretim kurumu olan İmam-Hatip camiasından herhangi bir kimseye rastlanmamıştır. Bu camianın insanları hiçbir kardeş okulu ayrı veya aykırı bir okul olarak görmemiştir. Öyleyse bu okullara neden karşı çıkılmaktadır?

¹¹²² 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.188-189.

¹¹²³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.190.

¹¹²⁴ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.193.

¹¹²⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.197.

¹¹²⁶ Sekiz yıllık zorunlu ilköğretimin, 1971-1972 öğretim yılında da pilot uygulaması başlatılmış olduğu hâlde uzun yıllar uygulanamamıştır. 1997-1998 öğretim yılından itibaren sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim 4306 Sayılı Kanun 18.08.1997 tarih ve 23084 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bknz: Asım Arı, “Taşınmalı ve Yatılı İlköğretim Uygulamaları”, **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**, Yıl:4, Sayı:47, 2004, s.1.

¹¹²⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.217.

Küçük' e göre, ortaöğretim kademesinde okutulan bütün derslerde çocuğa ahlâkî değerleri -ki bunun özü İslâm'dır- öğretmemiz gerekmektedir. “Çağdaş Ahlâk” ortamın malıdır. Bizler, %99'u Müslüman olan bir ülkenin evladı olarak “İslâm Ahlâk Değerleri” ile çocuklarımızı yetiştirmeliyiz. Eğer böyle yapmazsak devletin aracını yakan, üniversiteleri savaş alanına çeviren insanları yetiştirmiş oluruz. Bu camianın evlatları 53 parça okuldan herhangi birisidir ve bu devletin çimentosudur. Bu sebeple 5+3 kararı İmam-Hatip camiası için olumlu karşılanabilecek bir karar olmamıştır.¹¹²⁸

Yükseköğretime Geçişin Yeniden Düzenlenmesi Genel Kurul Görüşmeleri

Konumuzla ilgili olarak Yükseköğretime Geçişin Yeniden Düzenlenmesi komisyon raporunda alınan kararlar: “*Öğrenciler mezun oldukları öğretim programı doğrultusunda bir yükseköğretim programını tercih ettiklerinde ek puan uygulaması ile desteklenmelidir.*¹¹²⁹ *Meslek lisesi mezunlarının kendi alanlarında yükseköğrenimlerine devam etmeleri teşvik edilmelidir.*”¹¹³⁰ şeklinde tespit edilmiştir.

Görüşmelerde Hak-İş Temsilcisi **Prof. Dr. Ali Şafak**, ortaöğrenimi bitiren kişilerin yükseköğrenimde tüm branşlara müracaat edebilmesini ve bu noktada bir sınırlama getirilmemesi gerektiğini belirtmiştir.¹¹³¹

Devamında Beyaz Nokta Vakfı Başkanı **M. Tınaz Titiz** söz hakkı alarak, ezber eğitim üzerine bir eleştiride bulunmuştur. Titiz'e göre ezber eğitim deyince ilk akla gelen eğitim, din eğitimi olmaktadır. Belki bir fen eğitiminde ezber tolere edilebilir fakat din eğitiminde ezber; tahkîki imanlı insanı değil, taklîdi imanlı insanı yetiştirmektedir.¹¹³² Bu yüzden din eğitiminde ezberden kaçınılmalıdır.

Başbakan Müşaviri **Hızır Ekşi**' ye göre, öğretmenliğin yanında çok önemli bir alan İmam-Hatip Liseleridir. Zira buradan mezun olan öğrenciler Türkiye'de çok değerli bir ihtiyacı, “din adamı” ihtiyacını karşılamaktadır. Günümüzde imamların yükseköğrenimi tamamlamış, İlahiyat Fakültesini bitirmiş ve halka dinî telkinler yapabilecek yeterlilikte olmaları gerekmektedir. Bugün Türkiye'nin 500 bin İmam-Hatip mezununa ihtiyacı yoktur; fakat 80 bin iyi yetişmiş imama ihtiyacı vardır. İşte

¹¹²⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.251-252.

¹¹²⁹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.281.

¹¹³⁰ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.282.

¹¹³¹ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.300.

¹¹³² 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.306.

tam da bu yüzden ilgili mesleklerin önü açılmalı; bu kişilerin yükseköğretimde, meslek yüksekokullarına geçişleri kolaylaştırılmalıdır.¹¹³³

Türkiye Emekli Öğretmenler Ankara Şubesi Başkanı **İsmail Evyapan**, daha önceki konuşmacılardan **Fahrettin Tan**' ı desteklemiş, konuşmasını samimi ve içten bulduğunu söylemiştir. Evyapan'a göre, İmam-Hatiplerin içinde kökten dinci ve çıkarıcı kesimler olmasa hepsi gerçekten Atatürkçü ve vatansever çocuklardır. Evyapan konuşmasının devamında, İlahiyat Fakültelerine girenleri araştırdığını; %30 İmam-Hatip mezunlarının, %70 Lise mezunlarının bu fakültelere yerleştiği sonucuna ulaştığını belirtmiştir. Ona göre, bu fakültelere İmam-Hatip Okullarından mezun olanlar alınmalıdır. Zira bu şekilde meslekî alt yapı yarım kalmaktadır. Meslek seçimi, ortaöğretimde ayarlanmalı; İmam-Hatipler İlahiyat Fakültesine,¹¹³⁴ Öğretmen Liseleri Öğretmen Fakültesine, Ziraat Teknisyeni Ziraat Fakültesine gitmelidir.¹¹³⁵

Görüşmelerin devamında **Saadet Ateşer**, Atatürk'ün 1930 yılında söylediği, *“Din milletler için gereklidir, dinsiz milletlerin devamına imkân yoktur.”* sözünü dile getirmiş, din eğitiminin okullarda gerekli olduğunu vurgulamıştır. Ateşer'e göre din eğitimi, laikliğe inanmış, Atatürkçü ilahiyat fakültesi mezunları yaparsa yararlı olacaktır. Böyle olmazsa yarardan ziyade zarar getireceği göz ardı edilmemelidir.¹¹³⁶

Toplumsal Eğitim İhtiyacının Sürekli Karşılanması Genel Kurul Görüşmeleri

Konumuzla ilgili olarak Toplumsal Eğitim İhtiyacının Sürekli Karşılanması komisyon raporunda alınan karar: *“Ülkesi ve milletini seven, iyi insan, iyi vatandaş yetiştirilmesi konusunda yaygın eğitimden yararlanılmalı, böylece kişisel ve toplumsal motivasyon sağlanmalıdır.”*¹¹³⁷ şeklinde olmuştur.

Kurul görüşmelerinde söz alan **Mehmet Emin**' e göre, her şey kaynak itibarıyla ilme bağlıdır. İlimlerin başı ise iman ilmidir. Okullarda yalnızca fen ilimleri okutulursa, şüphe doğar; yalnızca din ilimleri okutulursa, taassup hastalığı ortaya çıkar. Aklî ve dinî ilim birlikte ele alınmalıdır. Emin'e göre, eğitimin sürekliliği içinde

¹¹³³ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.311.

¹¹³⁴ Bu öneri 1999 yılında YÖK tarafından uygulamaya geçirilmiştir.

¹¹³⁵ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.317.

¹¹³⁶ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.328.

¹¹³⁷ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.359.

2000’li yıllar; yaşam boyu eğitim ve Hz. Muhammed’in (s.a.v.) eğitim metodunun hâkim olduğu bir eğitim anlayışına sahip olmalıdır.¹¹³⁸

16. Millî Eğitim Şûrası Raporlar, Görüşmeler, Kararlar

13 – 17 Kasım 1999’da düzenlenen 16. Millî Eğitim Şûrası, “*Meslekî ve teknik eğitimin ortaöğretim sistemi bütünlüğü içerisinde yeniden yapılanmasını*” hedefleyerek toplanmıştır. Genel kurulda alınan kararlar, meslekî ve teknik eğitim için bir dönüm noktası olmuştur.¹¹³⁹ Fakat tespitlerimize göre kurul görüşmeleri, konumuzla ilgili olarak kayda değer bir veri sunmamaktadır. Sadece birkaç kişi görüşmeler esnasında İmam-Hatip konusuna değinmiştir.¹¹⁴⁰

Meslekî ve Teknik Eğitimin, Ortaöğretim Sistemi Bütünlüğü İçinde Ağırlıklı Olarak Yeniden Yapılandırılması Genel Kurul Görüşmeleri

Komisyon raporunda önerilen sistem modeli şöyledir: “Ortaöğretimden yükseköğretime geçişle ilgili olarak, Millî Eğitim Bakanlığı ile YÖK’ün ortaklaşa yürüttükleri proje, yeni ilkeleri de yansıtacak şekilde düzenlenmeli, meslekî ve teknik eğitim programlarından mezun olanlardan, isteyenlere kendi alanları doğrultusunda meslek yüksekokullarının diploma veya sertifika amaçlı programlarına sınavsız giriş imkânı verilmeli; bu okullardan diplomayla mezun olanlardan isteyenlere, alanlarında lisans programlarına dikey geçiş yapmaları sağlanmalı; ayrıca, yeni model bütünlüğünde, gerek meslek yüksekokulu mezunu ve gerekse meslekî ve teknik ortaöğretim programlarından mezun olan, fakat kendi alanlarında doğrudan lisans öğretimine başlamak isteyenlerin yükseköğretime geçişlerinde başarı kriteri esas alınmalıdır.”¹¹⁴¹

Genel kurul görüşmelerinde söz alan isimlerden biri Eğitimciler Derneği Başkanı **Mustafa Gazalcı** olmuştur. Gazalcı’ya göre, her ne kadar ismi “meslek eğitimi” olsa da Türkiye’de meslek eğitimiyle ilgili olmayan bir ortaöğretim kurumu vardır ki o da İmam-Hatip Liseleri’dir. Buradaki çocukların birçoğu imam olmak için değil; kaymakam, yönetici, doktor, mühendis olmak için okumaktadır. Bu okullar adeta başka mesleklere dağıtım yeri olmuştur. Ayrıca İHL’deki uygulamayla öğretim

¹¹³⁸ 15. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.373.

¹¹³⁹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1999, ss.V-VI.

¹¹⁴⁰ Bilindiği üzere İmam-Hatip Liseleri de “meslek lisesi” olarak nitelendirilmektedir.

¹¹⁴¹ 16. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.115.

birliğı ilkesi göz ardı edilmiş olmaktadır. Bu şûrada buna son verilmeli, ortaöğretimde kopukluk olmadan, birlik ve bütünlük anlayışı oluşturulmalıdır.¹¹⁴²

Görüşmelerin devamında Cumhuriyet Üniversitesi Öğretim Üyesi **Prof. Dr. Mustafa Altıntaş** bir eleştiri de bulunarak, bazen meslekî ve teknik öğretim kurumları arasında sayılan, bazen çıkarılan, zamana göre değişen okul türü olan İHL'lerin bu şûrada yerinin ve tanımının yapılması gerektiğini belirtmiştir. Ona göre, devletin sonradan arkasına düşmek zorunda kaldığı şeriatçı valilerin, şeriatçı öğretmenlerin, şeriatçı kaymakamların, şeriatçı polislerin üretim merkezi olan bu kuruluşların ne anlama geldiğı açıklığa kavuşturulmalıdır.¹¹⁴³

Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi ve İstihdamı Genel Kurul Görüşmeleri

Görüşmelerin başında **Cengizhan Erdem**, zamanın kısa olması sebebiyle görüşlerini yazılı olarak Divan Başkanlığına arz etmiştir. Erdem'e göre, genel liselerden mezun olanlar bütün yükseköğretim kurumlarına gidebilirken, meslekî ve teknik eğitimden mezun olanlar kendi alanlarıyla ilgili birkaç yükseköğretim programına gidebilmektedir. Bu durum meslekî eğitimde verimi olumsuz etkilemektedir. Bu sebeple genel liselerden mezun olanların girebileceğı yükseköğretim programları da, meslekî ve teknik eğitim kurumlarından mezun olanların girebileceğı yükseköğretim programları da sınırlandırılmalıdır. Biri, diğetine göre daha avantajlı olmamalıdır.¹¹⁴⁴

Meslekî ve Teknik Eğitimde Finansman Genel Kurul Görüşmeleri

Şûra Başkanı ve Millî Eğitim Bakanı **Metin Bostancıoğlu**, basına yanlış yansıyan haberlere atıfta bulunarak, şûraya dair birtakım konuların düzeltilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bostancıoğlu, bu şûrada başta İmam-Hatipler olmak üzere hiçbir okulun kapatılmasına karar verilmediğini söyleyerek, şûrada verilen kararın, çok programlı liselere öncelik tanınması olduğunu ifade etmiştir. İmam-Hatip Liseleri, Fen Liseleri ve diğ. tüm liseler eğitimin birer parçasıdır. Bostancıoğlu, bu şûranın esas amacını, meslekî ve teknik okul öğrencilerinin haklarını daha verimli ve kaliteli hâle getirmek olarak vurgulamıştır.¹¹⁴⁵

¹¹⁴² 16. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.132.

¹¹⁴³ 16. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.150.

¹¹⁴⁴ 16. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.240-241.

¹¹⁴⁵ 16. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.345.

17. Millî Eğitim Şûrası (Türk Millî Eğitim Sisteminde Kademeler Arası Geçişler, Yönlendirme ve Sınav Sistemi, Küreselleşme ve AB Sürecinde Türk Eğitim Sistemi) Raporlar, Görüşmeler, Kararlar

13 – 17 Kasım 2006’da düzenlenen 17. Millî Eğitim Şûrası, “Kademeler Arası Geçişler, Yönlendirme ve Sınav Sistemi ile Küreselleşme ve AB Sürecinde Türk Eğitim Sistemi” gündem maddelerini görüşmek üzere toplanmıştır. Bu şûra çok çeşitli kesimlerin bir araya geldiği, geniş katılımlı bir toplantı olmuştur.¹¹⁴⁶ Şûrada özellikle meslek liselerine uygulanmakta olan “katsayı problemi” üzerine yoğunlaşmıştır. Öyle ki bu durum üyeler tarafından eleştiri oklarının hedefi olmuştur. Bu şûrada toplam 163 karar alınmıştır.¹¹⁴⁷

Türk Millî Eğitim Sisteminde Kademeler Arası Geçişler, Yönlendirme ve Sınav Sistemi Genel Kurul Görüşmeleri

Genel kurul görüşmelerinde söz alan ilk isimlerden biri Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı **Mehmet Ali Şahin** olmuştur. Şahin’e göre, bir harf öğretmenin kölesi olunan, “*Hocamın atının ayağından sıçrayan o çamur benim şerefimdir, beni onunla gömün.*” diyen bir kültürden geliyoruz. Fakat bugün geline nokta da toplumumuzda öğretmenini döven, bıçaklayan öğrencilere rastlamaktayız. Yaşanan bu durum kamu vicdanını yaralamaktadır. Bu şûrada ele alınması gereken birincil konu bu olmalı ve öğrencileri bu duruma iten temel sebebin ne olduğu üzerinde durulmalıdır.¹¹⁴⁸

Görüşmelerin devamında Şûra Başkanı **Hüseyin Çelik**, laik eğitim konusunda yapılan eleştirilere değinmiştir. Ona göre, şûralar kendi doğrularımızla sabitlenerek yapılabilecek bir müzakere değildir. Şûralar, her türlü peşin hükümden arınarak, ideolojik saplantıları bir tarafa bırakarak, ortak aklın hâkim kılınması gereken bir müzakere alanıdır. Bu sebeple şûralarda ideolojik yönelimler ön plana alınmamalı, hiçbir siyasî partinin gölgesi şûralar üzerine düşmemelidir. Cumhuriyet’in temel nitelikleri ve laik eğitim, şûradaki herkesin ortak paydası olmalıdır.¹¹⁴⁹

¹¹⁴⁶ Toplantıya 850’den fazla üye ve müşahit davet edilmiştir.

¹¹⁴⁷ 17. Millî Eğitim Şûrası, (Türk Millî Eğitim Sisteminde Kademeler Arası Geçişler, Yönlendirme ve Sınav Sistemi, Küreselleşme ve AB Sürecinde Türk Eğitim Sistemi) Raporlar, Görüşmeler, Kararlar, Ankara, 2007, s.VIII.

¹¹⁴⁸ 17. Millî Eğitim Şûrası, Raporlar, Görüşmeler, Kararlar, s.11.

¹¹⁴⁹ 17. Millî Eğitim Şûrası, Raporlar, Görüşmeler, Kararlar, s.53.

Konumuzla ilgili olarak Ortaöğretimde Kademeler Arası Geçiş, Yönlendirme ve Sınav Sistemi komisyon raporunda alınan karar: “*Tüm ortaöğretim öğrencilerinin ayırım yapılmaksızın eşit şartlarda sınava girebilmeleri ve eşit şartlarda puanlamaya tabi tutularak tüm üniversitelere girebilmeleri sağlanmalıdır.*” şeklinde olmuştur.¹¹⁵⁰

Görüşmelerde söz alan isimlerden biri Aksaray Fen Lisesi Okul Aile Birliği Başkanı **Ayhan Eren** olmuştur. Eren, meslek lisesi mezunu olup o dönem ki kısıtlamalar nedeniyle ideale ulaşamayan ancak 15 yıl sonra hukuk ideale erişmiş bir eğitimci ve hukukçu olarak katılımcılara seslenmiştir. Eren, tüm ortaöğretim kurumları mezunlarının istedikleri üniversiteye, istedikleri lisans programına katılabilmeleri gerektiğini belirterek, okullar arasındaki eşitsizliğin ortadan kaldırılmasını istemiştir. Eren’e göre, gerekli puanı alan herkes istediği bölümü okuyabilmelidir.¹¹⁵¹

Denizli Milletvekili **Mustafa Gazalcı**, il ve bölge raporlarında önerilen 8 yıllık eğitimin kesintili olması talebini doğru bulmadığını ifade etmiştir. Anayasanın 42. ve 174. maddesi, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu Türk Eğitim Sisteminin öğretim birliği içinde laik ve bilimsel olması gerektiğini zorunlu kılmıştır. Bu yüzden ilgili öneri kabul edilebilir değildir. Gazalcı ayrıca komisyon raporunda bir çelişki olduğunu belirterek; “*tüm ortaöğretim öğrencilerinin ayırım yapılmaksızın eşit şartlarda sınava girebilmeleri ve eşit şartlarda puanlamaya tabi tutularak tüm üniversitelere girebilmeleri*” önerisine rağmen raporda, “*ortaöğretimde okuyan her öğrencinin kendi alanında yüksek eğitime yönlendirilmesi teşvik edilmelidir*” şeklinde bir önerinin de bulunduğunu açıklamıştır. Esasen bu durum katılımcıları şüpheye sokmaktadır. Gazalcı, şûradan asıl beklentisinin 8 yıllık eğitime gölge düşürülmemesi, 5+3 sistemine geri dönülmemesi olduğunu ifade etmiştir.¹¹⁵²

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti **Gülseren Güven**, katsayı tartışmasının bu şûraya damga vurmasından rahatsızlık duyduğunu dile getirmiştir. Güven’e göre, komisyon görüşmelerinde söz alan konuşmacıların pek çoğu meslek liseliler kendi alanlarında istedikleri her bölüme gidebilmeli, bunun önündeki engel kaldırılmalı şeklinde taleplerde bulunmuş, daha sonra iş “katsayı tamamen kaldırılınsın” şekline

¹¹⁵⁰ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.64.

¹¹⁵¹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.72.

¹¹⁵² 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.73-74.

dönüştürülmüştür. Güven, bu kararın şeffaflıktan uzak bir ortamda alındığını belirtmiş, üyeleri eleştirmiştir.¹¹⁵³

Görüşmelerin devamında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi **Adnan Kulaksızoğlu**, şûrada alınan, “*bütün ortaöğretim kurum mezunlarının yükseköğretimde istedikleri programa girmeleri*” kararının getireceği sakıncalardan bahsetmiştir. Kulaksızoğlu’na göre, genel lise mezunları bir meslek ve nitelik sahibi değildir. Onların önündeki tek şans yükseköğretimi kazanmaktır. Eğer bir meslek lisesi mezunu, hem meslek lisesi hem genel lise mezunu hâline getirilirse, bu durum genel lise mezununa yapılmış bir haksızlık olacaktır. Bu sebeple asıl yapılması gereken yatay geçişleri kolaylaştırmaktır. Örneğin bir meslek lisesi mezunu genel liseden fark dersleri vererek genel lise mezunu olabilir, bu şekilde de üniversiteye geçişi sağlanabilir.¹¹⁵⁴

Görüşmelerde Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Genel Başkanı **Prof. Dr. Türkan Saylan**’ da konuşmacılardan biri olmuştur. Saylan, “*Herkesin kendi alanında yükseköğretime yönlendirilmesi teşvik edilmelidir.*” şeklinde belirtilen komisyon kararını destekleyerek, “*Tüm ortaöğretim öğrencilerinin ayırım yapılmaksızın eşit şartlarda sınava girebilmeleri ve eşit şartlarda puanlamaya tabi tutularak tüm üniversitelere girebilmeleri*” yönündeki kararı ise eleştirmiştir. Zira böyle bir uygulama, önümüzdeki yıllarda milyonlarca gencin üniversite kapılarında yığılması anlamına gelmektedir. Saylan’ a göre, şûra ilgili karardan vazgeçmelidir.¹¹⁵⁵

Eskişehir Sosyal Bilimler Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni **Mehmet Konukçu**’ ya göre, şûralar temel hak ve özgürlüklere açılım getirilen bir yer olmalıdır. Bugün çok tartışılan üniversitede katsayı problemi ve herkesin istediği yere gidebilmesi maddesi aslında siyasî bir sonuç değil, özgürlüklere açılan bir sonuç olarak düşünülmelidir. Konukçu, kendinden bir örnek vererek lisede fizik bölümünde okuduğunu, gönlündeki asıl alanın ise edebiyat bölümü olduğunu belirtmiştir. Liseyi zor bela bitirdikten sonra katsayı engeline takılmayarak üniversitede istediği bölümü okumuştur.¹¹⁵⁶ Şayet bugün öğrencilerin önünden bu engel kaldırılmazsa gelecekte

¹¹⁵³ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.77.

¹¹⁵⁴ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.78.

¹¹⁵⁵ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.79.

¹¹⁵⁶ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.80-81.

mesleğini istemeyerek yapan, gönülsüz insanlar ortaya çıkacaktır. Tam da buna engel olmak için katsayı kaldırılmalıdır.

Görüşmelerde İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü'nden **Prof. Dr. Mustafa Kılıç**, ortaöğretim öğrencilerinin ÖSS'ye girebilmeleri ve kontenjanlar ölçüsünde kendi alanları doğrultusunda bir yükseköğretim programına yerleştirilmelerinin sağlanması gerektiğini beyan etmiştir.¹¹⁵⁷

Eğitimci Yazar **İbrahim Gürşen Kafkas**, ülkemizde birçok eğitim sorunu olduğunu hâlâ “Haydi Kızlar Okula” kampanyasını yürüttüğümüzü belirterek, şûrada teolojiye varan kararlar aldığımız noktasında bir eleştiri yöneltmiştir. Kafkas'a göre, maalesef okulları kendi düşüncemiz doğrultusunda yöneltmekteyiz. Ayrıca, özellikle birkaç yıldan beri İmam-Hatip Liseleri ve Meslek Liseleri çok yıpratılmaktadır.¹¹⁵⁸ Bu duruma son verilmesi gerekmektedir.

Eğitim-Sen Genel Başkanı **Alaattin Dinçer**, eğitim alanında konuşulması gereken birçok sorun olmasına rağmen, bu şûranın özellikle “katsayı problemi” ne odaklanmasını hükûmet üzerinden eleştirmiştir. Dinçer, herkesin parasız, bilimsel, demokratik, laik eğitim hakkından, eşit olarak yararlanmasını savunduklarını vurgulayarak, hiç kimsenin eğitim hakkından yoksun kalmaması gerektiğini belirtmiştir. Dinçer'e göre, ortada yapısal sorun, yapılandırma sorunu ve yöneltme sorunu vardır. Asıl tartışılması gereken bu konulardır. Bu şûrada eğitim hakkını daha paralı hâle getirerek, eğitimi özelleştirerek, insanların parasız eğitim hakkını engellemeye hizmet eden politik kararlar olduğunu savunan Dinçer, ilgili kararlara ortak olmamak adına Eğitim-Sen davetlileri olarak şûradan çekildiklerini açıklamıştır.¹¹⁵⁹

Görüşmelerin devamında Eğitim-Bir-Sen Başkanı **Ahmet Gündoğdu** şûra katılımcılarına, 1999 yılına atıfta bulunarak, katsayı engeli getirilirken hangi bilimsel çalışmanın yapıldığını sormuştur. Gündoğdu'ya göre, eğitimde üst yapıyı halletmeden, alt yapıyı kaliteli hâle getirmeye çalışmak mümkün gözükmemektedir. Katsayı engeli sebebiyle örneğin, elektrik bölümündeki bir öğrencinin elektrik mühendisliğine gidememesi, Anayasanın “eğitimde fırsat eşitliği” ilkesine aykırı bir uygulama

¹¹⁵⁷ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.83.

¹¹⁵⁸ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.84.

¹¹⁵⁹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.85-87.

olmaktadır. “*Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir.*” Öyleyse milletin değerlerine, milletin çocuklarının geleceğine engel olmak bu sözle uyuşmamaktadır.¹¹⁶⁰

Gazi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölüm Başkanı **Prof. Dr. Ayşegül Ataman**, meslekî ve teknik eğitimde okuyan öğrencilerin önünü açmanın katsayısı kaldırmak olmadığını belirtmiştir. Ataman’a göre, yapılması gereken Meslek Lisesi mezunu öğrencilerin kendi alanlarındaki yükseköğrenime geçişlerinin sağlanması ile birlikte, gidebilecekleri bölümlerin çeşitlenmesi gerekmektedir. Şayet bu öğrenciler yükseköğrenimde kendi alanları dışında bir alanda okumak istiyorlarsa, yatay geçiş imkânı verilerek, fark dersleri vermeleri sağlanmalıdır.¹¹⁶¹

Akasya Koleji Kurucusu (İstanbul) **Nurullah Dal**, şûrada bir öneride bulunarak; 66 oya karşı 4 ret oyuyla kabul edilmiş olan, “*tüm ortaöğretim öğrencilerinin ayırım yapılmaksızın eşit şartlarda sınava girebilmeleri ve eşit şartlarda puanlamaya tabi tutularak tüm üniversitelere girebilmeleri*” kararını uygulayabilmek için, üniversitede katsayı noktasında pozitif ayrımcılık yapılmasını, teknik ve meslek liselerine eşit şartlar hâricinde, kendi alanlarında pozitif ayrımcılık yaparak; ilave katsayı, ilave bir ek puan verilmesini tavsiye etmiştir.¹¹⁶²

Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü’nden **Prof. Dr. Feyzi Uluğ**, diğer konuşmacılar gibi, bu oturumun bir konuya kilitlendiği üzerine görüş beyan etmiştir. Şûrada üniversiteye giriş ve katsayı meselesine odaklanılarak, ortaöğretimdeki diğer sorunlar görmezden gelinmektedir. Ortaöğretimde akademik liseler ve meslekî-teknik liseler ayrımı yapılıyor, sonra da meslek lisesi mezunu felsefe bölümüne girebilsin deniliyor. Uluğ’a göre, bu durumda meslek lisesi öğrencisi, alanı dışında genel öğretimle ilgili pek çok konuyu da öğrenmek zorunda kalacaktır. Böylece ortaya ne bir meslek insanı çıkacak, ne de genel öğretim bilen birisi ve bu öğrenciler sınavı kazanamayacaktır. Böyle bir uygulama bilimsel bir uygulama değildir.¹¹⁶³

Görüşmelerin devamında Türk Eğitim-Sen Genel Sekreteri **İsmail Konuk**, katsayı konusundaki karara katıldıklarını belirtmiştir. Eğer demokratik olduğumuzu ifade ediyorsak, hayatımızın her alanında demokratik olmamız gerekmektedir.¹¹⁶⁴ Öğrenciler istediği bölümü okuyabilmeli, bu konuda engellerle karşılaşmamalıdır.

¹¹⁶⁰ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.90-91.

¹¹⁶¹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.94.

¹¹⁶² 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.98.

¹¹⁶³ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.102-103.

¹¹⁶⁴ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.104.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Başkanı **Prof. Dr. Ayhan Aydın**, bir eğitimci olarak katsayılarla bazı teknik sorunlar olduğunu kabul etmiş fakat ortaöğretim kurumlarının genel akademik liseler, meslekî ve teknik eğitim liseleri ve açık öğretim liseleri olarak ayrılmasının nedenini sormuştur. Bu okulların hiçbirinde aynı eğitim yapılmamaktadır. Dolayısıyla üniversiteye girişte herkes aynı şartlarda yarışamaz. Aydın, şayet çözüm bulunmayacaksa, okul çeşitliliğini bire indirip, bu tartışmaya son verebiliriz demiştir.¹¹⁶⁵

Gaziantep İl Genel Meclisi Üyesi ve Eğitim Komisyonu Başkanı **Eyüp Özcan**, bütün kalkınmış ve hızla kalkınmakta olan ülkelerde meslekî ve teknik eğitimin ilköğretimde başladığını, ortaöğretimde devam ettiğini ve yükseköğretimde tamamlandığını ifade ederek; bu okullarda bir bütünlük olduğunu belirtmiştir. Ülkemizdeki meslekî okullarda ise kopukluk ve karışıklık vardır. Özcan'a göre, İmam-Hatip Liseleri için meslekî ve teknik eğitim heba edilmiştir.¹¹⁶⁶

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dekanı **Prof. Dr. Gönül Akçamete**, şurada hem okul türlerine göre yapılandırmanın önerildiğini hem de üniversiteye geçişte eşit şartlarda sınav olacağını önerildiğini belirtmiştir. Madem herkes eşit şartlarda sınava girecektir, öyleyse okul türüne göre yapılanmaya gerek yoktur. Akçamete, bu durumun eşitsizlik doğuracağını söyleyerek, eleştiride bulunmuştur.¹¹⁶⁷

Ulusal Eğitim Derneği Genel Başkanı, Öğretmen Dünyası Dergisinin Genel Yayın Yönetmeni **Zeki Sarıhan**, İmam-Hatip meselesinin ülkemizde artık çekişme konusu olmaktan çıkarılması gerektiğini belirterek, bu konuda Tevhid-i Tedrisat Kanununun 4. maddesinin bu sorunu çözdüğünü hatırlatmıştır. Sarıhan'a göre, genel eğitim sistemi içerisine sadece İmam-Hatipliliği yerleştirmenin bir anlamı yoktur.¹¹⁶⁸

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi **Prof. Dr. Ali Yıldırım**'a göre, şurada sabit fikirlere bağlı kalınmış ve meslekî eğitimin önündeki katsayı problemi büyük oranda bir zaman almıştır. Bir tarafta tüm ortaöğretim öğrencilerinin ayırım yapılmaksızın eşit koşullarda sınava girmesi önerisi, diğer tarafta yönlendirme yapılması önerisi. Bu iki öneri ne yazık ki birbirine zıttır.¹¹⁶⁹

¹¹⁶⁵ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.106.

¹¹⁶⁶ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.109.

¹¹⁶⁷ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.112.

¹¹⁶⁸ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.114-115.

¹¹⁶⁹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.116-117.

Görüşmelerin devamında YÖK Üyesi **Prof. Dr. Halis Ayhan**, meslek liselerinin nasıl bir yükseköğretime gideceği konusunun ilk olarak 8. Millî Eğitim Şûrasında başladığını belirtmiştir. Ayhan'a göre, öğrenciler yetenekleri, eğilimleri doğrultusunda hangi alanda başarılı, hangi alanda mutlu olacaksa o alana kendisi yönelmelidir. Eğitimcilere düşen görev kurallar koymak değil, öğrencinin yönelmesine ortam hazırlamak olmalıdır.¹¹⁷⁰

Yalova Milletvekili **Muharrem İnce**'ye göre, katsayı meselesinde çözüm; genel liselere ayrı, meslek liselerine ayrı bir sınav uygulamaktır. Örneğin, elektrik mezunu olan bir öğrenci elektrik mühendisi olabilmeli ama isteyen istediği yere girmemeli, bu doğru değildir. Üniversite sınavında mezun olunan alandan soru sorulmalıdır. Çözülmesi gereken nokta bu olmalıdır.¹¹⁷¹

Hatay İl Millî Eğitim Müdürü **Nazmi Bozoğlan**'a göre, kademeler arası geçişten daha önemli olan mesele, okullarımızda yetişen öğrencilerin vatan haini, bölücü ve yıkıcı olmaması, uyuşturucu müptelası, kapkaççı ve hortumcu olmamasıdır. Eğer yönlendirdiğimiz yerde böyle nesiller çıkacaksa bu yönlendirmenin ne anlamı vardır? Bu anlamda birlikteliğimizi bozacak her türlü eylemden uzak durmamız gerekmektedir.¹¹⁷²

Görüşmelerin devamında **Prof. Dr. Tayyip Duman**, Divan Başkanlığına bir önerge sunmuştur. Önergede, yükseköğretime geçişte etkili olan katsayı ve ağırlıklı ortaöğretim başarı puanı uygulamasının pedagojik ve bilimsel olmadığını ifade etmiştir. Duman'a göre, yükseköğretime girişte öğrencilerin ortaöğretimden mezun oldukları alanın devamı niteliğindeki alanlara geçişinde mevcut katsayı farkı kaldırılmalı ve öğrencilere ek puan verilmelidir.¹¹⁷³

Millî Eğitim Bakanlığı Bakan Müşaviri **Hamza Aydoğdu**, örneğin, Endüstri Meslek Lisesinde okuyan bir elektrik öğrencisinin, ÖSS'deki bütün soruları doğru yapsa dahi katsayı uygulamasından dolayı elektrik mühendisliğine giremeyeceğini belirterek, katsayı adaletsizliğinin ortadan kalkmasını; hatta bu çocuklara ek puan verilmesini istemiş, ağırlıklı ortaöğretim başarı puanının yeniden yapılandırılmasını talep etmiştir.¹¹⁷⁴

¹¹⁷⁰ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.121.

¹¹⁷¹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.130.

¹¹⁷² 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.132-133.

¹¹⁷³ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.137.

¹¹⁷⁴ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.139.

Şûra Başkanı'na göre mevcut sistemde sadece Anadolu Öğretmen Lisesi mezunlarına öğretmenlik branşlarını tercih etmeleri hâlinde ek puan verilmektedir. Esasında İletişim Meslek Lisesi mezunları İletişim Fakültesine, İmam-Hatip Okulu mezunları İlahiyat Fakültesine gittiği zaman da aynı şekilde avantajlı olmalıdır.¹¹⁷⁵

Milliyet Gazetesi'nden **Abbas Güçlü**'ye göre, meslek lisesi mezunu öğrenciler meslek yüksekokullarını seçerken ekstra puan verilmeli ama dört yıllık lisans bölümlerine gitmek istediklerinde diğer lise mezunlarıyla eşit koşullarda yarışmalıdır. Güçlü, meslek liselerine ayrı bir sınav yapmanın başka sorunlar doğurabileceğini belirterek, bunun yerine daha geniş bir sınav yapıp, tek sınav çatısı altında 100 soru ortaksa 50'şer soru ya da 100'er soru herkes kendi meslek alanlarıyla ilgili soruları cevaplayabilmelidir önerisini getirmiştir.¹¹⁷⁶

Sonuç olarak görüşmelerden çıkan karar şunlar olmuştur: Genel, meslekî ve teknik ortaöğretim kurumu öğrencilerinin alanları, ders ağırlıklarına göre yeniden belirlenmelidir. Genel, meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin öğrenim gördükleri alanın devamı niteliğindeki yükseköğretim programlarına geçişlerinde ek puan almaları sağlanmalıdır. Yükseköğretime girişte etkili olan Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı (AOÖBP) uygulaması kaldırılarak yerine, belirli sınıflarda yapılacak Merkezî Olgunluk Sınavlarından elde edilecek puanın etkili olması sağlanmalıdır.¹¹⁷⁷

Küreselleşme ve AB Sürecinde Türk Eğitim Sistemi Genel Kurul Görüşmeleri

Komisyon raporunda alınan kararlar: Kadınların eğitim hizmetlerinden daha fazla yararlanmalarına olanak sağlanmalıdır.¹¹⁷⁸ Yeni gelişmeye başlayan inanç turizmi daha çok yabancı turistlerin kültürünü tanıtmak için yapılmakta, kendi kültürümüzü tanıtmak için hareketin olumsuz yönde etki yapmaması için hem yetişkin rehberler yetiştirilmeli, hem de kapsamlı çalışmalar yapılmalıdır.¹¹⁷⁹ Türkiye dışında yaşayan Türk çocuklarının bulundukları ülke okullarında Türk dili ve dinleriyle ilgili

¹¹⁷⁵ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.141.

¹¹⁷⁶ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.144-146.

¹¹⁷⁷ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.174.

¹¹⁷⁸ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.185.

¹¹⁷⁹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.187.

öğretim konusu hassasiyetle takip edilmelidir.¹¹⁸⁰ Herkesin kendi alanında yüksek eğitime yönlendirilmesi teşvik edilmelidir.¹¹⁸¹

Kurul görüşmelerinde Eğitim-Bir-Sen Genel Başkanı **Ahmet Gündoğdu**, insanların manevî ihtiyaçlarının karşılanması için din eğitimi ve öğretimi uygulamalarının yaşam boyu öğrenme süreçleri kapsamında yürürlüğe konulmasını, bu amaçla özellikle yaygın eğitim kurumları ve Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı kurum ve kuruluşlarda 6 yaş üstü bireylere yönelik kurslar açılmasını önermiştir. Gündoğdu'ya göre ülkemizde alkol, uyuşturucu, satanizm, şiddet olayları yaygın bir hâle gelmiştir. Ayrıca Avrupa Birliği'nden gelen misyonerlik faaliyetleri de bu duruma eklenince zehre karşı panzehri oluşturmamız gerekmektedir. Ayrıca Gündoğdu, ülkemizde “Haydi Kızlar Okula” kampanyasıyla on binlerce kız çocuğunun okula kazandırıldığını fakat özellikle Doğu ve Güneydoğu'da hâlâ okula gönderilmeyen kız çocukları olduğunu belirterek, bunun arkasındaki nedenin araştırılmasını istemiştir.¹¹⁸²

Görüşmelerde Iğdır Milletvekili **Dursun Akdemir**, yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının millî ve dinî günlerini yabancı ülkelere çok iyi tanıtmamız gerektiğini ifade etmiştir. Zira oradaki çocuklarımız millî ve dinî günlerini kutlayamamakta, kendi geleneklerine yabancılaşmaktadır.¹¹⁸³

Görüşmelerin ikinci oturumunda söz alan isimlerden biri Isparta Eğirdir Kaymakamı **Ömer Ulu** olmuştur. Ulu, şûrada önerilen “öğrenci merkezli” bir yöntem anlayışından memnuniyet duyduğunu ancak bu ifadenin altının doldurulması gerektiğini belirtmiştir. Ulu'ya göre, gelenek ve göreneklerine sahip çıkan, din ve aile kavramına önem veren, modern dünyanın bilgi, fen ve teknolojisine uyumlu bir öğrenci tipinin bu toplumda yetiştirilmesi gerekmektedir. Toplum vicdanını yaralayan okullardaki şiddet olaylarının ise bir an önce önüne geçilmeli, bu anlamda bölümler arası iş birliği yapılmalıdır.¹¹⁸⁴

Görüşmelerin devamında **Prof. Dr. Tayyip Duman**, Divan Başkanlığına bir önerge sunmuştur. Duman önergede, TV'lerdeki şiddet ve cinsel içerikli programların çok fazla yaygınlaştığını, bunun yanı sıra emek ve başarı olmadan şöhret olma ve para kazanma yollarının TV'lerde sıklıkla yayımlanarak bir kamuoyu oluşturulmaya

¹¹⁸⁰ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.188.

¹¹⁸¹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.190.

¹¹⁸² 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.236-237.

¹¹⁸³ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.239-240.

¹¹⁸⁴ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.248-249.

çalışıldığını belirtmiş; bu alandaki denetimlerde daha hassas davranılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu durum ülkemizde reyting uğruna toplumumuzu psikolojik açıdan tahammülsüz, sabırsız ve kavgacı bir yapıya dönüştürmektedir.¹¹⁸⁵

Üçüncü oturumda **Şûra Başkanı**, bazı katılımcıların şûrada “*Eğitim dinselleştirmek isteniyor, laik eğitim elden gidiyor.*” şeklinde propaganda yapmalarını eleştirmiş, bu ithamları kabul etmelerinin mümkün olmadığını ifade etmiştir. Türkiye’de eğitim laiktir. Türkiye Cumhuriyeti’nin temel nitelikleri ortak paydamızdır. Bu sebeple İmam-Hatip Okulları ve kutsallarımız üzerinden politikalar yapılması doğru değildir. Esas olan dinin siyasete ve medyaya âlet edilmemesidir. Başkan’a göre, kavga zemininde siyaset, sendikacılık, dernekçilik, vakıfçılık, sivil toplum örgütü çalışması yapmak isteyenlerin bu ülkeye bir yararı olmayacaktır. Bu şûrada ortaya çıkması gereken asıl değerler; hoşgörü, tolerans, sevgi, paylaşım ve kardeşlik olmalıdır.¹¹⁸⁶

Sonuç olarak görüşmelerden çıkan karar şunlar olmuştur: Yaşam boyu öğrenmeyi destekleyecek, geliştirecek ve yaygınlaştıracak ulusal eğitim politikaları oluşturulmalıdır.¹¹⁸⁷ Yeni gelişmeye başlayan inanç ve kültür turizmi çalışmaları bağlamında ulusal kültürümüzü tanıtmak amacıyla yetkin rehberler yetiştirilmelidir.¹¹⁸⁸ Türkiye dışında yaşayan çocukların, bulundukları ülke okullarında Türk dili, kültür ve inançlarına yönelik eğitimleri etkin bir şekilde sürdürülmelidir.¹¹⁸⁹ Eğitim politikalarının oluşturulması ve uygulanmasında kurumlar arası eş güdüm ve iş birliği sağlanmalı; bu yaklaşımda kısa vadeli politik ve ideolojik tutumlar yerine, ulusal ve evrensel temel değerler dikkate alınmalıdır. Gençlerimize emek ve başarı olmadan şöhret olma ve para kazanmayı teşvik eden programlar ile şiddet ve cinsel içerikli programların da televizyonlarda yayınlanmaması konusunda kamuoyu oluşturularak bu tür programların denetimlerinde daha hassas davranılmalıdır.¹¹⁹⁰

¹¹⁸⁵ Bu önerge yapılan oylama sonucu kabul edilmiştir. Bknz: 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.276.

¹¹⁸⁶ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, ss.283-284.

¹¹⁸⁷ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.287.

¹¹⁸⁸ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.289.

¹¹⁸⁹ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.290.

¹¹⁹⁰ 17. Millî Eğitim Şûrası, **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, s.296.

18. Millî Eğitim Şûrası Eğitimde 2023 Vizyonu, Görüşmeler, Raporlar, Kararlar

01 – 05 Kasım 2010’da düzenlenen 18. Millî Eğitim Şûrası “Eğitimde 2023 Vizyonu” başlığı ile “Öğretmenin Yetiştirilmesi, İstihdamı ve Mesleki Gelişimi, Eğitim Ortamları, Kurum Kültürü ve Okul Liderliği, İlköğretim ve Ortaöğretimin Güçlendirilmesi, Ortaöğretime Erişimin Sağlanması, Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi, Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Yönlendirme” gündem maddelerini görüşmek üzere toplanmıştır. Şûrada özellikle “değerler eğitimi” ne önem verilmiştir.

Şûra açılış konuşmasında dönemin Millî Eğitim Bakanı **Nimet Çubukçu**, davetlilere hitaben şunları söylemiştir:

“Değerli katılımcılar; eğitimin amaçları bakımından bütün fertlerin beden, zihin, ahlâk ve ruh bakımından dengeli ve sağlıklı bir şekilde gelişmiş bir kişiliğe, karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, genç bir dünya gücüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı, verimli kişiler olarak yetiştirmek bulunmaktadır. Öğrenim çağındaki her bireyin olumlu, ahlâkî ve insanî nitelikler kazanması, uygun tercihlerde bulunup doğru kararlar vermesi, iyi davranışlar ortaya koymasına yardımcı olacak değerler ve becerilerle donanımlı olarak yetiştirilmesi eğitim kurumlarımızın temel hedefi olmalıdır.

Eğitim sistemimiz öğrencilerimize bilgi, beceri, tutum kazandırmanın yanı sıra onların dengeli, sağlıklı, gelişmiş bir kişiliğe sahip ve temel insanî değerleri kazanmış iyi insan, iyi vatandaş olarak yetişmelerini sağlamak görevini üstlenmiştir. Bunu sağlamak, her şeyden önce öğretmenlerin görevidir. Öğretmenlerin eğitim sisteminin ahlâkî ya da değer boyutunu anlama, içselleştirme ve bunları öğrencilerine aktarabilme yeterliliğine sahip olmaları gerekmektedir. Öğretmenler çocukta iyi bir karakter yapılanmasını amaçlayan değerler eğitimi, ayrı bir ders olarak görmeyip bütün ders programları ve okul içi etkinlikleri de içine alacak şekilde müfredatı oluşturmalıdır.

Okul, örnek davranışların, iyi karakterin vücut bulduğu bir yer olmalıdır. Sınıftaki günlük yaşam kadar kantin, spor salonu, teneffüs alanları gibi bütün okul ortamları da insanî değerlerin yaşandığı ortamlar olmalıdır.

İşte; “spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi” başlığı altında yapılacak olan tartışmaların da günümüzde öncelikli olarak yer tutan bu alanlara büyük ışık tutacağını düşünüyoruz.”¹¹⁹¹

Öğretmenin Yetiştirilmesi, İstihdamı ve Meslekî Gelişimi Genel Kurul

Görüşmeleri

Görüşmelerde söz alan isimlerden biri MEB Emekli Din Öğretimi Genel Müdürü **Dr. Halil Hayıt** olmuştur. Hayıt, öğretmen yetiştirme ile ilgili bazı açıklamalarda bulunmuştur. Ona göre, insan ruhî ve bedenî olmak üzere iki önemli

¹¹⁹¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Eğitimde 2023 Vizyonu, Görüşmeler, Raporlar ve Kararlar**, Cilt I, Ankara, 2011, ss.19-20.

unsurdan meydana gelmiş bir varlıktır. İnsanın bedenî ihtiyaçları olduğu gibi ruhî ihtiyaçları da vardır. Eğitim sistemimiz insanların hem bedenî hem de ruhî ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte düzenlenmelidir. Hayıt, insanların 3 temel ihtiyaçla doğduğunu belirtmiştir. Beyindeki zihni boşluk; akıl ve ilimle doldurulmalıdır. Kalpteki manevî boşluk; sevgi, saygı, hoşgörü ve inançla doldurulmalıdır. Midedeki maddî boşluk ise; meşru kazanç, helal rızık ve nimetlerle doldurulmalıdır. Şayet eğitim sistemimiz bu boşlukları doldurabilirse işte o zaman iyi insan, iyi vatandaş yetiştirme hedefimiz gerçekleşmiş olacaktır.¹¹⁹²

Şûrada İzmir Mersinli Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Müdürü **Enver Türkoğlu**, meslek liseleri önündeki katsayı probleminin nihayet kaldırılmasından dolayı büyük bir memnuniyet duyduğunu ifade ederek, YÖK Başkanına ve ekibine teşekkür etmiştir.¹¹⁹³

Malatya İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden **Prof. Dr. Battal Arslan**, üniversitelerde büyük bir mücadele verdiklerini söyleyerek, Fen-Edebiyat, İlahiyat, Güzel Sanatlar ve Mühendislik alanında herkesin öğretmen yetiştirdiğini belirtmiş, bu işin böyle yürüyemeyeceğini açıklamıştır.¹¹⁹⁴ Arslan'a göre, öğretmenleri sadece öğretmen fakülteleri yetiştirmelidir.

Samsun İl Millî Eğitim Müdürü **Hülya Ertürk Koç**'a göre, şu an mevcut sistem Anadolu Öğretmen Liselerindeki genel liseler için ek puan dezavantajını düzeltmiş durumdadır fakat bu sadece Anadolu Öğretmen Liseleri için değil; Ticaret, Endüstri, İmam-Hatip ve bütün liseler için uygulanmalıdır. Üniversitede kendi devamı olan alanlara gidenlere ek puan verilmelidir. Aradaki haksızlıklar ancak bu şekilde ortadan kalkacaktır.¹¹⁹⁵

Görüşmelerde **Komisyon Başkanı** bir eleştiride bulunmuştur. Eğitimde yaşanan onca soruna rağmen şûrada, istihdam olanağı olmayan Güzel Sanatlar, Tasarım Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi mezunlarına ve devam

¹¹⁹² 18. Millî Eğitim Şûrası, **Görüşmeler, Raporlar ve Kararlar**, s.68.

¹¹⁹³ Bilindiği üzere 1999'da 28 Şubat Kararı olarak uygulamaya konulan okullar arasındaki katsayı farkı, aradan geçen 10 yıllık sürenin ardından 2009 yılında YÖK tarafından kaldırılmıştır. Bknz: 18. Millî Eğitim Şûrası, **Görüşmeler, Raporlar ve Kararlar**, s.75.

¹¹⁹⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Görüşmeler, Raporlar ve Kararlar**, s.100.

¹¹⁹⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Görüşmeler, Raporlar ve Kararlar**, s.115.

edenlere formasyon verip vermemek üzere tartışılıyor olmasını doğru bulmadığını belirtmiştir. Başkan'a göre, bu konu politik amaçlar gütmektedir.¹¹⁹⁶

Eğitim Ortamları, Kurum Kültürü ve Okul Liderliği Genel Kurul Görüşmeleri

Şûrada söz alan **Bir Katılımcı**, eğitimin bir kanadının aklın, bilgi ve beceriyle donatılması; diğer kanadının da kalbin, erdem ve insanî değerlerle işlenmesi¹¹⁹⁷ olduğunu ifade ederek, eğitim alanında bilginin ve insanî değerlerin birlikte işlenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Görüşmelerin devamında **Komisyon Başkanı**, okullarda insanî, ahlâkî, sosyokültürel ve demokratik değerleri geliştirmeye dönük uygulamalara yer verilmesi gerektiğini vurgulamıştır.¹¹⁹⁸

İlköğretim ve Ortaöğretimin Güçlendirilmesi, Ortaöğretime Erişimin Sağlanması Genel Kurul Görüşmeleri

Eğitimciler Birliği Sendikası Genel Sekreteri **Halil Eytemez**, şûrada değerler eğitimi üzerinde konuşulduğunu fakat değer eğitiminde asıl model olan okul müdürü, öğretmen ve anne babaların bu beklentiye uygun davranış göstermediğini belirterek, sorunun köküne inmiştir.¹¹⁹⁹ Eytemez'e göre, asıl problem doğru rol model olamayan yetişkinlerdedir.

Görüşmelerde söz alan İstanbul Bilim Koleji Eğitim Yöneticisi ve Özel Okullar Derneği Özkur Yönetim Kurulu Başkanı **Ali Yeşilyurt**, değerler eğitiminin ilköğretimin ana sınıfından başlayarak ders olarak okutulmasını talep etmiştir.¹²⁰⁰

Yeniden söz hakkı alan **Halil Eytemez**'e göre, toplumumuzda büyük bir değerler eğitimi eksikliği bulunmaktadır. Gençlerimize birlikte yaşama, birbirine saygı duyma, birbirini sevmek, büyüklerini sevmek, küçüklerini saymak ve başkasının hakkına tecavüz etmeme noktasında ciddi anlamda bir değer eğitimi vermemiz gerekmektedir. Değerler eğitimi sadece bir dersle verilecek bir eğitim değildir, eğitimin bütün süreçlerine yayılmalıdır.¹²⁰¹

¹¹⁹⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Görüşmeler, Raporlar ve Kararlar**, s.140.

¹¹⁹⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Görüşmeler, Raporlar ve Kararlar**, s.292.

¹¹⁹⁸ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Görüşmeler, Raporlar ve Kararlar**, s.406.

¹¹⁹⁹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Görüşmeler, Raporlar ve Kararlar**, s.425.

¹²⁰⁰ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Görüşmeler, Raporlar ve Kararlar**, s.440.

¹²⁰¹ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Görüşmeler, Raporlar ve Kararlar**, s.462.

Görüşmelerin devamında **Eyüp Kılıcı**, eğitimde manevî arka plana önem vermemiz gerektiğini söylemiştir. Manevî arka plan sağlanmadan verilen değerler eğitimi ne yazık ki bir anlam ifade etmemektedir. Kılıcı'ya göre, değerler eğitiminde öğrencilere verilecek değerlerde genel çerçeveyi çizmemiz lazımdır. Bu eğitimde hoşgörü, iyilik, insanî değerler gibi ideolojik olmayan standartlar belirlememiz gerekmektedir. Ayrıca okullarda yaşanan şiddetin ve zararlı alışkanlıkların önlenmesinde öğretmenlerin ortak çalışmalar yürütmesi sağlanmalı; eğitimde, Anadolu insanının kendine has sıcaklığı, hoşgörüsü, ahlâkî güzelliği örnekler hâline getirilip müfredat programlarının içine konulmalıdır.¹²⁰²

İzmir İl Millî Eğitim Müdürlüğü Eğt. Müf. Bşk. **Seyfeddin Yılmaz**, öğrencilerle ilgili olarak değerler eğitimi çok önemseydiğini ifade ederek, özellikle son yıllarda ortaya çıkan yabancılara özenme noktasında gençlerimizin millî bir erozyona uğradığını söylemiştir. Yılmaz'a göre, değerler eğitiminde okul tek başına yeterli değildir. Gençlerin eğitiminde olumlu-olumsuz yönleriyle çevre ve medyanın da etkisi vardır. Bu aşamada çevreye müdahale etme imkânımız olmayabilir fakat en azından medyayla ilgili gerekli yasal düzenlemeleri yaparak, medyanın olumsuz yönlerini törpülememiz mümkündür.¹²⁰³

Görüşmelerde **Bir Katılımcı**, değerler eğitiminin birinci kademedeki her sınıfta bir saat uygulanmasını, ikinci kademedeki ise her dersin hedef davranışları içerisinde yer almasını önermiştir.¹²⁰⁴

Yine görüşmelerde **Bir Katılımcı**, İmam-Hatip Liselerinde dört yılın birinci senesinin hazırlık sınıfı olarak düzenlenmesini ve hazırlık sınıfında sadece Kur'an-ı Kerim ve Arapça derslerinin verilmesini; İmam-Hatip Liselerinde Arapça dil sınıflarının açılmasını ve bu sınıflardan mezun olan öğrencilerin İlahiyat Fakülteleri bünyesinde Arapça öğretmenleri olarak yetiştirilmesini; Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin yetiştirilmesinin İlahiyat Fakülteleri bünyesine alınmasını önermiştir.¹²⁰⁵

Görüşmelerin sonuna doğru **Komisyon Başkanı**, meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarının mezunlarına kendi alanlarında yükseköğretimde ek puan verilmesi

¹²⁰² 18. Millî Eğitim Şûrası, **Görüşmeler, Raporlar ve Kararlar**, s.466.

¹²⁰³ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Görüşmeler, Raporlar ve Kararlar**, s.471.

¹²⁰⁴ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Görüşmeler, Raporlar ve Kararlar**, s.531.

¹²⁰⁵ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Görüşmeler, Raporlar ve Kararlar**, s.582.

gerektiğini belirtmiştir. Zira diğer liselerde alınan bazı dersleri meslek liselerindeki öğrenciler alamamakta ve sınavlarda dezavantajlı duruma düşmektedir. Bu nedenle ilgili öğrencilere ek puan verilmelidir.¹²⁰⁶

Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi Genel Kurul Görüşmeleri

Buradaki kurul görüşmelerinde konuşmalar daha çok Spor ve Sanat eğitimi üzerine olmuştur. İl ve Bölge Komisyon Çalışmalarında değerler eğitimi üzerine değinilen sorunlar ve yapılan öneriler ne yazık ki genel kurul görüşmelerine taşınmamıştır.

Tespitlerimize göre katılımcılardan **Şadi Pirci**, beden eğitimi dersinde özellikle İmam-Hatip Lisesi kız öğrencilerinin erkek öğretmenle ders işlerken çekindiklerini dile getirmiş, mümkünse kız öğrencilere spor derslerinde kız öğretmen, erkek öğrencilere de erkek öğretmen verilmesi gerektiği önerisinde bulunmuştur.¹²⁰⁷

“Rapor, Görüşme ve Kararlar” başlığı altında genel kurul görüşmelerine değindiğimiz üçüncü bölüm burada sona ermiştir.

Şimdi de çalışmamızın sonuç ve değerlendirme kısmına geçerek, tezimize dair görüşlerimizi sunacak¹²⁰⁸ ve çalışmamızı sonlandıracağız.¹²⁰⁹

¹²⁰⁶ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Görüşmeler, Raporlar ve Kararlar**, s.602.

¹²⁰⁷ 18. Millî Eğitim Şûrası, **Görüşmeler, Raporlar ve Kararlar**, s.675.

¹²⁰⁸ Bu görüşler, ikinci ve üçüncü bölümün değerlendirmesini ve tezimize dair genel değerlendirmemizi kapsamaktadır.

¹²⁰⁹ Çalışmamızdaki ikinci ve üçüncü bölüm, “1990’dan Günümüze Millî Eğitim Şûralarında Din Eğitimi ve Öğretimi” konusunda tüm raporlara erişim sağlamamız sebebiyle bu alanda bir ilk olmuştur. Tezimizin sosyal bilimler alanında literatüre katkı sağlamasını ve bizden sonra araştırma yapacak öğrenciler için bir başvuru kaynağı olmasını temenni ediyoruz.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çalışmamızda 1990'dan günümüze kadar düzenlenmiş olan Millî Eğitim Şûralarında din eğitimi ve öğretimi ile ilgili alınan kararlar incelenmiş ve bu kararlar esnasında yaşanan gelişmelere değinilmiştir.

Çalışmamızın giriş bölümünde tezimizin konusu ve problemi, amaç ve önemi, kaynak ve kapsamı, metot ve sınırları üzerinde durulmuştur. Devamında çalışmamızın teorik çerçevesinin oluşması için ilk olarak şûraların tarihçesine değinilmiş; bu bağlamda şûraların temeli sayılan Telif ve Tercüme Heyeti, Maarif Kongresi ve Heyet-i İlmiyelerden kısaca bahsedilmiştir. Ardından şûraları hazırlayan etkenlere, hukukî dayanağa, şûraların kronolojik sıralamasına ve gündem maddelerine temas edilerek birinci bölüm oluşturulmuştur.

İkinci bölümde genel kurul görüşmeleri öncesinde yapılmış olan hazırlık çalışmalarına temas edilmiştir. Tezimizin esas bulguları bu bölümde başlamaktadır. Tespitlerimize göre 1988 yılında düzenlenen 12. Şûradan itibaren, şûralar için ön hazırlık raporları hazırlanmaya başlamıştır. Hazırlık dokümanları, ön komisyon raporları, il ve bölge çalışmaları komisyon raporlarında, şûra öncesinde çeşitli illerde yüzlerce katılımcı tarafından öneri niteliğinde kararlar alınmış ve bu kararlar genel kurulda görüşülmek üzere tavsiye niteliğinde raporlarda sunulmuştur. Fakat tespitlerimize göre özellikle il ve bölge raporlarında belirtilen sorun ve öneriler genel kurul görüşmelerine taşınmamıştır. Özellikle din eğitimi ve öğretimi konusunda il ve bölge raporlarında birçok olumlu karar ortaya çıkmasına rağmen, ilgili kararlar ne yazık ki sadece raporlarda kalmıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde genel kurul görüşmelerine yer verilmiş, şûralarda söz alan isimlerin konuşmalarına temas edilmiştir. Tespitlerimize göre kurul görüşmelerinde konuşulan gündem maddeleri bütün şûralarda hemen hemen aynı konulara takılı kalmış, kısır bir döngü oluşturmuştur. Bilhassa Meslek Lisesi ve Katsayı Problemi incelemiş olduğumuz şûralarda -19. Şûra hariç- tartışılan esas konu olmuştur. Bu iki konu il ve bölge raporlarını gölgelemiş ve bu raporların önüne geçmiştir.

Araştırmamız kapsamına dâhil olan, incelemiş olduğumuz toplam 7 Şûrada, doğrudan din eğitimi ve öğretimine gündem maddesi olarak değinilmemekle birlikte

Katsayı Problemi, İmam-Hatip Lisesi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi dolaylı olarak bütün şûralarda tartışılan konulardan biri olmuştur. Genel kurul görüşmelerinde laiklik konusuyla bağlantılı olarak bu konular her zaman gündeme gelmiştir. İlgili konular bazı kesimlerin eleştirilerine maruz kalmıştır.

13. *Millî Eğitim Şûrası* 1990 yılında düzenlenmiştir. Şûrada tek gündem maddesi görüşülmüş ve “Yaygın Eğitim” konusu ele alınmıştır. Bu şûrada din eğitimi ve öğretimi konusunda ulaştığımız nokta, Diyanet İşleri Başkanlığının yaygın eğitim faaliyeti yapan biri kurum olup olmadığı üzerine odaklanmıştır. Bu konu neticede olumlu bir sonuca bağlanmış ve Diyanet İşleri’nin yaygın eğitim faaliyeti yapan bir kurum olduğu kabul edilmiştir.

14. *Millî Eğitim Şûrası* 1993 yılında düzenlenmiştir. Şûrada iki gündem maddesi yer almış, “Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği, Okulöncesi Eğitimi” konuları görüşülmüştür. Bir eleştiri olarak okulöncesi eğitimde din eğitimi ve öğretiminin göz ardı edildiğini belirtebiliriz. Şûrada asıl değinilen nokta “ahlâk eğitimi” üzerine olmuştur. Bu ahlâk ise daha çok millî bir ahlâk olarak görülmüş ve çocukların Millî Eğitim Temel Kanununda ifade edilen genel ve özel amaçlara göre yetiştirilmesi kararı alınmıştır.

13. ve 14. Millî Eğitim Şûrası konumuzla ilgili olarak çok fazla veri sunmamaktadır. Bu iki dar kapsamlı şûradan sonra 15. *Millî Eğitim Şûrası* 1996 yılında düzenlenmiştir. Şûrada 5 gündem maddesi yer almış, “İlköğretim ve Yönlendirme, Ortaöğretimde Yeniden Yapılanma, Yükseköğretime Geçişin Yeniden Düzenlenmesi, Toplumun Eğitim İhtiyacının Sürekli Karşılanması, Eğitim Sisteminin Finansmanı” konuları ele alınmıştır. Konumuzla ilgili olarak en kapsamlı ve en fazla veri sunan şûra 15. Millî Eğitim Şûrası olmuştur.

Şûra öncesinde Din Eğitimcisi Mustafa Öcal tarafından, katılımcılar için bilgi niteliği taşıyan “Din Eğitimi ve Öğretimi Raporu” isimli bir kitapçık hazırlanmış ve üyelere gönderilmiştir. Bu kitapçıkta İmam-Hatip Liseleri ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin tarihine değinilmiş, 15. Millî Eğitim Şûrasında alınması planlanan 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitimin İmam-Hatipleri bitirmek için alınmış bir karar olacağı belirtilmiştir. Fakat şûra sonunda alınan en büyük karar da tam olarak bu olmuştur. 1997 – 1998 eğitim öğretim yılından itibaren 8 yıllık kesintisiz eğitim uygulamaya koyulmuştur. Böylece İmam-Hatip Liseleri öğrenci kaybı yaşamıştır.

Ülkemizde geçmişten bugüne kadar din ve din eğitimi alanında yaşanan birçok dönüşümler olmuştur. Yaşanan bu dönüşümler her seferinde siyasal gelişmelere paralel olarak ortaya çıkmıştır. Cumhuriyetin kuruluş zamanlarında din eğitimi ve öğretimi önem verilen bir alan olmuş, özellikle de millî ve dinî bir ahlâk anlayışı ortaya çıkmıştır. Fakat zamanla bu durum yerini din eğitimi ve öğretiminin okullardan kaldırılması şekline dönüştürmüştür. Öyle ki cenaze namazı kıldırarak imam bulmak dahi zor bir hâle gelmiştir.

Bu dönüşümlerin esas dayanağı her seferinde “laiklik” kavramı olmuştur. Kimi kesimler din eğitimini devlet eliyle yürütmenin en makul yol olduğunu; bu şekilde illegal yapıların engellenmiş olacağını belirterek okullarda din eğitimi ve öğretimini savunmuştur. Kimi kesimler ise, din eğitimi ve öğretiminin laikliğe ters düşüyor gerekçesiyle okullarda yer almaması gerektiğini savunmuştur. Bu iki görüş arasında bugün hâlâ tartışmalar yaşandığını söylememiz mümkündür.

Çok partili hayata geçişle birlikte din eğitimi ve öğretimi yeniden olumlu gelişmelere şahit olmuş, din dersleri bir kez daha okullarda yer almaya başlamıştır. Yaşanan olumlu gelişmeler ne yazık ki sonraki süreçte siyasî ve askerî darbelerle tarihimizde yeniden sekteye uğramıştır.

1997 yılına gelindiğinde din eğitimi alanında bir dönüm noktası yaşanmıştır. Bu dönüm noktası 8 yıllık kesintisiz eğitim ve 28 Şubat Kararları’ dır. İlgili kararlarla birlikte örgün ve yaygın eğitimde din eğitimi ve öğretimi bağlamında önemli değişiklikler olmuştur. İmam-Hatiplerin ve diğer meslek liselerinin orta kısımları kapatılmış, Kur’an Kurslarına sınırlama getirilmiştir. Sonraki süreçte ise (1999) Katsayı Problemi ortaya çıkarak, İmam-Hatip Lisesi ve Meslek Lisesi mezunlarının farklı bölümlere gitmesi engellenmiştir. Daha önce orta kısımlarının kapanmasıyla öğrencilerini kaybeden İmam-Hatip Liseleri, bu kez de yükseköğretim konusunda alınmış kararla tek alanda tercih vermeye mecbur bırakılmıştır.

15. Millî Eğitim Şûrasında; 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim, meslek liselerinin orta kısımlarının kapatılması, aynı alanda yükseköğretim tercihinde ek puan desteği, iyi insan, iyi vatandaş yetiştirilmesi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin notla değerlendirilip, değerlendirilmemesi üzerine yoğun tartışmalar yaşanmıştır. Şûrada il ve bölge raporlarında da dile getirilen notla değerlendirme ve değerlendirmeme sorunu nihayetinde “notla değerlendirilmesine devam edilmeli” şeklinde kabul görmüştür.

16. Millî Eğitim Şûrası 1999 yılında düzenlenmiştir. Şûrada 5 gündem maddesi ele alınmış, “Meslekî ve Teknik Eğitimin, Orta Öğretim Sistemi Bütünlüğü İçinde Ağırlıklı Olarak Yeniden Yapılandırılması, Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi ve İstihdamı, Meslekî ve Teknik Eğitim Alanına Öğretmen ve Yönetici Yetiştirme, Meslekî ve Teknik Eğitimde Sınavsız Yükseköğretime Geçiş, Meslekî ve Teknik Eğitimde Finansman” konuları görüşülmüştür. Tespitlerimize göre bu şûrada din eğitimi ve öğretimi konusunda kayda değer veriler bulunmamaktadır. Daha çok meslekî eğitim üzerinden İmam-Hatip Liselerine değinilmiştir. İmam-Hatip Liselerinin meslek lisesi olup olmadığının netleşmesi gerektiği belirtilmiştir. İl ve bölge raporlarında okullar arası katsayı farkına ve sınavlarda meslek lisesi öğrencileri ile genel lise öğrencilerinin bir tutulmasına değinilmiş, bu durum eleştirilmiştir. Meslek liselerinin aynı alanda yükseköğretim tercihinde bulunması hâlinde ek puanla desteklenmesi gerektiği raporlarda sunulmuştur.

1999 yılında YÖK tarafından katsayı uygulaması başlatılmıştır. Bu uygulamayla birlikte meslek liselerinin farklı alanlarda öğrenim görmeleri engellenmiştir. Okul birincisi olan, merkezî sınavlarda yüksek puan alan öğrenciler sadece kendi alanlarında tercih vermek zorunda kalmış ve haksızlığa uğramıştır. Örneğin lisede yanlış yönlendirme sonucu istemediği bir alanı okuyan öğrenci, yükseköğretimde de sadece o alanla sınırlandırılmıştır. Bunun sonucu olarak birçok öğrenci istemediği bölümde okumak zorunda kalmıştır. Bu durum uzun vadede mesleğini gönülsüz yapan insanların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ayrıca “eğitimde fırsat eşitliği” ilkesi göz ardı edilerek, öğrenciler arasında ayırım yapılmıştır.

17. Millî Eğitim Şûrası 2006 yılında düzenlenmiştir. Şûrada 2 gündem maddesi yer almış, “Türk Millî Eğitim Sisteminde Kademeler Arası Geçişler, Yönlendirme ve Sınav Sistemi, Küreselleşme ve AB sürecinde Türk Eğitim Sistemi” konuları ele alınmıştır. 17. Millî Eğitim Şûrası, şûra geleneğinde uzun bir aradan sonra toplanmış bir şûra olma özelliğine sahiptir. Bu şûra yaklaşık 7 yıl aradan sonra, dine ve din eğitimine önem veren Recep Tayyip Erdoğan Hükûmeti döneminde düzenlenmiştir.

Şûrada doğrudan din eğitimi ve öğretimine değinilmemiştir. Daha çok katsayı problemi ele alınmıştır. Şûrada, tüm ortaöğretim öğrencilerinin ayırım yapılmaksızın eşit şartlarda sınava girebilmeleri ve eşit şartlarda puanlamaya tabi tutularak tüm üniversitelere girebilmeleri konusunda tartışmalar yaşanmıştır. Burada yaşanan yoğun

tartışmalar o an için bir sonuç vermemiş, bu tartışmalar ancak 2010 yılında meyvesini verebilmiştir. 1999'dan beri uygulanan katsayı farkı yaklaşık 10 yıllık aradan sonra nihayet kaldırılmış ve tüm lise mezunları yeniden eşit hâle getirilmiştir.

18. Millî Eğitim Şûrası 2010 yılında düzenlenmiştir. Şûrada 5 gündem maddesi ele alınmış, “Öğretmenin Yetiştirilmesi, İstihdamı ve Mesleki Gelişimi, Eğitim Ortamları, Kurum Kültürü ve Okul Liderliği, İlköğretim ve Ortaöğretimin Güçlendirilmesi, Ortaöğretime Erişimin Sağlanması, Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi, Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Yönlendirme” konuları görüşülmüştür. Konumuzla ilgisi bakımından bu şûra oldukça olumlu gelişmelere imza atan bir şûra olmuştur. Şûrada en dikkat çeken nokta, değerler eğitimine komisyon düzeyinde yer verilmesidir. Gerek il ve bölge raporlarında gerek genel kurul görüşmelerinde değerler eğitimi konusunda kapsamlı çalışmalar ve görüşmeler yapılmıştır.

Konumuzla ilgili olarak şûrada ele alınan diğer konular, 8 yıllık kesintisiz eğitim ve seçmeli din dersleri olmuştur. 8 yıllık eğitim yerine 4+4+4 kesintili eğitim sistemi önerilmiş, ayrıca isteğe bağlı olarak okullarda Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı, Temel Dini Bilgiler dersi oluşturulması kararı alınmıştır. Bu alınan kararlar 2012 yılında uygulanmaya başlanmıştır.

4+4+4 eğitim sistemi ile kesintili, kademeler arası geçişe izin veren yeni bir model oluşturulmuş; 4 yıl ilkokul, 4 yıl ortaokul ve 4 yıl lise olmak üzere eğitim 12 yıl olarak zorunlu kılınmıştır. 1997 yılında kapatılan İmam-Hatip Ortaokulları yeni eğitim modeli ile tekrardan aktif hâle getirilmiştir. Böylece 1990'lı yıllardan itibaren şûra toplantılarını meşgul eden din eğitimi ve öğretimi alanındaki meseleler 2012 yılında açıklığa kavuşmuş, yıllarca yaşanmış olan mağduriyetlere artık son verilmiştir. Kanaatimize göre, 2001 yılında yaşanan hükûmet değişikliği ve yeni hükûmetin tek başına iktidarda söz sahibi olması bu kararların alınmasında oldukça etkili olmuştur.

19. Millî Eğitim Şûrası 2014 yılında düzenlenmiştir. Şûrada 4 gündem maddesi görüşülmüş, “Öğretim Programları ve Haftalık Ders Çizelgeleri, Öğretmen Niteliğinin Arttırılması, Eğitim Yöneticilerinin Niteliğinin Arttırılması, Okul Güvenliği” konuları ele alınmıştır. Bu şûraya dair basılı kaynak olmadığı için şûra kararlarına Millî Eğitim Bakanlığının internet sitesinden erişim sağlanmıştır. Şûrada din eğitimi ve öğretimi ile ilgili pek çok karar alınmıştır. Alınan kararların bir kısmı uygulamaya da geçmiştir. Özellikle 18. ve 19. Şûralarda konumuzla ilgili olarak olumlu gelişmeler yaşanmıştır.

Tespitlerimize göre 1990'dan itibaren düzenlenmiş olan şûralarda din eğitimi ve öğretimi kavramı ana gündem maddesi olarak yer almamıştır. Din ve Ahlâk konusuna 14., 17., 18. ve 19. Şûralarda daha çok dolaylı olarak değinilmiştir. Ayrıca 18. Şûrada değerler eğitimine komisyon düzeyinde yer verilmiş ve değerler eğitimi kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

Sonuç olarak Millî Eğitim Şûralarında tüm tarihsel süreçte din eğitimi ve öğretimine ana gündem maddesi olarak yer veren tek şûra, 1962 yılında düzenlenmiş olan “7. Şûra” dır. Daha çok din dersleri ve İmam-Hatip Liseleri üzerinden şûra gündemine taşınan din eğitimi ve öğretimi meselesi ne yazık ki şûralarda hak ettiği değeri görmemiş, her ne kadar il ve bölge raporlarında olumlu konular ve kararlara değinilmiş olsa da, bu konular ve kararlar genel kurul görüşmelerine taşınmamıştır. Kurul görüşmeleri her defasında belli konular üzerinden tartışmalara sahne olmuş, bu kadar geniş çaplı bir organizasyon kısır bir döngü etrafında dönüp durmuştur.

Ülke genelinden birçok katılımcının iştirakiyle düzenlenen Millî Eğitim Şûraları, alınan kararları itibariyle yaptırım gücüne sahip olmamakla birlikte, ortak aklın hüküm sürdüğü demokratik bir ortamdır. Kanaatimize göre, böyle bir ortamda din eğitimi ve öğretimi konusu tıpkı 1962’de olduğu gibi günümüzde de yeniden şûra bazında gündeme gelmelidir. Zira 18. ve 19. Şûralarda yaşanan olumlu gelişmelere karşın toplumumuzda millî, dinî ve ahlâkî alanda yaşanan sorunlar devam etmektedir. Okullarda verilen din dersleri çocuklarımızı daha ahlâklı bir insan yapma noktasında yetersiz kalmaktadır. 2012 yılından bugüne (2020) değerler eğitimi alanında onlarca çalışma, etkinlik yapılmasına rağmen çocuklarımız değerleri içselleştirmekte güçlük yaşamaktadır. Özellikle son yıllarda ortaya çıkan küresel gelişmeler ve kuşaklararası yaşanan çatışmalar din eğitime olan ihtiyacımızı daha da artırmıştır. İşte tam da bu noktada yaklaşık 7 yıldır toplanmamış olan Millî Eğitim Şûralarının yeniden düzenlenmesi gerektiğini düşünüyoruz.

KAYNAKÇA

BASILI KAYNAKLAR

Adem, Mahmut. “Laik Eğitim”, **Din Öğretimi Kurultayı**, İnönü Üniversitesi, Malatya, 7-9 Nisan 2005.

Akyol, Avni. **Milli Eğitimde 2 Yıl**, Ankara, 1991.

Akyüz, Yahya. **Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1980’e)**, Pegem Akademi, Ankara, 1983.

Akyüz, Yahya. **Türk Eğitim Tarihi**, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2004.

Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu. **Atatürk’ün Kültür Ve Medeniyet Konusundaki Sözleri**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Sayı:37, Ankara, 1990.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. **Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri I-III**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2006.

Aypay, Ahmet. **Eğitim Politikası**, Pegem Akademi, Ankara, 2015.

Bahçekapılı, Mehmet. **Türkiye’de Din Eğitiminin Dönüşümü (1997-2012)**, İlke Yayınları (İlim Kültür Eğitim Derneği), Araştırma Raporları, İstanbul, 2012.

Balcı, Ali. **Sosyal Bilimlerde Araştırma**, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, 2005.

Başar, Erdoğan. **Milli Eğitim Bakanlarının Eğitim Faaliyetleri (1920–1960)**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 2004.

Ben, Mustafa, Seracettin Yaşar, Ahmet Leblebici. **Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (1923-1983)**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1995.

Bepam. **19. Millî Eğitim Şurası Tavsiye Kararlarına İlişkin Politika Notu**, İstanbul, Şubat, 2015.

Bilgin, Beyza. **Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi**, Gün Yayıncılık, Ankara, 2001.

Binbaşoğlu, Cavit. **Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri Tarihsel Bir Çerçeve**, Dikili Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir, 1993.

Binbaşoğlu, Cavit. **Cumhuriyet Dönemi Eğitim Bilimleri Tarihi**, Tekışık Yayıncılık, Ankara, 1999.

Burçak, Refik Salim. **Türkiye’de Demokrasiye Geçiş (1945-1950)**, İstanbul, 1979.

Eğitim-Sen. **19. Millî Eğitim Şurasında Neler Oldu?**, Eğitim-Sen Yayınları, Ocak, 2015.

Goloğlu, Mahmut. **Demokrasiye Geçiş (1946-1950)**, İstanbul, 1982.

Hasan Ali Yücel Hakkında. **Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri**, Ankara, 1987.

Kantarcıoğlu, Selçuk. **Türkiye Cumhuriyeti Hükümet Programlarında Kültür**, Ankara, 1998.

Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006.

Koçer, Hasan Ali. **Türk Milli Eğitim Teşkilatı I**, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara, 1981.

Koştas, Münir. “Türkiye’de Laikliğin Gelişimi (1920’den Günümüze Kadar)”, **2. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri (23-27 Kasım 1998) Cilt:1**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2003.

MEB. **Milli Eğitim Şûraları**, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Şûra Genel Sekreterliği Yayını, Ankara, 2006.

MEB. **Milli Eğitim Şûrası Yönetmeliği**, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Şûra Genel Sekreterliği Yayını, Ankara, 2006.

MEB. **On Üçüncü Milli Eğitim Şûrası**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1990.

MEB. **On Dördüncü Milli Eğitim Şûrası**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1993.

MEB. **On Beşinci Milli Eğitim Şûrası**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1996.

MEB. **On Altıncı Milli Eğitim Şûrası**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1999.

MEB. **17. Milli Eğitim Şûrası (Raporlar, Görüşmeler ve Kararlar)**, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Şûra Genel Sekreterliği Yayını, Ankara, 2007.

Merriam, Sharan B. **Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber**, çev. Selahattin Turan. Nobel Yayıncılık, Ankara, 2001.

Millî Eğitim Bakanlığı. APAK Başkanlığı, **Millî Eğitimle İlgili Bilgiler**, 1997-1998 Öğretim Yılı, Ankara, 1998.

Neziroğlu, İrfan ve Tuncer Yılmaz. **TBMM, Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri, Cilt:1 (24 Nisan 1920-22 Mayıs 1950)**, TBMM yayınları, Ankara, 2013.

Oktay, Ayla (Ed.). **Eğitim Bilimine Giriş**, 5. Baskı, Pegem Yayınları, Ankara, 2011.

Öcal, Mustafa. **15. Millî Eğitim Şûrası ve Okullarımızda Din Eğitimi ve Öğretimi Rapor**, Türkiye Gönüllü Teşekküller Vakfı, İstanbul, 1996.

Öcal, Mustafa. **Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi**, Düşünce Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2011.

Özalp, Reşat ve Aydoğan Ataunal. **Türk Milli Eğitim Sistemini Düzenleme Teşkilatı**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1977.

Öztürk, Cemil. **Türkiye Cumhuriyeti'nde Eğitim**, Mehmet Şişman (Ed.), **Eğitim Tarihi İçinden** (ss.228-268), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2014.

Öztürk, Veli. **Cumhuriyet Dönemi Milli Eğitim Şûralarında Din ve Ahlak Eğitimi İlgili Olarak Alınan Kararlar ve Tartışmaları**, Tıbyan Yayıncılık, İzmir, 2010.

Sağlam, Aycan Çiçek (Ed.). **Eğitim Bilimine Giriş**, Maya Akademi Yayınları, Ankara, 2009.

Shaw, Stanford. **Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye**, Cilt:II, İstanbul, 1988.

Sakaoğlu, Necdet. **Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1992.

Sakaoğlu, Necdet. **Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2003.

Şimşek, Hasan ve Ali Yıldırım. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005.

Şişman, Mehmet ve İbrahim Taşdemir. **Eğitim Sisteminin Oluşturulması, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi**, Pegem Akademi, Ankara, 2008.

Tedmem. **19. Millî Eğitim Şûrasına İlişkin Değerlendirmeler**, Ankara, Kasım, 2014.

Tunaya, Tarık Zafer. **Türkiye’de Siyasi Partiler (1859-1952)**, İstanbul, 1952.

Türkoğlu, Pakize. **Tonguç ve Enstitüleri**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1997.

Yeşil, Ahmet. **Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş**, Ankara, 1989.

Yücel, Hasan Ali. **Türkiye’de Ortaöğretim**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1994.

Wofford, Kate V. **Türkiye Köy İlkokulları Hakkında Rapor**, Ankara, 1952.

13. Millî Eğitim Şûrası. **Yaygın Eğitim (Hazırlık Dokümanı)**, Ankara, 15-19 Ocak 1990.

13. Millî Eğitim Şûrası. **Yaygın Eğitim (Raporlar-Görüşmeler-Kararlar)**, Ankara, 15-19 Ocak 1990.

14. Millî Eğitim Şûrası. **Hazırlık Dokümanı (Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği, Okul Öncesi Eğitimi)**, 27-29 Eylül 1993, Ankara, Mayıs-1993, Şûra Genel Sekreterliği.

14. Millî Eğitim Şûrası. **Raporlar-Görüşmeler-Kararlar**, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1993.

15. Millî Eğitim Şûrası. **Hazırlık Dokümanı- 1, (Ön Komisyon Raporları) 2000’li Yıllarda Türk Millî Eğitim Sistemi**, Ankara, 1995.

15. Millî Eğitim Şûrası. **Hazırlık Dokümanı- 2, İl Çalışmaları (Öneriler) 2000’li Yıllarda Türk Millî Eğitim Sistemi**, Ankara, 1995.

15. Millî Eğitim Şûrası. **Hazırlık Dokümanı- 3, Bölge Çalışmaları (Öneriler) 2000’li Yıllarda Türk Millî Eğitim Sistemi**, Ankara, 1995.

15. Millî Eğitim Şûrası. **“2000’li Yıllarda Türk Millî Eğitim Sistemi”, Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, Şûra Genel Sekreterliği, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1996.

16. Millî Eğitim Şûrası. **Ön Komisyon Raporları, (Hazırlık Dokümanı)**, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1998.

16. Millî Eğitim Şûrası. **İl Komisyon Raporları, (Hazırlık Dokümanı)**, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1998.

16. Millî Eğitim Şûrası. **Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1999.

17. Millî Eğitim Şûrası. **Hazırlık Dokümanı, (Araştırma Raporları)**, Türk Millî Eğitim Sisteminde Kademeler Arası Geçişler, Yönlendirme ve Sınav Sistemi, Küreselleşme ve AB Sürecinde Türk Eğitim Sistemi, Ankara, 2006.

17. Millî Eğitim Şûrası. **Hazırlık Dokümanı, Bölge Komisyon Raporları**, Ankara, 2006.

17. Millî Eğitim Şûrası. **(Türk Millî Eğitim Sisteminde Kademeler Arası Geçişler, Yönlendirme ve Sınav Sistemi, Küreselleşme ve AB Sürecinde Türk Eğitim Sistemi) Raporlar, Görüşmeler, Kararlar**, Ankara, 2007.

18. Millî Eğitim Şûrası. **Hazırlık Dokümanı Ön ve Bölge Komisyon Raporları**, Ankara, 2011.

18. Millî Eğitim Şûrası. **Hazırlık Dokümanı İl Komisyon Raporları**, Cilt-II, Ankara, 2011.

18. Millî Eğitim Şûrası. **Eğitimde 2023 Vizyonu, Görüşmeler, Raporlar ve Kararlar**, Cilt I, Ankara, 2011.

YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZLERİ

Akay, Mehmet. **Milli Eğitim Şûraları Karar Metinlerinin Seçilmiş Kavramlar Açısından İncelenmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, 2010.

Aslaner, Nilgün. **Milli Eğitim Şuraları ve Eğitim Politikaları (1939-1946)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008.

Çimen, İsa Tekin. **İlköğretim Okullarındaki Dkab Dersi Öğretim Programında Ahlak Öğretimi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2007.

Deniz, Muzaffer. **Milli Eğitim Şuralarının Tarihçesi ve Eğitim Politikalarına Etkisi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2001.

Dinç, Sait. **Cumhuriyet Döneminde Yapılan Milli Eğitim Şûraları ve Alınan Kararların Uygulamaları: 1923-1960**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 1999.

Efendioğlu, Naziye. **Milli Eğitim Şûralarında Din ve Ahlak Eğitimi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize, 2013.

Eriş, Sevgi. **1961 – 1987 Yıllarında Gerçekleştirilen Milli Eğitim Şuraları ve Alınan Kararların Uygulamaları** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2006.

Öztürk, Veli. **Cumhuriyet Dönemi Milli Eğitim Şûralarında Din Eğitimi ve Öğretimi İle İlgili Alınan Kararlar ve Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1990.

Öztürk, Veli. **Türkiye’de Din Eğitimi ve Siyaset (T.B.M.M. Zabıtlarında Din Eğitimi Tartışmaları 1920-1990)**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1997.

Tofur, Sezen. **21. YY Türk Eğitim Politikalarının Oluşturulmasında Kaynaklık Eden Belgelerin Fullan’ın Kavramsallaştırması Açısından Değerlendirilmesi 1980 – 2014**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 2015.

Üçler, Canan. **1988-2005 Yılları Arasında Gerçekleştirilen Milli Eğitim Şuraları ve Alınan Kararların Uygulamaları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2006.

Yavaş, Cemil. **Heyet-i İlmiye ve Milli Eğitim Şûralarında Din Eğitimi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2003.

SÜRELİ YAYINLAR

Arı, Asım. “Taşınmalı ve Yatılı İlköğretim Uygulamaları”, **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**, Yıl:4, Sayı:47, 2004.

Aydın, Ayhan. “Şûra Kararlarının Demokratiklik ve Bilimsellik Nitelikleri”, **Eğitim ve Bilim Dergisi**, Cilt:22, Sayı:107, 1998.

Balcı, Meral. “Tek Parti Döneminde Eğitim Şûralarının Hükümetlerin Eğitim Politikalarına Etkileri”, **Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:9, Sayı:17, 2019.

Büyükkarcı, Süleyman. “Türk Milli Eğitim Sistemi İçerisinde Maârif Kongresi, Heyet-i İlmiye ve Millî Eğitim Şûralarının Kararları Üzerine”, **Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:10, 2000.

Deniz, Muzaffer. “Atatürk’ün Din ve Din Eğitimi Konusundaki Tutumu”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:9, Sayı:42, Şubat, 2006.

Gürsoy, Şahin ve Fatma Çapçioğlu. “Türk Din Eğitimi Deneyiminin Oluşum Süreci ve Günümüz Türkiye’inde Din Eğitime Bir Bakış” **Dinî Araştırmalar Dergisi**, Cilt:9, Sayı:25, 2006.

İnal, Kemal. “Türkiye’de Geçmişten Günümüze Din Politikaları ve Eğitime Etkileri”, **Dem Dergi**, Yıl:1, Sayı:2, İstanbul, 2007.

Keskin, İsmail ve Taha Yazar. “Milli Eğitim Şûralarında Değer, Ahlak ve Karakter Eğitimi İle İlgili Alınan Kararların Değerlendirilmesi”, **Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:4, Sayı:8, 2018.

Kılıç, Zeynep ve Semra Güven. “Türk Milli Eğitim Şûralarında Alınan Kararların İncelenmesi”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:10, Sayı:53, 2016.

Merey, Zihni ve Selahattin Kaymakcı. “Millî Eğitim Şûraları’nda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitime İlişkin Alınan Kararların Değerlendirilmesi”, **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt:15, Sayı:1, 2018.

Öz, Ayhan. “Heyet-i İlmiye Toplantıları ve Millî Eğitim Şûralarında Din Eğitimi”, **Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt:16, Sayı:29, 2014.

Tanır, Engin Deniz ve Cengiz Aslan. “Birinci Heyet-i İlmiye ve Çalışma Esasları”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt:52, Sayı:1, 2019.

Tebliğler Dergisi. 2010/2629 (Ek) Sayı, s.1388.

Tofur, Sezen, Ahmet Aypay, Cemil Yücel. “1980 - 2014 Türk Milli Eğitim Şura Kararları ile Tebliğler Dergisi Fihristlerinin Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi”, **Eğitim ve Bilim**, Cilt:41, Sayı:186, 2016.

Tural, Necla ve Kasım Karakütük. “Eğitim Politikası”, **Eğitim ve Bilim**, Cilt:15, Sayı:82, 1991.

Yazar, Taha ve İsmail Keskin. “Millî Eğitim Şuralarında Yaşam Boyu Öğrenme, Halk Eğitimi, Yetişkin Eğitimi ve Yaygın Eğitimi İle İlgili Kararların Değerlendirilmesi”, **HAYEF: Journal of Education**, Cilt:15, Sayı:1, 2018.

İNTERNET ERİŞİMİ

https://www.academia.edu/38512401/Mill%C3%AE_E%C4%9Fitim_%C5%9E%C3%BBralar%C4%B1_ve_T%C3%BCrk_E%C4%9Fitim_Sisteminde_Devam_Eden_Sorunlar_1920-2019_.docx (16.04.2020).

http://turkoloji.cu.edu.tr/ATATURK/arastirmalar/sait_dinc_I_milliegitim_surasi.pdf (04.06.2020).

http://turkoloji.cu.edu.tr/ATATURK/arastirmalar/sait_dinc_II_milliegitim_surasi.pdf (04.06.2020).

http://turkoloji.cu.edu.tr/ATATURK/arastirmalar/sait_dinc_V._milliegitim_surasi.pdf (28.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164441_heyeti_ilmiye.pdf (27.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164549_1_sura.pdf (27.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164619_2_sura.pdf
(28.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164646_3_sura.pdf
(28.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164715_4_sura.pdf
(28.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164807_5_sura.pdf
(28.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164847_6_sura.pdf
(28.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29164924_7_sura.pdf
(28.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165001_8_sura.pdf
(28.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165045_9_sura.pdf
(28.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165120_10_sura.pdf
(29.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165200_11_sura.pdf
(29.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165252_12_sura.pdf
(29.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165326_13_sura.pdf
(29.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165401_14_sura.pdf
(29.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165430_15_sura.pdf
(29.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_02/21142534_16_sura.pdf
(29.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165619_17_sura.pdf
(30.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29170222_18_sura.pdf
(30.05.2020).

http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/10095332_19_sura.pdf
(30.05.2020).

<http://www.meb.gov.tr/19-mill-egitim-srasi-sona-erdi/haber/7594/tr> (30.05.2020).

EKLER

Ek 1: Din Eğitimi ve Öğretimi Alanında 1990 Sonrası Komisyon Çalışmalarına Katılanlar

- 15. Millî Eğitim Şûrası Ön Komisyon Çalışmalarına Katılanlar

ADI SOYADI	UNVANI
Muammer KANDEMİR	Din Öğretimi Gn. Md. Eğ. Uz.
C. Şeref RAMAZANOĞLU	Din Öğretimi Gn. Md. / Gn. Md. Yrd.

- 16. Millî Eğitim Şûrası Ön Komisyon Çalışmalarına Katılanlar

ADI SOYADI	UNVANI
Gıyasettin KAYA	MEB. Din Öğ. Gn. Md. Şb. Md.
Muhittin EŞSİZ	MEB. Din Öğr. Gen. Md. Şb. Md.

- 18. Millî Eğitim Şûrası Ön Komisyon Çalışmalarına Katılanlar

ADI SOYADI	UNVANI
Rami ÖZALAN	Okul Müdürü – Tevfik İleri İmam-Hatip Lisesi
Yücel ÖZDEN	Okul Müdürü – Sincan İmam-Hatip Lisesi
Oğuz BALCI	Müdür Yardımcısı – Tevfik İleri İmam-Hatip Lisesi
Murat ÖZALP	Öğretmen – Tevfik İleri İmam-Hatip Lisesi
Bahaddin ŞAHİN	Öğretmen – Tevfik İleri İmam-Hatip Lisesi

- 15. Millî Eğitim Şûrası İl Komisyon Çalışmalarına Katılanlar

ADI SOYADI	UNVANI	GÖREV YERİ
Yusuf SİTİL	İ. Hatip Lis. Md.	ADİYAMAN
Selahattin KESKİN	İ. Hatip Lis. Öğrt.	AFYON
İbrahim SARIÇİÇEK	İ. Hatip Lis. Md.	AFYON
Safure KARADİREK	İ. H. Lis. Öğr.	AFYON
Salim ŞENLİK	İ. H. Lis. Md.	AĞRI
Ö. Faruk SİNOĞLU	Patnos İ. H. Lis. Md.	AĞRI
Feyat KOÇYİĞİT	İ. H. L. Öğrc.	AĞRI
Zeynel AYTEKİN	İmam-H. Lis. Md.	AKSARAY
Çiğdem AKYÜZ	İ. Hatip Lis. Öğrt.	AKSARAY
Ahmet KÖSE	İ. Hatip L. Der. Bşk.	AKSARAY
Esmâ ÖRDEK	İ. Hatip Lis. Öğr.	AKSARAY

Saim ALTUN	Amasya İm. Hatip Lis. Müdürü	AMASYA
Hüsamettin HUPAL	İmam Hatip Lis. Müdür Yrd.	AMASYA
Nihat ARGAPUŞ	İ. Hatip Lis. Öğr.	AMASYA
Ahmet AKALIN	İmam Hatip Lis. Öğrenci Velisi	AMASYA
H. İbrahim ORAL	T. İleri İ. Hatip Lis. Müdürü	ANKARA
Asife ÜNAL	Y. Mah. İlç. Tefik İleri İHL Öğr.	ANKARA
Hakan TÜTÜNCÜ	İ. Hatip Lis. Öğrt.	ANTALYA
Murat DUMAN	İmam Hatip Lis. Müd. Baş Yrd.	ANTALYA
Ali ÖZERTEN	A. İmam Hatip Lis. Müd. Yrd	ANTALYA
Mustafa MEMİŞ	İ. H. L. Müd. Yrd.	ARDAHAN
Yücel ÖZDEMİR	İ. Hatip L. Md.	ARDAHAN
Fahrettin SARI	İ. Hatip Lis. Md.	ARTVİN
Varol TOSUN	İmam-Hatip Lis. Öğrt	ARTVİN
Gökhan BAK	İmam Hatip Lis. Öğr.	ARTVİN
Faruk AYDIN	İmam-Hatip Lis. Md. Başyard.	ARTVİN
Mikail ATEŞ	İ. Hatip Lis. Öğr.	ARTVİN
Hidayet AVCI	İmam Hatip L. Md. Yrd.	ARTVİN
Bircan ÇELİK	İ. Hatip Lis. Mes. Ders Öğrt.	AYDIN
Ramazan ERSOY	Mrk. İmam Hatip Lis. Md.	AYDIN
Abdullah AZMAN	İ. Hatip L. ve And. İ. H. L. Md.	BALIKESİR
Ali AŞÇI	İ. Hatip Lis. Mes. Ders Öğrt.	BALIKESİR
İsmail BİRGÜL	Mrk. İmam-Hatip Lis. Öğr Velisi	BALIKESİR
Fatih SAVAŞ	İmam-Hatip L. Öğ.	BALIKESİR
Hüseyin KABAKÇI	İ. Hatip L. Md. Yrd.	BARTIN
Salih SARAMAN	İ. H. Lis. Öğrt.	BARTIN
Salih GÜNAYDIN	İ. H. L. Md.	BATMAN
Abdulkerim KUMRAL	İ. H. L. Öğr. Tems.	BATMAN
İbrahim ÖRNEK	İ. H. L. Kor. Der. Bşk.	BATMAN
İhsan PİLATİN	And. Lis. Md.	BATMAN
İsmail ŞAN	İmam H. Lis. Okl. A. Bir. Bşk.	ÇANKIRI
Hüseyin USTAOĞLU	İ. H. Lis. Ok. Aile Bir. Bşk.	ÇANKIRI

Abdullah SEVGİLİ	İmam-Hatip Lis. Öğrt.	BATMAN
Vedat DUMAN	İ. H. L. Öğr. Velisi	BATMAN
Hüsnü YAĞMUR	M. Kemal Yanbeğ İlköğ. Ok. Dkab	BAYBURT
Abdurrahman SEVGİLİ	İ. Hatip Lis. Md.	BAYBURT
Avni ADIGÜZEL	İ. Hatip Lis. Öğrt.	BAYBURT
Asaf DURULMUŞ	İ. H. L. Kor. Dr. Bşk.	BAYBURT
Gıyasettin KILIÇOĞLU	İ. Hatip L. Öğr.	BAYBURT
Sami KAHRAMAN	Bilecik İ. Hatip Lis. Md.	BİLECİK
Sami ORTAKÖY	Bilecik İmam Hatip Lis. Öğ.	BİLECİK
Salih ÖGE	İmam Hatip Lisesi Müdürü	BİNGÖL
Mahmut BAYLAZ	İ. H. L. Ok. Aile Birliği Bşk.	BİNGÖL
Abdurrahman SEYDAOĞLU	İ. H. L. Mes. Ders. Öğretmeni	BİNGÖL
Ömer ŞAHİN	İ. H. L. Müdür Yardımcısı	BİNGÖL
İbrahim KARAGÖZ	İmam-Hatip Lis. Md. Yrd.	BOLU
Mustafa KARACA	İ. H. L. Müdürü	BURSA
Hüseyin SÖNMEZ	İ. H. L. Öğrt.	BURSA
Mehmet KAYA	İ. H. L. Öğr. Velisi	BURSA
Yemlihan ARDAHANLIOĞLU	İ. H. Lis. Öğr.	BURSA
Y. D. Dr. Mustafa ÖCAL	İlahiyat Fak. Öğr. Üye.	BURSA
Mustafa KÜTAHYALIOĞLU	Ana. İ. H. L. Müdürü	BURSA
Hasan UÇAR	Erkek Lisesi Müd.	BURSA
Adnan GENÇDOĞMUŞ	And. İ. H. L. Öğrt.	BURSA
Mustafa BAŞTÜRK	İ. Hatip Lis. Md.	ÇANAKKALE
Ragıp YAZAN	İ. H. Lis. Öğrt.	ÇANAKKALE
Hüseyin USTAOĞLU	İmam H. Lis. Okl. A. Bir. Bşk.	ÇANKIRI
İsmail İŞIKDEMİR	İ. Hatip Lis. Md.	ÇANKIRI
Ali UĞUR	İ. Hatip L. Öğret.	ÇANKIRI
Alpaslan ÖZKAVRA	İmam Hatip Lisesi Öğrencisi	ÇANKIRI
Mehmet KİRAZ	Çorum İ. H. L. Md.	ÇORUM
Y. Dç. Dr. Ahmet SEZİKLİ	İlahiyat Fk. Dek. Yrd.	ÇORUM
Yr. Dç. Dr. Mevlüt UYANIK	İlahiyat Fak. Öğrt. Elemanı	ÇORUM
Mustafa ÖZARSLAN	Çorum İ. Hatip Lis. Öğrt.	ÇORUM
Yrd. Doç. Dr. Naci KULA	İlahiyat Fak. Öğrt. Görv.	ÇORUM

Halil GENÇOĞLU	İ. Hatip Lis. Md.	DENİZLİ
Enver ŞANLIALP	İ. Hatip Lis. Öğr.	DENİZLİ
Behçet TURGUT	İ. Hatip Lis. Kor. Der. Bş.	DENİZLİ
Haşim ALTUĞ	İmam Hatip Lis. Öğr. Velisi	DENİZLİ
A. Şakir TEMİZ	İmam Hatip Lis. Öğrencisi	DENİZLİ
Sibgetullah HATİPOĞLU	İ. Hatip Lis. Md.	DİYARBAKIR
Adnan TOP	İmam Hatip L. Md.	EDİRNE
Hasan GÜMÜŞ	İ. Hatip Lis. Öğrt.	EDİRNE
Binali ŞAHİN	İ. H. Lis. Md. Yrd.	ELAZIĞ
Resül ŞAHİN	İ. H. Lis. Öğrt.	ELAZIĞ
Mustafa SAYIN	İ. Hatip L. Md. Yrd.	ERZİNCAN
Mustafa COŞKUN	İ. Hatip L. Müd.	ESKİŞEHİR
İbrahim HİDİROĞLU	İ. Hatip L. Öğrt.	ESKİŞEHİR
İdris GÜNAYDIN	İ. Hatip Lis. Mes. Ders. Öğrt.	GİRESUN
Fahri ŞİRİN	Tirebolu İ. Hatip Lis. Müdürü	GİRESUN
Seyfullah ŞEN	İmam Hatip Lis. Öğretmeni	GÜMÜŞHANE
Adil GEZER	İ. Hatip Lis. Md.	HAKKARİ
Atıf SARP KAYA	Ant. İmam-Hatip Lis. Md.	HATAY
Ali KARAÇETE	Hatay İ. H. L. Mes. Ders. Öğ.	HATAY
Mehmet ÖZEN	Tarsus İ. H. Lis. Müd. Yrd.	İÇEL
Prof. Dr. Cahit BALTACI	Kadıköy İ. H. L. Öğr. Velisi	İSTANBUL
Zeki MUTTALİOĞLU	Kadıköy İ. H. L. Md.	İSTANBUL
Tahsin AKŞİT	İzm. K. Yaka İ. H. L. Md.	İZMİR
Rebii SAVAŞIR	K. Yaka İ. H. L. Md.	İZMİR
Köksal TURGUT	K. Yaka İ. H. L. Öğr.	İZMİR
Arif ÇELER	İmam Hatip L. Md.	KARAMAN
Ali ÖZTÜRK	Karaman İ. H. Lis. Öğrt.	KARAMAN
Sadık PENDE	İ. H. Lis. Öğrencisi	KARAMAN
Hasan BİLİCİ	M. İ. Hatip L. Md. V.	KARS
Abidin KARAZÖHREOĞLU	M. İmam-Hatip Lis. Öğrt.	KARS
Recep BİLDİK	Sarıkamış İ. Hatip Lis. Md.	KARS
Diğer BALTACI	İ. H. Lis. Md. Yrd.	KARS
Mustafa ALTUNER	İ. H. Lis. Öğrt.	KARS

Hüseyin ZOR	İ. H. L. Müdürü	KASTAMONU
Şükrü ŞENGEZER	İ. H. L. Öğrt.	KASTAMONU
Ahmet KÖYALAR	İ. H. Lis. Öğrencisi	KASTAMONU
Ömer AKKOYUN	İ. Hatip Lis. Öğrt.	KAYSERİ
Yunus COŞKUN	İ. Hatip Lis. Öğrt.	KIRIKKALE
Mikail KORKMAZ	İ. Hatip Lis. Md.	KIRIKKALE
İsmail AKMAN	İ. Hatip L. Öğrt.	KIRIKKALE
Ziya ESER	İ. Hatip Lis. Md.	KIRKLARELİ
Selahattin KARAFİLLER	K. Eli. İ. H. L. Öğrt.	KIRKLARELİ
Bülent ÖZEN	K. Eli. İ. H. Lis. Öğr.	KIRKLARELİ
Fatih ERENOĞLU	İ. H. Lis. Öğrt.	KOCAELİ
Bekir YİĞİT	İ. Hatip Lis. Müdürü	KONYA
Veysel OKTUT	İ. H. Lis. Ok. A. B. Bşk.	KONYA
Alaaddin GÜVEN	Mrk. İ. H. L. Md. Baş. Yrd.	KÜTAHYA
Ali USLU	Tavşanlı İ. H. L. Mes. Ders. Öğrt.	KÜTAHYA
Numan ÖRNEK	İ. Hatip Lis. Md.	MALATYA
İlhan TOPSÖĞÜT	İ. H. Lis. Mes. Öğrt.	MALATYA
Mehmet AKAR	İ. Hatip Lis. Öğr.	MALATYA
İsmet YAPICIOĞLU	İ. H. L. Kr. Der. Bşk.	MALATYA
Eşref CAN	İ. H. Lis. Md. Başyrd.	MANİSA
Necati GENCERLER	İ. H. Lis. Reh. Öğ.	MANİSA
Ali ONAYLI	İ. H. Lis. Ok. Aile Bir. Bşk.	MANİSA
Adem TÜRKMEN	İ. H. Lis. Öğrt.	MANİSA
Cengiz ALACA	İ. Hatip Lis. Md.	MARDİN
Hasan ŞENOL	İ. Hatip L. Md. Yrd.	MARDİN
İsmail TARHAN	İ. Hatip Lis. Öğr.	MARDİN
Hülya BAYKAL	İ. Hatip Lis. Öğrt.	MARDİN
Abdullah İMAMOĞLU	İ. Hatip Lis. Öğr.	MARDİN
Remzi ARSLAN	İmam Hatip L. Öğr.	MARDİN
Mehmet Ali ÖZBAY	Muğla Mrk. İ. H. Lis. Müd. Yrd.	MUĞLA
Mehmet ÇİÇEKLİ	Mrk. İ. Hatip L. Md.	MUĞLA
Mehmet SARI	Mrk. İ. H. Li. Ok. Aile Bir. Baş.	MUĞLA
Erhan ÇOBAN	Mrk. İ. H. Lis. Öğr.	MUĞLA

Hanifi KARABEKTAŞ	İ. H. L. Md. Yrd.	MUŞ
Nuri YASUL	İ. H. L. Öğrt.	MUŞ
Abdurrahman GÜNDÜZ	İ. H. Lis. Tems.	NEVŞEHİR
Mustafa KILIÇ	İ. H. Lis. Tems.	NEVŞEHİR
Osman KILIÇ	İ. H. Lis. Tems.	NEVŞEHİR
Ahmet BELEDA	İ. H. Lis. Tems.	NEVŞEHİR
M. Doğu YÜKSEL	İ. Hat. Lis. Öğrt.	NİĞDE
Hasan BAYSAL	İ. H. L. Öğr. Tem.	NİĞDE
İbrahim DEMİRCİ	İ. Hatip Lis. Md.	NİĞDE
Hüsamettin ŞAHİN	İ. H. Lis. Md.	ORDU
Adil KOÇAK	İ. Hatip Lis. Md. Yrd.	ORDU
Seyfettin ERDEM	Ordu İ. H. Lis. Öğr.	ORDU
İbrahim MADEN	İ. H. Lis. Tems.	ORDU
Namık ALTAŞ	İ. H. Lis. Kr. Dr. Bş.	ORDU
Halil VELİOĞLU	İlahiyat Fak. Sek.	RİZE
Fikri GÜNAY	İ. Hatip Lis. Öğrt.	RİZE
Veli KARDAŞ	İ. Hatip Lis. Öğrt.	SAKARYA
İsmail PÜSKÜLLÜOĞLU	İ. H. Lis. Md. Yrd.	SAKARYA
Beşir TOPRAK	Mrk. And. İ. H. L. ve İ. H. Lis.	SAMSUN
İbrahim TAN	İ. Hatip Lis. Öğrt.	SAMSUN
Mehmet GİDİCİ	K.K.İ.O. Din Kül. ve Ahl. Bil. Öğrt.	SİİRT
Ahmet ERDAL	İ. Hatip L. Md. Vekili	SİİRT
Aydın UZUN	İ. H. L. Kr. Dr. Bşk.	SİİRT
Zeki KINGİR	Sıirt Lis. Din Kül. ve Ah. Bil. Öğrt.	SİİRT
Hayrettin AMCAOĞLU	İ. H. L. Edb. Öğrt.	SİİRT
A. Faik GÜLER	İ. H. Lis. Müd. V.	SİNOP
Bahri ŞİMŞEK	İ. H. L. Md. Yrd.	SİNOP
Ali NACAK	And. İ. H. L. Md. V.	SİVAS
Turan TOPGÜL	And. İ. H. L. Öğr.	SİVAS
Osman GÖÇER	An. İ. H. L. Md. Yrd	SİVAS
Bekir AYHAN	İ. Hatip Lis. Md.	ŞANLIURFA
H. Naci BULUT	İ. H. L. Lis. Öğrt.	ŞANLIURFA
Mehmet PELİT	Din. Kül. Ah. Bil. Öğ.	ŞIRNAK

Ali KASIM	İ. Hatip Lis. Md.	TEKİRDAĞ
Şevki ÜLKER	İ. Hatip Lis. Öğrt.	TEKİRDAĞ
Sabri ÖZSOYLUOĞLU	İ. H. L. Müd.	TOKAT
Zeki SAMUR	Tokat İ. H. Lis. Kor. Der.	TOKAT
Osman ŞENER	Tokat İ. H. Lis. Öğrt.	TOKAT
Fahri DELEN	Tokat İ. H. Lis. Öğrt.	TOKAT
Recep KAHVECİOĞLU	İ. Hatip Lis. Öğr.	TRABZON
Mikdat EYÜPOĞLU	Akçaabat İ. H. L. Md.	TRABZON
İ. Halil KARAKAYA	İ. H. L. Md.	TUNCELİ
Mürvet AKTAŞ	İ. Hatip Lis. Öğrt.	TUNCELİ
H. İbrahim K. KAYA	İ. Hatip Lis. Md.	TUNCELİ
M. Salih ÖZER	İ. H. L. Öğrt.	VAN
A. Kadir YILDIZ	İ. H. Lis. Md.	VAN
Bahri KOÇOĞLU	İ. Hatip Lis. Kor. Der. Bşk.	YOZGAT
Mehmet ÇALIŞKAN	İ. Hatip Lis. Öğr.	YOZGAT
Kenan LEVENT	İ. Hatip Lis. Md.	YOZGAT
Murat ERTAŞ	Zonguldak İ. H. L. Md. Yrd.	ZONGULDAK
Yusuf BÜYÜK	Devrek İ. H. L. Md.	ZONGULDAK
Ertay ŞENOL	Devrek İ. H. L. Öğ.	ZONGULDAK
A. Hikmet VELİOĞLU	İ. H. Lis. Öğr.	ZONGULDAK
M. Feyza ALEMDAR	Ereğli İ. H. L. Öğrt.	ZONGULDAK
Tahsin ASLAN	Ereğli İ. H. L. Md.	ZONGULDAK
İsmail CEYLAN	Zon. İ. H. Lis. Md.	ZONGULDAK
Hasan ERGÜN	Zon. İ. H. Lis. Md.	ZONGULDAK

- 18. Millî Eğitim Şûrası İl Komisyon Çalışmalarına Katılanlar

ADI SOYADI	UNVANI	GÖREV YERİ
Yusuf SİTİL	Anadolu İmam H. Lisesi Müdürü	ADIYAMAN
Kemal ŞİMŞEK	Anadolu İmam H. Lisesi Müdürü	AĞRI
Orhan TOSUN	İl Müftü Yardımcısı	AĞRI
İsmail SANCAR	Anadolu İmam H. Lisesi Müdürü	ARTVİN
Salih CÖMERT	Anadolu İmam H. L. Müdür Yard.	ARTVİN
Dr. İsmail ULUSAL	And. İHL Okul-Aile. Bir. Bşk.	ARTVİN

Engin KİRAZ	Anadolu İmam H. L. Öğrenci Velisi	ARTVİN
Hayri KOCABEY	Anadolu İmam H. Lisesi Müdürü	BAYBURT
Selami KURNAZ	Din Kül. ve Ahl. Bil. Öğretmeni	BİLECİK
Muammer IŞIK	İmam Hatip Lisesi Md.	BOLU
Selahattin KOSİF	Mudanya – İmam Hatip Lisesi	BURSA
Mehmet GÜLEÇ	Nilüfer – Nilüfer İmam Hatip Lisesi	BURSA
Sercan Ün DAĞ	Gemlik – Gemlik Anadolu İ. H. L.	BURSA
Yener EMER	Yıldırım – İpekçilik Anadolu İ.H.L.	BURSA
Hasan ERDAL	Bursa Merkez Anadolu İmam H. L.	BURSA
Numan ŞEKER	Yıldırım – İpekçilik Anadolu İ.H.L.	BURSA
Mehmet TÜRKMEN	Gemlik – Gemlik Anadolu İ.H.L.	BURSA
Mürsel EROĞLU	And. İmam Hatip L. Müdür Yrd.	ÇANKIRI
Mehmet KİRAZ	Anadolu İmam H. Lisesi Müdürü	ÇORUM
Turan ÖZ	Bismil Mecit Çelik İ.H.L. Müd.	DİYARBAKIR
Recai KAYA	Ergani İmam Hatip Lisesi Müdürü	DİYARBAKIR
Hanım AVCI	Silvan İmam Hatip Lisesi Müdürü	DİYARBAKIR
Murat KARATAŞ	Yenişehir İmam Hatip L. Müdürü	DİYARBAKIR
Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR	Fırat Üniversitesi İlahiyat Öğr. Üy.	ELAZIĞ
Doç. Dr. İsmail ERDOĞAN	Fırat Üniversitesi İlahiyat Öğr. Üy.	ELAZIĞ
Mehmet AYDIN	İmam Hatip L. Müdür Yardımcısı	ELAZIĞ
Ayhan SARAÇOĞLU	Erzurum And. İhl.	ERZURUM
Nesim SÖNMEZ	Erzurum And. İhl.	ERZURUM
Ahmet KESKİN	Sarar İmam Hatip Lisesi Md.	ESKİŞEHİR
Yusuf ALVER	İmam Hatip Lisesi Müdürü	İĞDIR
Ömer ÖZEN	Anadolu İmam H. Lisesi Müdürü	ISPARTA
Prof. Dr. Recep YAPAREL	Dokuz Eylül Üniversite. İlahiyat F.	İZMİR
Doç. Dr. Halit EV	D. E. Üniv. İlahiyat Fakültesi	İZMİR
Dr. Emrullah FATİŞ	Melikgazi Ali Rıza Özderici Ana. İHL. Öğrt.	KAYSERİ
Abdulkadir YARDIMCI	Derince İmam H. L. Okul Müdürü	KOCAELİ
Kuddusi PINARCIK	Selçuklu M. S. Ramazanoğlu And. İHL. Md.	KONYA
Önder BAYRAM	Akşemsettin AİHL. Okul Müdürü	KÜTAHYA
Hakan GÖLPINAR	Hisarcık İ. H. L. Müdür Başyard.	KÜTAHYA

Günnur BOZDEMİR	Kütahya İmam Hatip Lis. Öğretmen	KÜTAHYA
Hatem AKA	Kütahya İmam H. L. Müdür Yard.	KÜTAHYA
Mehmet AKÇAY	Kütahya İmam H. L. Müdür Yard.	KÜTAHYA
Hasan Hüseyin GÖNÜLTAŞ	Manisa And İHL Müdür V.	MANİSA
Arif KUSURSUZ	Mesir İÖ. Dkab Öğrt.	MANİSA
Hasan ARANIR	Anadolu İmam H. L. Öğretmeni	MARDİN
Mahsum ÇAM	Anadolu İmam H. L. Öğrenci Velisi	MARDİN
M. Mahsum BAĞIŞ	Anadolu İmam H. L. Müdür Yard.	MARDİN
Hatip ÇAM	Anadolu İmam Hatip Lis. Öğrencisi	MARDİN
Mehmet ÇİÇEKLİ	Anadolu İmam H. Lisesi Müdürü	MUĞLA
Muammer TURAN	Acıgöl İmam-Hatip Lisesi Müdürü	NEVŞEHİR
Osman KILIÇ	Anadolu İmam-Hatip L. Müdürü	NEVŞEHİR
Kadir GEZER	Adapazarı İmam Hatip Lis. Müdürü	SAKARYA
Prof. Dr. Recep KAYMAKCAN	Sakarya Üniversite, İlahiyat Fakült.	SAKARYA
Sabri KUZU	And. İ.H.L.	SİNOP
Erdoğan BULUT	İmam Hatip Lis. Öğrt.	SİNOP
Prof. Dr. Mehmet Zeki AYDIN	Fel. ve Din Bil. Böl. Başkanı	SİVAS
Muhittin SEZGİN	And. İmam Hatip Lisesi Öğrencisi	TEKİRDAĞ
Muhittin AYDIN	Mrk. İmam Hatip Lisesi Müd.	TOKAT
Mehmet SUCU	Mrk. İmam Hatip Lis. Müdür Yrd.	TOKAT
Erol DİNÇ	Mrk. İmam Hatip Lis. Müdür Yrd.	TOKAT
Fahri DELEN	Mrk Anadolu İmam H. L. Müdürü	TOKAT
Kazım ELMAS	Reşadiye Anadolu İHL Müd. Yrd.	TOKAT
Mehmet YAVUZ	Uşak Anadolu İmam H. L. Müdürü	UŞAK
Doç. Dr. Şakir GÖZÜTOK	Yüzüncü Yıl Üniversitesi Öğr. Gör.	VAN
Ünal AYDIN	İmam-Hatip Lisesi Müdürü	YOZGAT
Ahmet TEMUR	İmam-Hatip Lis. Müdür Yardımcısı	YOZGAT
Arif AKBAŞ	İmam H. Lis. Okul Aile Bir. Tem	YOZGAT
Mehmet AKDOĞAN	Anadolu İmam-Hatip Lis. Müdürü	ZONGULDAK
Beytullah KARTAL	Devrek İmam-Hatip Lis. Öğrencisi	ZONGULDAK

- 15. Millî Eğitim Şûrası Bölge Komisyon Çalışmalarına Katılanlar

ADI SOYADI	UNVANI
Veli KARDAŞ	Adapazarı İ.H.L. Öğrt
Salih SARAMAN	Bartın İ.H.Lis. Öğrt.
İsmail CEYLAN	Zonguldak İ.H.Lis. Md.
Ramazan ERSOY	Aydın İmam Hatip Lis. Md.
Fahrettin SARI	Artvin İmam Hatip L. Md.
Abdurrahman GÜNDÜZ	Nevşehir İ. Hatip Lis. Md. Baş Yrd.
Osman KILIÇ	Nevşehir İmam H. L. M.
Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖCAL	Bursa U. Ü. İla. Fak. Öğ. Üy.
Mustafa KÜTAHYALIOĞLU	Bursa And. İ.H.Lis. Müdürü
A. Faik GÜLER	Sinop İmam-Hatip Lis. Md.
Seyfullah ŞEN	Gümüşhane İ.H.Lis. Mes. Der. Öğr.
Miktat EYÜPOĞLU	Akçaabat İ.H.Lis. Md.

- 17. Millî Eğitim Şûrası Bölge Komisyon Çalışmalarına Katılanlar

ADI SOYADI	UNVANI	GÖREV YERİ
Hayri KOCABEY	And. İmam H. ve İmam H. Lis Md.	BAYBURT
Ali İhsan BALLI	İmam Hatip Lisesi Müdürü	ARDAHAN
Yaşar ERDOĞAN	And. İHL ve İmam H. Lis. Müdürü	UŞAK
Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU	Selçuk Üni. İlahiyat F. Öğrt. Üyesi	KONYA
Dr. Muhittin OKUMUŞLAR	Selçuk Üni. İlahiyat F. Öğrt. Üyesi	KONYA
Ekrem UĞURLU	Bitlis İmam Hatip Lisesi Müdürü	BİTLİS

- 18. Millî Eğitim Şûrası Bölge Komisyon Çalışmalarına Katılanlar

ADI SOYADI	UNVANI	GÖREV YERİ
İbrahim DOĞANÇAY	Kilis Anadolu İmam H. L. Müdürü	KİLİS
Mehmet TÜRKMEN	Gemlik-Anadolu İ. H. L. Müdürü	BURSA
Furkan GENÇER	Selçuklu Hocacihan İmam Hatip Lisesi Öğrenci Meclis Başkanı	KONYA

- 13. Millî Eğitim Şûrası Genel Kurul Görüşmelerine Katılanlar

ADI SOYADI	UNVANI
Halil HAYIT	Din Öğretimi Genel Müdürü

Halil GENÇOĞLU	İmam-Hatip Lisesi Müdürü DENİZLİ
M. Yaşar PAKÖZ	İmam-Hatip Lisesi Öğretmeni Ünye/ORDU
Cevdet ÇETİN	İmam-Hatip Lisesi (Orta kısım) Md. Ilgaz/ÇANKIRI
Hüseyin ÇETİN	İHL (Orta kısım) Öğret. Lapseki/ÇANAKKALE
Mehmet DEDE	Anadolu İmam-Hatip L. Müdürü Beykoz/İSTANBUL
M. Zeki AKDENİZ	Anadolu İmam-H. L. Öğretmeni Beykoz/İSTANBUL
Prof. Dr. M. Sait YAZICIOĞLU	Diyanet İşleri Başkanı ANKARA
Prof. Dr. E. Ruhi FİĞLALİ	Öğretim Üyesi DEÜ İlahiyat Fak. Dekanı İZMİR

- 14. Millî Eğitim Şûrası Genel Kurul Görüşmelerine Katılanlar

ADI SOYADI	UNVANI
Mustafa COŞKUN	S. Gel. Üye – Eskişehir An. İ.H.L. Müdürü
Şeref RAMAZANOĞLU	Müşahit – Din Öğr. Gen. Md. Yard.
Şükrü ÖZTÜRK	Dav. Üye – Diyanet İşleri Bşk.lığı. Daire Başkanı
Ahmet GÜL	Tabii Üye – Din Öğretimi Genel Müdürü
Hikmet GÜNEŞ	S. Gel. Üye – Balıkesir And. İmam H. L. Öğretmeni
Doç. Dr. Mualla SELÇUK	Müşahit – A.Ü. İlahiyat Fak. Öğr. Üyesi ANKARA
Ahmet GÜL	Din Öğretimi Genel Müdürü
Mustafa COŞKUN	Eskişehir An. İ.H.L. Müdürü
Hikmet GÜNEŞ	Balıkesir And. İmam Hatip Lis. Öğretmeni
Osman KILIÇ	Sivas İmam Hatip Lisesi Müdürü
Mehmet ŞEKERCİ	Elazığ İmam Hatip Lisesi Müdürü
Şükrü ÖZTÜRK	Diyanet İşleri Başkanlığı Şb. Müdürü
Ahmet GÜRTAŞ	Selçuk Üniv. İlahiyat Fak. Öğr. Üyesi, KONYA
Doç. Dr. Mualla SELÇUK	A.Ü. İlahiyat Fak. Öğr. Üyesi
Doç. Dr. Beyza BİLGİN	A.Ü. İlahiyat Fak. Öğr. Üyesi
Ahmet SARAÇ	Merk. İ.H.L. ve A.İ.H.L. O. Müdürü ANK.
Şeref RAMAZANOĞLU	Din Öğr. Gen. Md. lüğü Gn. Md. Yard.

- 15. Millî Eğitim Şûrası Genel Kurul Görüşmelerine Katılanlar

ADI SOYADI	UNVANI
Şevki ÖZKAN	Ankara Mer. İHL Öğrt. Ve Mez. Vak. Gen. Müd. (M)
Prof. Dr. Abdurrahman KÜÇÜK	ANKARA/ Ank. Üniv. İlahiyat Fak. Öğ. Üye. (M)
Şükrü ÖZTÜRK	ANKARA/ Diyanet İşleri Eğitim Dai. Bşk. (M)

Mehmet KERVANCI	ANKARA/ Türkiye Diyanet Vakfı Gn. Md. (M)
Ahmet GÜL	ANKARA/ Din Öğrt. Gn. Md. (Ü)
Sami USLU	ANKARA/ Diyanet İşleri Bşk'lığı Bşk Yard. (M)
Fahrettin TAN	ANKARA/ Merkez İ.H.L. 5. Sınıf Öğrencisi (Ü)
Adil KÜÇÜK	KONYA/ Türk. İmam Hatipliler V.G. Mrk. (Ü)
Prof. Dr. Sait YAZICIOĞLU	ANKARA/ Ank. Üniv. İlahiyat Fak. Dekanı (Ü)
İsmail İŞİ	ANKARA/ Diyanet İşleri B. APK Daire Başkanı (M)
Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖCAL	BURSA/ Uludağ Üniv. İlahiyat F. Eğ. Bl. Başkanı (Ü)
Hasan TOPAL	İZMİR/ İ.H.L. And. İmam Hatip Lisesi Md. (Ü)
Mehmet Nuri YILMAZ	ANKARA/ Diyanet İşleri Başkanı (Ü)
Hakkı YILMAZ	ERZURUM/ İ.H.L. And. İmam Hatip Lis. Md. (Ü)
Mustafa İSKURT	TRABZON/ İ.H.L. And. İmam Hatip Lis. Md. (Ü)
Cemal Şeref RAMAZANOĞLU	ANKARA/ Din Öğretimi Gn. Md. Yrd. (Ü)
Mustafa GÖZÜBÜYÜKOĞLU	İSTANBUL/ Kartal And. İmam Hat. Lis. Md. (Ü)
Bekir YİĞİT	KONYA/ İmam Hatip Lis. Md. (Ü)
Bekir AYHAN	ŞANLIURFA/ İmam Hatip Lisesi Md. (Ü)
Ahmet Gül	Din Öğretimi Genel Müdürü
Mustafa GÖZÜBÜYÜKOĞLU	Kartal And. İmam Hatip Lis. Md. / İSTANBUL
Bekir YİĞİT	Konya İmam Hatip Lisesi Md. / KONYA
Mustafa İSKURT	Trabzon İ.H.L. And. İmam Hatip L. Md. / TRABZON
Faruk ÖZGER	K. Maraş. İ.H.L. And. İ.H.Lis. Md. / K. MARAŞ
Hasan TOPAL	İzmir İ.H.L. And. İ.H.L. Md. / İZMİR
Bekir AYHAN	Şanlıurfa İ.H.L. Md. / ŞANLIURFA
Hakkı YILMAZ	Erzurum İ.H.L. A.İ.H.L. Md. / ERZURUM
Prof. Dr. Sait YAZICIOĞLU	Ankara Üniv. İlahiyat Fak. Dekanı / ANKARA
Erhan ATABEK	İmam Hatip Lisesi Okul Aile Birliği / ARTVİN
Fahrettin TAN	Mrk. İ.H.L. 5. Sınıf Öğr. Y. Mahalle ANKARA
Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖCAL	Uludağ Üniv. İlahi. Fak. Eğ. Bl. Bşk. / BURSA
Cemal Şeref RAMAZANOĞLU	Din Öğretimi Genel Md. Yrd. / ANKARA
Şükrü ÖZTÜRK	Diyanet İşleri Eğitim Dairesi Bşk. / ANKARA
Prof. Dr. Abdurrahman KÜÇÜK	Ankara Üniv. İlahiyat Fak. Öğ. Üy. / ANKARA
Şevki ÖZKAN	Ankara Mer. İ.H.L. Öğrt. ve Mez. Vak. Gn. Müd.
Mehmet KERVANCI	Türkiye Diyanet Vak. Gen. Md. Kocatepe / ANK

Sami USLU	Diyanet İşl. Bşk. Başkan Yard. Kocatepe / ANK.
İsmail İŞİ	Diyanet İşleri B. APK Daire Başkanı Kocatepe / ANK.

- 16. Millî Eğitim Şûrası Genel Kurul Görüşmelerine Katılanlar

ADI SOYADI	UNVANI
Tahsin AKŞİT	Okul Md. İHL. ve Anadolu İHL. Karşıyaka / İZMİR
Bekir AYHAN	Okul Md. İmam Hatip Lisesi Md. ŞANLIURFA
Zarif ZEYREK	Okul Md İHL Mdürlüğü G. Osmanpaşa / İSTANBUL
Mehmet DEDE	Okul Müdürü İHL. ve AİHL. Müdürlüğü SAMSUN
Enver SARICA	Okul Müdürü İHL. ve AİHLMüdürlüğü ANTALYA
İsmail Hakkı ÖZEN	Okul Müd. Tevfik İleri İHL ve AİHL Md. ANKARA
Doç. Dr. Mualla SELÇUK	Genel. Müdür MEB. Din Öğre. Gnl Müd. ANKARA
Prof. Dr. M. Sait YAZICIOĞLU	Dekan Ankara Ü. İlahiyat Fakültesi ANKARA
Doç. Dr. Mualla SELÇUK	Din Öğretimi Genel Müdürlüğü TABİİ ÜYE
Enver SARICA	Antalya İHL ve And. İHL Müdürü ANTALYA SGÜ
Tahsin AKŞİT	İzmir Karşıyaka İHL ve AİHL Müdürü İZMİR SGÜ
İbrahim BOZKURT	Elazığ İHL ve Anadolu İHL Müdürü ELAZIĞ SGÜ
Zarif ZEYREK	Gaziosmanpaşa İHL Müdürü İSTANBUL SGÜ
Mehmet DEDE	Samsun İHL ve AİHL Müdürü SAMSUN SGÜ
İsmail Hakkı ÖZEN	Tevfik İleri İHL ve AİHL Müdürü ANKARA SGÜ
Bekir AYHAN	Şanlıurfa İHL ve AİHL Müdürü ŞANLIURFA SGÜ
Doç. Dr. Fahri KAYADİBİ	İstanbul Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Sait YAZICIOĞLU	Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dekanı SGÜ
Mehmet Nuri YILMAZ	Diyanet İşleri Başkanı DAVETLİ ÜYE

- 17. Millî Eğitim Şûrası Genel Kurul Görüşmelerine Katılanlar

ADI SOYADI	UNVANI
Ali İhsan BALLI	Anadolu İmam Hatip Lisesi Müdürü / ARDAHAN
Ebubekir ÖLÇ	Elbistan İmam Hatip Lisesi Müdürü / K. MARAŞ
Faik KAPTAN	Maltepe İmam Hatip Lisesi Müdürü / İSTANBUL
Hüseyin ÇAPAR	Simav Anadolu İmam Hatip L. Müdürü / KÜTAHYA
İbrahim ŞİMŞEK	Melikgazi Anadolu İmam H. L. Müdürü / KAYSERİ
Kenan KAHRAMAN	Anadolu İmam Hatip Lisesi Müdürü / ŞANLIURFA

Mehmet KÜÇÜK	Konak Anadolu İmam Hatip Lis. Öğretmeni / İZMİR
Nuri ÇAKAN	Alanya Anadolu İmam Hatip L. Müdürü / ANTALYA
Zekeriya TAŞAN	Anadolu İmam Hatip Lisesi Müdürü / TRABZON
Prof. Dr. Muhammed Şevki AYDIN	Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı / ANKARA
Prof. Dr. İrfan AYCAN	Millî Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürü
İbrahim ŞİMŞEK	Melikgazi Anadolu İmam H. L. Müdürü / KAYSERİ
Hüseyin ÇAPAR	Simav Anadolu İmam Hatip L. Müdürü / KÜTAHYA
Kenan KAHRAMAN	Anadolu İmam Hatip Lisesi Müdürü / ŞANLIURFA
Ali İhsan BALLI	Anadolu İmam Hatip Lisesi Müdürü / ARDAHAN
Prof. Dr. Mualla SELÇUK	Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakül. Dekanı ANKARA
Prof. Dr. Ali BARDAKOĞLU	Diyanet İşleri Başkanı
Fahri KOCABEY	İmam Hatip Lisesi Müdürü / BAYBURT
Mehmet KÜÇÜK	Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğretmeni / İZMİR
Ebubekir ÖLÇ	Elbistan İmam Hatip Lisesi Müdürü / K. MARAŞ
Doç. Dr. Muhammed Şevki AYDIN	Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı

Ek 2: Türkiye Cumhuriyetinde 1990 Sonrası Göreve Gelen Millî Eğitim Bakanları

1.) 1989 – 1991 Avni Akyol (Anavatan Partisi – Başbakan Yıldırım Akbulut)
2.) 1991 – 1993 Köksal Toptan (Doğru Yol Partisi / Sosyal Demokrat Halkçı Partisi – Başbakan Süleyman Demirel)
3.) 1993 – 1993 Nahit Mentеше (Adalet Partisi / Doğru Yol Partisi – Başbakan Tansu Çiller)
4.) 1993 – 1995 Nevzat Ayaz (Doğru Yol Partisi – Başbakan Tansu Çiller)
5.) 1995 – 1996 Turhan Tayan (Doğru Yol Partisi – Başbakan Mesut Yılmaz)
6.) 1996 – 1997 Mehmet Sağlam (Refah Partisi / Doğru Yol Partisi – Başbakan Necmettin Erbakan) Not: 2 sene sonra Erbakan yerine Tansu Çiller Başbakan olacaktı. Fakat Mesut Yılmaz olmuştur. Not: Bu süreçte 28 Şubat dönemi yaşanmıştır. Necmettin Erbakan istifa etmiştir (54. Hükûmet). Not: 55. Hükûmet’ te Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Mesut Yılmaz’ı Başbakan yapmıştır.
7.) 1997 – 1999 Hikmet Uluğbay (Demokratik Sol Parti – Başbakan Bülent Ecevit)
8.) 1999 – 2002 Metin Bostancıoğlu (Demokratik Sol Parti – Başbakan Bülent Ecevit)
9.) 2002 – 2002 Necdet Tekin (Demokratik Sol Parti – Başbakan Bülent Ecevit)
10.) 2002 – 2003 Erkan Mumcu (Adalet ve Kalkınma Partisi – Başbakan Recep Tayyip Erdoğan)
11.) 2003 – 2009 Hüseyin Çelik (Adalet ve Kalkınma Partisi – Başbakan Recep Tayyip Erdoğan) Not: 1990 sonrası görevinde en uzun kalan Millî Eğitim Bakanı’dır.
12.) 2009 – 2011 Nimet Çubukçu (Adalet ve Kalkınma Partisi – Başbakan Recep Tayyip Erdoğan) Not: İlk kadın Millî Eğitim Bakanı’dır.
13.) 2011 – 2013 Ömer Dinçer (Adalet ve Kalkınma Partisi – Başbakan Recep Tayyip Erdoğan)
14.) 2013 – 2016 Nabi Avcı (Adalet ve Kalkınma Partisi – Başbakan Recep Tayyip Erdoğan)
15.) 2016 – 2018 İsmet Yılmaz (Adalet ve Kalkınma Partisi – Başbakan Binali Yıldırım)
16.) 2018 sonrası Ziya Selçuk (Bağımsız – Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan) Not: Halen görevine devam etmektedir (2020). Eğitim kökenli bir Millî Eğitim Bakanı’dır.

Ek 3: Millî Eğitim Şûralarında 1990 Sonrası Çekilmiş Fotoğraflar ve Gazete Manşetleri

- 13. Millî Eğitim Şûrası

KOMİSYON RAPORLARININ GÖRÜŞÜLMESİ

BAŞKAN- 14. Millî Eğitim Şûrası'nın sayın üyeleri, sayı misafirler; dün komisyonlarımız çalışmalarını tamamlamışlardır.

Bugün komisyon raporlarımız okunacak. Üyelere dağıtılıyor. Bu raporları komisyon başkanları okuyacaklar. Yalnız, zaman darlığı sebebiyle, geçen senelerde yapıldığı gibi geçen şûralarda olduğu gibi, komisyon başkanları raporları özetleyecekler. Sonra raporlar üzerinde müzakere açacağım.

Şimdi, Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği Komisyon Başkanı İhsan Özçukurlu'yu kürsüye davet ediyorum.

Raporunu özetlerse, ondan sonra da arkadaşlarımıza söylemek imkânı doğacaktır.

Teşekkür ediyorum.

İHSAN ÖZÇUKURLU- Sayın Bakanım, 14. Millî Eğitim Şûrası'nın değerli üyeleri, hepinizi en iyi dileklerle, saygılarımla selamlıyorum.

Bugün insan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun refahını gerçekleştirmeyi v teminat altına almayı mümkün kılan demokratik bir düze içerisinde yaşıyoruz.

Çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmış bulunan milletleri durumuna ancak eğitim alanında ileri hamleler yapılmakla yetişilebileceğine inanıyoruz. Bu duygularla çalışmalarını sürdüren Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği Komisyon raporunu takdim ediyorum.

14. Millî Eğitim Şûrası'nda ele alınan 2 ana konudan biri olan Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği konusunu tartışma üzere kurulmuş olan Millî Eğitimde Teşkilatlanma; Eğitim Kurumlarının Yönetimi ve Yöneticiliği; Eğitim Yöneticilerini Yetiştirilmesi, Atanması ve Yer Değiştirmesi; Eğitim

1-OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİNİN ÖNEMİ VE YAYGINLAŞTIRILMASI

I. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Çağımızda bilim ve teknolojiadaki gelişmeler, gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkeleri etkilemektedir. Kısacası, bilgi ve teknoloji toplumu olma yolunda büyük bir yarı sürdürülmektedir.

Bu durum, ülkemizde de sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel sistemlerin çok hızlı bir şekilde gelişmesine ve değişmesine sebep olmakta; buna bağlı olarak eğitim sistemini de büyük ölçüde değiştirmektedir.

Eğitimin amaçlarından biri hatta -en önemlisi- bireyin v toplumun sosyal yönden gelişmesini sağlamak, onun içinde bulunduğu ortama dengeli bir şekilde uyumunu gerçekleştirmektir. Bu uyumu oluşturacak olacak sağlar temellerin Okul Öncesi Eğitimi döneminde atılması gerektiği gerçektir. Bu bakımdan eğitim ihtiyacımızın önemli, öncelikli olmuş bir bölümü olan ve eğitim sistemimizin ilk basamağı teşkil eden OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ, ülkemizin geleceği bakımından hayati önem taşımaktadır.

Günümüzde bir ülkenin gelişmişlik düzeyi; o ülkeni çocuklara verdiği eğitimin niteliği ile ölçülmektedir.

Hayatın ilk yıllarında alınan eğitimin ve getirile deneyimlerin çocuğun, daha sonraki yaşlarında öğrenim yeteneği ve başarısı üzerinde önemli etkisi vardır.

Bu dönemin, kişiliğin gelişmesi yönünden de çok önem olduğu bilinmektedir. Çünkü; temel bilgi ve beceriler bu dönemde kazanılır. Çocuğun doğuştan getirmiş olduğu potansiyeli, en üst düzeye çıkartabilmesini ve bunu gösterebilmesini sağlayacağı uyarıcılara ihtiyacı vardır. Bu uyarıcılar, çocuğun (bedense zihinsel, sosyal ve duygusal) gelişimini hızlandıracak v destekleyecek her türlü doğal ve çevresel etmenlerden oluşur.

Bunların yeterince sağlanamaması ileriki yıllarda çocuğ

MİLLÎ EĞİTİM

ŞURASI TOPLANDI

15. Millî Eğitim Şurası Bölge Toplantısı Tekirdağ'da başladı. Ev sahibi Tekirdağ'da yapılan Edirne-Kırklareli-Istanbul-Canakkale ve Kocaeli illeri Millî Eğitim Müdürlükleri

ren Çetin Dağı "Eğitime en fazla yatırım yapılan gelişmiş ülkelerdir. Biz Batı Ülkelerinden bir çok yönden geride bulunuyoruz. Avrupa ile bütünleşmek için Millî Eğitimimizde en önemli değişim etmeliyiz. Eğitime ayrılan kaynakların da artırarak alması bir

teklif edildi" diye konuştu. 23 Haziran Cuma günü sonra ercek Millî Eğitim Şurası Bölge Toplantısı'nda ilk öğretim ve yobulandırma, orta öğretim ve yeniden yapılandırma, yüksek öğretim geçiş ve yeniden yapılandırma konuları ele alınarak hazırlanan raporlar

Eğitimcilerin raporu hazır

Ahmet AYĞUN/Tekirdağ

Tekirdağ'da gerçekleştirilen Millî Eğitim Bölge Toplantısı sona erdi.

İlköğretim ve yobulandırma, ortaöğretim ve yeniden yapılandırma, yüksek öğretim geçiş ve yeniden yapılandırma, toplumun üretim ihtiyacını sürekli karşılaması, eğitim sisteminin finansmana ve kretili sistem uygulanması konuları ele alınarak hazırlanan raporlar Kasım ayı içinde Ankara'da yapılacak olan 15. Millî Eğitim Şurası'na sunulacak.

Edirne, Kırklareli, İstanbul, Kocaeli, Canakkale ve Tekirdağ Millî Eğitim Müdürleri ve Millî Eğitim mensuplarının katıldığı bölge toplantısı bugün sürdü.

İLK ÖĞRETİM GENEL MÜDÜRÜ EKREM YANGIN "8 YILLIK EĞİTİME HAZIRIZ"

15. Millî Eğitim Şurasına hazırlık olarak Bolu, Ankara, Barta, Çankırı, Karaman, Sakarya ve Zonguldak illerinin yanı sıra Bolu'da yapılan bölge toplantısında bir konuşma yapan İlköğretim Genel Müdürü Ekrem Yangın, "Okul öncesi eğitimde 0-6 yaş arası 6 milyon civarında bir kısmını okullara taşıdığımızı düşünerek yapıyoruz" dedi. Bolu Valisi Yener Karaman, Bolu'da Bakan Necdet Gören, A.B.Ü.

Rektörü Prof. Dr. Kemal Çiğdem, Zonguldak Karadeniz Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ramazan Çiğdem, İlköğretim Genel Müdürü Ekrem Yangın, Ankara Millî Eğitim Müdürü Halil Çiğdem, Bolu Millî Eğitim Müdürü Cemalettin Dedeoğlu, öğretim üyeleri, il millî eğitim müdürleri, müdür yardımcılar, öğretmen, halk eğitim merkez müdürlerinden oluşan 90 kişilik heyet, Türk Eğitim Sisteminin 2007'li yılını okuyuşun ilanı ile meclis üyelerinin

İlköğretim Genel Müdürü Ekrem Yangın konuşuyor.

Devamı Si 6'da

Eğitimimiz değişmeli

SAMSUN- Türk Millî Eğitim sisteminin yeniden

değiştirmek için

başlatılan 15'inci

Eğitim Şurası, illerden

sonra bölge capında

görüldü. Samsun'da

bir hafta süreyle

eğitimde sürdürülmesi

gereken sistemi ertişen

5 ilin temsilcileri cuma

günü ortak görüş

açıklayacak, bu görüş

bir rapor halinde, Eylül

veya ekim ayında

Ankara'da yapılacak

Millî Eğitim Bakanlığı

Şurası'na sunulacak.

EĞİTİM SİSTEMİNİN
FİNANSMANI
GENEL KURUL GÖRÜŞMELE

- 16. Millî Eğitim Şûrası

16. Millî Eğitim Şûrası'nın açılışından görünüm.

16. Millî Eğitim Şûrası'nın açılışından görünüm.

Komisyon çalışmalarından bir görünüm.

Komisyon çalışmalarından bir görünüm.

İLKÖĞRETİMDE NOT KALKIYOR

■ Öğrenciler üzerinde baskı oluşturan not korkusunu yenmeyi ve çocuklara okulu sevdirmeyi amaçlayan düzenlemeyle, ilk üç sınıfta dili düzgün kullanma, kendisini ifade etme, okuma alışkanlığı kazanma amacıyla eğitim verilecek.

KATSAYI KALDI, EK PUAN GELDI

■ Bu arada Milli Eğitim Şurası Genel Kurulu, üniversiteye girişte katsayı uygulamasında değişiklik yapmadı ancak alanlarıyla ilgili bölümleri seçen öğrenciye ek puan verilmesi kabul edildi. Ayrıca ÖSS öncesi öğrencilerin 'Olgunluk Sınavı'na alınması kararlaştırıldı. ● 5'te

İKİNCİ BOMBA: OKS KALKIYOR

TUSIAD'DAN
AQUILAAA[illegible]

Oğrencilerin kışık yaştan itibaren sıra çıkarmak için grime'ine yol açan Otelyetinin Kurumları Seçme Sınavı'nın (OBS)

[illegible]

Eğitim Şurası kararları paradigma değişikliğidir

17. Millî Eğitim Şurası, katılımcı profili ve verdiği kararlar açısından tarihidir. Burada, önemli olan yeni ve bugüne kadar hiç söylenememiş sözleri gündeme taşımak değil, söylemlerimizde ver bulan önerileri şura karar haline getirebilmektir.

■ Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN(*)

1 3-17 Kasım 2006 tarihleri
mühtemelen sistemimizde,
kullanıcılarımız tarafından
bilgi verileri girilmiştir.

SONUÇ YERİNE SÜREÇ OR

[illegible]

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ZORUNLULUĞU

Figura opozitum sarcas due g
gladim maddhi yupadims, bu ko
glogoleme de imartiside. Oim
ofarat aione, oim doosii opitima
upim kumam murtis hald gini
jirant en doosii kumamand
opitima doim oim amocya, bu
kum doosii bekkolli.

şimdi devare edev ve
siler arın gachler

ALAN DEĞİTİMİ

Ülkemizde atarak devam eden beyin göçünün önüne geçilmesi, insan ve beyin gücünün daha etkin ve verimli bir şekilde değerlendirilmesi için üstün zekalı çocukların eğitimi ve istidatları konularında politikalar oluşturulması karara bağlanmıştır.

medulla gata
bilimleştire

bu anlamda en verimli
da herke için
eğitim de 2011
2012 yılları arasında kap-
tandığı kurur,
Ayrıca, okul öncesi
okul, 5 ilköğretim,

doi:10.1017/S0022292412001912

[illegible]

Üniversitelerle girişimci davranışlarda
bir yansıma olarak sahip olmaları, Üniversite
BİTİM bir kurumun olduğu ile de

[illegible]

bu süreçte en büyük katkıyı 21. yüzyıla taşıyan eğitimcileri anarak attığını

Yeni bir ortam kazandırmakla 17 M. 1995 yılında geliştirilen 12. yüzyılın ekonomisi için bir fırsat yaratıldı.

Eğitim ve eğitimin faaliyetleri, devlet ve devletin sosyal kurumları tarafından sağlanmaktadır. Bu kurumların, eğitim ve eğitimin faaliyetleri için gerekli olan kaynakları sağlamak için devletin sosyal kurumları tarafından desteklenmektedir. Bu kurumların, eğitim ve eğitimin faaliyetleri için gerekli olan kaynakları sağlamak için devletin sosyal kurumları tarafından desteklenmektedir.

TARTIŞILAN EKSKİZ YAPI

Eğitimin ilmi modeli araştırma için bir fırsat yaratmaktadır. Bu fırsat, eğitim ve eğitimin faaliyetleri için gerekli olan kaynakları sağlamak için devletin sosyal kurumları tarafından desteklenmektedir. Bu kurumların, eğitim ve eğitimin faaliyetleri için gerekli olan kaynakları sağlamak için devletin sosyal kurumları tarafından desteklenmektedir.

dampıya vurmuş oldu. Son da-
minlere değin çok önemli eğitim

*Taliin ve Tashlye Kurulu Başkani

erinde de yanan
yapılacak

İstanbul'da bulunan Sura da bu anlamda bir örnek.

Minik Eğitim Şurası Kayseri'de başladı

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 13-17 Kasım tarihleri arasında düzenlenen 17. Millî Eğitim Şurası öncesi bölge hazırlık çalışması Kayseri'de başladı. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi Necati Can, Öğretmenevi Salonundaki toplantının açılışında yaptığı konuşmada, eğitimden 4 ana unsuru olduğunu; öğretmen, öğrenci, okul, eğitim araç ve gereçleri olduğunu söyledi. Can, eğitim araç ve gereçlerinin en önemlilerinin ise ders programları ve ders kitapları olduğunu ifade etti.

Şura'ya hazırlık

Türkiye II Milli Eğitim Müdürlüğü, 13-17 Kasım 2006 tarihleri arasında yapılacak olan 17. Milli Eğitim Şurası Çalışmalarına yönelik hazırlık-

larına başladı. Akcaabat İlçesi Sığirciözü Belde- sinde bulunan Turizm Otelcilik Uygulama Çiftliği'ne yapılan toplantıya Vali Yardımcısı Mehmet Özmen, Milli Eğitim Müdürü Yavuz Selim Sarıdoğru ve ilgili daire amirleri katıldı. Eğitim sistemindeki standartların daha ileri seviyeye çıkarılması be- delenen toplantıda çalışmaların bu- rarı konu üzerinde bir komisyon tarafından yürütüleceği bildirildi.

"Türk Milli Eğitim Sisteminde Kademeler Arası Çeşitlik, Yönlendirme ve Sınav Sistemi" ile "Küreselleşme Avrupa Bölgesi Sürecinde"

Türk Milli Eğitim Sistemi" adı altında bir komisyon tarafından yürütülecek çalışmalar il ve bölge düzeyinde yapılacak kaydedildi. Öte yandan, 30 Haziran tarihine kadar sürcek toplantı sonrasında bir sonuç bildirgesi hazırlanacağı öğ-

Eğitim Şuraya Hazırlanıyor

17. Milli Eğitim Şurası II Hazırlık toplantısı Hürriyet Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde başladı. Veli Vekili Mithat Orhan başkanlığında toplanan komisyon üyeleri ilimizdeki Eğitimin sorunları görüşülerek önümüzdeki hafta ilimizde yapılacak Bölge Eğitim Şurası'nda dile getirilerek çözüm aranacak

17. Milli Eğitim Şurası II Hazırlık toplantısı Hürriyet Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde başladı. Veli Vekili Mithat Orhan başkanlığında toplanan komisyon üyeleri ilimizdeki Eğitimin sorunları görüşülerek önümüzdeki hafta ilimizde yapılacak Bölge Eğitim Şurası'nda dile getirilerek çözüm aranacak

17. Milli Eğitim Şurası II Hazırlık toplantısı Hürriyet Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde başladı. Veli Vekili Mithat Orhan başkanlığında toplanan komisyon üyeleri ilimizdeki Eğitimin sorunları görüşülerek önümüzdeki hafta ilimizde yapılacak Bölge Eğitim Şurası'nda dile getirilerek çözüm aranacak

17. Milli Eğitim Şurası II Hazırlık toplantısı Hürriyet Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde başladı. Veli Vekili Mithat Orhan başkanlığında toplanan komisyon üyeleri ilimizdeki Eğitimin sorunları görüşülerek önümüzdeki hafta ilimizde yapılacak Bölge Eğitim Şurası'nda dile getirilerek çözüm aranacak

17. Milli Eğitim Şurası II Hazırlık toplantısı Hürriyet Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde başladı. Veli Vekili Mithat Orhan başkanlığında toplanan komisyon üyeleri ilimizdeki Eğitimin sorunları görüşülerek önümüzdeki hafta ilimizde yapılacak Bölge Eğitim Şurası'nda dile getirilerek çözüm aranacak

17. Milli Eğitim Şurası II Hazırlık toplantısı Hürriyet Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde başladı. Veli Vekili Mithat Orhan başkanlığında toplanan komisyon üyeleri ilimizdeki Eğitimin sorunları görüşülerek önümüzdeki hafta ilimizde yapılacak Bölge Eğitim Şurası'nda dile getirilerek çözüm aranacak

ÇORUM HABER

siyasal bağımsız gazete

30 HAZİRAN 2006

Milli Eğitim Şurası Çalışma Komisyonu toplandı

17. Milli Eğitim Şurası II Genel Kurul Çalışma Komisyonları toplanarak AB sürecinde Türk Milli Eğitim Sistemi ve Milli Eğitim Sistemimizdeki gelişmeler ve sınav sistemi hakkında görüş alışverişinde bulun-

du. 22 Nisan İlköğretim Okulu evsahipliğinde düzenlenen toplantılar iki çalışma grubu halinde yapıldı. AB sürecinde Türk eğitim sistemi konusunda, ikinci çalışma grubu ise Samsun'da düzenlenen Aynan Dürümüş başkanlığında toplanarak Türk Milli Eğitim Sisteminde Kademeler Arası Çeşitlik, yönlendirme ve sınav sistemi konularında görüş alış-

verişinde bulundu. Her bir gruba bir çalışma için danışmanlık görevi gören çalışma komisyonu çalışmalarına bugün tamamlanarak Pazartesi günü ise Samsun'da düzenlenecek ve 6 din katılacağı, bölge toplantısına Çorum çalışma komisyonundan ise 10 kişi katılacağı be-tilendi.

Çalışma Komisyonu Toplantısı na 22 Nisan İlköğretim Okulu evsahipliği yapıldı.

Siirt Postası

GÜNLÜK MUSTAKİL SİYASİ GAZETE

Kuruluş Tarihi: 05 Kasım 2002 Pazartesi Hükûk Her Gün Çıkar YIL:2 SAYI: 294 29 HAZİRAN 2006 - PERŞEMBE Fiyatı: 75 YKR

Siirt Milli Eğitim Müdürlüğü'nün Başlattığı 17. Milli Eğitim Şurası Çalışmaları

Emzir Milli Eğitim Müdürlüğü, geçtiğimiz Kasım ayında başlatmış olduğu, olan 17. Milli Eğitim Şurası çerçevesinde, Bakanlıkça istenen çalışmalara, dün saat 10.00'da İl Kültür merkezinde start verdi. Sayın danışman ve Enkâşal Marşın ardından Milli Eğitim Müdürü Şerafettin Demirci, komiteye tek tük bir konuşma yaptı. Milli Eğitimden sonra da Vali Yardımcısı Aytekin Yılmaz, iki komisyon olarak yapılacak çalışmalarda tüm eğitim kademeslerinin değerlendirmesinde değerli katkı ve öneriler sunulacağı inancı içinde, o'du'den u vurgulayarak, ön hazırlık çalışmalarının tamamlanmasından sonra Van ilinde Bölge toplantısı yapılacağını söyledi. Dün start alan çalışmalar bugün sürdürülecek.

Değerli Konuklarımız, 17. Milli Eğitim Şûrası 4. Oturumla bugün sona

Şûra ile İlgili Talim ve Terbiye Kurulu Kararları

